

การจัด การศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

จัดทำโดย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

ISBN

978-616-8307-09-0

พิมพ์ครั้งแรก

มีนาคม 2565

จำนวนพิมพ์

1,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

อาคารเอส.พี. (อาคารเอ) ชั้นที่ 13 เลขที่ 388 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 0-2079-5475 กด 8

บรรณาธิการและคณะทำงาน

คณะผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่ กสศ.

และคณะทำงานจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 20 จังหวัด

จัดทำเนื้อหา ออกแบบ และควบคุมการผลิต

บริษัท ไอแอนดีโฮม คอมมิวนิเคชั่น จำกัด

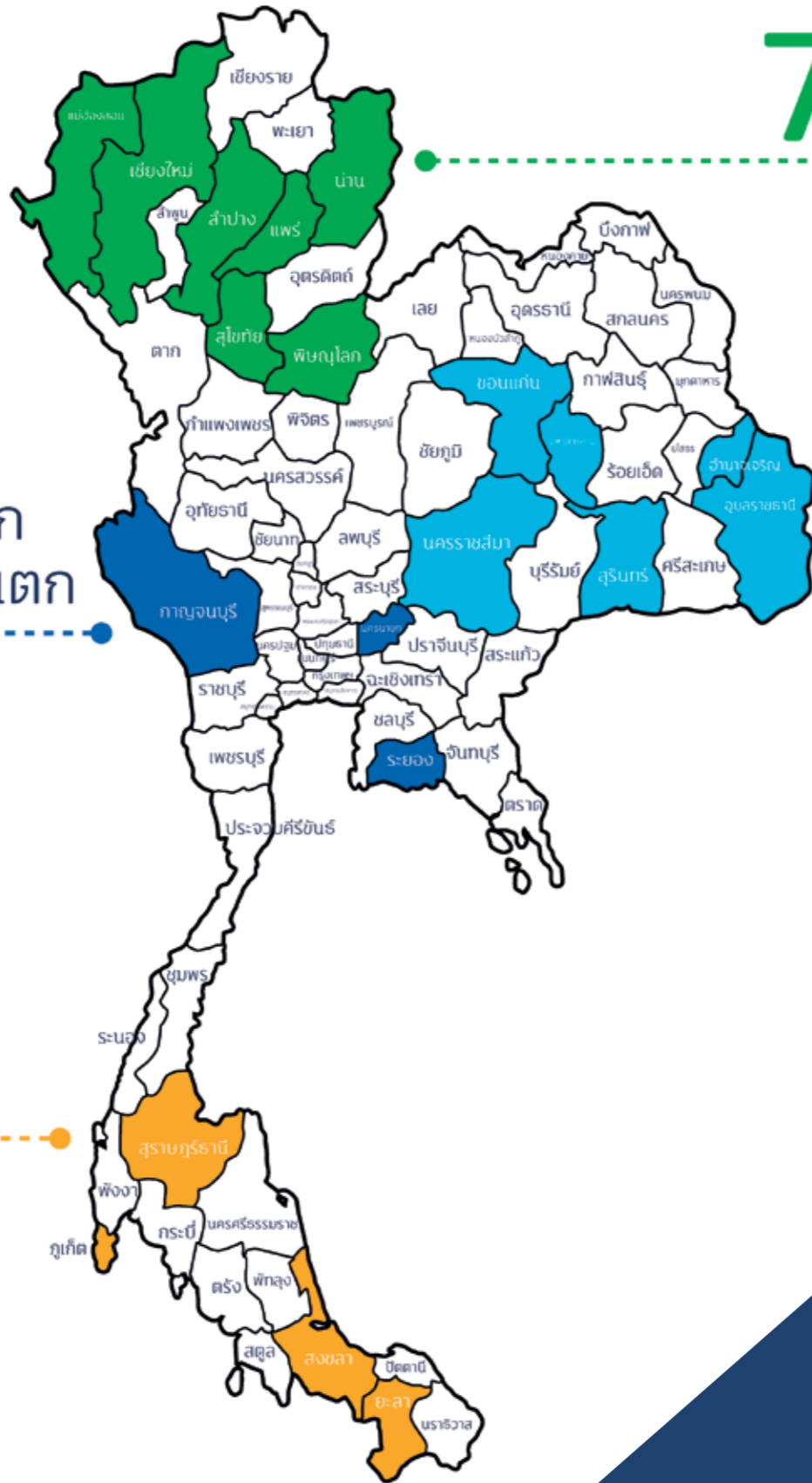
เลขที่ 59/9 พหลโยธิน 4 แขวงสามเสนใน

เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 0-2270-1350-4

e-mail: iandihome@gmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด

3 จังหวัดภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

- กาญจนบุรี
- นครนายก
- ระยอง

4 จังหวัดภาคใต้

- ภูเก็ต
- ยะลา
- สงขลา
- สุราษฎร์ธานี

7 จังหวัดภาคเหนือ

- เชียงใหม่
- แม่ฮ่องสอน
- น่าน
- ลำปาง
- พิชญ์โลก
- สุโขทัย
- แพร่

6 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ขอนแก่น
- นครราชสีมา
- มหาสารคาม
- สุรินทร์
- อำนาจเจริญ
- อุบลราชธานี

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

เส้นทางการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 วรรคหก กำหนดให้จัดตั้งกองทุน เพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูนั้น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 (พ.ร.บ. กสศ.) เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมถึงมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย
2. ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาสจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้มีความสามารถในการจัดการเรียน การสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน
4. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับ การศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพ ที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้
5. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน
6. ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณ ของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและ การพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมถึงส่งเสริมหรือ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

7. ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และ พัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจน ส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สนองความต้องการ ทางด้านกำลังแรงงาน และยกระดับความสามารถของ คนไทย

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว กสศ. ได้วาง บทบาทการดำเนินงานในลักษณะเป็นผู้วิจัยสร้าง ต้นแบบ สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม ร่วมกับภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเสมอภาคทาง การศึกษา นำต้นแบบ องค์ความรู้ และนวัตกรรม ดังกล่าวส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทรัพยากร มากกว่านำไปใช้ขยายผลต่อไป รวมถึง กสศ. มุ่งหวัง ให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแล ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส โดยการช่วยเหลือ ดูแลไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่ อาจเป็นการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ อาทิ การให้โอกาส ในการฝึกอาชีพ การร่วมเป็นจิตอาสา เป็นต้น

จุดเริ่มต้นแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

กสศ. ตระหนักดีว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและฝังลึกเกินกว่าหน่วยงานเดียวจะสามารถดำเนินงานเพื่อแก้ไขได้อย่างเบ็ดเสร็จหรือในระยะเวลาอันสั้น กสศ. จึงบูรณาการแผนปฏิบัติการปี 2562 และแผนดำเนินการต่อเนื่องปี 2563 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2562 และเป็นไปตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เสนอให้ กสศ. มีมาตรการหรือโครงการที่เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาให้มากขึ้น และการขับเคลื่อนแผนงานควรให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับกลไกระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่มีอยู่แล้ว จึงพัฒนาเป็น ‘โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา’ โดยมุ่งให้เกิดความร่วมมือในระดับพื้นที่เพื่อให้การดูแลกลุ่มปฐมวัยและกลุ่มนอกระบบการศึกษาจะขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นในอนาคต

สำหรับการดำเนินโครงการมีลักษณะผสมผสานของแนวทางการใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-Based) กับแนวทางเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (Target-Based) โดยในการดำเนินการจะได้จัดให้มีโครงการรายจังหวัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ที่พร้อมจะเป็นฐานบูรณาการระดับจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความเห็นชอบเพื่อรับงบประมาณจาก กสศ. ไปปฏิบัติการตามโครงการและเงื่อนไขที่ได้ตกลงกัน ไม่เน้นปฏิบัติการซ้ำซ้อนกับกิจกรรม/บริการที่หน่วยงานหลัก (กระทรวงต่าง ๆ) ดำเนินการอยู่ หากแต่จะมุ่งเน้นการระดมความร่วมมือของบรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (ระดับจังหวัดลงไป) บนพื้นฐานของข้อมูลและความร่วมมือทางวิชาการเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการปกติที่หน่วยงานหลักดำเนินการอยู่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของกลไกสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาระดับจังหวัดในการดูแลช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่จังหวัดสนใจ ด้วยความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้เห็นผลความเข้มแข็งภายใน 3 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมให้จังหวัดดำเนินงานต่อเนื่อง
2. พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อวางแผนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษารวมถึงระบบข้อมูลสำหรับปฏิบัติการดูแลเด็กปฐมวัยในครอบครัวยากจนหรือด้อยโอกาสและเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาภายในระยะเวลา 3 ปี
3. พัฒนาระบบตัวอย่างเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มแรกภายในระยะเวลา 3 ปี
 - 3.1 พัฒนาคุณภาพและศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเด็กปฐมวัยอย่างน้อย 60,000 คน ภายในระยะเวลา 3 ปี
 - 3.2 พัฒนาระบบตัวอย่าง ในการช่วยเหลือเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาครบวงจรจำนวนไม่ต่ำกว่า 5,000 คน (ปีงบประมาณ 2562)

พื้นที่ดำเนินการ

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มีพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน 20 จังหวัดนำร่อง ได้แก่

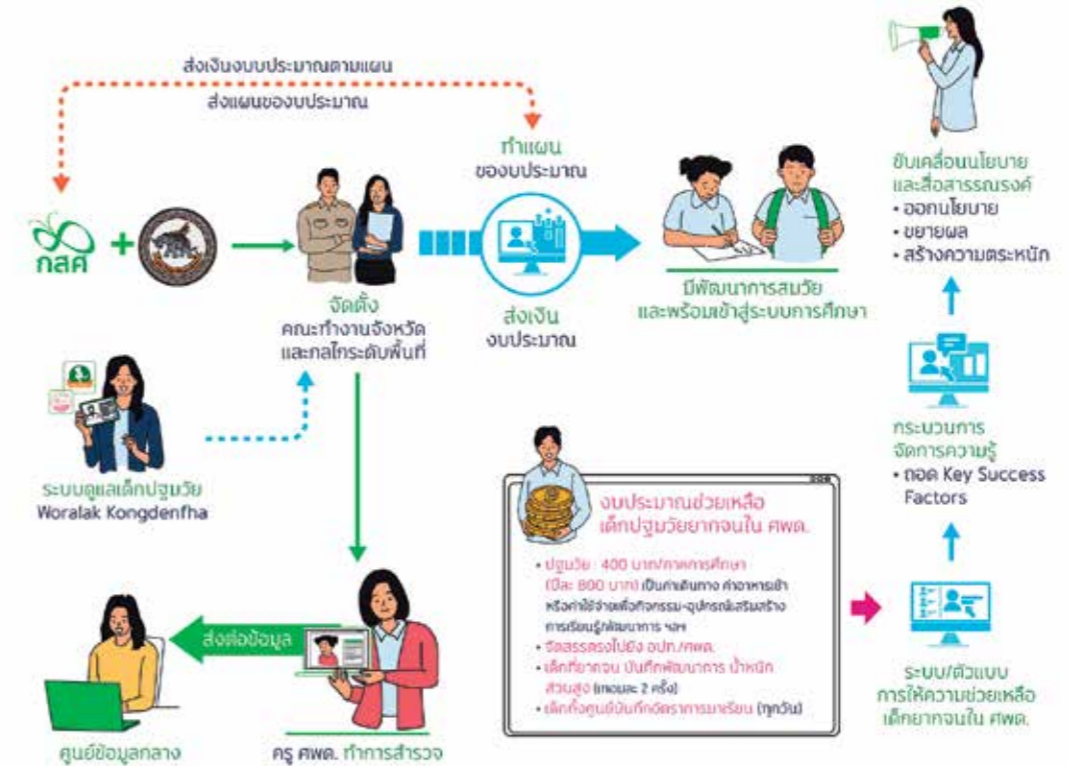
- ภาคเหนือ ประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำปาง น่าน สุโขทัย พิษณุโลก แพร่ แม่ฮ่องสอน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ขอนแก่น สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี มหาสารคาม นครราชสีมา
- ภาคกลาง ภาคภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ประกอบด้วย นครนายก ระยอง กาญจนบุรี
- ภาคใต้ ประกอบด้วย สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต ยะลา สงขลา

แนวทางการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

1. กลุ่มเด็กปฐมวัยที่มีฐานะยากจนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สำหรับการให้ความช่วยเหลือเด็กปฐมวัย เป็นความร่วมมือระหว่าง กสศ. กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 'กลไกระดับจังหวัด' ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการทำงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ 1) **ระดับนโยบาย** กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินงานเพื่อดูแล ช่วยเหลือเด็กปฐมวัยใน ศพด. พัฒนารฐานข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องและนำองค์ความรู้จากการสังเคราะห์ผลการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 2) **ระดับจังหวัด** กสศ. สนับสนุนงบประมาณให้จังหวัดพัฒนา/สร้างกลไกการทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการค้นหา คัดกรอง และจัดทำข้อมูลรายจังหวัดของเด็กปฐมวัยที่ครอบครัวยากจน ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เพื่อให้เด็กปฐมวัยที่ครอบครัวยากจนและยังไม่เข้าเรียนใน ศพด. กลับเข้าสู่ระบบการดูแลของ ศพด. โดยเร็วที่สุด

การคัดกรอง เด็กปฐมวัยที่ยากจนใน ศพด.

2. การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินงานร่วมกับกลไกจังหวัด ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพและศักยภาพเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 สามารถจัดการดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยในความดูแลได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัย โดย กสศ. มีการสนับสนุนงบประมาณให้ ศพด. แห่งละไม่เกิน 25,000 บาท (พิจารณาสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสม) โดยงบประมาณของ กสศ. จะสนับสนุน เพื่อการพัฒนาบุคลากรทางการสอน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ ศพด. ทุกแห่ง จะต้องกำหนดให้เกิดการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนา ศพด. และการดูแลเด็กปฐมวัยร่วมกัน

แนวทางการพัฒนากลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

เนื่องจากเป้าหมายโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับกลไกระดับจังหวัด ที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือในระดับพื้นที่ เพื่อให้การดูแลเด็กกลุ่มปฐมวัยและกลุ่มเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา จึงมีแนวคิดให้จังหวัดที่เข้าร่วมโครงการฯ สามารถพัฒนากลไกในพื้นที่ที่สามารถผลักดันการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. เป้าหมายระดับโครงการ : เพื่อให้เกิดการจัดตั้งคณะทำงานของโครงการ หรือพัฒนากลไกที่มีอยู่เดิมในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ และเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลง

2. เป้าหมายของ กสศ. : เพื่อให้กลไกความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากโครงการ สามารถพัฒนาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของ กสศ. ทำหน้าที่ชี้เป้า และประสานงานเรื่องการบูรณาการทรัพยากรภายในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย และประสานงานกับ กสศ. เพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับภารกิจของ กสศ.

3. เป้าหมายของพื้นที่ : เพื่อให้เกิดกลไกความร่วมมือในพื้นที่ที่ถูกจัดตั้งขึ้นในลักษณะขององค์กรที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของตัวกลไก โดยกลไกที่จัดตั้งขึ้นนี้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการบูรณาการเป้าหมายร่วมและจัดทำแผนงาน และขับเคลื่อนแผนงานด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีในการขับเคลื่อนงานด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ร่วมกัน

แม้ กสศ. เป็นหน่วยงานของรัฐที่เริ่มดำเนินงานมาเพียง 3 ปี แต่ กสศ. ตระหนักดีว่า ‘การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา’ เป็นเป้าหมายที่ทุกฝ่ายในประเทศไทยมุ่งหวังร่วมกัน โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาจึงเปรียบเสมือนฟันเฟืองเล็ก ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทยลงได้บ้างไม่มากก็น้อย

หมายเหตุ ข้อมูลทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ เก็บข้อมูลสิ้นสุด เดือนมิถุนายน 2564

แนวทางการสำรวจและการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

3. กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จังหวัดที่เข้าร่วมโครงการจะใช้ฐานข้อมูลเด็กนอกระบบการศึกษา โดยมีแอปพลิเคชัน THAI OOSC (Thai Out of School) เป็นเครื่องมือในการลงพื้นที่ ใช้กระบวนการ ‘สร้างการมีส่วนร่วม’ ของภาคีเครือข่ายในจังหวัด เช่น ครู กศน. อาสาสมัครของหน่วยงานต่าง ๆ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือแกนนำชุมชน ออกไปค้นหา สำรวจให้พบตัวเด็ก เก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการ หลังจากนั้นทีมสหวิชาชีพระดับจังหวัดจะวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จัดแบ่งกลุ่ม และประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้จัดบริการที่สอดคล้องกับปัญหา และสร้างทีมผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) ระดับพื้นที่ขึ้น เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกเป็นรายบุคคลเพื่อทำแผนดูแลเด็กเป็นรายกรณีด้วยแนวทางที่มีความยืดหยุ่น โดยมีท้องถิ่น/ท้องที่ ประชาสังคม องค์กรเอกชน มูลนิธิต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อส่งต่อให้เด็กส่วนใหญ่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือฝึกทักษะด้านการศึกษาและอาชีพ ส่วนกลุ่มที่ยังไม่พร้อมคืนสู่ระบบการศึกษา ก็จะเข้าสู่กระบวนการเยียวยา/ฟื้นฟูจากหน่วยงานที่จัดบริการที่เหมาะสมให้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ภาคเหนือ

- 18** จังหวัดเชียงใหม่ 'พัฒนากลไก'
สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดเชียงใหม่
- 28** เด็กน่าน
ต้องไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง
จังหวัดน่าน
- 40** 'รวมพลังเครือข่าย'
ช่วยเหลือเพื่อสร้างโอกาส
สร้างคนทำงานเข้มแข็ง
จังหวัดพิษณุโลก
- 52** การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
โอกาสลดความเหลื่อมล้ำ
ของเด็กและเยาวชนจังหวัดแพร่
จังหวัดแพร่
- 64** คนทำงานหัวใจเดียวกัน
ร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
แม่ฮ่องสอนที่ยั่งยืน
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 76** 'ร่วมใจ' มอบ 'โอกาสใหม่'
ให้เด็กนครลำปาง
จังหวัดลำปาง
- 90** สร้างเครือข่ายชุมชน
ออกแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต
เพื่อความเสมอภาคเด็กสุโขทัย
จังหวัดสุโขทัย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

102

ผืนก 4 หน่วยงานหลัก
'ร่วมสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนโอกาส'
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดขอนแก่น

114

กลไกพื้นที่ร่วมใจ
เดินหน้าสร้างเครือข่าย เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา

126

'สานพลังพื้นที่' สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
สู่ 'เมืองแห่งการศึกษา' อย่างแท้จริง
จังหวัดมหาสารคาม

138

ชู 'ปัญญาภาคี'
ขับเคลื่อนความเสมอภาคทางการศึกษาเด็กสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์

150

สานสัมพันธ์ท้องถิ่น
ร่วมพัฒนาและสร้างโอกาส 'เด็กอำนาจเจริญ'
จังหวัดอำนาจเจริญ

162

สานพลังเครือข่าย
ขับเคลื่อนความเสมอภาคการศึกษา
พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กอุบลฯ
จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

174

ต่อให้ใช้เวลาอีก 10 ปี
ถ้าเด็กกาญจนบุรีได้เรียน เราก็จะทำ
จังหวัดกาญจนบุรี

186

ONE DATA, ONE ORGANIZATION, ONE PLAN
กลยุทธ์สร้างความเสมอภาคทางการศึกษาจังหวัดนครนายก
จังหวัดนครนายก

196

ค้นหา 'คนใจเดียวกัน'
เคล็ดลับการลดความเหลื่อมล้ำ จังหวัดระยอง
จังหวัดระยอง

ภาคใต้

208

ร่วมจัดการศึกษาที่ยั่งยืน
สู่ความเสมอภาคเด็กเยาวชน ภูเก็ต
จังหวัดภูเก็ต

220

ยะลากับการเดินทาง
เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดยะลา

232

เด็กสงขลา
ต้องเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม
จังหวัดสงขลา

244

'เด็กทุกคนต้องเข้าถึงการศึกษา'
แนวทางสร้างความเสมอภาคจังหวัดสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดเชียงใหม่ 'พัฒนากลไก' สร้างโอกาสและความเสมอภาค ทางการศึกษา

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดเชียงใหม่

'นครแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพชีวิต' คือ วิสัยทัศน์ของจังหวัดเชียงใหม่ที่มุ่งหวังให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตอย่างทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐาน ได้รับสิทธิตามกฎหมายโดยเสมอภาคและเท่าเทียม ทั้งยังได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ตามช่วงวัยเพื่อรองรับการเป็นเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City โดยที่หน่วยงานด้านการศึกษาต้องบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลและร่วมขับเคลื่อนการศึกษาของจังหวัดเข้าสู่ศูนย์กลางการศึกษาของภาคเหนือ

ใช้ทุนเดิมร่วมขับเคลื่อนงาน สร้างโอกาสทางการศึกษา

จังหวัดเชียงใหม่มีทุนเดิมที่เข้มแข็งขับเคลื่อนเรื่องการศึกษามานานโดยใช้ชื่อว่า 'ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา' ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2558 เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนทำงานจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวม 99 องค์กร ร่วมเป็นคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ทำงานพัฒนาการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการ จัดตั้ง 'กองทุน 10 บาท' ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสด้านการศึกษาและยากจน ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษามีช่องทางประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว

ด้วยวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด ที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสและ

คุณภาพของการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนมีอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืนในการดำรงชีวิตตลอดจนแนวทางการทำงานที่ต้องการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนของภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษากสศ. ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา จึงสนใจเข้าร่วมโครงการฯ เพราะมองว่าเป็น 'โอกาส' ดีที่จะได้หนุนเสริมการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ระดับต้น ๆ ของประเทศ มีความแตกต่างของภูมิประเทศ ชาติพันธุ์ และอาชีพสูง เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่บนดอยสูง บางแห่งเป็นพื้นที่เฝ้าระวังยาเสพติด และกีดกันการส่งผลให้เด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงการศึกษา และสวัสดิการพื้นฐาน

กลไกการทำงานปี 2562

อบจ.เชียงใหม่ + ภาศเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นกลไกหลักขับเคลื่อนโครงการฯ (Core Team) ประสานและสร้างความเข้าใจกับกลไกระดับจังหวัดและระดับพื้นที่

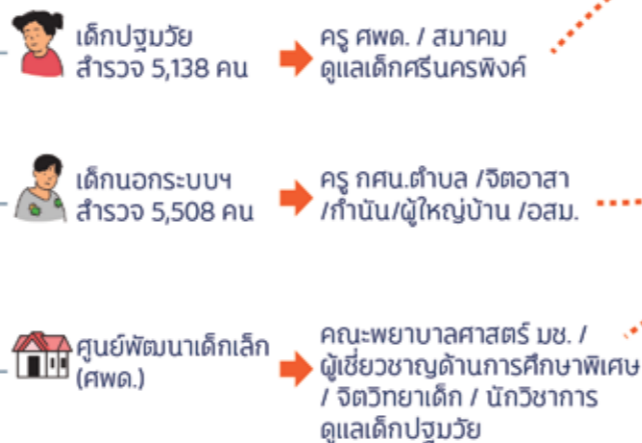
คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการระดับจังหวัด

- 1 คณะกรรมการบริหารโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ บริหารโครงการฯ ประสานงานคณะกรรมการฝ่ายเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งกลไกระดับจังหวัด
- 2 คณะกรรมการฝ่ายข้อมูลสารสนเทศ ประสานงานส่วนราชการระดับจังหวัด พื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย
- 3 คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ขับเคลื่อนให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้
- 4 คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือ วางแผน ฟื้นฟู ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

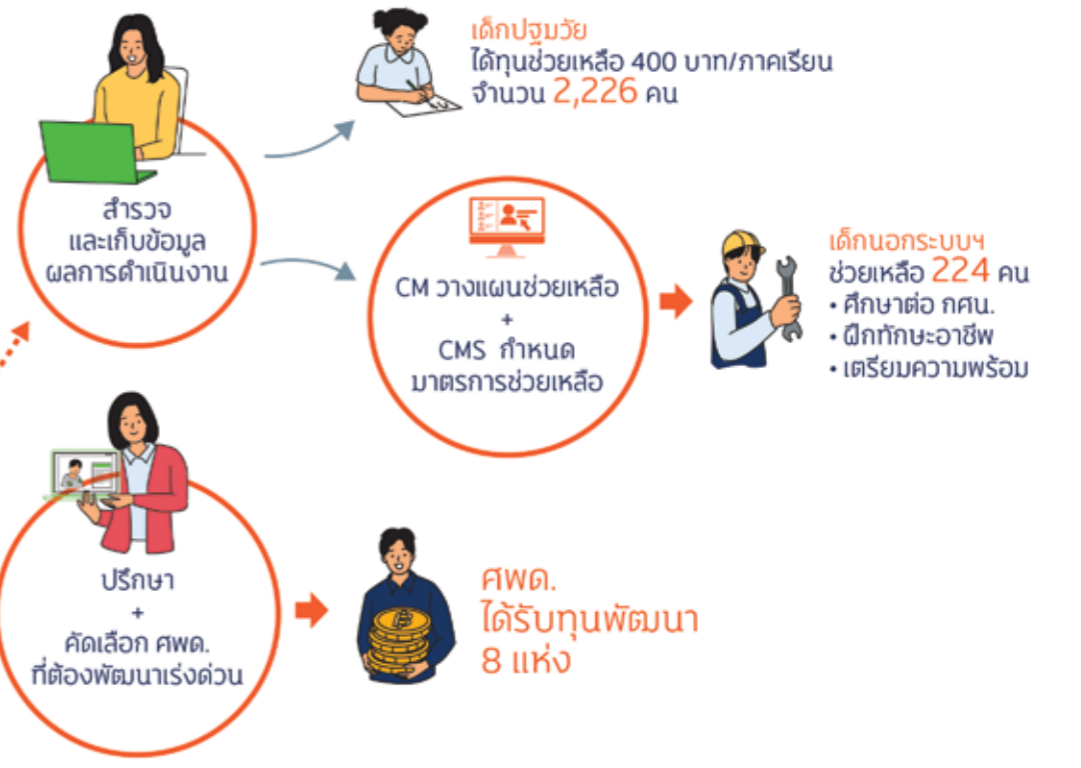

คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการระดับอำเภอ 8 อำเภอ

- 1 คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ สร้างความเข้าใจให้คนในพื้นที่
- 2 ฝ่ายข้อมูลสารสนเทศ (IT)
- 3 ฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS)

กลไกสำรวจเก็บข้อมูล + ระบบผู้จัดการรายกรณี (CM) + กลไกหลักช่วยเหลือด้านการศึกษาคคุณภาพชีวิต

เริ่มต้นพัฒนาไกล สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

เมื่อเห็นโอกาสและช่องทางในการเชื่อมต่อกันภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้เข้าร่วมโครงการฯ ช่วงเดือนสิงหาคม ปี 2562 และเริ่มจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่และภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นกลไกหลักขับเคลื่อนโครงการฯ หรือ Core Team มี รศ.ดร.อรรณพ พงษ์วาท เป็นประธานคณะกรรมการบริหารโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดเชียงใหม่ ออกแบบกลไกการทำงานไว้ 2 ส่วนคือ

1. คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับจังหวัด ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ คณะกรรมการฝ่ายข้อมูลสารสนเทศ คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ และคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System)

2. คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการระดับอำเภอ ประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ฝ่ายข้อมูลสารสนเทศ (IT Manager) และฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) โดยเริ่มทำงานใน 8 อำเภอนำร่อง คือ อำเภอไชยปราการ อำเภอเชียงดาว อำเภอสะเมิง อำเภอสันทราย อำเภอแม่วาง อำเภอดอยหล่อ อำเภอดอยเต่า และอำเภอเมืองเชียงใหม่ ทำงานกับ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย อายุ 2-6 ปี จำนวน 5,638 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาอายุ 2-21 ปี จำนวน 18,363 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ในระดับเร่งด่วน 8 ศูนย์

ถึงแม้ว่าจะมีภาคีพร้อมทำงานครบทั้ง 8 อำเภอ แต่เนื่องจากโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ เป็นงานใหม่ ทีมงานจึงจัดเวทีสร้างความเข้าใจให้คนทำงานกับ 2 กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กปฐมวัย และเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดย นางจิราภรณ์ โพนงาม คณะกรรมการบริหารและผู้ช่วยเลขานุการโครงการฯ เสริมว่า การจัดเวทีประชุมในแต่ละอำเภอจะมีตัวแทนขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับจังหวัดอีก 7 อำเภอเข้าร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจการทำงานของแต่ละพื้นที่ให้ตรงกัน และร่วมแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกัน ซึ่งกลไกระดับอำเภอทั้ง 8 อำเภอ ประกอบไปด้วย นายอำเภอ หัวหน้าส่วนอำเภอ เช่น ท้องถิ่นอำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้นำ อปท., นายกเทศมนตรี, นายกเทศบาล, ข้าราชการบ้านาญ, ผู้บริหารโรงเรียน, ครู กศน., สาธารณสุขอำเภอ ที่เชื่อมต่อไปยังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ซึ่งแต่ละอำเภอจะมีโครงสร้างการทำงานไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่

รศ.ดร.อรรณพ พงษ์วาท

จิราภรณ์ โพนงาม

ปัญญา กั้นจินะ

นางจิราภรณ์ กล่าวต่อว่า หลังเวทีประชุมสร้างความเข้าใจโครงการฯ สิ้นสุดลง ทีมงานฝ่ายข้อมูลสารสนเทศ (IT Manager) จึงเริ่มลงพื้นที่ทั้ง 8 อำเภอ เพื่อฝึกการใช้แอปพลิเคชันสำรวจและบันทึกข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม

1. ระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย หรือ ABE Information System ให้ครู ศพด. ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลของเด็กปฐมวัยใน 153 ศพด. โดยมี ครู ศพด. เป็นผู้สำรวจและบันทึกข้อมูลเข้าระบบ จากการสำรวจทั้งหมด 5,138 คน มีเด็กผ่านเกณฑ์คัดกรองได้รับเงินช่วยเหลือ 2,226 คน ส่วนหนึ่งที่ทำให้การช่วยเหลือเด็กปฐมวัยเป็นไปตามเป้าหมายเพราะมีสมาคมครูผู้ดูแลเด็กศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ที่มี ครู ศพด. ทั้ง 25 อำเภอเป็นสมาชิก ช่วยประสานการทำงานทำให้เกิดความร่วมมือของ อปท. ในทุกระดับตั้งแต่ อบจ. อบต. และเทศบาล การคัดกรองข้อมูลและช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่ยากจนพิเศษจึงทำได้รวดเร็ว

2. ระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) มีครู กศน.ตำบล ทำหน้าที่เป็นผู้สำรวจและบันทึกข้อมูลเข้าระบบแต่ด้วยเป็นพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารเป็นดอยสูงและป่าเขา บางแห่งเป็นพื้นที่สีแดงหรือเฝ้าระวังยาเสพติด ต้องใช้เวลาเดินทางนาน บางพื้นที่ทีมงานลงไป 2 ครั้งก็ยังไม่พบตัวเด็ก เพราะบางคนย้ายตามพ่อแม่เข้ามาทำงานในตัวอำเภอและตัวจังหวัด นางปัญญา กั้นจินะ คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) จึงปรับเปลี่ยนให้มีผู้สำรวจเพิ่มตามความหลากหลายและบริบทพื้นที่ ซึ่งมีทั้งเครือข่ายจิตอาสา ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และ อพม. เนื่องจากมีความเข้าใจพื้นที่และรู้จักกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี

ผลจากการสำรวจเด็กนอกระบบฯ รอบแรก จำนวน 18,363 คน ครู กศน.ตำบล และภาคีในพื้นที่ นำรายชื่อมาเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลปัจจุบันพบว่า มีรายชื่อตกหล่น บางรายชื่อเข้ารับการศึกษาแล้ว จึงตรวจสอบรายชื่อใหม่จากฐานข้อมูลอีกครั้งจนเหลือรายชื่อเด็กนอกระบบฯ ที่ต้องสำรวจจริง 13,000 คน สำรวจได้ 5,508 คน คัดกรองตามเกณฑ์และต้องการความช่วยเหลือ 244 คน มีทั้งช่วงวัย 2-6 ปี ที่ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านก่อนเข้าเรียนในชั้นอนุบาล และช่วงวัย 16-21 ปี ซึ่งครู กศน. จะส่งข้อมูลให้ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ในพื้นที่ คือ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการบ้านาญ อสม. อพม. เครือข่ายสหวิชาชีพ เจ้าคณะตำบล และ พระภิกษุสงฆ์ โดยแต่ละอำเภอจะมี CM แตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ เมื่อ CM ได้ข้อมูลก็จะลงพื้นที่ทำแผนการช่วยเหลือ (Care Plan) สอบถามความต้องการของเด็กว่าต้องการเรียนต่อ หรือฝึกทักษะอาชีพ หลังจากนั้นจึงส่งแผนการช่วยเหลือให้ CMS พิจารณาในลำดับต่อไป

“การสนับสนุนให้เด็กมีทักษะอาชีพจะประสบผลสำเร็จได้ เด็กต้องมี ‘ความชอบ’ เพราะเมื่อเขาชอบเขาก็จะทำออกมาได้ดี ส่วนคนที่ยังค้นพบตัวเองไม่เจอ ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นยังไง หากทีมสหวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาลงพื้นที่ไปพร้อมกับ CM ก็จะช่วยจุดประกายความคิด ความสนใจ และช่วยแนะแนวทางให้เด็ก ได้ค้นพบความชอบ ความสามารถของตัวเอง และมองเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป เรามีหน้าที่ให้แนวทางการเรียนรู้เพิ่มเติมในสายอาชีพที่เขาสนใจจะเป็นการฝึกทักษะอาชีพจากสถานประกอบการในชุมชน เรียนรู้หลักสูตรระยะสั้นจากวิทยาลัยสารพัดช่างก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าเขาสนใจอะไร เราก็จะสนับสนุนตามความต้องการของเขา” นางปัญญาดา กล่าวทิ้งท้าย

ส่วนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) จะมีผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ อาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเด็กจากศูนย์ราชชนกนครินทร์ นักวิชาการสาธารณสุขที่ดูแลเด็กปฐมวัย นักวิชาการศึกษาศึกษานิเทศก์ และตัวแทนครูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามาเป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษา โดยร่วมจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการให้กับ ศพด. ที่สนใจเข้าร่วมพัฒนาศูนย์ และ ให้ครู ศพด. ประเมินตนเอง และ ศพด. ของตนว่า ผ่านมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 ทั้ง 3 มาตรฐานหรือไม่

ทั้งนี้มาตรฐานดังกล่าวประกอบด้วย 1. การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2. ครู ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 3. คุณภาพเด็กปฐมวัย หลังจากนั้นจึงร่วมกันเขียนแผนโครงการพัฒนาศูนย์ โดยมีอาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คอยให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางการดำเนินโครงการให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของแต่ละ ศพด. ซึ่งมี ศพด. 8 แห่งที่สังกัด อปท. เข้าร่วมพัฒนาศูนย์ คือ 1. ศพด.บ้านหนองวัวแดง ม.122. ศพด.บ้านดงป่าสัก 3. ศพด.บ้านสันติวนา 4. ศพด.ดอยหล่อ 5. ศพด.รร.บ้านท่าหลุกทราย 6. ศพด.ปากกล้วย 7. ศพด.บ้านแม่โต๋ และ 8. ศพด.บ้านหนองปู

‘กลไกเชื่อมประสาน’ หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อน

ประพันธ์ มูลปา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรสูง ด้วยบริบทของพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นภูเขาสูงและเวดล้อมไปด้วยป่าไม้ ยังมีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่เข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคทั้งด้านสวัสดิการพื้นฐานและการศึกษา รศ.ดร.อรรรณพ มองว่า การจัดทำโครงการฯ นี้เป็นเหมือนกำลังเสริมช่วยขับเคลื่อนการทำงานเพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคตลอดจนการร่วมมือของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ที่เป็นทุนเดิมที่ดีของเชียงใหม่ ทั้ง 8 อำเภอ ได้ทำงานเชิงรุก ย่อมทำให้การช่วยเหลือเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทันที

“เป้าหมาย 3 ประการของโครงการฯ นี้ นอกจากต้องการให้ช่วยเหลือเด็กทั้ง 2 กลุ่มเป้าหมายแล้ว เราต้องการสร้างกลไกความร่วมมือให้ไปถึงประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ที่ควรได้รับบริการจากรัฐมากที่สุด หากกลไกเข้มแข็งจะทำให้การค้นหาข้อมูลและการช่วยเหลือด้านการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตทำได้ง่ายขึ้น และ

เป้าหมายสุดท้ายคือ ทีมงานโครงการฯ หรือ Core Team ต้องเข้ามาเป็นกลไกหลักที่จะช่วยขับเคลื่อนและเชื่อมร้อยการทำงานในทุกระดับ ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการสร้างความสำเร็จทางการศึกษาขึ้นทั้งจังหวัด” รศ.ดร.อรรรณพ กล่าวทิ้งท้าย

นายประพันธ์ มูลปา คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งของกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวเสริมว่า โครงการฯ นี้มีคนที่พร้อมเผชิญกับความท้าทาย เพราะทุกคนมีความเชื่อมั่นในทีมงาน หากเปรียบเสมือนเก้าอี้ ก็เป็นความสมบูรณ์ของเก้าอี้ 4 ขาที่มีความแข็งแรงและมั่นคง ทำให้ผู้นั่งได้อย่างสบายใจ โดยขาที่ 1 เปรียบได้กับประธานโครงการฯ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนเชียงใหม่ที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในการทำงาน ขาที่ 2 คือ ทีมเลขานุการฯ อบจ. ที่มีประสบการณ์และเครือข่ายทำงานในจังหวัดครอบคลุมทุกด้าน ขาที่ 3 คือ กลไกทำงานระดับอำเภอที่มีจิตอาสาคอยประสานงานระหว่างจังหวัดและพื้นที่ ทำให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปด้วยดี และขาที่ 4 คือ โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ กศศ. ที่เข้ามาหนุนเสริมแนวทางการทำงานเพื่อพัฒนาการศึกษาของจังหวัดและสร้างศักยภาพให้คนทำงานในทุกระดับ

จิตอาสา ไม่ใช่แค่ช่วยเหลือ แต่ช่วยสร้างโอกาส

นางผ่องพรรณ แสงคำ หรือ แม่ผ่อง ผู้จัดการ
รายการ (CM : Case Manager) เล่าจุดเริ่มต้นที่เข้ามา
ทำงานโครงการฯ ว่า เธอเป็นผู้ประสบปัญหาทางสังคม
มาก่อน เนื่องจากต้องช่วยเหลือคนในครอบครัวที่เป็นผู้ป่วย
ติดเตียง ในช่วงที่เชื้อเอชไอวีเริ่มระบาดในประเทศไทย
คนในหมู่บ้านตื่นกลัวจนไม่กล้าเข้าใกล้เธอกับครอบครัว
เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคนี้มากนัก เธอ
จึงเกิดความคิดว่าทำอย่างไรคนในชุมชนจะมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เธอจึงตัดสินใจ
เป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นอกจากจะช่วยเหลือสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว
ยังช่วยสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจถึงปัญหาและการ
ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งผลกระทบ
ที่เกิดจากโรคติดต่อทั้งเอชไอวี หรือโรคติดต่ออื่น ๆ

เมื่อมีโครงการฯ นี้เกิดขึ้น แม่ผ่องเห็นว่าเป็นโอกาส
ดีที่จะได้ช่วยเหลือเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา
หรือเข้าไม่ถึงการศึกษา ด้วยปัจจัยใด ๆ ก็ตาม ให้พวกเขา
ได้กลับมาเรียน หรือฝึกทักษะอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตัวเองต่อไป

“แม่ผ่องทำงานกับเด็กนอกระบบฯ และเด็ก
ปฐมวัยจึงรับรู้ได้ว่าเด็กแต่ละคนมีบริบทแตกต่างกัน
การเข้าหาพวกเขาจึงต้องใช้ทั้งความจริงใจ ความเข้าใจ
และรับฟังพวกเขาโดยไม่ตัดสิน เราจะเข้าหาเขาเหมือน
เพื่อน หมายถึงไม่ใช่ความเป็นผู้ใหญ่กว่าเข้าไปถาม ไป
แนะนำให้เขาทำตามสั่ง แต่ต้องเข้าหาแบบเรียนรู้ไป
ด้วยกันและช่วยเสนอแนวทางเท่านั้น” แม่ผ่อง บอก

แม่ผ่อง เล่าถึงการทำงานโครงการฯ ว่า เมื่อได้รับ
หน้าที่เป็น CM วางแผนช่วยเหลือเด็กและเยาวชน
นอกระบบการศึกษาจากที่ได้รับรายชื่อเด็กนอกระบบฯ

ในชุมชนของตนเองและพบว่า นายจักรพงษ์ ชลมาลัง
หรือโย อายุ 16 ปี เป็นเด็กนอกระบบฯ ที่มีเกณฑ์ตรงตาม
ข้อกำหนดของโครงการฯ เธอจึงลงพื้นที่ไปหาโยและ
ครอบครัวเพื่ออธิบายรูปแบบโครงการฯ ให้ฟัง แม่และโย
ยินดีรับความช่วยเหลือ ผลจากการพูดคุยกันทำให้รู้ว่า
โยมีความฝันว่าอยากเป็นช่างซ่อมรถ อยากมีร้านซ่อมรถ
เป็นของตัวเอง โดยที่ผ่านมามีโยเข้าไปเป็นลูกมือเจ้าของ
อู่ซ่อมรถทุกวัน เพื่อเรียนรู้แบบครูพักลักจำ เธอจึง
ลงพื้นที่ไปพูดคุยกับเจ้าของอู่ซ่อมรถ ให้ช่วยฝึกทักษะ
อาชีพช่างซ่อมรถให้กับโย โดยทางโครงการฯ จะสนับสนุน
ค่าใช้จ่ายทั้งหมด ซึ่งเจ้าของร้านยินดีช่วยเหลือเต็มที่ เธอ
จึงวางแผนการช่วยเหลือและส่งต่อให้กับ CMS พิจารณา
เมื่อแผนการช่วยเหลือได้รับอนุมัติ โยจึงได้เข้ารับการฝึก
ทักษะการซ่อมรถทันที

นอกจากฝึกทักษะอาชีพแล้ว แม่ผ่องยังประสาน
กับ พมจ.เชียงใหม่ จนโยได้รับทุนช่วยเหลือจาก พมจ.
เชียงใหม่เป็นทุนตั้งต้นในการเป็นผู้ประกอบการร้านซ่อมรถ

“ทุกครั้งที่แม่ผ่องคุยกับน้องโย เราเห็นความตั้งใจ
ฉายชัดออกมาทางแววตาของเขา เขาฝันอยากเป็นช่าง
ซ่อมรถและอยากมีอู่ซ่อมรถเป็นของตัวเอง เขาบอกว่า
ความสุขของเขา คือ การซ่อมรถ และเมื่อเป็นความสุข
ความต้องการของเด็ก เราที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสานต่อ
ความฝันของเขาให้เป็นจริงได้ ทำไมเราจะไม่ทำ” แม่ผ่อง
กล่าวทิ้งท้าย

เมื่อ ‘กลไกการทำงาน’ เข้มแข็ง และมีศักยภาพ
การเดินหน้าขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างโอกาสและ
ความเสมอภาคในพื้นที่ทั้งด้านการศึกษา ตลอดจน
การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมเกิดขึ้นได้ทั่วถึงทุกคน

ผ่องพรรณ แสงคำ

จักรพงษ์ ชลมาลัง

เด็กน่าน ต้องไม่มีใคร ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดน่าน

'ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา' เป็นอีกหนึ่งความท้าทาย
ที่จังหวัดน่านให้ความสำคัญ นับเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์จังหวัด
ที่มุ่งเน้นให้คนในจังหวัดน่านได้รับโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต
ที่หลากหลายและมีคุณภาพ

โดยสถานศึกษาทุกแห่งได้รับการพัฒนาคุณภาพ
การจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาของชาติ
คนในจังหวัดน่านได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพที่
สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีอาชีพ
มีงานทำ เป็นคนดีของสังคม รวมถึงการมุ่งเน้นให้
หน่วยงานทางการศึกษามีการพัฒนากระบวนการและ
การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วม
ของทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ
จัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จึงเป็น
จุดเริ่มต้นของการทำโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดน่าน

ว่าที่ร้อยตรี สมเดช อภิขยกุล ผู้รับผิดชอบ
โครงการฯ เล่าว่า น่านทำงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา
การศึกษามายาวนาน ซึ่งสามารถช่วยเหลือเด็กและ
เยาวชนได้ในระดับหนึ่ง แต่การแก้ปัญหาที่ยังขาดการนำ
ข้อมูลเชิงประจักษ์และสถานการณ์จริงในพื้นที่มาใช้
ในการกำหนดทิศทางและวางแผนการแก้ไขปัญหาอย่าง
ยั่งยืน รวมถึงยังขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน
ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้สถานการณ์ปัญหา
เด็กและเยาวชนในจังหวัดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อีกปัจจัย
สำคัญคือ สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ทำให้

เกิดปัญหาความยากจน ขาดรายได้ มีหนี้สินครัวเรือน
เพิ่มขึ้น ส่งผลให้พ่อแม่ต้องออกไปรับจ้างทำงานที่
ต่างจังหวัด เกิดภาวะครอบครัวห่างไกล เด็กต้อง
อยู่กับปู่ย่าตายาย ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว
ทำให้เด็กและเยาวชนในจังหวัดน่านมีปัญหาหมั่นไส้
ติดยาเสพติด ท้องไม่พร้อม และขาดโอกาสทางการศึกษา
ในที่สุด

ว่าที่ร้อยตรี สมเดช อภิขยกุล

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดน่าน

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่จังหวัดน่านให้ความสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้คนในจังหวัดน่านได้รับโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตที่หลากหลายและมีคุณภาพ สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน การศึกษาของชาติ คนในจังหวัดน่านได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีอาชีพ มีงานทำ เป็นคนดีของสังคม

เป้าหมายการทำงานของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดน่าน
ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็ก

กลไกการทำงานปี 2562

ทีมงาน มองว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจะไม่สามารถแก้ไขได้ หากขาดความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ในจังหวัด จึงมีการพัฒนากลไกการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขึ้น โดยก่อตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2 ระดับคือ **คณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด** ประกอบด้วย **1. คณะกรรมการสมัชชาการศึกษาจังหวัดน่าน** มีหน้าที่เป็นกลไกหลักในการบูรณาการด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของจังหวัดน่าน **2. ทีมที่ปรึกษา** มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่คณะกรรมการสมัชชาการศึกษาระดับจังหวัดและอำเภอ และ **3. คณะทำงานด้านธุรการ** มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับคณะกรรมการฯ ทุกคณะ เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกเอกสารการเงินและงานด้านธุรการ ให้มีความถูกต้องตามระเบียบราชการ และ**คณะกรรมการดำเนินงานระดับอำเภอ** มีหน้าที่หลักในการดำเนินงานโครงการฯ และบูรณาการงานด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ระดับอำเภอ โดยมี **มูลนิธิอภัยเมื่อน่าน** เป็นองค์กรหลักรับผิดชอบ และ**บริหารจัดการโครงการฯ** ทำหน้าที่ประสานงาน คณะทำงานที่มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล รวมถึงเป็นคณะทำงานโครงการฯ และกองเลขานุการภาคประชาสังคม ภายใต้คณะกรรมการสมัชชาการศึกษาจังหวัดน่าน ซึ่งกลไกทั้งหมดมุ่งเป้าไปที่การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ที่ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลังอีกต่อไป

เดินหน้าแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำจังหวัดน่าน

หลังจากจัดตั้งกลไกการทำงานเรียบร้อยแล้ว ทีมงานจังหวัดน่านลงมือทำงานทันที เพื่อให้การสำรวจและช่วยเหลือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้คือ **1. สำรวจเพื่อเพิ่มโอกาสของกลุ่มเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลับมาอยู่ในระบบมากขึ้น หรือเปิดโอกาสพัฒนาทักษะความรู้เพื่อประกอบอาชีพ 14,018 ราย** **2. ช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่ยากจน 3,494 ราย** และ **3. พัฒนาศักยภาพสถานศึกษาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 22 แห่ง** ในระยะแรกของการดำเนินงานโครงการฯ ทีมงานเน้นสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนทำงาน รวมไปถึงเครือข่ายในพื้นที่เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นเป้าหมายร่วมกันแล้ว ยังทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์สูงสุด

ในส่วนของกลไกการทำงาน **อาจารย์ชววิทย์ เชี่ยวสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยแฮ้ว อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน** หนึ่งในคณะทำงาน และคณะกรรมการดูแลเด็กรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับจังหวัด เล่าว่า การทำงานโครงการฯ ของจังหวัดน่าน มีมูลนิธิอภัยเมื่อน่านเป็นแกนหลักในการประสานงาน และดำเนินโครงการฯ โดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด กศน.จังหวัดน่าน รวมถึงหน่วยงานระดับชุมชน เช่น สภามอบค.ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผู้ใหญ่บ้าน เป็นทีมหลัก (Core Team) ในการขับเคลื่อนการสำรวจและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา รวมถึงรับบทบาทเป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ที่จะเข้าไปดูแลและออกแบบการช่วยเหลือ (Care Plan) สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนเป็นรายกรณี

โดยทำการสำรวจและให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาทั้งสิ้น 15 อำเภอ ซึ่งแนวทางการช่วยเหลือมี 5 แนวทางคือ 1. เตรียมความพร้อมและส่งต่อเข้าสู่การศึกษาในระบบ

ชววิทย์ เชี่ยวสุวรรณ

วรพล ยิ่งสูงเนิน

ศุภวัฒน์ มัทธรังกูร

2. อบรมทักษะอาชีพตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
3. บ้านเรียนสร้างอาชีพ (Home Jobs Training) 4. การพัฒนาหลักสูตรใหม่และพัฒนาหน่วยฝึก และ 5. บำบัดฟื้นฟูพัฒนาการเพื่อให้สุขภาพที่ดี โดยมีทีม IT Manager ของโครงการฯ ดูแลและจัดทำข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

“น่านทำงานอยู่บนฐานของข้อมูล เรามีฐานข้อมูลของจังหวัดอยู่ในมือ เมื่อนำมารวมกับข้อมูลที กสศ. ให้ นำมาคัดกรอง และตรวจสอบซ้ำ ทำให้น่านมี ฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และใกล้เคียงความเป็นจริง ก่อนที่จะทำการลงพื้นที่สำรวจ ซึ่งช่วยให้การทำงานของ ทีมเบาลง” อาจารย์ชววิทย์ เผยเคล็ดลับการทำงาน

แม้จะมีฐานข้อมูลที่ดี แต่การสำรวจกลุ่มเป้าหมาย ไม่ง่ายอย่างที่คิด ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง การเดินทางที่ยากลำบาก บางพื้นที่แม้จะมีที่อยู่ในหมู่บ้าน เดียวกัน แต่ในความเป็นจริงกลับอยู่บนภูเขาคนละลูก ทำให้การสำรวจแต่ละครั้งเป็นไปได้ยากและใช้เวลานาน **นายวรพล ยิ่งสูงเนิน IT Manager ประจำโครงการฯ และ ผู้สำรวจกลุ่มเป้าหมาย** บอกเล่าถึงการแก้ปัญหาที่ว่า ต้องใช้หน่วยงานในพื้นที่เป็นตัวช่วยหลัก เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือ รพ.สต. ที่ต้องเข้าไปดูแลความเป็นอยู่ในพื้นที่ ให้ ช่วยเก็บข้อมูล ค้นหา และวางแผนการช่วยเหลือให้กับ ทีมงาน

นายศุภวัฒน์ มัทธรังกูร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน หนึ่งใน CM ของโครงการฯ บอกว่า พื้นที่ของหมู่บ้านที่เขา ดูแลอยู่ค่อนข้างห่างไกล ถ้าฝนตกจะไม่สามารถเข้ามา ที่หมู่บ้านได้เลย ด้วยการเดินทางที่ยากลำบากเช่นนี้ ทำให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเมื่อจบการศึกษาชั้น ประถมศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ได้ศึกษาต่อ เพราะโรงเรียน ระดับมัธยมค่อนข้างห่างไกล จึงต้องทำอาชีพเกษตร ช่วยที่บ้าน เมื่อได้รับการชักชวนจากทีมงานจังหวัดน่าน เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชน จึงรับอาสาเป็น CM ช่วย สำรวจหาเด็กและเยาวชนที่ตรงตามเกณฑ์การช่วยเหลือ ของโครงการฯ

“ในหมู่บ้านเรามีกลุ่มเด็กพิการ และกลุ่มที่กลับมาบ้านช่วงโควิด-19 ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เรียนต่อ มีความต้องการหาอาชีพที่สามารถทำอยู่ในชุมชนได้ เช่น งานปักผ้า เป็นต้น จึงร่วมกันวางแผนกับโครงการฯ ว่า จะชักชวนวิทยากรมาให้ความรู้ และสอนการแปรรูปผ้าปัก เป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น เป็นอาชีพที่พวกเขาทำได้เอง ในชุมชน มีรายได้พอดูแลครอบครัว ดูแลพ่อแม่ ไม่ต้องออกไปทำงานที่อื่นเหมือนที่ผ่านมา”

อีกหนึ่งกลุ่มที่ทีมงานนำคนมาช่วยในการเป็น CM ก็คือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการฯ ไปแล้ว เด็กกลุ่มนี้คือคนในพื้นที่ เขารู้ว่าไม่มีใครในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ ใครที่ไม่ได้เรียนหนังสือ พวกเขาเป็นเหมือนรุ่นพี่ ที่เป็นแบบอย่างของการช่วยเหลือของโครงการฯ เวลาที่เขาไปพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย เขาสามารถชักชวนได้เต็มปาก เพราะตัวเองมีประสบการณ์ได้รับความช่วยเหลือมาแล้ว

“อีกเหตุผลที่โครงการฯ เลือกพวกเขามาทำงานด้วย เพราะพวกเขามีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง เราอยากให้เขาได้มีโอกาสค้นหาคุณค่าในตัวเอง ทุกคนมีความฝัน การทำงานกับพี่ ๆ อาจจะช่วยให้เขาได้ประสบการณ์ที่สามารถนำไปต่อยอดความฝันของตัวเองได้ อยู่ได้ด้วยตัวเอง ทีมงานเรามองกันแบบนี้” นายวรพล กล่าวทิ้งท้าย

‘หมอมู’ กับการเดินตามฝันของป๊อก

“ตอนที่เขาโทรมาบอกเราตอนตีสองว่า อยากเป็นหมอมู เราดีใจมาก ถ้าเขาจริงจังกับฝันนี้ เราก็จะจริงจังด้วย” นี่คือคำพูดที่ นางสาวพิมลพรรณ สกิดรัมย์ หรือ พี่แป้ง ผู้ประสานงานโครงการฯ บอกเล่าเมื่อถามถึงเรื่องราวของการช่วยเหลือ นายสิทธิศักดิ์ ขอดแก้ว หรือ ป๊อก เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่มีความฝัน อยากเป็นหมอมู พี่แป้งเจอกับป๊อกครั้งแรกจากการลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบในเขตพื้นที่อำเภอสันติสุข ซึ่งช่วงนั้นป๊อกออกจากโรงเรียนมาแล้ว แต่ละวันใช้เวลาไปกับการเที่ยวเตร่ ในวันนั้นพี่แป้งได้พูดคุยกันถึงการช่วยเหลือของโครงการฯ ทั้งการกลับเข้าศึกษาต่อและการฝึกอบรบอาชีพอย่างการเลี้ยงหมู ซึ่งทำให้ป๊อกสนใจ เพราะที่บ้านเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่อยู่แล้ว ถ้ามีหมูมาเพิ่มก็จะดีกับครอบครัว

การเข้าฝึกอบรมเลี้ยงหมูใช้เวลาเพียง 11 วัน ทำให้ป๊อกได้เรียนรู้การเลี้ยงหมูครบวงจร ตั้งแต่การอนุบาลลูกหมู การให้อาหาร การผสมเทียม การคัดเลือกแม่พันธุ์และหมูขุน แม้กระทั่งการให้ยารักษาโรค ซึ่งตลอดทั้ง 11 วัน พี่แป้งเข้าไปดูแลป๊อกตลอดเวลา หลังจากอบรมป๊อกได้หมูมา 1 คู่ ซึ่พี่น้องต้มยำ และน้องซาอ่อน

เขาบอกว่าจริงจังก เราก็พร้อมที่จะจริงจังกับเขา ซึ่งปัจจุบัน ป๊อกได้เข้าเรียน กศน. ระดับมัธยมเรียบร้อยแล้ว” พี่แป้ง เล่ารายละเอียด

ป๊อก เล่าต่อว่า เมื่อก่อนใช้ชีวิตไปวัน ๆ นอนตีสาม ตื่นบ่ายโมง ไม่มีเป้าหมายในชีวิตเลย แต่ตอนนี้ปรับตัวเองใหม่ ตื่นตั้งแต่ตีสาม ช่วยครอบครัวกรีดยาง เสร็จแล้วก็ไปดูแลหมูต่อ ป๊อกดูแลตัวเองมากขึ้น กินเหล้าสูบบุหรี่น้อยลง

“พี่แป้งเป็นเหมือนพี่สาว คอยให้คำปรึกษา เข้ามาเปลี่ยนชีวิตผมหลายอย่าง ทั้งยังจริงจังกับความฝันการเป็นหมอมูของผมมาก ให้ผมเรียน กศน. เข้าไปคุยกับ กศศ. เรื่องทุนการศึกษา ผมดีใจที่มีคนจริงจังกับความฝันผมขนาดนี้ และผมจะเป็นหมอมูให้ได้”

โดยโครงการฯ มีเงื่อนไขว่า หมูต้องไม่ตาย และไม่ขายหมู แม่พันธุ์ ให้เลี้ยงหมูขุนจนกว่าจะโตพอที่จะขาย แล้วนำเงินที่ได้ไปซื้อหัวเชื้ออาหารให้แม่หมู เมื่อพร้อมผสมพันธุ์ก็ให้นำไปผสมเทียมได้ ตลอดระยะเวลาที่ป๊อกได้ดูแลหมู ทำให้ป๊อกมีความฝันใหม่เกิดขึ้น

“ผมอยากเป็นหมอมูครับ” ป๊อก ยืนยัน พี่แป้ง เล่าเพิ่มเติมว่า ครั้งแรกที่ได้รู้ถึงความฝันของป๊อก เราดีใจมากที่เขาเห็นเป้าหมายในชีวิตของตนเอง แต่ก็ไม่แน่ใจว่าหมอมูที่เขาอยากเป็นคือ สัตวแพทย์ หรือ ปศุสัตว์ ซึ่งป๊อกยืนยันว่าอยากเป็นสัตวแพทย์

“ตอนนั้นเราบอกป๊อกเลยว่าเส้นทางที่เลือกเป็นเส้นทางที่ไม่ง่าย ต้องเตรียมตัวเยอะมาก อย่างแรกคือต้องเรียน กศน. ให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อน และต้องตีวเพื่อให้เข้าคณะสัตวแพทย์ให้ได้ เราถามเลยว่าจริงจังแค่ไหน

พัฒนา ศพด. ปูรากฐาน สร้างพลเมืองคุณภาพ

ในส่วนของการทำงานกับเด็กปฐมวัยยากจนและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของทีมงาน เพราะเป็นการทำงานเพื่อวางรากฐานการพัฒนาให้กับเด็กปฐมวัยที่จะเป็นกำลังสำคัญให้กับจังหวัดในอนาคต ซึ่งได้ครุ่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงาน โดยโครงการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานสถานศึกษาทั้ง 22 แห่ง จะได้รับเงินทุนสนับสนุนแห่งละ 25,000 บาท สำหรับการพัฒนาศูนย์ฯ โดยมีประเด็นการพัฒนาทั้งหมด 7 ประเด็นคือ 1. ความปลอดภัย 2. บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย 3. สุขภาพอนามัยช่องปาก 4. การสร้างวินัยเชิงบวก 5. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 6. การพัฒนาบุคลากรในคณาจารย์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 7. หนูน้อยรักการอ่าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาผู้ปกครองในพื้นที่ สร้างความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งล้วนพัฒนาศักยภาพครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปพร้อมกับการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้เติบโตสมวัย

นางสาวจรรยาพร กันใจมา หรือ ครูเจ๊ ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำตวง อำเภอแม่จรมิ จังหวัดน่าน บอกว่า ศูนย์ฯ เลือกรับประเด็นการมีวินัยเชิงบวก สิ่งแรกที่ได้เห็นคือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก และส่งเสริมพัฒนาการได้ดี รวมถึงช่วยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครู เพราะเราอยากให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจและร่วมมือกับครูในการดูแลลูกหลาน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการให้ครบทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านอารมณ์ สังคม ร่างกาย และสติปัญญา

ผลจากการทำงาน ทำให้ทีมงานพบความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กและผู้ปกครองเป็นอย่างมาก เช่น เด็กรู้จักตัวเองและความรู้สึกของตัวเองมากขึ้น สามารถรอยยิ้ม และแยกแยะสิ่งที่เห็นได้ ที่สำคัญคือ เริ่มเรียบเรียงความคิดความต้องการของตัวเองได้ ส่วนผู้ปกครองก็เห็นความเปลี่ยนแปลงชัดเจน เช่น เวลาจับส่งลูกที่ ศพด. มีการแสดงออกถึงความรักมากขึ้น เพราะครูพยายามสร้างความเข้าใจตลอดเวลาว่าการแสดงความรัก แสดงความรู้สึกในเชิงบวกมีผลต่อพัฒนาการที่ดีของลูก ทำให้พัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กดีขึ้นได้ ส่วนครูใน ศพด. ก็ได้พัฒนาศักยภาพของตัวเอง ทั้งด้านการสื่อสาร การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ทำให้ช่องว่างระหว่างครูกับผู้ปกครองแคบลง กล้าพูดคุยและร่วมพัฒนาลูกหลานไปพร้อมกัน

เดินทางสู่ความท้าทาย กับการทำงานปี 2

การทำงานปีแรก ทีมงานสามารถให้การช่วยเหลือเด็กปฐมวัยยากจนพิเศษจาก ศพด. 89 แห่งใน 5 อำเภอ ทั้งสิ้น 1,725 ทุน มอบเงินสนับสนุนเพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 22 แห่ง และทำการสำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้ 3,273 คน พบว่าต้องการความช่วยเหลือ 862 คน นายชูวิทย์ บอกว่า จากประสบการณ์ปีแรกทำให้ทีมงานมุ่งมั่นที่จะพัฒนางานในปีที่สอง ในหลายประเด็น เช่น การเสริมกลไกระดับจังหวัดและอำเภอ ให้เกิดการทำงานที่เป็นรูปธรรมร่วมกันมากขึ้น ปรับแผนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ มีการส่งต่อข้อมูลผลการสำรวจและการดำเนินงานให้กับหน่วยงานระดับจังหวัด โดยขอความร่วมมือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านเป็นภาคีหลักในการสื่อสารผ่านช่องทางที่เป็นทางการ

ส่วนในระดับอำเภอมุ่งมั่นให้เกิดการบูรณาการข้อมูลและการทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการศึกษาในพื้นที่ ด้านการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งเป็นภาคประชาชนที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน เห็นปัญหาและรู้จักกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือนี้ ถือเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนงานที่ช่วยตรวจทานตัวตนเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาและการเป็นผู้จัดการรายกรณี หรือ Case Manager ระดับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

นอกจากมีเครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีการขยายพื้นที่ในการสำรวจเด็กปฐมวัย เพื่อให้เกิดปฐมวัยยากจนที่ยังขาดโอกาสได้รับโอกาสมากขึ้น ส่วนเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาก็เร่งดำเนินการสำรวจในพื้นที่ที่ยังสำรวจไม่ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยประสานความร่วมมือกับ กศน. และท้องถิ่นจังหวัด เร่งดำเนินการออกแบบรูปแบบและมาตรการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาร่วมกับกลไก CMS โดยบูรณาการแผนงานและงบประมาณกับหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมทักษะอาชีพ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นหน่วยจัดอบรมและติดตามการพัฒนาอาชีพให้กับเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา ประสานการทำงานร่วมกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อตรวจทานกลุ่มเป้าหมายจริง และการเป็น CM ระดับพื้นที่ ที่สำคัญเพื่อให้เกิดการทำงานต่อเนื่อง ทีมงานมุ่งสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือกับองค์กรเอกชนที่มีรูปแบบการสนับสนุน CSR เพื่อต่อยอดการสนับสนุนกลุ่มเป้าหมาย

สุดท้ายคือการพัฒนาศักยภาพ ศพด. อย่างต่อเนื่อง มีระบบติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรม โดยใช้รูปแบบวงคิดวงคุยกึ่งถอดบทเรียนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ได้รูปแบบและข้อเสนอแนะที่สามารถส่งต่อให้หน่วยงานระดับจังหวัด องค์กรเอกชนที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมหรือทุน และ กศศ. ส่วนกลาง

“เราต้องการยกระดับการทำงานในปีที่สองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อที่จะช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากขึ้นด้วยเช่นกัน” นายชูวิทย์ ย้ำ

หนึ่งปีกับบทเรียนการทำงาน ครั้งสำคัญ

ตลอดระยะเวลาการทำงานที่ทีมงานโครงการฯ จังหวัดน่าน ได้เรียนรู้การทำงานและค้นพบบทเรียนสำคัญหลายข้อ นายชววิทย์ พบว่า การทำงานแบบบูรณาการร่วมกันจะเป็นทางออกในการช่วยเหลือที่ยั่งยืน เพราะสามารถนำความรู้ความสามารถ ทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานมาแบ่งปันกันได้ ทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นเดียวกับนายวรพล ที่ได้เรียนรู้การทำงานกับเด็กและเยาวชน ที่มีความละเอียดอ่อน ทั้งปัญหา และการแก้ปัญหา ทุกอย่างที่เกิดขึ้น ทุกอย่างที่ต้องผ่านการกลั่นกรองอย่างดี ที่สำคัญตัวเองต้องหาสมดุลในการทำงานให้เจอ ไม่อ่อนไหวกับความช่วยเหลือเกินไป

สำหรับพี่แป้ง สิ่งที่ค้นพบของงานในลักษณะนี้ คือการทำงานเชิงคุณภาพสำคัญกว่าเชิงปริมาณ เพราะการที่ได้ไปเจอกับกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือสายสัมพันธ์ที่ดีขึ้น การช่วยเหลือที่จะเกิดขึ้นต้องทำให้ชีวิตเขาดีขึ้นจริงๆ และส่งต่อจนเขาแข็งแรงพอที่จะยืนได้ด้วยตัวเอง

“พี่มองว่า น้อง ๆ เด็กนอกระบบการศึกษาไม่ใช่แค่กลุ่มเป้าหมายที่ต้องช่วยเหลือเท่านั้น แต่พวกเขาคือเพื่อนร่วมทางที่เดินไปพร้อมกับทีมงานในโครงการฯ ด้วย” พี่แป้ง ย้ำ

และนี่คือเรื่องราวการเดินทางสร้างโอกาสและความเสมอภาคให้กับเด็กเยาวชนเมืองน่าน แม้การช่วยเหลือจะยังทำได้ไม่ครอบคลุมทั้งหมด ด้วยบริบทของพื้นที่ที่ยากต่อการทำงาน แต่ทีมงานทุกคนก็ไม่ย่อท้อ พยายามใช้ทุกสรรพกำลังที่มีอยู่เพื่อให้เด็กเยาวชนเมืองน่านได้รับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาของชาติ คนในจังหวัดน่านได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีอาชีพมีงานทำ เป็นคนดีของสังคมต่อไป

‘รวมพลังเครือข่าย’ ช่วยเหลือเพื่อสร้างโอกาส สร้างคนทำงานเข้มแข็ง

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดพิษณุโลก

พิษณุโลก เป็น 1 ใน 20 จังหวัดของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่ขับเคลื่อนด้วยภาคประชาสังคม ที่เกิดจากการรวมตัวของครู อาจารย์ นักวิชาการศึกษา และจิตอาสาที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของจังหวัดที่มุ่งเน้นยกระดับการศึกษาทั้งในและนอกระบบ เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มอายุได้รับโอกาสทางการศึกษาเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

เมื่อแนวทางการดำเนินงานของแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ด้านการสร้างเสมอภาคทางการศึกษาและพัฒนากลไกในพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็ง สร้างเครือข่ายร่วมมือการจัดการศึกษา และช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายโดยมี **สมาคมสุขปัญญา** โดย **ดร.สุนทร ทองคำพงษ์ สมาคมสุขปัญญา** ที่มีประสบการณ์ทำงานกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษามายาวนาน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ

ดร.สุนทร มองว่า ที่ผ่านมา เมื่อเด็กนักเรียนเกิดปัญหา สถานศึกษาไม่สามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้เด็ก ๆ ได้เพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายภาควิชาการทางการศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ เพราะเด็กทุกคนควรได้รับโอกาสจากผู้ใหญ่และสังคมในการพัฒนาและเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ได้จุดประกายให้สมาคมเข้าร่วมโครงการฯ นี้ โดยปี 2562 ตั้งเป้าหมายในการสำรวจเด็กปฐมวัย 3,433 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 9,550 คน ในพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอบางระกำ อำเภอวังทอง อำเภอ

พรหมพิราม และพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 30 แห่ง จาก 229 แห่งทั้งจังหวัด โดยมีอำเภอบางกระทุ่มที่ต้องพัฒนา ศพด. เร่งด่วน 1 แห่ง เนื่องจากผ่านเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561

ดร.สุนทร ทองคำพงษ์

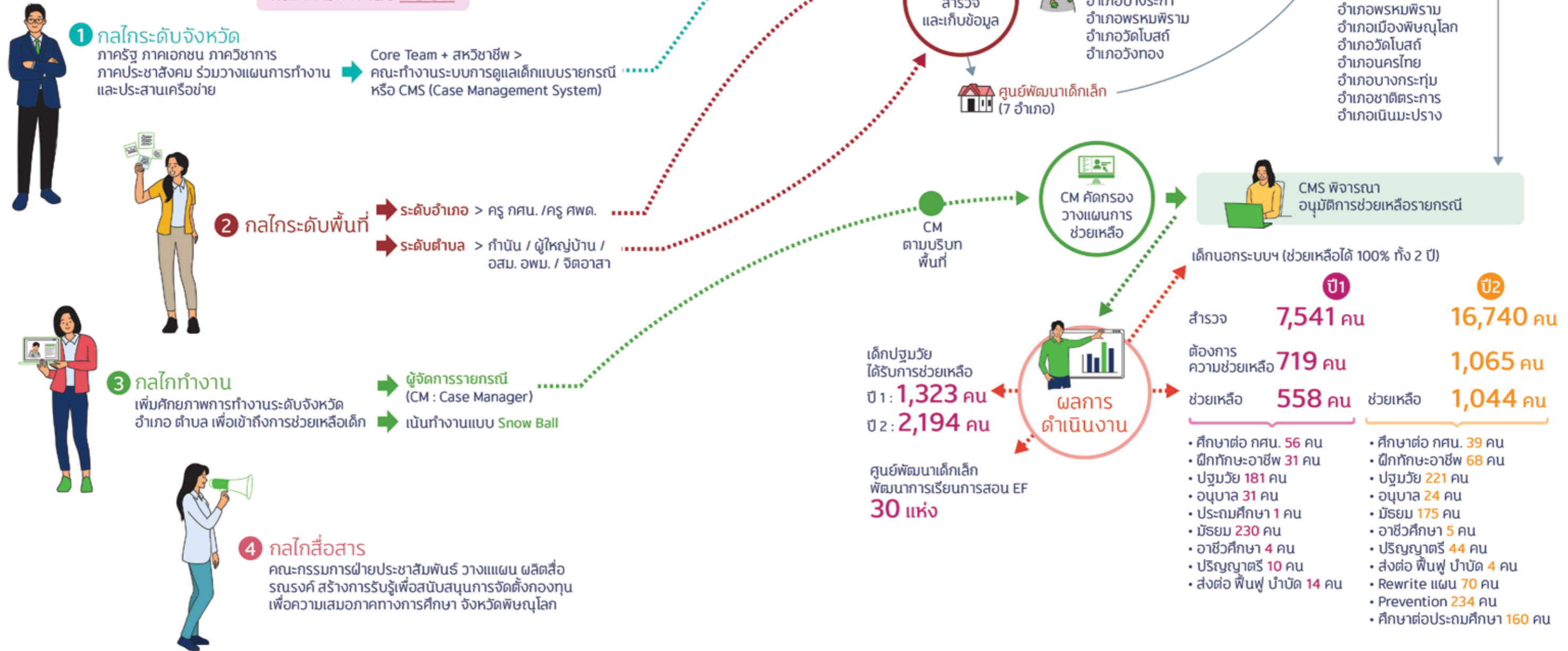

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดพิษณุโลก

เกิดจากการรวมตัวของครู อาจารย์ นักวิชาการการศึกษา และจิตอาสา เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนใน 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ

1. เด็กปฐมวัย
2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อยกระดับ และเข้าถึงโอกาสการศึกษา

กลไกการทำงานปี 2562

ใช้ '4 กลไก' สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ให้เด็กเยาวชนพิษณุโลก

ดร.สุนทร ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการฯ บอกว่า เนื่องจากการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งพื้นที่และกลุ่มอายุที่ค่อนข้างกว้าง จึงต้องใช้ 'พลังความร่วมมือ' จากหลายหน่วยงาน ทีมงานจึงวางแผนขับเคลื่อนงานผ่าน '4 กลไก' หลัก ดังนี้ 1. กลไกคณะกรรมการหลัก (แกนหลัก) โดยขอความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการหลัก หรือ Core Team ทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนประสานสัมพันธ์ ประสานงาน และชี้แจงการทำงานกับภาคีเครือข่ายให้เกิดความรู้ความเข้าใจและช่วยขับเคลื่อนโครงการ 2. กลไกระดับจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอำเภอ คือ ครู กศน. ครู ศพด. และระดับตำบล เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ตลอดจนเจ้าหน้าที่จิตอาสาที่เข้ามาช่วยสำรวจ เก็บข้อมูลเด็กปฐมวัย และเด็กนอกระบบฯ เพื่อส่งต่อไปกับคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อพิจารณาความช่วยเหลือต่อไป 3. กลไกระดับพื้นที่ คือ ผู้จัดการรายกรณี หรือที่เรียกว่า CM (Case Manager) เพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานและการเข้าถึงการช่วยเหลือเด็กได้ทันทั่วถึง และ 4. กลไกการสื่อสาร ทำหน้าที่รณรงค์และสร้างการรับรู้ให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดตั้งคณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก

'CM พื้นที่' หัวใจสำคัญ ของการสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การทำงานของ CM มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทีมงานได้จัดตั้งคณะทำงาน CM ระดับจังหวัดที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ประกอบไปด้วย Core Team, สำนักงานสาธารณสุข, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน, สำนักงานศึกษาธิการ, สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4 เขต (3 เขตประถมศึกษา, 1 เขตมัธยมศึกษา), กศน., มหาวิทยาลัย และวิทยาลัย เพราะเชื่อว่าหากคณะกรรมการ CM ระดับจังหวัดเข้มแข็งย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนา กลไกระดับพื้นที่ต่อไป ซึ่งรูปแบบการทำงานของ CM ทั้ง 4 อำเภอจะแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่

ตัวอย่างเช่น อำเภอพรหมพิราม มีการออกแบบการทำงานของ CM ไว้ดังนี้ CM ระดับอำเภอ ส่วนใหญ่เป็นภาคประชาสังคม อสม. อพม. และจิตอาสา ขณะที่ CM ตำบลจะทำหน้าที่สำรวจและบันทึกข้อมูลเด็กนอกระบบฯ สำหรับอำเภอบางระกำ อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอวังทอง CM ระดับตำบลและอำเภอ คือ ครู กศน. และ อสม. โดยบทบาทหน้าที่หลักของ CM คือสำรวจกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะพื้นที่ของตนเอง บันทึกข้อมูล คัดกรองเด็กที่ตรงตามเกณฑ์ประเมินของโครงการฯ ไปจนถึงวางแผนการช่วยเหลือตามความต้องการของเด็กแต่ละคน เช่น เด็กบางคนต้องการเรียนต่อ ฝึกทักษะอาชีพ หรือต้องการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง หลังจากนั้นจึงส่งต่อไปที่คณะกรรมการ CMS (Case Management System) ซึ่งเป็นระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี เพื่อพิจารณาแผนการช่วยเหลือต่อไป

“CM ทุกคนมองว่า การช่วยเหลือเด็ก ๆ เป็นการส่งต่อและสร้างโอกาสให้กับเด็กในพื้นที่ของเขา และยังส่งผลให้ตัวเองได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างและสังคม เกิดความภาคภูมิใจ มองเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะทุกคนเห็นแล้วว่า การทำงานนี้สามารถช่วยเหลือคนได้จริง หลาย ๆ พื้นที่เกิดการรับรู้และเริ่มเข้าหา CM เพื่อขอความช่วยเหลือ จากเดิมที่ต้องลงพื้นที่สำรวจเพียงอย่างเดียว ตอนนี้กลายเป็นว่ามีคนต้องการความช่วยเหลือเข้ามาหาเอง ซึ่งน่าจะช่วยให้การช่วยเหลือเด็กทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น”
ดร.สุเนตร ทิ้งท้าย

ระบบ CMS เพิ่มศักยภาพคนทำงาน ยกระดับการช่วยเหลือ

นอกจาก CM แล้ว หัวใจสำคัญที่เข้ามาช่วยขับเคลื่อนโครงการฯ นี้ให้ประสบผลสำเร็จคือ คณะทำงานระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี หรือ CMS (Case Management System) ระดับจังหวัด ปี 2563 คณะทำงานจึงขอความร่วมมือจากกลุ่มข้าราชการเกษียณด้านสาขาวิชาชีพจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความสามารถในการวางแผนช่วยเหลือดูแลเด็กเปราะบาง ทั้งยังมีใจรักและมีจิตอาสาต่อการทำงานเพื่อเด็กนอกระบบฯ เข้ามาเป็น Core Team ร่วมขับเคลื่อนการช่วยเหลือเด็ก ซึ่ง CMS ระดับจังหวัดจะนำรายชื่อที่ผ่านการคัดกรองและวางแผนการช่วยเหลือจาก CM มาพิจารณาเพื่อทำแผนการช่วยเหลือรายกรณี โดยจะมีการนัดหมายเด็กเพื่อพูดคุยถึงแนวทางการช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของเด็กมากที่สุด

“ตัวอย่างแนวทางการช่วยเหลือเพื่อฝึกทักษะอาชีพ คือ CMS จะให้เด็ก ๆ สำรวจอาชีพที่น่าสนใจในพื้นที่ของตนเอง จากนั้นจึงสอบถามความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้ความช่วยเหลือได้ตรงจุด เมื่อเด็กบอกความต้องการและให้ข้อมูลผู้ประกอบการในพื้นที่ที่ต้องการฝึกทักษะอาชีพแล้ว ทีมงานจะลงพื้นที่ไปสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือของโครงการฯ นี้ให้กับผู้ประกอบการ เมื่อส่งต่อเด็กให้ผู้ประกอบการฝึกทักษะอาชีพให้แล้ว CMS จะส่งข้อมูลกลับไป CM เพื่อทำหน้าที่ติดตามและรายงานผลการทำงานเป็นระยะ โดยมี CMS ช่วยประสานงานจากหน่วยงานและเครือข่ายภายนอกเพื่อช่วยให้กับทำงานของ CM ราบรื่นยิ่งขึ้น”

ดร.สุเนตร บอกว่า ในฐานะภาคประชาสังคมที่เข้ามารับผิดชอบโครงการฯ นี้ วิธีทำงานเน้นไปที่การขอความร่วมมือ จึงไม่มี Hard Power เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการทำงาน แต่เน้นการทำงานแบบ Snowball ให้ Core Team ช่วยกระจายข้อมูลโครงการและชวนคนทำงานในพื้นที่ที่สนใจมารับฟังกระบวนการทำงานจนเกิดความเข้าใจในแต่ละขั้นตอน หลังจากนั้นจึงลงรายละเอียดด้านระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) และระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย หรือ ABE Information System สำหรับสำรวจและบันทึกข้อมูลให้กับผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) และครู ศพด. ในพื้นที่ เมื่อผ่านไปสักระยะหนึ่งจะพบว่า Snowball คือคนที่เรียนรู้การทำงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนปัจจุบัน พวกเขาจึงคุ้นเคยกับเด็ก ๆ ให้ความสำคัญในทุกกระบวนการทำงานและติดตามการช่วยเหลือเด็ก ๆ อย่างใกล้ชิด

ตลอด 1 ปีของการทำงาน ดร.สุเนตร มองว่า จุดแข็งของโครงการฯ นี้อยู่ที่ CM ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัคร และจิตอาสาในพื้นที่ “พวกเขาเปรียบเสมือน Soft Power มีทั้งประสบการณ์ทำงาน มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายและประชากรในพื้นที่ มีจิตใจมุ่งมั่นในการทำงาน จึงทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น ทั้งยังเป็นแกนหลักสำคัญที่ช่วยประสานงานและร่วมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่กับทีมงานโครงการฯ กล่าวได้ว่า CM ระดับพื้นที่เป็นเสมือนครูแนะแนวที่คอยเสริมพลังให้กับเด็ก ๆ เป็นเหมือนเพื่อน พี่ ที่ช่วยให้คำปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี”

ผลการดำเนินงานในปี 2562 โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดพิษณุโลก ได้ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายเด็กปฐมวัยทั้งหมด 1,323 คน จากจำนวน 3,433 คน สำหรับเด็กนอกระบบฯ จำนวน 9,550 คน สำรองได้ 7,541 คน มีเด็กต้องการความช่วยเหลือทั้งหมด 719 คน ช่วยเหลือได้ 558 คน เป็นเด็กที่ต้องการเข้าศึกษาต่อใน กศน. 56 คน ฝึกทักษะอาชีพ 31 คน ศึกษาต่อระดับปฐมวัย 181 คน ระดับอนุบาล 31 คน ระดับประถมศึกษา 1 คน ระดับมัธยมศึกษา 230 คน ระดับอาชีวศึกษา 4 คน เข้าเรียนปริญญาตรี 10 คน และส่งต่อบำบัดฟื้นฟู 14 คน

ด้านการพัฒนามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) มีทั้งหมด 30 แห่ง โดยทุกแห่งเน้นทำโครงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา EF และการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเด็กร่วมกับผู้ปกครอง

รวมพลังเครือข่าย เดินหน้าสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษาปี 2

สำหรับการทำงานในปีที่ 2 (2563) โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ได้ขยายพื้นที่ทำงานกับเด็กปฐมวัยเพิ่มอีก 3 อำเภอคือ อำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอวัดโบสถ์ และอำเภอนครไทย รวมเป็น 7 อำเภอ ตั้งเป้าหมายสำรวจ 6,683 คน ต้องการช่วยเหลือ 2,500 คน และเด็กนอกระบบฯ อีก 2 อำเภอ คือ อำเภอวัดโบสถ์ และอำเภอเมืองพิษณุโลก รวมเป็น 5 อำเภอ ตั้งเป้าหมายสำรวจ 22,282 คน มีเป้าหมายในการช่วยเหลือ 1,000 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 32 แห่งเป็น ศพด. เดิมที่ต้องการพัฒนาศูนย์ต่อเนื่อง และ ศพด. ที่สมัครเข้ามาใหม่

นอกจากขยายพื้นที่การทำงานในปี 2 แล้ว ยังมีภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมขับเคลื่อนงานมากขึ้น ทั้งจาก กศน. ซึ่งเป็นกลไกหลักในการค้นหา วางแผน การช่วยเหลือ และดูแลเด็กนอกระบบฯ สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด และอำเภอ ที่ทำหน้าที่ติดตามและเก็บข้อมูลเด็กปฐมวัย จาก ศพด. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ทำหน้าที่ประสานงานหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นกลไกสนับสนุนด้านวิชาการ ช่วยให้คำปรึกษาและจัดฝึกอบรมพัฒนาครู ใน ศพด. คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ร่วมเป็น CMS เครือข่าย อสม., อพม., พอช. ที่เข้ามาร่วมฟื้นฟูให้เด็กนอกระบบฯ ได้กลับสู่ระบบการศึกษาและฝึกทักษะอาชีพได้ตามต้องการ รวมถึงหน่วยงานภาคประชาสังคม ที่ร่วมประสานงาน รับช่วงต่อการฝึกทักษะวิชาชีพและพัฒนาศักยภาพเด็ก

และเพื่อให้การทำงานในปีที่ 2 ครอบคลุมยิ่งขึ้น ทีมจึงเพิ่มการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา เนื่องจากสำรวจพบว่า มีเด็กเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทีมงานจึงเตรียมติดตามและคัดกรองเด็กที่ตรงเกณฑ์การช่วยเหลือเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กหลุดออกจากระบบจำนวน 200 คน โดยขอความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานด้านการศึกษา

“เป็นภาพของความร่วมมือร่วมใจของภาคีเครือข่ายทั้งจังหวัดพิษณุโลกที่ใช้ศักยภาพและความสามารถของหน่วยงานมาร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเยาวชนในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งทำให้เรามองเห็นภาพการขับเคลื่อนงานนี้ให้เกิดความยั่งยืนในทุกระดับ ต้องขอบคุณคณะทำงานปี 1 ทุกคนที่ทุ่มเททำงานจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับหน่วยงานในจังหวัดจนเกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือในระดับพื้นที่ที่มีอำเภอพรหมพิรามเป็นต้นแบบการทำงานให้กับอำเภออื่น ด้วยวิธีการ ‘เพื่อนชวนเพื่อน’ ให้ CM เดิม ชักชวนเพื่อนที่เป็น อสม. และ อพม. ทุกตำบลมาทำงานเป็น CM ร่วมเรียนรู้และทำงานร่วมกัน จนเกิดการส่งต่อการทำงานจากรุ่นสู่รุ่น และสามารถสร้างสังคมแห่งการช่วยเหลือที่เข้มแข็งได้ต่อไปในอนาคต” ดร.สุนทร กล่าวทิ้งท้าย

อาสา ‘ส่งต่อ’ โอกาสทางการศึกษา

นายนำโชค เจตนะเสน หรือ ไอซ์ ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ด้วยจิตวิญญาณของความเป็น อสม. ในพื้นที่ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม เข้ามาทำงานโครงการฯ เพราะรุ่นพี่ อสม. ชักชวน เมื่อได้รับหน้าที่เป็น CM และร่วมอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงาน นายนำโชค เล่าว่า หลังอบรมเสร็จ เมื่อได้รายชื่อมา เขาก็เริ่มลงพื้นที่ไปหาน้อง ๆ ทันที แต่พบว่าน้องบางคนไม่ยอมออกมาเจอหน้า และไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ ความท้อแท้ที่เกิดขึ้นไม่ได้ทำให้เขาหมดกำลังใจ แต่กลับกลายเป็นพลังให้เขาอยากช่วยเหลือเด็ก ๆ เหล่านี้ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

นายนำโชค เล่าวิธีการเข้าหาน้อง ๆ กลุ่มเป้าหมายว่า เขาใช้วิธีลงพื้นที่ไปให้น้องเห็นบ่อย ๆ ไปหาน้องแต่ละคนไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง ไปถึงก็จะแนะนำตัวเอง บอกที่มาที่ไปว่าต้องการมาช่วยเหลือให้พวกเขาได้เรียนต่อ ได้ฝึกอาชีพ เพื่อสร้างความมั่นใจ จากนั้นพยายามชวนคุยให้พวกเขารู้สึกผ่อนคลาย ที่สำคัญคือ ต้องเข้าหาเขาแบบเพื่อน พูดคุยและรับฟังอย่างจริงจัง เขาจะรู้สึกวางใจและสบายใจ จนเขาไว้ใจเรา

นอกจากทำงานช่วยเหลือน้อง ๆ แล้ว การเข้ามาทำงานโครงการฯ นี้ ทำให้เขามีเพื่อนเพิ่มขึ้น ไม่ใช่แค่เจอน้อง ๆ พูดคุย เก็บข้อมูลส่งต่อความช่วยเหลือแล้วจบ แต่เวลาเจอกันที่ตลาด ก็ยังได้ทักทายพูดคุยสนทนากันเหมือนพี่น้อง นอกจากมิตรภาพดี ๆ เขายังได้เรียนรู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ ได้ฝึกคิดฝึกวางแผนและออกแบบการช่วยเหลือเพิ่มขึ้นอีกด้วย

“มีน้องคนหนึ่งบอกกับเราว่า ถ้าไม่มีพี่ หนูก็ไม่รู้ว่าหนูต้องไปทำงานที่อื่นและปล่อยให้แม่เลี้ยงลูกหนูที่บ้านหรือเปล่า คำพูดนี้ยิ่งทำให้เรารู้สึกอึดอัดใจ หากมองย้อนกลับไปสมัยเด็ก ๆ เราไม่เคยได้รับโอกาสแบบนี้เลย วันนี้เราได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งต่อ ‘โอกาสทางการศึกษา’ ให้พวกเขา จึงตั้งใจทำเต็มที่เพื่อน้อง ๆ ได้เข้าถึงโอกาสที่ควรจะได้รับ” นายนำโชค เล่าความประทับใจ

นำโชค เจตนะเสน

‘โอกาสทางการศึกษา’ สร้างชีวิตสานต่อความฝัน

ก่อนหน้าที่จะเข้าเรียน กศน. นางสาวศิริวรรณ ประกันภัย หรือน้องต่าย วัย 21 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่เพราะตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร ต่ายจึงต้องออกจากโรงเรียน เมื่อลูกเริ่มโตขึ้นและพอจะฝากให้ที่บ้านช่วยดูแลได้ ต่ายตั้งใจจะกลับไปเรียนหนังสือให้จบชั้น ม.6 ด้วยหวังว่าจะนำวุฒิการศึกษาที่ได้ไปสมัครงาน ต่ายปรึกษาเพื่อนเพื่อหาช่องทางสมัครเรียนซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่นายนำโชคเริ่มลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ และได้พบกับต่าย จึงแนะนำให้สมัครเรียน กศน. เพราะสามารถเรียนและทำงานไปได้พร้อมกัน

ต่ายเข้าเรียน กศน. ทุกวันพุธ และวันที่มีกิจกรรม หากวันไหนว่างเธอจะอยู่บ้านเลี้ยงลูกและขายของออนไลน์ เช่น กระเป๋าและเสื้อผ้า แต่เธอมองมีความฝันอยากเป็นช่างเสริมสวย อยากเปิดร้านเสริมสวยเป็นของตัวเอง นายนำโชคจึงพาต่ายไปฝึกทักษะอาชีพช่างเสริมสวยกับร้านเสริมสวยในตัวอำเภอพรหมพิราม เพื่อเรียนรู้อาชีพช่างเสริมสวย การเป็นผู้ประกอบการ และการบริการไปพร้อมกัน

“หนูใช้เวลาว่างจากการเรียน 3 วันต่อสัปดาห์ เพื่อไปฝึกทักษะเป็นช่างเสริมสวยกับเจ้าของร้านเสริมสวยในตัวอำเภอ เจ้าของร้านใจดีมาก สอนตั้งแต่การใช้อุปกรณ์เสริมสวย การสระผม ตัด คัด ซอย และทำสี การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผม การเป็นเจ้าของและบริการลูกค้าด้วย เป้าหมายของหนูตอนนี้คือ เรียนหนังสือและเรียนช่างเสริมสวยให้จบ จะได้มาเปิดร้านเสริมสวยในหมู่บ้าน เพราะแถวนี้ยังไม่มีร้านเสริมสวย หากทำได้จริงร้านหนูจะเป็นร้านแรกในหมู่บ้าน ที่สำคัญคือ หนูจะได้ทำงานที่ชอบและมีเวลาดูแลลูกด้วย” ต่าย บอกพร้อมรอยยิ้ม

เมื่อโครงการเดินทางมาถึงปลายทาง และสามารถช่วยเหลือได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้คือ เด็กนอกระบบฯ 80 เปอร์เซนต์ และเด็กเสี่ยงหลุดฯ 20 เปอร์เซนต์ จังหวัดพิษณุโลกจึงจัดเวทีประชุมเพื่อสำรวจทรัพยากร (Resource Mapping) ที่ดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และเด็กเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา ซึ่งได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อาทิ มูลนิธิพลเอก ดร.ศิริ ทิวะพันธุ์, โรงเรียนพรหมพิรามวิทยา, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23 และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 9 เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเรื่องการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาทักษะอาชีพ และคุณภาพชีวิต เพื่อการช่วยเหลือเด็กเยาวชนในจังหวัดพิษณุโลกเกิดความยั่งยืนต่อไป

ตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการที่ผ่านมา จังหวัดพิษณุโลกแสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนงานด้วยภาคประชาชน การสร้าง ‘เป้าหมายร่วม’ ในการทำงานของภาคีเครือข่าย รวมถึงการออกแบบกลไกการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ทำให้คณะทำงานทุกระดับเกิดความเข้มแข็ง โครงการนี้ยังกลายเป็น ‘จุดร่วม’ ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาช่วยกันสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเยาวชนในจังหวัดพิษณุโลกได้รับ ‘โอกาส’ ทางการศึกษามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก ที่มุ่งเน้นการยกระดับการศึกษาทั้งในและนอกระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มอายุได้รับโอกาสทางการศึกษา เข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

ศิริวรรณ ประกันภัย

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โอกาสลดความเหลื่อมล้ำ ของเด็กและเยาวชนจังหวัดแพร่

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดแพร่

‘โอกาสเป็นของคนที่พร้อมเสมอ’
คงเป็นประโยคที่หลายคนเคยได้ยินและเห็นด้วย
แต่สำหรับทีมงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดแพร่
เชื่อว่า ‘โอกาสเป็นของคนที่คว้าไว้เสมอ’

ดร.ศุภกฤต กันธีรากร

และด้วยความเชื่อเช่นนั้น ทำให้ ดร.ศุภกฤต
กันธีรากร เข้ามารับผิดชอบโครงการจัดการศึกษา
เชิงพื้นที่ฯ จังหวัดแพร่ ด้วยเหตุผลง่าย ๆ คือ เป็นโอกาส
ที่ต้องรีบคว้าไว้เพื่อเด็กเยาวชนเมืองแพร่

“เราไม่ได้พร้อมตั้งแต่วันแรก แต่นี่คือโอกาส
สำคัญที่เด็กและเยาวชนจังหวัดแพร่จะได้รับ
ความเสมอภาคทางการศึกษา” ดร.ศุภกฤต ย้ำ

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดแพร่

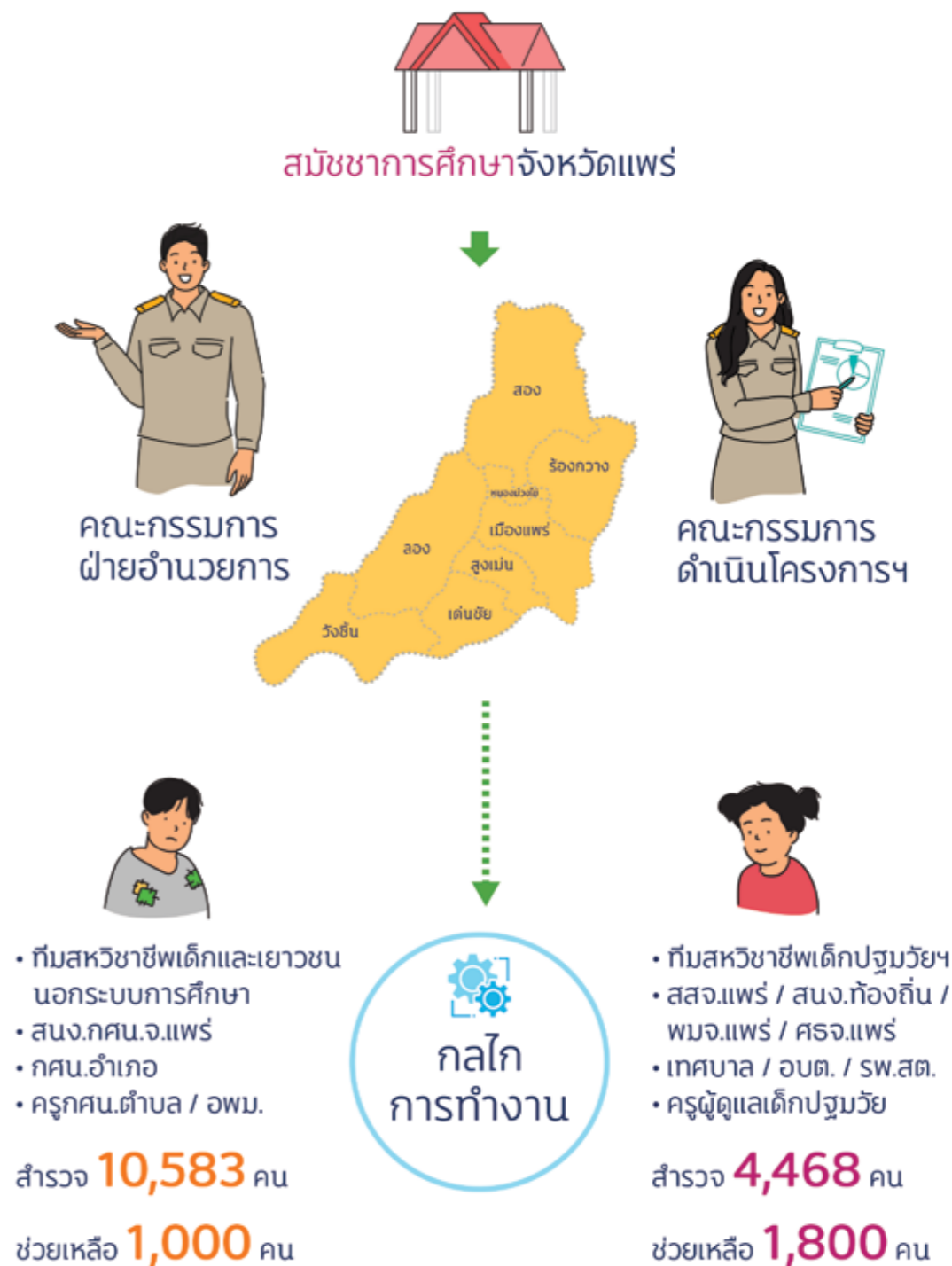
ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เด็กและเยาวชนในจังหวัดแพร่ กำลังเผชิญอยู่เกิดจากครอบครัวมีฐานะยากจน เด็กหลายคนมีที่อยู่อาศัยที่ไม่มั่นคง เจ็บป่วยเรื้อรัง และถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสทางการศึกษา ทีมงานจึงมุ่งเน้นที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยทำให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีสุขภาวะที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้เพียงพอ และมีภูมิคุ้มกันช่วยเหลือตัวเองได้

กลไกการทำงานปี 2562

กลไกการทำงานปี 2563

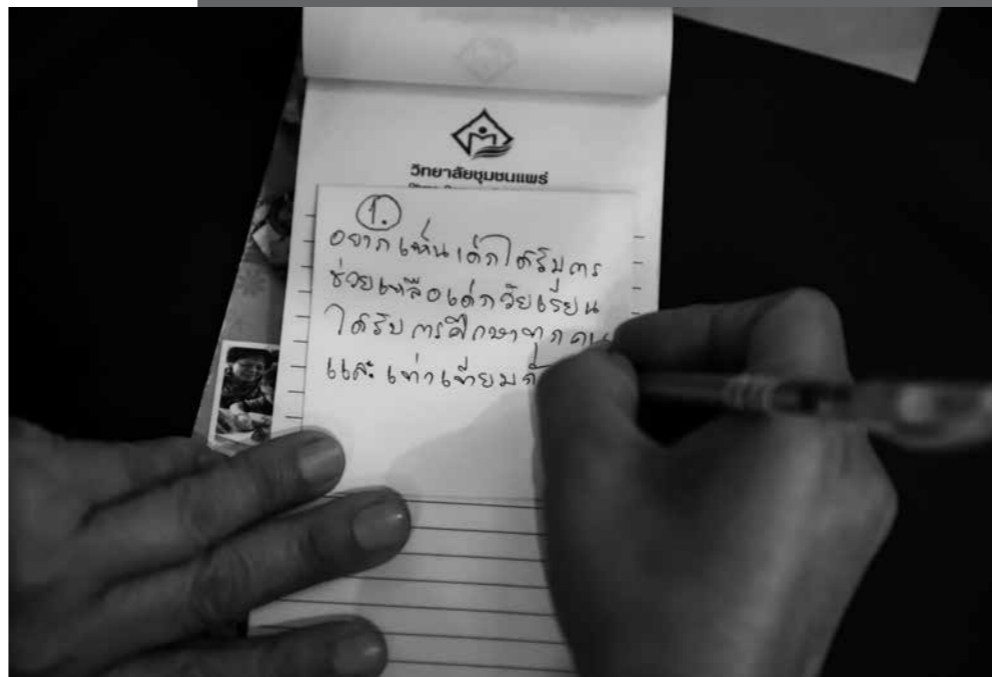
การศึกษา 'เครื่องมือ' พัฒนาคน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

เมื่อถามถึงสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดแพร่ที่กำลังเผชิญอยู่เกิดจากสาเหตุใด ดร.ศุภกฤต กล่าวว่า สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวมีฐานะยากจน เด็กหลายคนมีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง เจ็บป่วยเรื้อรัง และถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้วยโอกาสทางการศึกษา การแก้ปัญหาเรื่องเด็กนอกระบบการศึกษาเป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของจังหวัดแพร่ ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยทำให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีสุขภาวะที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ และมีรายได้เพียงพอ มีภูมิคุ้มกันช่วยเหลือตัวเองได้

เพราะเชื่อว่าการศึกษามีพัฒนาคน และลดความเหลื่อมล้ำในหลายมิติของสังคมได้ ดร.ศุภกฤต และทีมงานจึงเดินทางประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาภาคการศึกษา สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา จนเกิดกลไกในระดับจังหวัดจัดตั้งเป็นคณะกรรมการโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คณะ ได้แก่ 1. คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ เป็นประธาน 2. คณะกรรมการดำเนินโครงการฯ โดยมีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแพร่ เป็นประธาน ทำให้เกิดคณะทำงานด้านการศึกษาที่บูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน และมีทีมสหวิชาชีพ เข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาของจังหวัดแพร่

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้งานในระยะแรกขับเคลื่อนได้อย่างรวดเร็ว ดร.ศุภกฤต เริ่มต้นด้วยการเข้าไปพูดคุยกับหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมโครงการฯ และประสานคนทำงานระดับปฏิบัติการที่มองภาพตรงกันเพื่อขอความร่วมมือและช่วยอำนวยความสะดวกตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และลงไปถึงในระดับตำบล โดยรูปแบบคณะทำงานปีแรกเน้นสร้าง **ทีมงานขนาดเล็กแต่คล่องตัว เพื่อให้สามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้เร็วที่สุด** โดยมีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแพร่เป็นประธาน มี ดร.ศุภกฤตเป็นเลขานุการ และทีมงานอีก 8 คนที่มาจากศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดแพร่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดแพร่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาเป็นทีมงาน

ดร.ศุภกฤต บอกว่า การทำงานในปีแรกเน้นที่ความคล่องตัว แม้ทีมงานจะมาจากกระบบราชการ แต่กระบวนการทำงานเป็นแบบไม่เป็นทางการ ใช้ **'สภากาแฟ'** แทนห้องประชุม พุดคุยกันจนตกผลึกทางความคิดเพื่อให้ทุกคนเห็นภาพการทำงานร่วมกัน โดยในปีแรกถือเป็นปีแห่งการเริ่มต้นสร้างความเข้าใจในตัวโครงการฯ เรียนรู้ระบบการเก็บข้อมูล ระบบความช่วยเหลือต่าง ๆ ทีมงานจึงวางเป้าหมายการช่วยเหลือเฉพาะในส่วนของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่อำเภอเมืองแพร่และอำเภอสูงเม่น โดยมีเป้าหมายในการสำรวจเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา 4,219 คน

สำรวจให้ทั่วถึง ช่วยเหลือให้รวดเร็ว แนวคิดการทำงาน เพื่อเด็กนอกระบบ

สำหรับกลไกการค้นหาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จังหวัดแพร่ใช้กลไก กศน.จังหวัด และ กศน.อำเภอ เป็นหลัก และมอบหมายให้เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ทำหน้าที่ค้นหา ช่วยเหลือ และฟื้นฟูเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา รวมถึงจัดทำแผนการช่วยเหลือรายกรณี (Care Plan) เนื่องจากผู้ข้อมูลในพื้นที่มากที่สุด การทำงานเริ่มจากการพูดคุยทำความเข้าใจในการใช้แอปพลิเคชัน THAI OOSC ที่ใช้สำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเพื่อลดข้อผิดพลาดตั้งแต่ต้นทาง และสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างรวดเร็วเป็นระบบ แต่ถึงจะเตรียมพร้อมเพียงใด เมื่อลงพื้นที่จริงก็ยังคงพบปัญหาที่ต้องแก้หลายอย่าง ทั้งความไม่พร้อมของหลายพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้กรอกข้อมูลเข้าระบบแอปพลิเคชันไม่ได้ และเพื่อไม่ให้เก็บข้อมูลล่าช้า ทีมงานจึงแก้ไขด้วยการพิมพ์แบบสอบถามให้ครู กศน. เก็บข้อมูลก่อนและนำข้อมูลที่ได้นำกรอกเข้าระบบในภายหลัง เมื่อครู กศน. ได้สำรวจและคัดกรองกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือ ทีมงานจะช่วยกันออกแบบแผนการช่วยเหลือรายกรณี โดยมีทีมสหวิชาชีพเข้ามาเสริมเพื่อสร้างทางเลือกในการช่วยเหลือ

“ทีมงานยึดหลักมีเป้าหมายต้องแก้ทันที เพื่อให้คนเก็บข้อมูลสำรวจกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด และออกแบบการช่วยเหลือได้เร็วที่สุด เพราะกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือ เขารอนานไม่ได้ ไม่เช่นนั้นเขาอาจจะหายไป โดยที่เราไม่มีโอกาสช่วยเหลือเขาอย่างที่ควรจะเป็น ยิ่งเราทำงานเร็วเท่าไร เขาก็ยิ่งได้รับโอกาสเร็วขึ้นเท่านั้น” ดร.ศุภกฤต เล่าและกล่าวต่อว่า ด้วยหลักการทำงานเช่นนี้ทำให้โครงการฯ สามารถสำรวจกลุ่มเป้าหมายครบตามเป้าหมาย 4,219 คน และพบว่า มีเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ประสงค์ได้รับความช่วยเหลือจาก กสศ. จำนวน 250 คน แบ่งเป็น เข้าเรียนต่อใน กศน. ระดับมัธยมศึกษา 14 คน และได้รับการฝึกอาชีพโดย กศน. 236 คน

ไม่เพียงได้ช่วยเหลือเด็กเท่านั้น แต่ผลจากการทำงานทีมงานพบข้อค้นพบสำคัญ ซึ่งเป็นมาตรการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา คือ การมีทีมสหวิชาชีพในพื้นที่ที่มีประสบการณ์ในการประสาน ส่งต่อ และวางแผนการช่วยเหลือเด็กรายกรณี เป็นบุคลากรของหน่วยงาน เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย สามารถให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำในการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

“เพราะกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนมีความต้องการไม่เหมือนกัน การมีทีมสหวิชาชีพเข้ามาร่วมทำงานด้วย ทำให้เราขยายความช่วยเหลือ และส่งต่อความช่วยเหลือไปได้กว้างและตรงความต้องการมากขึ้น” ดร.ศุภกฤต ย้ำ

อีกปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานปีแรกของจังหวัดแพร่ คือ การได้รับความร่วมมืออย่างดีในการทำงานบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้การสำรวจ คัดกรอง และช่วยเหลือเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว โดย ดร.ศุภกฤต สะท้อนว่า ถึงแม้จังหวัดแพร่จะตั้งต้นการทำงานโครงการฯ ด้วยระบบฟังก์ชัน คือ การสั่งการแบบราชการ แต่ในการทำงานจริง ทีมงานขับเคลื่อนงานด้วยระบบความสัมพันธ์ ใช้ ‘หัวใจ’ เข้าไปพูดคุยกับคนทำงาน ทำให้ทีมงานและภาคี ‘เต็มใจ’ และพร้อมที่จะขับเคลื่อนงานไปด้วยกัน

“เราค่อย ๆ เดินทีละก้าว เชื่อมโยงฐานรากให้แข็งแรงก่อน แล้วเชื่อมโยงสู่หน่วยงานด้านบนไปเรื่อย ๆ วิธีนี้อาจจะต้องใช้เวลามาก แต่ปลายทางก็จะเกิดความมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งทีมงานเตรียมทุกอย่างไว้หมดแล้ว แค่รอเวลาที่ทุกอย่างเชื่อมเข้าหากัน และสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นเครื่องการันตีการทำงานของเรา” ดร.ศุภกฤต ชี้ภาพการทำงาน

ยกระดับคนทำงาน ด้วยงานที่ได้ทำ

ไม่เพียงแต่ช่วยเหลือเด็กเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่กระบวนการทำงานตลอดทั้งโครงการฯ ยังยกระดับคนทำงานขึ้นอีกด้วย **นางสาวลักษณามังกิตะ หรือ น้ำแข็ง IT Manager โครงการฯ** ที่ดูแลเรื่องแอปพลิเคชันที่ใช้ในการสำรวจ และลงพื้นที่เข้าไปอบรมให้คุณครู กศน. ในพื้นที่อำเภอสูงเม่นและอำเภอเมืองแพร่ ซึ่งเป็นงานที่ทำหายเพราะเป็นเรื่องใหม่ทั้งกับตัวน้ำแข็งและคุณครู กศน. แม้ในช่วงแรกจะกดดันมากจากความไม่เสถียรของแอปพลิเคชัน ความหลากหลายในช่วงวัยของครู ที่ทำให้ต้องใช้เวลารวบรวมความเข้าใจมากขึ้น อีกทั้งความใหม่ของตัวน้ำแข็งเอง ที่ยังไม่รู้ว่าต้องทำงานอย่างไร พุดอย่างไร แต่น้ำแข็งก็ก้าวข้ามความท้าทายนั้นมาได้

“เหตุผลที่เราก้าวข้ามความยากเหล่านั้นมาได้ อย่างแรกคือตัวเราทำงานหนักขึ้น ทั้งพยายามทำความเข้าใจกับงานที่ทำมากขึ้น ลงพื้นที่ไปหาครูบ่อย ๆ ทำความเข้าใจทั้งแอปพลิเคชันและใช้เวลาทำงานกับคุณครูให้มากขึ้น เราโชคดีที่คนที่เราทำงานด้วยเมตตาเรา ถึงเราจะเข้าไปหาเขาบอหวางงานเขาบ้าง แต่ทุกคนก็ได้บ่นว่าเรา ทุกคนกลับเข้าใจแล้วก็ยอมทำงานร่วมกับเรา ที่สำคัญคือ งานนี้ทำให้เราได้เรียนรู้การทำงานของภาครัฐที่ต้องมีลำดับขั้นในการทำงาน รู้ว่าหากต้องการทำงานได้ง่ายขึ้น ควรเข้าหาผู้ใหญ่ของแต่ละหน่วยงานเพื่อสร้างความเข้าใจถึงแนวคิดและกระบวนการทำงานก่อน เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนแล้วจึงไปประสานงานกับครู ซึ่งก็จะช่วยให้ครู และทีมงานอย่างน้ำแข็งทำงานได้ง่ายขึ้น” นางสาวลักษณา บอก

เช่นเดียวกับ **นางสาวณัฐกฤตา เรืองศรี หรือ น้ำหวาน เจ้าหน้าที่ Admin** เล่าว่า ในช่วงแรกภาคีเครือข่ายในพื้นที่ยังไม่เข้าใจวิธีการทำงาน ไม่รู้จักโครงการฯ น้ำหวานและทีมงานจึงช่วยกันคิดหาแนวทางการทำงาน เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ได้อย่างราบรื่น เริ่มจากการขอความร่วมมือแผนการใช้คำสั่ง สิ่งสำคัญคือ การพูดคุย เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้เครือข่ายเปิดใจ และพร้อมทำงานร่วมกัน น้ำหวานจะคอยทำหน้าที่เชื่อมต่อการสื่อสารให้เครือข่ายต่าง ๆ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานและแนวทางการช่วยเหลือ เมื่อการร่วมมือขยายเป็นวงกว้าง การช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายก็จะรวดเร็วและรอบด้านมากขึ้น

“การเกิดขึ้นและมีอยู่ของโครงการฯ นี้ จะช่วยเหลือให้น้อง ๆ ในจังหวัดแพร่ให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาและการฝึกทักษะอาชีพ รวมทั้งการเข้าถึงสวัสดิการ ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และการทำงานตรงนี้ก็ทำให้ตัวเราพัฒนาขึ้นเช่นกัน”นางสาวณัฐกฤตา ทั้งท้าย

ลักษณา มังกิตะ

ณัฐกฤตา เรืองศรี

ชีวิตเหมือนเกิดใหม่ นอกรั้วโรงเรียนของอุ้ม

ดร.ศุภกฤต บอกต่อว่า การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของโครงการฯ มี 2 รูปแบบคือการฝึกอาชีพและการส่งต่อให้เข้าเรียนในระบบ กศน. **น้องอุ้ม นางสาวชัชฌาใจโฮ้ง** เป็นหนึ่งตัวอย่างที่ทีมงานค้นหาและช่วยเหลือโดยการสนับสนุนให้เข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน กศน. เมื่อครั้งที่เป็เด็กในระบบการศึกษา อุ้มเป็นเด็กเรียนดีมากในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดแพร่ แต่ด้วยความกดดันจากระบบการศึกษาและขาดอิสระในการเลือกเรียนสิ่งที่ชอบ ทำให้อุ้มต้องแบกรับความเครียดเกินกว่าที่เด็กผู้หญิงตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งจะรับได้ เธอจึงเลือกที่จะเดินออกมาจากระบบการศึกษา

“สถานการณ์ตอนนั้นหนูเครียดมาก ไม่รู้ว่าตัวเองเป็นโรคซึมเศร้า จนเกือบคิดสั้น แต่พอได้สติก็คุยกับที่บ้านเลยว่าจะขอออกจากโรงเรียนก่อน ระหว่างที่พักก็คิดว่าจะทำยังไงกับชีวิตต่อดี ถ้าหยุดพัก หรือย้ายโรงเรียน สุดท้ายเราก็ตัดใจกลับไปเจอสภาพแวดล้อมเดิม ๆ อยู่ดี หนูจึงเริ่มหาข้อมูลเกี่ยวกับ กศน. ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่ทีมโครงการฯ เข้ามาพูดคุยและชักชวนให้เข้าเรียนต่อใน กศน. พอดี” อุ้ม อธิบาย

และที่ กศน. นี้เองทำให้อุ้มได้เรียนในสิ่งที่ตัวเองต้องการ ได้ลงมือทำและใช้เวลากับเรื่องที่ชอบจริง ๆ ทำให้ความสุขกลับมาหาอุ้มอีกครั้ง “กศน. จะมีวิชาพื้นฐานให้เราเรียน ส่วนการเรียนการสอนที่เหลือเราสามารถเลือกสิ่งที่เราสนใจเรียนเองได้ เรามีทางเลือกที่จะเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้มากกว่า” อุ้ม ย้ำและบอกต่อว่า อีกเพียง 1 ปี อุ้มจะได้รับวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก กศน. โดยเป้าหมายต่อไปของอุ้มคือการเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัย ในขณะที่เกี่ยวกับพีช เช่น จุลชีววิทยา และพันธุกรรมพีช เพราะอยากตัดต่อพันธุกรรมพีชให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคมากขึ้น ทำต้นไม้ที่ทนขึ้น มีสีส่นสวยงามมากขึ้น จะได้สร้างรายได้ให้กับครอบครัวในอนาคต

ตั้งแต่เรียน กศน. มา คนที่อยู่ใกล้ที่สุดอย่างคุณแม่ ได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนของน้องอุ้มคือ อุ้มดูมีความสุขกับทุกวันมากขึ้น สุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้นมาก แม่ของอุ้ม เล่าว่า ตอนนั้นแม่มีความสุขมากที่อุ้มได้เจอกับเส้นทางที่ทำให้ตัวเองมีความสุขได้ แม้จะไม่ใช่เส้นทางที่คนทั่วไปนิยมเดิน แต่มันเป็นเส้นทางที่อุ้มอยากไป แม้ก็สนับสนุนเต็มที่ สำหรับตัวอุ้มเองเส้นทางที่ตัวเองเลือกตอนนี้ **เป็นเส้นทางที่เหมาะสมที่สุด มีความสุขที่สุดเหมือนชีวิตเกิดใหม่นอกรั้วโรงเรียน...**

อิชัชฌาใจโฮ้ง

ยกระดับการทำงานระยะที่ 2 ช่วยเหลือมากขึ้น ทำงานเร็วขึ้น

สำหรับงานสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในระยะที่ 2 จังหวัดแพร่เน้นพัฒนาด้าน ‘กลไกความร่วมมือ’ จากทุกภาคส่วนในจังหวัดแพร่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ประสานความร่วมมือในการทำงานเชิงบูรณาการ โดยจัดตั้งเป็นสมัชชาการศึกษาจังหวัดแพร่ มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ หรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่ ทำหน้าที่เลขานุการฯ โครงการฯ โดยระยะที่ 2 มีการเพิ่มกลุ่มเป้าหมายที่จะช่วยเหลือเป็นกลุ่มเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกอำเภอ และขยายพื้นที่ทำการสำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาจากเดิม 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองแพร่และอำเภอสองแคว เป็น 8 อำเภอครอบคลุมทั้งจังหวัด โดยระยะที่ 2 ได้วางเป้าหมายการสำรวจและช่วยเหลือเป็น กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 10,583 คน ช่วยเหลือไม่น้อยกว่า 1,800 คน กลุ่มเด็กปฐมวัยใน ศพด. 4,468 คน ช่วยเหลือไม่น้อยกว่า 1,000 คน และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ อีก 20 แห่ง

ในส่วนของการสำรวจและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ทีมงานยังทำงานกับ กศน.ตำบลอย่างต่อเนื่อง โดยให้ครู กศน. เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการค้นหา เก็บข้อมูล และเป็น Case Manager (CM) ด้วยตัวเอง ซึ่งวิธีนี้ช่วยให้ทำงานได้ง่าย และช่วยเหลือได้รวดเร็ว

“ตอนนี้เราได้รับความไว้วางใจจากผู้อำนวยการ กศน.จังหวัดแพร่ นายปณณพงศ์ ท้าวอาจ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันผู้อำนวยการ กศน. ทุกอำเภอเข้าใจวิธีการทำงานและเข้ามาเป็นทีมเดียวกับเราทำให้การทำงานในปีนี้น่าสนใจ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น” ดร.ศุภกฤต ขยายภาพการทำงานระยะที่ 2

สำหรับหน้างานใหม่อย่างการช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและการพัฒนา ศพด. นางรจนา กาแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่ ประธานคณะทำงานสหวิชาชีพ ด้านเด็กปฐมวัยของโครงการฯ เล่าว่า ทีมงานเริ่มขับเคลื่อนงานโดยเน้นให้ความรู้กับครู ศพด. เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับครูพร้อมไปกับการสร้างความเข้าใจในการทำงานกับโครงการฯ ใช้ระบบสื่อสารออนไลน์ เช่น การตั้ง Line กลุ่ม ในการส่งข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ เป็นช่องทางรับฟังความต้องการของครู ศพด. รวมถึงนัดหมายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทีมงานพบว่า ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตื่นตัวกับการได้มีส่วนร่วมในการอบรมของโครงการฯ มากทั้งเรื่องของ EF (Executive Functions) การวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่ต้องเริ่มตั้งแต่การสร้างความเข้าใจก่อนว่ามาตรฐานคืออะไร มีวิธีการวัดผลอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องใหม่

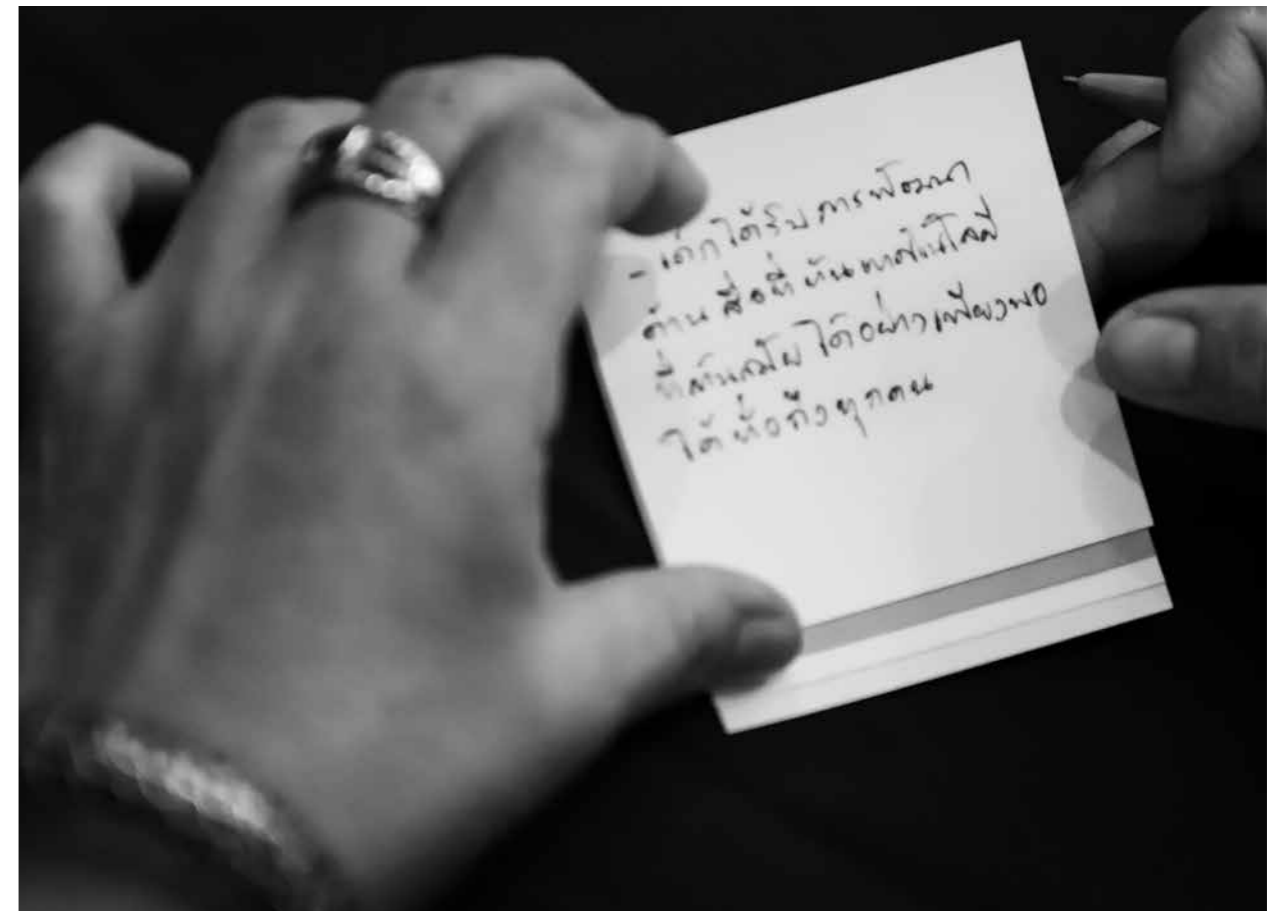

รจนา กาแก้ว

และยากสำหรับครู ศพด. เพราะช่วงก่อนหน้าไม่เคยมีโอกาสได้อบรมมากนัก “เราเห็นครู ศพด. พยายามเรียนรู้เต็มที่ทุกครั้ง เขาบอกเราว่าจะให้ทำอะไรก็ได้แต่ขอให้ช่วยเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพชีวิตและมีศักยภาพที่ดีขึ้น” แม้การช่วยเหลือนี้จะเพิ่งเริ่มต้น แต่คนทำงานให้ใจมาเต็มร้อย เป้าหมายที่จะช่วยยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กในศูนย์ที่ฝันไว้ร่วมกัน คงไม่ไกลเกินเอื้อม

ส่วนตัวนางรจนาเองมีเป้าหมายที่อยากให้เด็กมีความสุข อยากให้เด็กได้เรียน เต็มที่เป็นคนที่มีคุณภาพ

“เกิดมาทั้งทีชีวิตหนึ่ง อย่าหมยพึ่งผู้ใดให้เขาหยัน เกิดมาทั้งทีอยากให้ได้ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขและมีคุณภาพ ไม่เป็นภาระของใคร นี่เป็นสิ่งที่อยากเห็น มันอาจจะยากแต่มันก็ไม่ใช่ว่าเป็นไปได้ ถ้าทุกคนช่วยกัน”

คนทำงานหัวใจเดียวกัน ร่วมสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา แม่ฮ่องสอนที่ยั่งยืน

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
แม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายด้านประชากร
วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น
การจัดการศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

เพื่อให้ประชากรในพื้นที่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง ตามแนวทางและ
เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2562-2565) ด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษา ซึ่งต้องการ
ส่งเสริมให้ประชากรได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดจนยกระดับคุณภาพการศึกษาและทักษะอาชีพ
เพื่อให้ประชากรประกอบอาชีพบนวิถีวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้อย่างมีศักยภาพตาม
ความต้องการ เช่นเดียวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ที่มีประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับ
คุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีเป้าหมายคือ เด็กและเยาวชน รวมถึงประชาชน
ต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และมีงานทำ

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

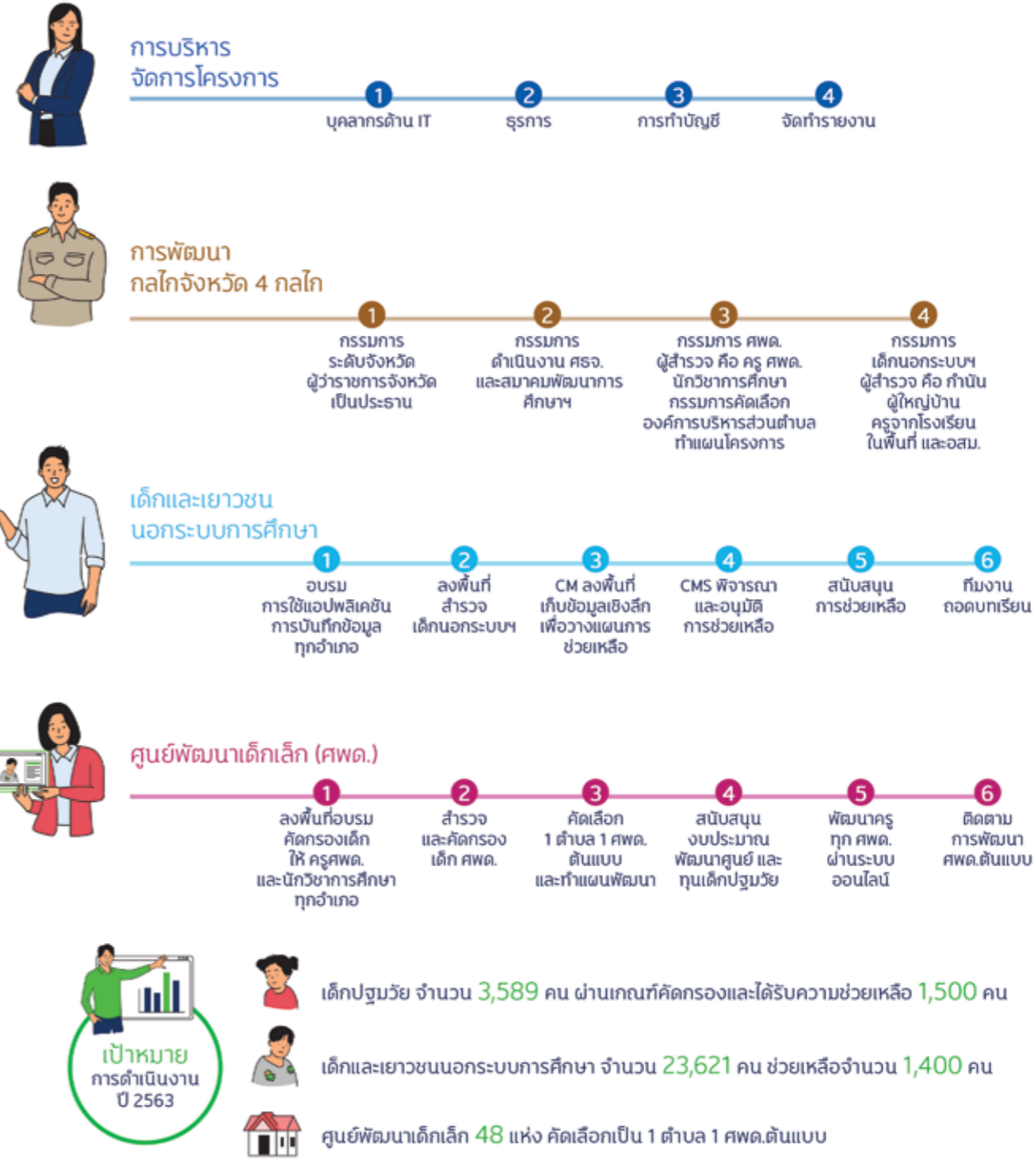
มีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวนมาก เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว และภูมิประเทศทุรกันดาร ทำให้ประชากรส่วนหนึ่งเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา และคุณภาพชีวิตที่ดี จึงเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)

กลไกการทำงาน ปี 2563

ขยายพื้นที่จาก 1 อำเภอเป็น 7 อำเภอ
 ปี 2562 อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
 ปี 2563 อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอปางมะผ้า อำเภอปาย อำเภอแม่ออน อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย

การดำเนินงานโครงการ แบ่งเป็น 4 ด้าน

กลไกการทำงาน ปี 2562

คณะกรรมการระดับจังหวัด

- ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน
- หัวหน้าส่วนราชการ 19 หน่วยงาน ร่วมเป็นคณะกรรมการ
- มีบทบาทเชิงนโยบาย + เชื่อมโยงการทำงานแต่ละฝ่าย

คณะอนุกรรมการฯ เน้นการทำงานเชิงพื้นที่ มี 6 ฝ่าย

- ฝ่ายพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา (CM)
- ฝ่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ฝ่ายพัฒนาระบบข้อมูลและสำรวจ (IT Manager)
- ฝ่ายดำเนินงาน
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ฝ่ายการเงินและพัสดุ

กลไกการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล

- สำรวจแล้วนำข้อมูลส่งไปที่คณะอนุกรรมการ แต่ละฝ่ายที่รับผิดชอบ
- เด็กปฐมวัย > ผู้แทนท้องถิ่นจังหวัด และผู้นำเครือข่ายครู ศพด. และครูผู้ดูแลเด็ก
 - เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา > ผอ.กศน. ครู กศน.ตำบล 7 คน
 - ศึกษานิเทศก์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ศรช.)

การดำเนินงานช่วยเหลือ ปี 2562

- เด็กปฐมวัย ช่วยเหลือ 625 คน ได้รับทุน 2 ภาคเรียน
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ได้รับความช่วยเหลือ 37 คน
- ศึกษาต่อ 32 คน
- ฝึกทักษะอาชีพ 11 คน
- เด็กพิการ ส่งต่อศูนย์การศึกษาพิเศษ 3 คน

จุดเริ่มต้น การสร้างโอกาสเด็กแม่ฮ่องสอน

ปี 2562 โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เกิดขึ้น เพื่อต้องการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และมีแนวคิดพัฒนา ‘กลไก’ ให้เกิดความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ของหน่วยงาน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ตรงกับบริบทของประชากรและพื้นที่ เมื่อแนวทางการดำเนินโครงการฯ สอดคล้องกับเป้าหมายแผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน สมาคมพัฒนาการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอนร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ โดยมี นางอ่อนศรี ศรีอัมพร อุปนายกสมาคมพัฒนาการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ คณะทำงานประกอบด้วย ศึกษาธิการจังหวัดศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เขต 1 (สพป.) การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ทีมสหวิชาชีพ มีสมาคมพัฒนาการศึกษา เป็นทีมเลขานุการ

“จังหวัดเรามีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวยากจน ประกอบกับภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ส่งผลให้ประชากรส่วนหนึ่งเข้าไม่ถึงโอกาส ทั้งด้านการศึกษา และคุณภาพชีวิต เมื่อแนวทางการทำงานของโครงการฯ สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด เราจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เพราะอย่างน้อยอาจเป็นอีกแนวทางที่ช่วยให้เด็กได้รับโอกาสพัฒนาการศึกษาและอาชีพตามความต้องการ” นางอ่อนศรี กล่าวถึงจุดเริ่มต้นการทำงาน

นางอ่อนศรี กล่าวต่อว่า โครงการฯ เริ่มต้นทำงานในช่วงเดือนสิงหาคม 2562 โดยร่วมกันจัดตั้งคณะทำงานและทีมเลขานุการ เพื่อเป็นทีมงานหลักคอยประสานงานกับทุกฝ่าย สร้างความเข้าใจและชี้แจงภาพรวมโครงการฯ ให้กับหน่วยงาน รวมคนทำงานในพื้นที่ และเพื่อให้เกิดการรับรู้และร่วมมือกันในระดับจังหวัดไปจนถึงระดับพื้นที่ ทีมงานจึงเข้าพบนายสิริรัฐ ชุมอุปการ ผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้น ให้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน โดยหวังว่าจะเกิดความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วนในจังหวัด หลังจากนั้นจึงจัดกิจกรรมเปิดตัวโครงการฯ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจการดำเนินงานโครงการฯ ให้กับคณะกรรมการและทีมงานขับเคลื่อนทุกฝ่าย

สำหรับกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานประกอบด้วย 3 ฝ่าย คือ 1. คณะกรรมการระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน แต่งตั้งหัวหน้าส่วนราชการ 19 หน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับโครงการฯ เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศธจ.), สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สธจ.), องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.), สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (พมจ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) เป็นต้น มีบทบาทในเชิงนโยบายและเชื่อมโยงการทำงานแต่ละฝ่ายให้ตรงตามเป้าหมาย 2. คณะอนุกรรมการฯ ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการฯ เน้นการทำงานเชิงพื้นที่ เช่น ท้องถิ่นจังหวัด, อปท., ผู้นำชุมชน, นายอำเภอ, พมจ., วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน และวิทยาลัยการอาชีพนวมินทรราชินีแม่ฮ่องสอน เป็นต้น มีการดำเนินงานแบ่งเป็น 6 ฝ่าย คือ 1. ฝ่ายพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา (CM : Case Manager) 2. ฝ่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย 3. ฝ่ายพัฒนาระบบข้อมูลและสำรวจ (IT Manager) 4. ฝ่ายดำเนินงาน 5. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 6. ฝ่ายการเงินและพัสดุ

3. กลไกการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 1. เด็กปฐมวัย มีผู้แทนท้องถิ่นจังหวัด และผู้นำเครือข่ายครู ศพด. และ ครูผู้ดูแลเด็ก 2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มี ผอ.กศน. และ ครู กศน. ตำบล 7 คน 3. IT Manager มี สพป.แม่ฮ่องสอน เขต 1 สำรวจและเก็บข้อมูล เริ่มดำเนินงานปีแรก (ปี 2562) ในพื้นที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 7 ตำบล คือ ตำบลจองคำ ตำบลห้วยโป่ง ตำบลผาป่อง ตำบลปางหมู ตำบลหมอกจำแป่ ตำบลห้วยผา และตำบลห้วยปูลิง ทำงานกับ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัยใน ศพด. จำนวน 3,267 คน, เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 2,581 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) จำนวน 13 แห่ง

พื้นที่ร่วมใจ

ส่งต่อโอกาสทางการศึกษา

เมื่อจัดกิจกรรมเปิดตัวโครงการฯ แล้ว ทีมงาน และ IT Manager เดินทางจัดอบรมการใช้แอปพลิเคชันสำรวจและบันทึกข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) ให้กับทีมสำรวจ คือ ครู กศน. และระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย หรือ ABE Information System สำหรับสำรวจและบันทึกข้อมูลให้กับครู ศพด. และเครือข่ายสหวิชาชีพ ทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ประจำหมู่บ้านละ 1 คน รวมทั้งหมด 68 หมู่บ้าน

หลังจากนั้นจึงลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ ซึ่งนางอ่อนศรี บอกว่า ครู กศน. ตำบลจะลงพื้นที่สำรวจรายชื่อเด็กนอกระบบฯ ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แต่ส่วนใหญ่ไม่เจอตัวเด็กเนื่องจากไปทำงานนอกพื้นที่ บางคนย้ายไปอยู่ที่อื่น และเด็กยังมีความหวาดระแวง ไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพราะเห็นว่าเป็นหน่วยราชการและไม่คุ้นเคยกับทีมสำรวจ ครู กศน. ตำบล จึงใช้เวลาสำรวจครั้งแรกไปกับการตรวจสอบข้อมูลเด็กนอกระบบฯ หลังจากนั้นจึงลงพื้นที่ไปสอบถามความช่วยเหลืออีกครั้ง โดยให้ อสม. และผู้ใหญ่บ้านลงพื้นที่ไปด้วย เพราะเป็นคนในพื้นที่ รู้จักและคุ้นเคยกับทุกคนในหมู่บ้าน ทำให้การลงพื้นที่ครั้งที่ 2 ราบรื่นขึ้น เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและความต้องการช่วยเหลือ

“จากการลงพื้นที่ไปพบเด็ก ๆ เพื่อสอบถามปัญหาและความต้องการช่วยเหลือพบปัญหาส่วนใหญ่คือ ปัญหาด้านครอบครัว บางคนพ่อแม่แยกทางกัน บางคนพ่อแม่ไปทำงานที่อื่นต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย หรือญาติ เมื่อได้พูดคุยก็พบว่าเด็กกลุ่มนี้ต้องการกำลังใจ และคนรับฟังมากที่สุด ปัญหาต่อมาคือ ขาดแคลนทุนทรัพย์ ส่งผลให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ บางคนต้องการเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พออ่านออกเขียนได้ก็จะไปทำงานเพราะคิดว่า เรื่องปากท้องสำคัญ การทำงานมีรายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวจำเป็นกว่าเรื่องเรียน” นางอ่อนศรี กล่าว

หลังจากนั้น ครู กศน. ตำบลจะนำรายชื่อเด็กนอกระบบฯ ที่ต้องการความช่วยเหลือส่งต่อไปยังคณะอนุกรรมการฯ ฝ่ายพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา คือ ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ซึ่งเป็นทีมสหวิชาชีพ วางแผนการช่วยเหลือ และส่งต่อให้คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) พิจารณาแผนการช่วยเหลือที่ตรงตามหน้าที่และความถนัดของแต่ละหน่วยงาน ทั้ง กศน., สธจ., พมจ. ซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ 1. การฝึกทักษะอาชีพ 2. การเรียนต่อ และ 3. การเตรียมความพร้อมตนเองด้วยการพัฒนาศักยภาพ ทั้งเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ก่อนจะฝึกทักษะอาชีพหรือเรียนต่อ ซึ่งผลการช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ ทั้งหมด 2,581 คน ต้องการความช่วยเหลือ 441 คน และสามารถช่วยเหลือได้จริง 37 คน มีฝึกทักษะอาชีพ 11 คน ศึกษาต่อ 23 คน และเป็นเด็กพิการส่งต่อศูนย์การศึกษาพิเศษ 3 คน

สำหรับการช่วยเหลือเด็กปฐมวัย เมื่อจัดอบรมแอปพลิเคชันให้กับครู ศพด. แล้ว จึงสำรวจและคัดกรองเด็กใน ศพด. 65 แห่ง ที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนต้องการความช่วยเหลือได้ทั้งหมด 625 คน โดยจะได้รับเงินคนละ 800 บาทต่อปีการศึกษา ส่วน ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ฯ ทางโครงการฯ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมหนุนศักยภาพ ศพด. เพื่อให้ครู ศพด. และนักวิชาการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาศูนย์ฯ ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 รวมถึงการประเมินตนเอง และสามารถจัดทำแผนโครงการพัฒนา ศพด. เพื่อให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และศึกษาธิการจังหวัดร่วมแนะแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ จากที่ตั้งเป้าหมาย

พัฒนา ศพด. 13 แห่ง พบว่า มี ศพด. ต้นแบบจาก 5 อำเภอ คือ อำเภอสบเมย อำเภอปางมะผ้า อำเภอขุนยวม อำเภอปาย และอำเภอแม่สะเรียง ให้ความสนใจและต้องการเข้าร่วมโครงการพัฒนาศูนย์ฯ เพิ่มอีก 12 แห่ง รวมเป็น 25 แห่ง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตลอดระยะเวลา กว่า 1 ปีที่ผ่านมา ผู้รับผิดชอบโครงการฯ มองว่าเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำงาน เมื่อเกิดปัญหาก็ช่วยกันแก้ไขไปทีละขั้น เนื่องจากกลไกที่ขับเคลื่อนการทำงาน ส่วนหนึ่งเป็นราชการ การขอความร่วมมือและการประสานงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายจึงต้องเป็นไปตามระเบียบขั้นตอน บางหน่วยงานมองว่าเป็นการทำงานซ้ำซ้อนกัน ทีมงานจึงต้องลงพื้นที่เพื่อสร้างการรับรู้ อธิบาย และชี้แจงรูปแบบการทำงานโครงการฯ กับทุกหน่วยงานพร้อมชี้แจงว่าเรามีความสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานเดินหน้าต่อไปได้ โดยไม่เป็นการเพิ่มขั้นตอนเพียงแต่โครงการฯ จะเข้ามาช่วยให้ภาระงานของเขาดีขึ้น

นางอ่อนศรี กล่าวถึงประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาว่า ช่วยสร้างแนวคิด แนวทางการทำงานให้กับทีมงานที่พยายามจะขยายเครือข่ายการช่วยเหลือให้กว้างขึ้น ไม่ใช่แค่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเท่านั้น แต่ยังทำให้เด็กนอกระบบฯ ที่อยู่ห่างไกลได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา หรือการฝึกอาชีพ จนทำให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและภูมิใจในตัวเอง

“หากไม่เกิดอุปสรรค ความสำเร็จก็ไม่เกิดขึ้น ทีมงานทุกคนช่วยกันแก้ไขปัญหาจนถึงปลายทางของโครงการฯ ถึงแม้ว่าเราจะไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่การช่วยเหลือเด็กให้เรียนต่อหรือฝึกอาชีพตามความต้องการ ก็ถือว่าประสบความสำเร็จไปอีกหนึ่งขั้นแล้ว” นางอ่อนศรี กล่าวทิ้งท้าย

พัฒนากลไก สร้างเครือข่าย เพื่อการช่วยเหลือที่ยั่งยืน

ถึงแม้ว่าการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี 2 ได้รับอนุมัติการดำเนินงานโครงการเมื่อช่วงต้นปี 2564 แต่ทีมงานได้นำบทเรียนและประสบการณ์การทำงานในปีแรก มาปรับเปลี่ยนการทำงานและพัฒนากลไกให้มีความเข้มแข็งและพร้อมทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็กทั้งจังหวัด โดยขยายพื้นที่ทำงานกับ 3 กลุ่มเป้าหมายใน 7 อำเภอคือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอปางมะผ้า อำเภอปาย อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย ตั้งเป้าหมายสำรวจเด็กปฐมวัย ใน 170 ศพด. จำนวน 3,589 คน ผ่านเกณฑ์คัดกรองและได้รับความช่วยเหลือ 1,500 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ใน 45 ตำบล จำนวน 23,621 คน ตั้งเป้าหมายการช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ จำนวน 1,400 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 48 แห่ง โดยคัดเลือกเป็น 1 ตำบล 1 ศพด.ต้นแบบ ตามที่โครงการฯ กำหนด

สำหรับการดำเนินงานของโครงการฯ ปีที่ 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1. การบริหารจัดการโครงการ ที่มีทั้งบุคลากรด้าน IT ธุรการ การทำบัญชี และจัดทำรายงาน 2. การพัฒนากลไกจังหวัด 4 กลไก ประกอบด้วย 1. กรรมการระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน 2. กรรมการดำเนินงาน หรือ Core Team มี ศธจ. และสมาคมพัฒนาการศึกษาฯ 3. กรรมการ ศพด. มีผู้สำรวจ เป็นครู ศพด. และนักวิชาการการศึกษา อนุกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ ท้องถิ่นจังหวัดและอำเภอ กรรมการคัดเลือกและทำแผนโครงการฯ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล และกรรมการนิเทศติดตาม คือ ศพด. ต้นแบบ และมีหน่วยงานภาคีเครือข่าย จาก สพท., สธจ., รพ.สต. และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย 4. กรรมการเด็กนอกระบบฯ กรรมการผู้สำรวจ คือ นายอำเภอ กำนัน ผู้สำรวจ คือ ทีมงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูจากโรงเรียนในพื้นที่ และ อสม. มีอนุกรรมการพัฒนาเด็กนอกระบบฯ (CMS) และผู้จัดการรายกรณี (CM) เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และมีภาคีเครือข่ายเป็นทีมสหวิชาชีพ จาก พมจ., สพท., สธจ., รพ.สต., พัฒนาฝีมือแรงงาน, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

3. เด็กนอกระบบการศึกษา Core Team ได้วางแผนการทำงานดังนี้ 1. ลงพื้นที่อบรมการใช้แอปพลิเคชันและการบันทึกข้อมูลลงระบบสารสนเทศในทุกอำเภอ 2. ลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ 3. CM ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อวางแผนการช่วยเหลือ 4. CMS พิจารณาและอนุมัติการช่วยเหลือ 5. สนับสนุนการช่วยเหลือ และ 6. ทีมงานถอดบทเรียนการทำงาน

4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) มีขั้นตอนการดำเนินงานคือ 1. ลงพื้นที่อบรมการคัดกรองเด็กให้กับ ครู ศพด. และนักวิชาการศึกษา ทุกอำเภอ 2. สำรวจและคัดกรองเด็กใน ศพด. 3. คัดเลือก 1 ตำบล 1 ศพด. ต้นแบบและทำแผนพัฒนา 4. สนับสนุนงบประมาณพัฒนาศูนย์ฯ และทุนเด็กปฐมวัย 5. พัฒนาครู ศพด. ผ่านระบบออนไลน์ และ 6. ติดตามการพัฒนา ศพด. ต้นแบบ

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนงานในปีที่ 2 ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ชัดเจนขึ้น นางอ่อนศรี มองว่า โครงการฯ ช่วยให้เกิดความตื่นตัวที่จะลุกขึ้นมาดูแลลูกหลานในพื้นที่ รวมถึงต้องการพัฒนาศักยภาพสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเป้าหมายและเครือข่ายจนสามารถออกแบบ พัฒนา และต่อยอดการช่วยเหลือให้เกิดขึ้นในระยะยาวได้ โดยอาจเป็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิต ให้เด็กได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นตามความต้องการหรือประกอบอาชีพสร้างรายได้ กลับมาพัฒนาพื้นที่และบ้านเกิดของตนเอง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือที่ยั่งยืน

ชฎาภรณ์ ไชยยา

ทำงานด้วยใจ เด็กคือ ผู้ได้รับผลประโยชน์ สูงสุด

นางชฎาภรณ์ ไชยยา คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ด้วยประสบการณ์ทำงานการศึกษา กับเด็กมายาวนาน ทำให้นางชฎาภรณ์ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฯ ซึ่งเด็กที่ตกหล่นและออกจากระบบการศึกษากลางคัน เป็นเด็กไทย 80 เปอร์เซ็นต์ และเด็กชาติพันธุ์ 20 เปอร์เซ็นต์ มีปัจจัยรอบด้านทั้งความยากจน เรียนหนังสือไม่เก่ง ขาดการแนะแนวที่ดีอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลบนดอยสูง และข้อจำกัดด้านภาษา หากสื่อสารด้วยภาษาเดียวกันจะช่วยให้เข้าถึงตัวเด็กง่ายขึ้น และสามารถช่วยเหลือให้เด็กกลับมามีโอกาสด้านการเรียนและการฝึกอาชีพ โดยขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่และความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ

ด้วยหน้าที่ของ CMS นางชฎาภรณ์จะพิจารณาแผนการช่วยเหลือของ CM และอนุมัติทุนช่วยเหลือ โดยทุนการศึกษาจะไม่ได้ให้เด็กโดยตรง แต่จะให้ CM เป็นผู้บริหารจัดการตามแผนการช่วยเหลือที่ออกแบบไว้ และยังลงพื้นที่ติดตามความช่วยเหลือพร้อมกับ CM ด้วย ดังเช่น **นางสาวทิฆัมพร แซ่เถา หรือ อาลี อายุ 16 ปี** ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และไม่ได้เรียนต่อ เนื่องจากฐานะทางครอบครัวยากจน เมื่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านจันทน์ฮ่อบ้านรุ่งอรุณ (บ้านแม่สุยะ) ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงพื้นที่สำรวจและสอบถามความต้องการช่วยเหลืออาลี ยินดีรับความช่วยเหลือทันที ทางผู้สำรวจจึงส่งข้อมูลให้กับ พมจ. และ CM วางแผนการช่วยเหลือและส่งต่อมายัง CMS พิจารณาและอนุมัติแผนการช่วยเหลือเพื่อให้ทุนการศึกษา หลังจากนั้นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจึงพาไปสมัครเรียนชั้น ม.4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

“จากการช่วยเหลือของโครงการฯ ทำให้ความฝันของอาลี ที่อยากเป็นครูสอนภาษาจีน กลับมาเปล่งประกายอีกครั้ง เธอบอกว่า ทำใจไว้แล้วว่าคงไม่ได้เรียนต่อ แต่พอได้รับโอกาสและความช่วยเหลือ ก็มีกำลังใจและมีความหวังมากขึ้น เธอตั้งใจจะเรียนหนังสือให้จบชั้น ม.6 และเรียนต่อศึกษาศาสตร์เพื่อจะได้เป็นครูตามที่ฝันไว้”

นางชฎาภรณ์ กล่าวว่า เด็กแม่ฮ่องสอนเปรียบเสมือนลูกหลานของเรา การเสียสละเวลาและร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในพื้นที่จึงไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ควรช่วยกันเพื่อสร้างโอกาสที่ดีและมอบประโยชน์สูงสุดนี้ให้กับเด็กแม่ฮ่องสอน

สำหรับ CM ที่ทำงานด้วยใจอย่าง **นายสมาน ศิริประภาวัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านทบศอก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน** เล่าว่า ทีมงานโครงการฯ นำโดยอาจารย์อ่อนศรี เข้ามาประชาสัมพันธ์และอธิบายรูปแบบการทำโครงการฯ เขาพบว่าเด็กในหมู่บ้านของตนเองมีรายชื่อเป็นเด็กนอกระบบฯ คิดว่าถ้าปล่อยโอกาสนี้ไป เด็กจะไม่ได้รับการช่วยเหลือ เขาจึงตัดสินใจเป็น CM และทำหน้าที่ประสานงานกับโครงการฯ ด้วย

“ผมนี้ยกย่องไปถึงตัวเองตอนยังเด็ก ผมเป็นคนหนึ่งที่ได้รับโอกาสทางการศึกษา การตัดสินใจรับทุนการศึกษาทำให้ผมได้เรียนหนังสือตั้งแต่ ม.1 จนจบปริญญาตรี นับว่าเป็นการตัดสินใจรับโอกาสเพียงครั้งเดียว และเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่ทำให้ผมมีอาชีพถึงทุกวันนี้ได้ ผมจึงอยากให้เด็ก ๆ ได้รับโอกาสที่ดีเหมือนผม และอยากเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเขาถึงฝั่งฝัน เช่นเดียวกับผม” สมาน กล่าวด้วยความภูมิใจ

เมื่อคนในพื้นที่มีใจทำงานเพื่อเป้าหมายเดียวกัน การสร้างโอกาสและความเสมอภาคย่อมเกิดขึ้นกับเด็กแม่ฮ่องสอนได้อย่างยั่งยืน

ทิฆัมพร แซ่เถา

'ร่วมใจ' มอบ 'โอกาสใหม่' ให้เด็กนครลำปาง

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดลำปาง

เมื่อก่อนเราเห็นความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษา
ผ่านมาจนถึงตอนนี้เด็กลำปางก็ยังขาดโอกาสทางการศึกษาอยู่
ความเหลื่อมล้ำก็ยังคงอยู่เหมือนเดิม แล้วเราจะช่วยเหลือ
เด็กลำปางได้อย่างไร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิद्या เหล่มตระกูล

คือคำถามที่ยังค้างอยู่ในใจของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิद्या เหล่มตระกูล คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ผู้รับผิดชอบโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดลำปาง และยังเป็นคำถามที่ติดอยู่ในใจทีมงานหลายคนเช่นกัน เมื่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดลำปาง ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ทีมงานและภาคีในจังหวัดลำปางจึงตั้งเป้าหมายร่วมกันว่าจะช่วยเหลือและพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนนครลำปางได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปาง ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนมานาน แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงอยู่ สมัชชาการศึกษานครลำปางจึงสนใจเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อให้เด็กและเยาวชนนครลำปางได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

กลไกการทำงาน ปี 2562

กลไกการทำงานมีคณะกรรมการดำเนินงาน 5 ทีม

- 1 คณะกรรมการอำนวยความสะดวกขับเคลื่อนโครงการฯ
- 2 คณะที่ปรึกษา
- 3 คณะทำงานพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับจังหวัด
- 4 คณะทำงานเลขานุการ
- 5 คณะทำงานวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายหรือ ทีม CMS ระดับจังหวัด

จัดบทบาทและวางแผนการทำงานให้กับคณะที่ปรึกษา

ประสานงานการทำงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเด็กนอกระบบการศึกษา

ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

ให้ความช่วยเหลือแบบ CMS ระดับตำบล โดยให้ CM เข้ามาช่วยเหลือเด็กเป็นลำดับต่อไป

คัดเลือกอำเภอที่มีกลไกในพื้นที่เข้มแข็ง

เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 13 อำเภอ

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 4 อำเภอ/ปี 2-12 อำเภอ อ.เสริมงาม อ.แม่มาะ อ.จาว อ.แจ๋หม่

กลไกการทำงาน ปี 2563

กลไกการทำงานในระบบดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

กลไกการทำงานด้านเด็กปฐมวัยจังหวัดลำปาง

ผลการดำเนินงาน เด็กปฐมวัย 2,096 คน

- ได้ทุนช่วยเหลือคนละ 800 บาท/ปี
- ศพด. ขอรับการพัฒนา 19 แห่ง
- ให้ทุนแล้ว 2 พื้นที่ ๆ ละ 25,000 บาท

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
สำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาทั้งหมดจำนวน 4,056 คน
มีเด็กต้องการความช่วยเหลือ 676 คน

ศึกษาต่อ

ฝึกอาชีพ

เตรียมความพร้อมให้กับตัวเอง

เป้าหมายปี 2

- สำรวจกลุ่มเป้าหมายเด็กปฐมวัยใน ศพด. เพิ่มเป็น 7,145 คน
- กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพิ่มเป็นจำนวน 13,246 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการพัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 40 ศพด.

ผลการดำเนินงานปี 1

- ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กปฐมวัยในศพด. ได้ 2,096 คน → 1,252 คน
- ช่วยพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ 19 ศูนย์จากเป้าหมาย 20 ศูนย์ → 40 ศูนย์
- ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้ 54 คน → 885 คน

ผลการดำเนินงานปี 2

จุดเริ่มของการพัฒนาการศึกษา จังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปางทำงานเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการศึกษาของเด็กและเยาวชนมานาน มีการรวมตัวกันของบุคคลและหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาการศึกษาของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการบำนาญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือหน่วยงานอย่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.), สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง (พมจ.), สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, มหาวิทยาลัย, สาธารณสุขจังหวัด, กองการศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด, อาจารย์มหาวิทยาลัย และภาคเอกชนอย่างเครือเซ็นทรัล โดยมีการบูรณาการการจัดการศึกษาร่วมกันภายใต้ชื่อ ‘**สมัชชาการศึกษา นครลำปาง**’ ที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาของจังหวัด ด้วยเป้าหมายของจังหวัดลำปางที่ต้องการเป็น**นครแห่งความสุขที่คนลำปางทุกกลุ่มทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม**

“ด้วยเจตนารมณ์ของสมัชชาการศึกษา นครลำปาง ที่ต้องการพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัด สอดคล้องกับแนวทางการทำงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ **กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ กสศ.** การทำงานในนามสมัชชาการศึกษา นครลำปาง จึงเริ่มต้นขึ้น” ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิดา ย้อนถึงจุดเริ่มต้นการทำงาน

ก้าวเล็ก ๆ ของการสร้างโอกาสทางการศึกษา

การเริ่มต้นของการทำงานโครงการฯ ทีมงานวางเป้าหมายในการสำรวจและช่วยเหลือไว้ 3 ส่วนคือ 1. กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาจำนวน 4,056 คน ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเสริมงาม อำเภอแม่เกาะ อำเภอแจ้ห่ม และอำเภองาว 2. กลุ่มเด็กปฐมวัยยากจนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 5,907 คน 3. การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติจำนวน 20 ศูนย์ ใน 13 อำเภอ โดยแบ่งการทำงานเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน 5 คณะทำงาน คือ 1. คณะที่ปรึกษา 2. คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อน 3. คณะทำงานเลขานุการ 4. คณะทำงานพัฒนาระบบข้อมูล ที่มีศึกษาธิการจังหวัด (ศจ.) เป็นแกนนำ 5. คณะทำงานวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เป็นทีมที่ปรึกษาการช่วยเหลือรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับจังหวัด ที่มาจากร้านงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง (พมจ.), ศูนย์การศึกษาพิเศษ, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิดา เล่าว่า เธอเป็นหนึ่งในคณะกรรมการที่ทำหน้าที่วางบทบาทและวางแผนการทำงานให้กับคณะที่ปรึกษาขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ คัดเลือกอำเภอที่มีกลไกในพื้นที่เข้มแข็ง รวมถึงประสานการทำงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยแบ่งงานออกเป็น 2 ทีม คือ 1. ทีมเด็กปฐมวัย มีหัวหน้าเครือข่ายครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) เป็นแกนนำ ทำหน้าที่ประสานงานและให้ข้อมูลของเด็กปฐมวัย และมีครูในเครือข่าย ศพด. อีก 13 อำเภอเข้ามาเป็นทีมทำงาน 2. ทีมเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มีกลไกระดับจังหวัด และกลไกระดับตำบลช่วยเก็บข้อมูล โดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) รับผิดชอบสำรวจเด็กในช่วงอายุ 16-21 ปี ส่วนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ประจำหมู่บ้าน และอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) สำรวจเด็กช่วงอายุ 2-15 ปี

ปรับงานตามสถานการณ์ สู่การค้นพบการทำงานร่วมกัน

จุดที่ท้าทายที่สุดในการเริ่มต้นการทำโครงการฯ คือ ‘การสร้างความเข้าใจ’ ให้คนทำงานภาคีเครือข่าย และผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการฯ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด

อาจารย์วิทเอก สว่างจิตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง หนึ่งในแกนนำหลักโครงการฯ เล่าว่า เขาให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจมากที่สุด เพราะโครงการฯ นี้เป็นเรื่องใหม่ คนทำงานต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของ กศศ. และเป้าหมายของโครงการฯ ให้ชัดเจนก่อน จากนั้นจึงเริ่มทำงาน ด้วยความที่ทีมงานส่วนใหญ่ทำงานวิชาการ จึงใช้ ‘ฐานข้อมูล’ ในการเดินหน้าสร้างความเข้าใจ นำข้อมูลสถิติต่าง ๆ มาใช้แสดงภาพสถานการณ์การศึกษาและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่จังหวัดลำปางกำลังเผชิญอยู่

“ถึงจะเป็นงานที่ใช้เวลาและแรงกายแรงใจอย่างมาก แต่ผมถือว่าคุ้มค่า พอเราทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าใจและเห็นภาพเดียวกันแล้ว เราได้รับความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายมากขึ้น งานที่เริ่มต้นได้เข้าในช่วงแรก ตอนนั้นก็เดินหน้าไปได้ด้วยดี แต่งานที่เริ่มดำเนินไปได้อย่างดี ก็ต้องมาหยุดชะงักเพราะไวรัสตัวจิ๋วอย่างโควิด-19” อาจารย์วิทเอก ย้ำและบอกต่อว่า โควิด-19 ทำให้ดำเนินโครงการฯ เป็นไปด้วยความยากลำบาก ทีมงานต้องกลับมาพูดคุยกันว่า จะสามารถดำเนินโครงการฯ ต่อได้หรือไม่ เพราะไม่สามารถจัดประชุมและลงพื้นที่สำรวจและช่วยเหลือเด็กได้เลย

“สถานการณ์โควิด-19 เป็นความท้าทายที่สุดที่ทีมงานพบเจอ แต่ก็ยังเป็นโอกาสที่ทำให้ทีมงานหลุดออกจากกรอบคิดเดิม จนมาเจอวิธีการทำงานใหม่ที่ผลดีกว่าเดิม ช่วงแรกทีมหนักใจมาก เพราะไม่สามารถทำตามแผนที่วางไว้ได้ ทีมจึงใช้เวลาช่วงนั้นกลับมาทบทวนการทำงานอีกครั้ง เพื่อหาจุดที่ต้องแก้ไข เมื่อเริ่มกลับมาทำงานได้อีกครั้งจะได้ทำได้เร็วและดียิ่งขึ้น”

อย่างไรก็ตาม ผลจากการทบทวนการทำงานครั้งนั้น ทีมงานพบความท้าทาย 2 เรื่องคือ 1. ทำอย่างไรจึงจะสร้างความเข้าใจกับคนทำงานได้เมื่อไม่สามารถจัดประชุมได้ และ 2. กลไกค้นหาเด็กนอกระบบการศึกษาที่ใช้ กศศ. และ อพม. เป็นตัวหลัก ยังไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งความท้าทายทั้ง 2 ข้อได้รับการคลี่คลายด้วยวิธีการเดียวคือ ‘เอาคนน้อยไปหาคนมาก’ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิดา เล่าว่า เมื่อเริ่มต้นทำงานมักใช้การรวมตัวผู้เกี่ยวข้องมาประชุมหารือร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ แต่เมื่อเจอกับสถานการณ์โควิด-19 ทีมจึงปรับการทำงานใหม่ นำทีมเลขานุการลงไปหาคนทำงานในพื้นที่เป็นการเปิดโลกใหม่ให้ทีมงาน เพราะการลงพื้นที่นอกจากจะได้พบปะพูดคุยกับคนทำงานแล้วยังได้เห็นบริบทการทำงานของแต่ละหน่วยงาน ทำให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น

“เราได้ไปพูดคุยกับนายอำเภอ นำข้อมูลสถิติไปให้เขาดูหลายคนตกใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น และยินดีช่วยเหลือเต็มที่ เมื่อปรึกษาเรื่องกลไกการค้นหาและช่วยเหลือเด็กนอกระบบก็ได้รับคำแนะนำว่า ต้องใช้กลไกระดับอำเภอและตำบล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามาช่วย เพราะเป็นคนพื้นที่ที่รู้ความเป็นมาเป็นไปของคนในชุมชนทั้งหมด ผลจากความช่วยเหลือของนายอำเภอและกลไกระดับตำบล ทำให้การค้นหาและช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษาทำได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าไม่มีโควิด-19 ทีมงานคงไม่มีโอกาสปรับเปลี่ยนการทำงานที่ดีขึ้นได้อย่างวันนี้” ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิดา กล่าวทิ้งท้าย

‘ค้นหา-ช่วยเหลือ-ส่งต่อ’

กลไกเพื่อเด็กนอกระบบการศึกษานครลำปาง

เมื่อกลไกการค้นหาเด็กนอกระบบการศึกษาได้รับการปรับเปลี่ยน การสำรวจและช่วยเหลือก็เดินหน้าเต็มที่ อาจารย์วิฑเอก เล่าว่า เมื่อได้เจอกับเด็กและเยาวชนนอกระบบที่ต้องการความช่วยเหลือ ขั้นตอนต่อมาที่ทีมงานต้องทำคือ การหาผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) เข้ามาดูแลช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย โดยทีมเลขานุการ ได้รับคำแนะนำจากทีม พมจ. ว่า คนที่จะมาเป็น CM ควรเป็นคนในพื้นที่ และทั้ง 4 อำเภอมีกลไกการทำงานของอำเภออยู่แล้ว ทางทีมจึงประสานงานไปยังคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เพื่อนัดหมายและส่งต่อข้อมูลเพื่อทำการตรวจสอบและพิจารณา กลุ่มเป้าหมาย โดยมีระบบการดูแลแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับอำเภอ ร่วมออกแบบการช่วยเหลือรายกรณี (Care Plan) และให้ CM เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายเป็นลำดับต่อไป

หลังจากลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูล เพื่อช่วยเหลือเด็กกลุ่มเป้าหมาย คณะทำงาน ตลอดจน CM ในพื้นที่มองเห็นปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มแรก **มีความต้องการเรียนต่อ** ทาง CM และทีมเลขานุการจะเป็นตัวกลางที่ช่วยประสานงานกับอำเภอหรือหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อส่งต่อกลุ่มเป้าหมายนี้เข้าเรียนต่อสถานศึกษาในระบบ หรือ กศน. **กลุ่มที่สอง มีความต้องการฝึกอาชีพ** จากการสำรวจพบว่า มีเด็กนอกระบบอีกหลายคนที่ไม่อยากเรียนต่อ หรือบางคนเรียนจบแล้วอยากทำงาน แต่ไม่มีทักษะในสายอาชีพนั้น ๆ ทีมงานจะประสานกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือวิทยาลัยสารพัดช่าง เพื่อฝึกทักษะตามสายอาชีพที่เด็กสนใจหรือมีหน่วยงานเปิดรับ เมื่อฝึกจบจะได้ใบรับรอง ซึ่งเป็นเหมือนใบเบิกทางให้กลุ่มเป้าหมายมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว **สำหรับกลุ่มสุดท้าย ต้องการเตรียมความพร้อมให้กับตัวเอง** เพราะเด็กกลุ่มนี้มองว่าตนเองออกจากระบบการศึกษามานาน จึงอยากปรับทัศนคติและแนวคิด เพื่อเตรียมสภาพจิตใจให้พร้อมก่อนจะเริ่มต้นการเรียนหรือฝึกทักษะอาชีพ ซึ่งคณะทำงานจะประสานกับทีมสหวิทยาการจาก พมจ. ให้นักสังคมสงเคราะห์เข้ามาช่วยเหลือ

หนึ่งตัวอย่างการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนทำงานคือเรื่องราวของ **น้องหนูน** กลุ่มเป้าหมายอายุ 7 ปีที่เกิดมาโดยไม่มีแขนทั้งสองข้างอาศัยอยู่กับพ่อและยายที่ฐานะทางการเงินไม่สู้ดีนัก เรื่องการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่น้องหนูนและครอบครัวไม่กล้าฝันถึง แต่เมื่อทีมงานเข้าไปสำรวจและค้นเจอน้องหนูนโอกาสทางการศึกษาก็เปิดกว้างขึ้น ปัจจุบันน้องหนูนได้เรียนหนังสือจากโอกาสที่สมาคมผู้พิการอำเภอวังเหนือหยิบยื่นให้ แม้ร่างกายจะไม่ครบเหมือนคนอื่น แต่น้องหนูนไม่เคยรู้สึกท้อชีวิตขาดอะไรไป กลับมีความสุขกับสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้าในทุกวัน รอยยิ้มและเสียงหัวเราะของน้องหนูนกลับเข้ามาเติมเต็ม ‘หัวใจ’ ของคนทำงานให้เต็มเปี่ยมและพร้อมจะช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายจนแข็งแรงพอที่จะยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง

ความจริงใจ

เคล็ดลับการทำงานกับ ศพด.

งานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของจังหวัดลำปางถือว่ามีความโดดเด่น **อาจารย์สุภาภรณ์ มาชัยวงศ์ หรือ อาจารย์อิว** ผู้ประสานงานด้านเด็กปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บอกว่า การทำงานครั้งนี้โชคดีมากที่เจอจิ๊กซอร์ชิ้นสำคัญอย่าง **ครูมนเทียน สุริยะรังษี หรือ ครูเทียน** ผู้นำเครือข่ายครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ ศพด. ในจังหวัดลำปาง ทีมงานจึงเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจชี้แจงเป้าหมายการช่วยเหลือทั้งเด็กปฐมวัยและการพัฒนา ศพด. ซึ่งครูเทียนเห็นถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานช่วยเชื่อมประสานโครงการฯ กสศ. กับครูและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับทีมงาน

“เหมือนมาเจอคนใจเดียวกัน แล้วครูเทียนก็พาเราไปเจอคนใจเดียวกันทั้ง 13 อำเภอ เวลามีปัญหาติดขัดครูเทียนจะเข้ามาเป็นตัวกลางและช่วยทีมงานสร้างกลุ่ม Line รวมครู ศพด. กว่า 300 คน งานที่ทำจึงขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว”

ครูเทียนเล่าเสริมว่า โครงการฯ เข้ามาช่วยเติมเต็มสิ่งที่ ศพด. ขาดได้เป็นอย่างดี การได้ทำงานกับอาจารย์อิว ทำให้งานด้านวิชาการของ ศพด. เข้มแข็งขึ้น ทั้งยังมีงบประมาณสนับสนุนที่ให้อิสระในการจัดการ ทำให้ ศพด. แต่ละแห่งสามารถบริหารจัดการศูนย์ตามบริบทของตัวเอง โดยมีทีมงานเข้ามาช่วยหนุนเสริมงานวิชาการให้ครู ศพด. หลายเรื่อง โดยเฉพาะการอบรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติซึ่งเป็นมาตรฐานกลางของประเทศ

และอบรมการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เพื่อตรวจประเมินพัฒนาการของเด็กใน ศพด. ให้เป็นไปตามช่วงวัย หากพบว่ามีพัฒนาการล่าช้าก็แก้ไขหรือส่งต่อ รพ.สต. ในพื้นที่ และงบประมาณบางส่วนหลาย ศพด. ได้นำไปใช้ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน เช่น การจัดทำสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พัฒนาสื่อการสอน และจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ผู้ปกครอง

สุภาภรณ์ มาชัยวงศ์

“ตัวอย่างการใช้งบประมาณพัฒนาศูนย์เด็กเล็กที่น่าสนใจคือ ศพด.เทศบาลตำบลบ้านบ่อแก้ว (น้ำโห่ง) สังกัดเทศบาลตำบลบ่อแก้ว อำเภอเมืองลำปาง ที่ใช้งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนไปจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการเรื่องการค้าและส่งเสริมพัฒนาการแก่บุตรหลานเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งหมู่บ้าน ส่งผลให้ผู้ปกครองเข้าใจและมีทักษะในการเลี้ยงดู ส่งเสริมพัฒนาการลูกได้ดีขึ้น เด็กมีระเบียบวินัย มีเหตุมีผล และมีพัฒนาการเหมาะสมตามช่วงวัย ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความตระหนักและเอาใจใส่เรื่องการค้าส่งเสริมพัฒนาการเด็กมากยิ่งขึ้น”

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการช่วยเหลือที่น่าสนใจจากงบประมาณช่วยเหลือเด็กยากจน คือ มี ศพด. จำนวนมากใช้เงินอุดหนุนจัดซื้ออุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่คุณครูมองว่า เด็กควรได้รับการพัฒนา เช่น พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก (มือ) และพัฒนาการด้านการฟัง การพูดของเด็กนักเรียน ซึ่งปัญหานี้ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักมองข้ามความสำคัญ และเป็นความท้าทายที่ครูศูนย์ฯ กำลังมองหาวิธีการช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ จนมาพบเส้นทางการช่วยเหลือจากโครงการฯ กสศ. ที่เข้ามาช่วยเติมเต็มให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และยังทำให้ครูมีกำลังใจในการดูแลช่วยเหลือเด็กต่อไป ครูเทียน ทั้งท้าย

ขณะที่ ครูอ๊ว เสริมว่า จากการทำงานกับ ศพด. ครูอ๊วพบหัวใจหลักที่ทำให้ทีมเลขานุการ และทีมเครือข่ายครู ศพด. ทำงานได้ราบรื่นคือ **การเข้าหาและพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจบ่อย ๆ ด้วยความจริงใจจนเกิดความไว้วางใจระหว่างกัน** ทุกครั้งที่ติดต่อประสานงาน หากไม่เจอหัวหน้าเครือข่ายครู ศพด. ก็สามารถติดต่อกับทีมงานคนอื่น ๆ ได้ ทำให้ระบบฐานข้อมูล และช่องทางการสื่อสารของทีมงานเดินไปได้ด้วยดี

เป้าที่สอง...

เดินหน้าช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของนครลำปางต่อไป

การทำงานปีแรกเปรียบเสมือนการติดตั้งระบบการทำงานทั้งในระดับจังหวัด เช่น การทำงานของสมาชิกการศึกษาานครลำปาง การสร้างกลไกระดับอำเภอในพื้นที่ เป้าหมาย 4 อำเภอ กลไกการช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา ทั้งยังเจอกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้การเริ่มต้นไม่เป็นไปดั่งหวัง แต่สามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กปฐมวัยใน ศพด. ได้ถึง 2,050 คน ช่วยพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ถึง 19 ศูนย์ จากเป้าหมาย 20 ศูนย์ สุดท้ายช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้ 54 คน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยดา เล่าถึงเป้าหมายการทำงานในระยะที่ 2 ว่า ทีมงานเพิ่มประสิทธิภาพในกลไกการสำรวจค้นหา กลไกด้านการจัดเก็บข้อมูลและระบบการดูแลกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม เน้นขยายกลไกระดับพื้นที่โดยทำงานเชื่อมโยงกับผู้ปกครองท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน เครือข่าย อสม. สภาดูแลและเยาวชนในระดับตำบล รวมทั้งภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่มให้มีประสิทธิภาพทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงวางเป้าหมายที่จะยกระดับสมาชิกการศึกษาานครลำปางให้เป็นนิติบุคคล และจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิสำหรับใช้ระดมทุนเพื่อขยายความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

สำหรับการทำงานในระยะที่ 2 ทีมงานได้เพิ่มการสำรวจและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น โดยกลุ่มเป้าหมายเด็กปฐมวัยใน ศพด. เพิ่มเป็น 7,145 คน ดำเนินการใน 202 ศพด. 95 ตำบล 13 อำเภอ กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเพิ่มเป็น 7,610 คน ดำเนินการในพื้นที่ 81 ตำบล 12 อำเภอ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ จำนวน 40 ศพด. ดำเนินการในพื้นที่ 95 ตำบล 13 อำเภอ

‘ร่วมใจ’

จุดเด่นของการทำงานร่วมภาคีลำปาง

เมื่อถามว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้โครงการฯ นี้ขับเคลื่อนไปได้คืออะไร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยดา มองว่าหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในจังหวัดลำปาง มีใจอาสาที่จะทำงานจริงและพร้อมให้ความร่วมมือเต็มที่ เพราะก่อนหน้านี้จะเข้าร่วมโครงการฯ ทีมงานก็คิดไม่ถึงว่าจะต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่มากขนาดนี้ แต่เมื่อเข้ามาทำงานจริงก็มองเห็นความทุ่มเทของทุกหน่วยงาน

“บางทีมไม่สามารถเข้าประชุมได้ ก็จะให้เจ้าหน้าที่คนอื่นฟังการประชุมแทน บางทีมหัวหน้าคณะทำงานย้ายไปประจำการที่อื่น เราก็สามารถเข้าไปสร้างความเข้าใจ และแนะนำโครงการฯ ให้กับหัวหน้างานคนใหม่ได้ เป็นความโชคดีของเราที่หน่วยงานหลักของจังหวัดเปิดรับและร่วมมือทำงานด้วยความจริงใจ ซึ่งเรามองว่าสิ่งนี้คือ จุดเด่นของการทำงานในโครงการฯ นี้”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยดา กล่าวว่า โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดลำปาง เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้หน่วยงานในพื้นที่หันมาให้ความสนใจ และตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปางเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้หน่วยงานในพื้นที่ร่วมมือร่วมใจกันช่วยเหลือและส่งต่อโอกาสให้เด็ก ๆ เดินทางไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

“เรามุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนของเราทุกคน ทั้งเด็กลำปางและเด็กต่างถิ่นมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ เพราะการพัฒนาไม่จำเป็นต้องให้สิ่งเดียวกัน แต่เป็นการให้ตามศักยภาพและความสามารถ ซึ่งหมายรวมถึงเด็กพิการ เด็กแอลดีที่ปัจจุบันเริ่มมีจำนวนมากขึ้นด้วย โดยเป้าหมายปลายทางสุดท้ายคือ ให้เขาดูแลตัวเองได้และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น” ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยดา กล่าวทิ้งท้าย

และนี่คือบทพิสูจน์หนึ่งของการ ‘ร่วมแรง ร่วมใจ’ กันของพลังพลเมืองจังหวัดลำปางที่ร่วมกันใช้ศักยภาพและความสามารถของตนและของหน่วยงานช่วยเหลือและพัฒนาการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนนครลำปางได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

สร้างเครือข่ายชุมชน ออกแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อความเสมอภาคเด็กสุโขทัย

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดสุโขทัย

‘ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพ
ตามมาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย’
คือ วิสัยทัศน์ ของแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาจังหวัดสุโขทัย
ที่มุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียน และประชาชน
สามารถเข้ารับบริการทางการศึกษาได้อย่างหลากหลาย
ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาคน
จากการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเชื่อมโยงกับภูมิปัญญา วัฒนธรรม
สามารถรองรับคนที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางสังคม
หรือได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้
ซึ่งเป็น ‘กลไกด้านการศึกษา’ ที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมของจังหวัดสุโขทัย

เมื่อแผนยุทธศาสตร์การพัฒนการศึกษาของ
จังหวัดสุโขทัย สอดคล้องกับแนวทางของโครงการจัดการ
ศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุน
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในด้านการ
จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและ
เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
สุโขทัย จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อขับเคลื่อนงาน
ด้านการพัฒนการศึกษาของจังหวัดให้เข้มแข็งและ
ครอบคลุมพื้นที่มากยิ่งขึ้น

ผนึกกำลังภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ สร้างความเสมอภาค เพื่อเด็กสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัย เข้าร่วมโครงการฯ เมื่อปี 2562
มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ทำหน้าที่เป็นทีมเลขานุการ
โครงการฯ ประสานงานและบูรณาการแนวคิด วิธีการ
ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยมี นายสุทธิศักดิ์
เพชรผิ้ง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนการศึกษา สำนักงาน
ศึกษาธิการฯ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ ดำเนินงาน
ช่วยเหลือ 3 กลุ่มเป้าหมายคือ 1. กลุ่มเด็กปฐมวัย ตั้งเป้า
สำรวจจำนวน 3,399 คน 2. เด็กและเยาวชนนอกระบบ
การศึกษา อายุ 2-21 ปี จำนวน 7,356 คน และ 3. ศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องการพัฒนาศูนย์ตามมาตรฐาน
สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 จำนวน
12 แห่ง ในพื้นที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอ
คีรีมาศ อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอบ้านด่านลานหอย และ
อำเภอศรีนคร

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสุโขทัย

มีประชากรเด็กเยาวชนที่เข้าไม่ถึงการศึกษา และได้รับโอกาสต่างกัน โครงการฯ เข้ามาช่วยเหลือ

3 กลุ่มเป้าหมาย คือ

1. เด็กปฐมวัย
2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ยกระดับกลไกเป็น คณะกรรมการ สมัชชาการศึกษา จังหวัดสุโขทัย

กลไกการทำงาน ปี 2562

กลไกการทำงาน

ผลการดำเนินงาน ปี 2562

- เด็กปฐมวัย เด็กต้องการความช่วยเหลือ 1,166 คน
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ได้รับความช่วยเหลือ 682 คน
 - ศึกษาต่อในระบบฯ 162 คน
 - ศึกษาต่อ กศน. 122 คน
 - ฝึกทักษะอาชีพ 398 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการพัฒนา 12 แห่ง

กลไกการทำงาน ปี 2563

ขยายการทำงาน 5 อำเภอ เป็น 9 อำเภอ

สมัชชาการศึกษา ระดับจังหวัด กลไกเชิงนโยบาย

- ภาคราชการ
- ภาคประชาสังคม
- ภาคเอกชน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ กฎหมาย สหวิชาชีพ การศึกษา

สมัชชาการศึกษา ระดับอำเภอ

- กำนัน
- ผู้ใหญ่บ้าน
- อาสาสมัครชุมชน
- สถานศึกษา
- องค์กรทางศาสนา

สมัชชาการศึกษา ระดับตำบล

- เครือข่ายชุมชนร่วมสร้างจิตอาสาสมัครทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือ และเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนาศักยภาพ ให้เด็กด้อยโอกาส
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล และหมู่บ้าน
- ครู กศน.ตำบล
- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ประธานสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลและหมู่บ้าน

เป้าหมาย การช่วยเหลือ ปี 2563

- เด็กปฐมวัย ช่วยเหลือ 2,400 คน จาก 6,810 คน
 - อาสาสมัครการศึกษา ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และครู ศพด. ลงพื้นที่ช่วยเหลือ
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
 - ช่วยเหลือ 1,786 คน จาก 10,555 คน
 - เครือข่ายชุมชน เป็นทีมสำรวจ และ CM วางแผนช่วยเหลือ ส่งต่อ CMS อนุมัติการช่วยเหลือ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - ต้องการพัฒนา 30 แห่ง

นายสุทธิศักดิ์ กล่าวถึงจุดเริ่มต้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ว่า การจัดการศึกษาทุกวันนี้เป็นเหมือนยาชุด คือ มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติเหมือนกันทั่วประเทศ ทั้งที่จริงแล้วแต่ละจังหวัดมีเงื่อนไขบริบทพื้นที่แตกต่างกัน มีเด็กด้อยโอกาสเหมือนกัน แต่ปริมาณและสาเหตุที่เข้าไม่ถึงการศึกษาและได้รับโอกาสต่างกัน การจัดการศึกษาและการช่วยเหลือเด็กจึงควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและบริบทพื้นที่ที่สำคัญ เมื่อเห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการฯ นี้ คือการสร้างกลไก พัฒนาข้อมูล และสร้างรูปแบบการช่วยเหลือ ที่สามารถต่อยอดการทำงานในพื้นที่ต่อไปในระยะยาวได้ จึงสนใจ

สำหรับการขับเคลื่อนงาน นายสุทธิศักดิ์ กล่าวว่า โครงการฯ ใช้ภาครัฐเป็นแกนนำหลัก และมีภาคีเครือข่ายจากภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคเศรษฐกิจร่วมขับเคลื่อน ซึ่งประกอบด้วย 4 กลไก คือ **1. กลไกนโยบาย เป็นกลไกระดับจังหวัด** มีคณะกรรมการโครงการฯ ทั้งหมด 3 ฝ่าย คือ 1) คณะกรรมการอำนวยการ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และศึกษาธิการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ 2) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเชิงพื้นที่ระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นประธาน ครู กศน.ตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ และ 3) คณะทำงานประสานและขับเคลื่อนโครงการฯ ในระดับพื้นที่ มีศึกษาธิการจังหวัดเป็นประธาน และ ผอ.กลุ่มพัฒนาการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ **2. กลไกสหวิชาชีพและภาควิชาการ** มีทั้งระดับอำเภอและระดับตำบล คือ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล (พชต.) ที่เป็นการร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นอกจากนี้ยังมี นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาอาชีพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) **3. กลไกพื้นที่** มีนายอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กศน.อำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ ทำหน้าที่ประสานทีมสหวิชาชีพและสถานศึกษาเพื่อส่งต่อการช่วยเหลือ **4. กลไกสำรวจ** มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กศน.ตำบล ทำหน้าที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายเพื่อคัดกรองและวางแผนการช่วยเหลือ

“เรานำแนวคิดทางสังคมวิทยาและทฤษฎีสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของ ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ที่กำหนดกลไกไว้ 3 ส่วน คือการสร้างความรู้ การเคลื่อนไหวทางสังคม และอำนาจรัฐ มาเป็นแนวคิดในการทำงานร่วมกันเพื่อการจัดการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือ ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวในชุมชนให้เกิดการรับรู้และเห็นความสำคัญของการทำงานโครงการฯ” นายสุทธิศักดิ์ กล่าว

เมื่อจัดตั้งกลไกการทำงานแล้ว ทีมงานจึงจัดประชุมชี้แจงการทำงานโครงการฯ กับคณะกรรมการระดับจังหวัดและประธานภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างการรับรู้โดยเริ่มให้ภาคราชการก่อน หลังจากนั้นจึงจัดเวทีประชุมคณะกรรมการตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับพื้นที่ ทั้ง 5 อำเภอ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ หาแนวทาง และแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มเด็กปฐมวัยใน ศพด. และ ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ อีกกลุ่มคือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อจัดอบรมการใช้แอปพลิเคชันและการลงข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) ให้กับครู กศน.ตำบล ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย หรือ ABE Information System สำหรับสำรวจและบันทึกข้อมูลให้กับครู ศพด. และนักวิชาการศึกษา

สุทธิศักดิ์ เพ็ชรผึ้ง

กลไกพื้นที่ ส่งต่อโอกาสทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม เมื่อครู กศน.ตำบล ผู้ทำหน้าที่หลักในการสำรวจและเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ มีความเข้าใจและความพร้อมในการใช้เครื่องมือลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ แต่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากเด็กและครอบครัว นายสุทธิศักดิ์ บอกว่าเป็นเพราะคนในพื้นที่มองว่าเป็นหน่วยงานราชการ และเป็นคนนอกพื้นที่ จึงเกิดความกังวล ระแวง และไม่ให้ข้อมูล คณะทำงานพื้นที่ได้แจ้งปัญหาที่นายอำเภอและประสานงานกับทีมเลขานุการเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ให้ผู้นำชุมชน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจน อสม. และ อพม. ซึ่งเป็นทีมสหวิชาชีพเข้ามาช่วยสำรวจและเก็บข้อมูล

เมื่อได้คนในพื้นที่ที่มีความคุ้นเคยลงพื้นที่ ผู้ปกครองและเด็กก็ไวใจในการให้ข้อมูล โดยข้อมูลที่พบคือ เด็กนอกระบบมีปัญหาที่ซับซ้อน ทั้งสภาพตัวบุคคล มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เสพหรือค้า ยาเสพติด มีทัศนคติไม่ดีต่อการศึกษา สุขภาพไม่ดี โดยปัญหาความยากจนเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นสาเหตุต่อมาคือ ครอบครัวแห่งกลาง เด็กไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ แต่มักอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ซึ่งไม่ได้มีกำลังดูแลเด็กได้เต็มที่ ส่งผลให้เด็กเล็กไม่ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตามช่วงวัย ส่วนเด็กโตพบว่า บางคนมีพฤติกรรมเสี่ยง มีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย บางคนไม่สนใจเรียนเพราะอยากทำงานมีรายได้มากกว่า เมื่อทีมสำรวจได้ข้อมูลแล้ว จึงนำรายชื่อมาคัดกรองตามเกณฑ์คัดเลือกของโครงการฯ จากนั้นครู กศน.ตำบลจะลงพื้นที่ในฐานะของผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ไปพร้อมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อสอบถามความต้องการช่วยเหลือ ซึ่งส่วนใหญ่พบว่าสนใจฝึกทักษะอาชีพ เพราะต้องการมีรายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว เมื่อวางแผนการช่วยเหลือแล้วจึงส่งต่อให้คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล (พชต.) ซึ่งเป็นคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) พิจารณาการช่วยเหลือและฟื้นฟู ก่อนจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ โดยมีเด็กนอกระบบฯ ที่ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน 682 คน ได้รับความช่วยเหลือเข้าศึกษาต่อในระบบ 162 คน ศึกษาต่อ กศน. 122 คน ฝึกอาชีพกับ กศน. 281 คน ฝึกอาชีพกับหน่วยงานของรัฐ 117 คน

สำหรับการทำงานกับเด็กปฐมวัยใน ศพด. นายสุทธิศักดิ์ บอกว่า ไม่ซับซ้อนเท่าเด็กนอกระบบฯ เพราะพวกเขาอยู่ในระบบ การศึกษาอยู่แล้ว มีครู ศพด. และนักวิชาการศึกษาสำรวจและเก็บ ข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า ครอบครัวยากจน พ่อแม่แยกทางกัน เด็ก บางคนอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย เนื่องจากพ่อแม่ไปทำงานต่างพื้นที่ บางคนสุขภาพไม่ดี เมื่อสำรวจกลุ่มเป้าหมายจาก ศพด. ทั้ง 110 แห่ง ครบทั้ง 3,399 คน พบเด็กปฐมวัยอยู่ในเกณฑ์ยากจนและ ต้องการรับความช่วยเหลือจำนวน 1,166 คน ซึ่งทางโครงการฯ ได้มอบเงินช่วยเหลือให้กับผู้ปกครองโดยตรง เนื่องจากเด็กและ ครอบครัวของแต่ละคนมีความขาดแคลนที่แตกต่างกัน ด้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ตามมาตรฐาน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 มี 12 แห่ง ได้รับ เงินทุนและพัฒนาศูนย์ด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะด้าน EF (Executive Functions) และสนับสนุนการพัฒนาครูให้มีศักยภาพ มีภาคีเครือข่ายวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เข้ามาให้ความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการเรียน การสอน โดยใช้หลัก 'บวร' คือ บ้าน วัด โรงเรียน เปลี่ยนจากครู ในรั้วโรงเรียน เป็นครูชุมชน เป็นการพัฒนาและจัดการเรียนรู้ เด็กปฐมวัยที่ให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

สานต่องานปี 2 สู่ สมัชชาการศึกษา จังหวัดสุโขทัย

ตลอด 1 ปีของการขับเคลื่อนงานสร้างโอกาสทางการศึกษาให้เด็กสุโขทัย ทีมงานค้นพบว่า การทำงานระดับพื้นที่ที่มีความละเอียดอ่อนและเปราะบางทั้งกลุ่มเป้าหมาย ครอบครัว และคนในพื้นที่ ส่งผลให้การทำงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายในช่วงแรกมีข้อจำกัด เมื่อต้องขับเคลื่อนงานต่อในปีที่ 2 (ปี 2563) ทีมจึงปรับแผนการทำงานใหม่ เพื่อให้การช่วยเหลือและการเข้าถึงโอกาสเกิดขึ้นจริงและรวดเร็ว จึงปรับเปลี่ยนจากคณะกรรมการโครงการฯ เป็นคณะกรรมการสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 1. สมัชชาการศึกษาระดับจังหวัด ขับเคลื่อนด้วยกลไกเชิงนโยบาย มีหน่วยงานราชการ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ด้านสหวิชาชีพ และด้านการศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการ อำนวยการ 2. สมัชชาการศึกษาระดับอำเภอ มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครชุมชน สถานศึกษา องค์กรศาสนา ร่วมเป็นคณะกรรมการ และ 3. สมัชชาการศึกษาระดับตำบล มีเครือข่ายชุมชน ประกอบไปด้วย อสม., อพม. ตำบล และหมู่บ้าน ครู กศน.ตำบล กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบลและหมู่บ้าน รวมถึงเครือข่ายจิตอาสาสมัครทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือและเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เด็กด้อยโอกาส

นอกจากปรับเปลี่ยนคณะทำงาน โครงการฯ ได้ขยายการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอีก 4 อำเภอ คือ อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภองงไกรลาศ และ

อำเภอศรีสำโรง รวมเป็นพื้นที่ทำงานทั้งสิ้น 9 อำเภอ โดยตั้งเป้าหมายสำรวจกลุ่มเด็กปฐมวัยจำนวน 6,810 คน จาก 197 ศพด. และตั้งเป้าช่วยเหลือทั้งสิ้น 2,400 คน โดย อพม. ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ด้านเด็กปฐมวัย จากทีมวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เข้ามาเป็นอาสาสมัครการศึกษาในพื้นที่ช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ 9 อำเภอ ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และครู ศพด. ด้าน ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ในปีนี้มีทั้งสิ้น 30 แห่ง เป็น ศพด. ใหม่ที่สนใจเข้าร่วม 18 แห่ง และเป็น ศพด. เดิม 12 แห่ง ที่ต้องการพัฒนาต่อเนื่องจากปี 2562

สำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 10,555 คน จาก 85 ตำบล ตั้งเป้าหมายช่วยเหลือ 1,786 คน จะมีเครือข่ายชุมชน ที่ประกอบไปด้วย อสม. ระดับตำบลและหมู่บ้าน ครู กศน.ตำบล กำนัน ผู้ใหญ่ ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล มี อพม. และเครือข่ายประจำทุกหมู่บ้านลงพื้นที่สำรวจและเป็น CM วางแผนการช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีสภาเด็กและเยาวชนในแต่ละอำเภอช่วยบันทึกข้อมูลเด็กนอกระบบฯ เข้าระบบสารสนเทศ รวมทั้งช่วยชี้เป้าเด็กนอกระบบฯ ที่ไม่ได้อยู่ในฐานข้อมูลของโครงการฯ แต่ต้องการรับความช่วยเหลือ ก็จะส่งต่อให้กับ อพมจ. และเครือข่ายร่วมกันคัดกรองนำเข้าสู่ระบบเพื่อช่วยเหลือต่อไป

‘กลไกชุมชน’ ยกระดับคุณภาพชีวิต

นายสุทธิศักดิ์ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ มองว่า การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ที่ยั่งยืนได้ ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและยืดหยุ่น เพื่อรองรับความต้องการของเด็กที่ส่วนใหญ่อยากมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ซึ่ง ‘การศึกษาเพื่อการสร้างอาชีพและรายได้’ สอดคล้องกับความต้องการของพวกเขา ทางโครงการฯ จึงร่วมมือกับ กศน. เพื่อหารือกับหน่วยงานทางการศึกษาในระบบทั้งขั้นพื้นฐาน ภาคบังคับ อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย และที่สำคัญคือคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และประชาชนชาวบ้าน สามารถร่วมออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระบบการศึกษาในทุกช่วงวัยเข้ากับชุมชน ทั้งด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเริ่มนำร่องในพื้นที่ตำบลบ้านตึก ที่มีภูมิปัญญาด้านผ้าทอ และตำบลเมืองเก่า ที่มีการทำเครื่องสังคโลกเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

“เราอยากให้เด็กด้อยโอกาส สามารถเลือกการศึกษาทั้งในและนอกระบบ หรือเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้ ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและยืดหยุ่นนี้เหมาะสมกับบริบทของเด็กและพื้นที่ จะช่วยส่งเสริมให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวในชุมชนและนำไปสร้างอาชีพ พร้อมกับช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน” นายสุทธิศักดิ์ กล่าว

หากถามเป้าหมายการทำงานปีนี้ นายสุทธิศักดิ์ บอกว่า คือการจัดตั้ง ‘สมัชชาการศึกษาระดับชุมชน อำเภอ และจังหวัด’ ที่เน้นการสร้างระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาขึ้นในชุมชน เพื่อทำให้เกิดการสร้างระบบเครือข่ายทางสังคม 3 ด้าน คือ 1. การเข้าถึงบริการของรัฐ ทั้งการศึกษา และคุณภาพชีวิต 2. หลักประกันคุณภาพชีวิต ที่มาจากการสร้างอาชีพ มีรายได้ โดยเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และ 3. ระบบสังคมสงเคราะห์โดยให้กลไกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการออกแบบการศึกษาที่สามารถรองรับเด็กด้อยโอกาสได้ “หากชุมชนดูแล ช่วยเหลือและเกิดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ก็สามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้”

หน้าที่ของเรา คือ ให้โอกาสทางการศึกษา

นางสมคณิง จารุเสณีย์ ครู กศน.ตำบลหนองจิก อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ผู้สำรวจและเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเล่าว่า เธอลงพื้นที่สำรวจเด็กหลายครั้งกว่าจะเจอเด็ก ยอมรับว่าการสำรวจช่วงแรกทำทายนมาก ทั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากเด็กและครอบครัว ไม่เจอเด็กบ้าง เด็กอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บางพื้นที่นั่งรถไปไม่ได้ต้องเดินเท้าก็มี เมื่อพบข้อจำกัดหลายอย่าง เธอจึงประสานไปทางโครงการฯ กระทั่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานใหม่ ดึงคนในชุมชน ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ามาช่วย โดยก่อนลงพื้นที่จะจัดประชุมสำรวจก่อน หลังจากนั้นจึงลงพื้นที่ไปพร้อมกัน เมื่อกลุ่มเป้าหมายและครอบครัวเห็นว่าเป็นคนรู้จักและคุ้นเคย จึงลดความกังวลลงและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล การช่วยเหลือเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม นางสมคณิง บอกว่า โครงการฯ นี้เปิดประสบการณ์ใหม่ให้กับเธอ ถึงแม้ว่าจะทำงานใกล้ชิดกับคนในพื้นที่ แต่เมื่อลงพื้นที่กลับพบว่า ยังมีเด็กจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงโอกาส

แม้ว่าการให้เงินช่วยเหลือจะไม่สามารถช่วยพวกเขาได้ตลอด แต่ก็เหมือนยาชูกำลังให้เขามีกำลังใจในการดำรงชีวิตต่อไป แต่นอกจากเงินช่วยเหลือแล้ว ความพิเศษของโครงการฯ นี้คือ การวางแผนการช่วยเหลือที่ขึ้นอยู่กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก รวมถึงให้คำแนะนำเรื่องแนวทางในการศึกษาต่อ การฝึกทักษะอาชีพ ที่สามารถเป็นทักษะความรู้ติดตัว เพื่อไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ดูแลตัวเองและครอบครัวต่อไปในอนาคต

“ครู กศน. อยู่กับประชาชนและทำงานในพื้นที่อยู่แล้ว หน้าที่หลักของเราคือ การให้โอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตกับทุกคนและทุกช่วงวัย ถึงแม้ว่าเราจะมีภาระงานล้นมือ แต่เมื่อมีโอกาสได้ทำงานนี้ เราก็ทำเต็มที่ เพราะมองว่า นี่คือการช่วยชีวิตให้เด็กได้รับการศึกษามากขึ้น” นางสมคณิง ทั้งทำ

สมคณิง จารุเสณีย์

การช่วยเหลือเพื่อสร้างโอกาส คือการสร้างอนาคต

นายปิยณัฐ ทรุชเกต หรือ อายุ วัย 23 ปี ที่ฝึกทักษะอาชีพกับสำนักพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ซึ่งก่อนหน้านี้อายุทำงานรับจ้างเป็นผู้ช่วยช่างแอร์ เรียนรู้เรื่องซ่อมแอร์ ด้วยวิธีครูพักลักจำ เมื่อสำนักพัฒนาฝีมือแรงงานจัดหลักสูตรช่างเครื่องทำความเย็น และเครื่องปรับอากาศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตามความต้องการของตลาดแรงงาน ครู กศน. ในพื้นที่ จึงแนะนำให้เขาเข้าร่วม

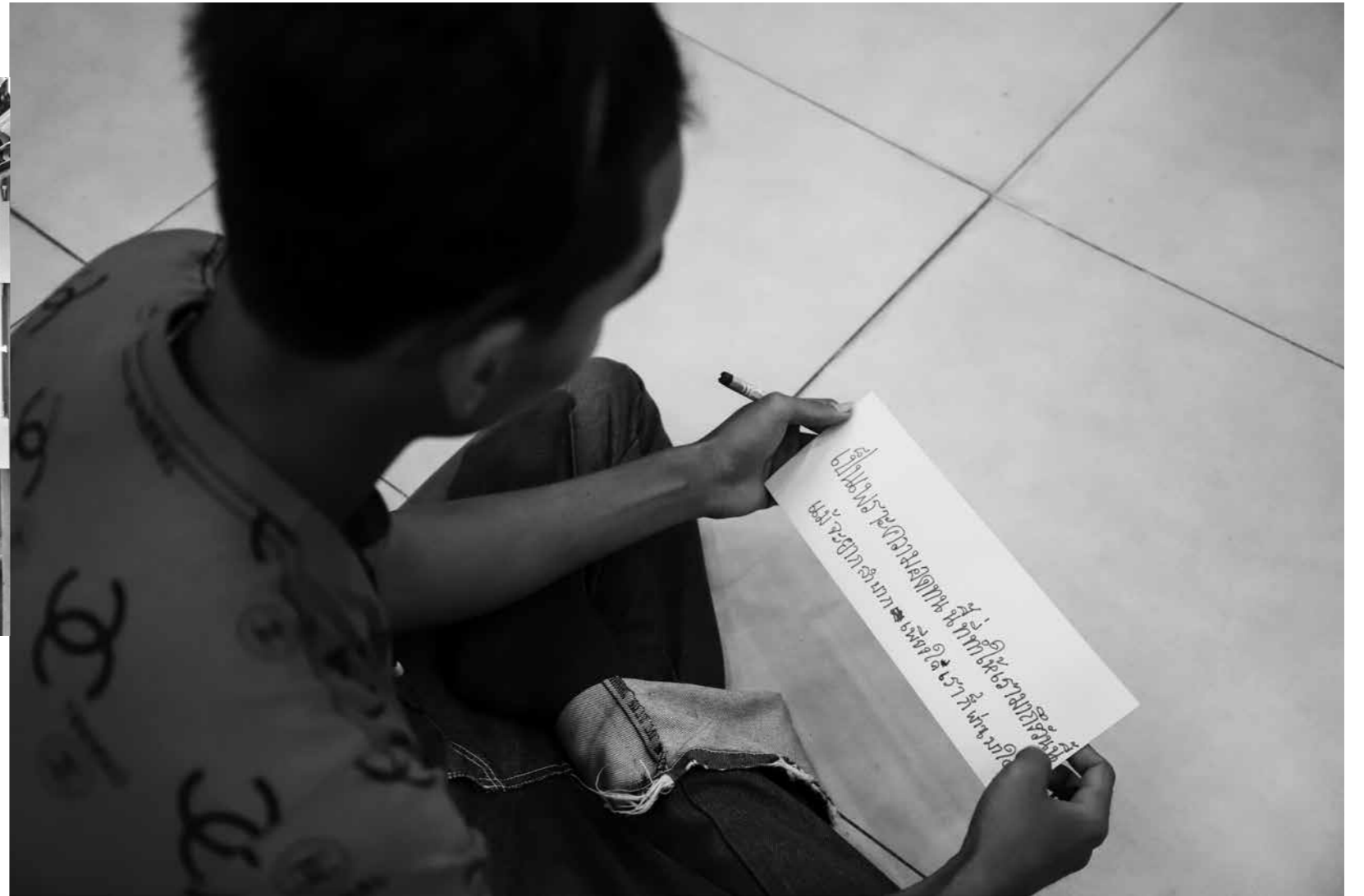
“ผมมีความฝันอยากเปิดร้านซ่อมแอร์เป็นของตัวเอง แต่ติดที่ไม่มีใบรับรองการศึกษา ไม่มีเงินทุนเปิดร้าน ไม่มีเงินทุนสมัครเรียน เมื่อครูแนะนำผมจึงสนใจและตอบรับทันที เพราะคิดว่าเป็นโอกาสดีที่จะได้ฝึกทักษะอาชีพให้มีความรู้ติดตัวและมีใบรับรองหลักสูตรช่างแอร์ เพื่อเป็นใบเบิกทางและสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าที่จะเข้ามาใช้บริการซ่อมแอร์ของร้านผม”

อายุ เล่าต่อว่า เขาได้รับทุนสนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพกับสำนักพัฒนาฝีมือแรงงาน เรียนจันทร์-ศุกร์ เป็นเวลา 4 เดือน ซึ่งเป็นการเรียนเฉพาะทาง ทั้งการติดตั้งแอร์ สอบมิเตอร์ ซ่อมคอมเพรสเซอร์แอร์ การต่อวงจรไฟฟ้า ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติโดยละเอียด ต่างจากตอนทำงานเป็นลูกจ้างที่ทำได้เพียงช่วยหยิบจับเครื่องมือ แต่ไม่เคยรู้ทักษะการซ่อมเลย

“โครงการฯ นี้ ให้ออกแบบได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นกับความต้องการในการประกอบอาชีพ และยังทำให้ผมมีสังคมที่กว้างขึ้น รู้จักเพื่อนเพิ่มขึ้น มีครูที่คอยให้คำแนะนำและมอบโอกาสดี ๆ ให้ผมไปช่วยล้างและซ่อมแอร์ที่บ้าน รวมทั้งที่สำนักพัฒนาฝีมือแรงงาน ทำให้ผมมีรายได้ระหว่างเรียน ที่สำคัญคือทำให้ผมได้ใบรับรองการฝึกทักษะอาชีพ ได้มองเห็นแนวทางในการต่อยอดการทำงานของตัวเองในอนาคต” อายุ บอกทิ้งท้าย

ตลอดระยะเวลาการทำงานที่ผ่านมา จังหวัดสุโขทัยขับเคลื่อนงานด้วยภาครัฐเป็นหลัก ใช้รูปแบบ Hard Power และ Soft Power เนื่องจากมีทุนเดิมคือภาคีเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ใกล้ชิดกับชุมชน มาร่วมออกแบบวิธีการช่วยเหลือเด็กเยาวชนในพื้นที่เพราะเชื่อว่าหากชุมชนสามารถบริหารจัดการเรื่องการดูแลช่วยเหลือเด็กเยาวชนได้ตรงกับความต้องการของเด็กและบริบทพื้นที่ การทำงานการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ย่อมประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนได้อย่างแน่นอน

และนี่คือการสร้างและส่งต่อโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่ทำให้เด็กและเยาวชนในจังหวัดสุโขทัยที่ได้รับความช่วยเหลือได้มองเห็นเส้นทางชีวิตของตัวเองในอนาคตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผืนิก 4 หน่วยงานหลัก 'ร่วมสร้างเครือข่ายขับเคลื่อน โอกาส' เพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น เป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยศักยภาพของพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การสื่อสารคมนาคม การท่องเที่ยว และการศึกษา ส่งผลให้ขอนแก่นได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาเมืองให้สามารถตอบโจทย์การใช้ชีวิตของคนในพื้นที่

จุดเริ่มต้นการ 'สร้างโอกาสและความเสมอภาค ทางการศึกษา'

ถึงแม้ว่าความเจริญจะรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่จังหวัดขอนแก่นกลับต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลาย เช่น การจราจร สภาพแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ หรือแม้แต่สุขภาพของประชากรกลุ่มปฐมวัย โดยเฉพาะการพัฒนาประชากรกลุ่มปฐมวัยที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา มนุษย์ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ทั้งนี้ผลการสำรวจพัฒนาการและสุขภาพของเด็กปฐมวัยใน 20 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงอายุ 0-5 ปี ตั้งแต่ปี 2554-2559 พบว่า ประชากรกลุ่มปฐมวัยในจังหวัดขอนแก่นมีระดับไอคิวต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และเมื่อเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่ เขต 7 ที่ประกอบไปด้วยจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม จังหวัดขอนแก่นอยู่ในลำดับสุดท้าย โดยระดับค่าเฉลี่ย

ไอคิวอยู่ที่ 93 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 100 หน่วยงานด้านสาธารณสุขและสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด (สจจ.) เห็นว่าเป็นเรื่องที่ควรได้รับการแก้ปัญหาเร่งด่วน จึงนำเสนอข้อมูลกับผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้รับรู้ถึงปัญหาด้านสุขภาพกลุ่มปฐมวัยทั้งหมด และร่วมหาแนวทางแก้ปัญหา ประกอบกับปี 2562 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้จัดทำโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ทาง สจจ. มองเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการฯ นี้เป็นโอกาสดีที่จะช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพประชากรกลุ่มปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญที่ควรได้รับการดูแลให้เหมาะสมตามวัย อีกทั้งยังครอบคลุมไปถึงเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของจังหวัดขอนแก่น

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดขอนแก่น

ผลการสำรวจข้อมูลกลุ่มประชากรปฐมวัยมีระดับ IQ ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ กลุ่มเด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา โครงการฯ จึงช่วยเหลือ

- เด็กและเยาวชน 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ
1. เด็กปฐมวัย
 2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
 3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

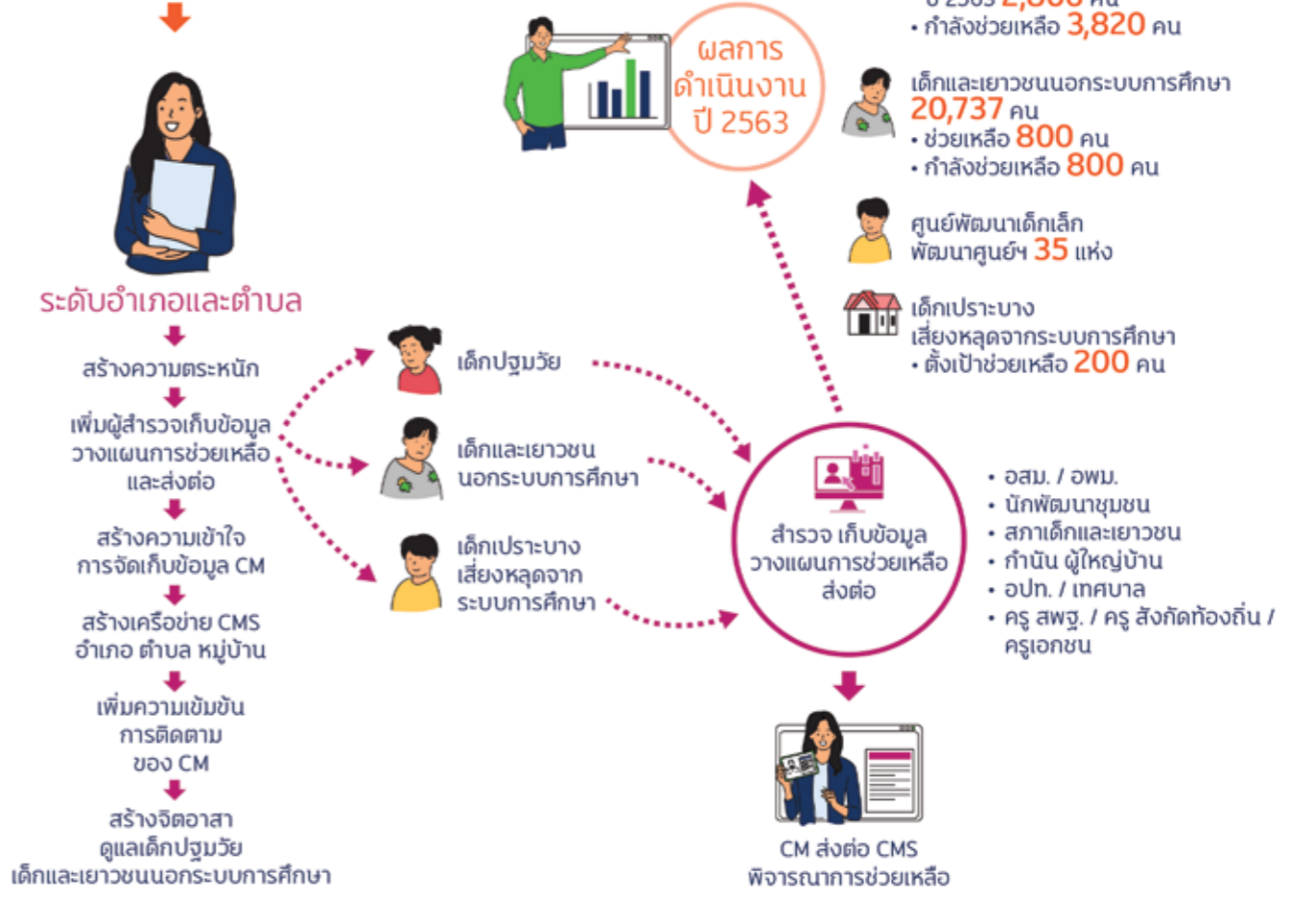
กลไกการทำงานปี 2562

ระดับจังหวัด

- คณะทำงานระดับจังหวัด - 4 กระทรวงสร้างภาคีเครือข่าย
- คณะทำงานสหวิชาชีพ - สร้างความเข้าใจการทำงานภาพรวม
- คณะทำงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารรณรงค์ - เพิ่มช่องทางการสื่อสาร
- กองทุนช่วยเหลือเด็ก ช่วยเหลือต่อเนื่อง ยั่งยืน (กองทุน 10 บาท สร้างโอกาสให้น้อง)

กลไกการทำงานปี 2563

4 หน่วยงาน กลไกหลัก

‘ร่วมขับเคลื่อนโอกาสทางการศึกษา’

จังหวัดขอนแก่นเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในปี 2562 โดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ มี **นางสาวเกียรตินิศา สีมาย** เป็นผู้นำทีมเลขานุการโครงการฯ หรือ **Core Team** เธอเล่าถึงการขับเคลื่อนโครงการฯ ปีแรกว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานและทีมสหวิชาชีพโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมเข้าร่วม และได้มอบหมายให้ 4 หน่วยงานจาก 4 กระทรวง คือ กระทรวงมหาดไทย โดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น (สจจ.) กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น (ศธจ.) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น (พมจ.) และกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น (สสจ.) เข้ามาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ

โดยปีแรกดำเนินงานใน 3 อำเภอนำร่อง คือ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอน้ำพอง และอำเภอนวนพ ตั้งเป้าช่วยเหลือทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) โดยทั้ง 4 หน่วยงานหลักมีการแบ่งบทบาทความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาและช่วยเหลือเด็กให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เริ่มจากสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบเด็กปฐมวัย และ ศพด. เนื่องจากมีความคุ้นเคย ใกล้ชิดกับเด็กและผู้ปกครองในพื้นที่ จึงไม่ใช่เรื่องยากหากต้องลงพื้นที่สำรวจและบันทึกข้อมูลให้ Core Team ตรวจสอบและดำเนินการช่วยเหลือตามความต้องการของเด็กและผู้ปกครอง โดยใช้เวลาหลังเลิกงานหรือเสาร์อาทิตย์ลงข้อมูลในแอปพลิเคชัน แต่เนื่องจากครู ศพด. ในหลายพื้นที่ยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการลงข้อมูลไม่ชัดเจน ทำให้การลงบันทึกข้อมูลในระบบล่าช้า โครงการฯ จึงแก้ปัญหาด้วยการตั้งคณะทำงาน 3 ชุด ลงพื้นที่ใน 3 อำเภอ จัดอบรมวิธีการทำงานและสอนการลงบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัยให้กับครู ศพด. พบว่าภายใน 3 สัปดาห์ข้อมูลเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นถึง 99 เปอร์เซ็นต์ มีเด็กที่ได้รับการคัดกรองแล้ว 3,547 คน และสามารถช่วยเหลือได้จริง 1,872 คน

นอกจากนี้ยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ที่สามารถพัฒนาตนเองตามแนวทางมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 ได้รับคัดเลือกทั้งหมด 35 ศูนย์ จาก ศพด. ทั้งจังหวัด เริ่มต้นจากการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำข้อเสนอโครงการให้กับ ศพด. ที่สนใจ ซึ่งมีอาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เข้ามาเป็นพี่ปรึกษาและแนะนำลักษณะโครงการพัฒนา ศพด. ใน 8 ประเด็นให้ ศพด. นำไปใช้เป็นแนวทางดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ดังนี้ 1. การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. การปลูกพลังบวกเพื่อสร้างจิตสำนึกภูมิคุ้มกันปัจจัยเสี่ยงสำหรับเด็กปฐมวัย 3. สื่อเทคโนโลยีกระบวนการคิดทักษะสำหรับเด็กปฐมวัย 4. การป้องกันโรค ความปลอดภัย 5. โภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย 6. การพัฒนาบุคลากรในด้านมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 7. การสร้างพลเมืองที่ดี และ 8. การประกันคุณภาพภายใน

เกียรตินิศา สีมาย

ส่วนสำนักงานศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานพัฒนาองค์ความรู้ให้กับเด็ก รับผิดชอบเรื่องระบบสารสนเทศร่วมกับ พมจ. และงานด้านประชาสัมพันธ์เป็นหลัก ปีแรกที่ทีมสารสนเทศจะเป็นตัวกลางระหว่าง กสศ. กับพื้นที่ทำงาน ในการลงบันทึกข้อมูลเข้าระบบของทุกกลุ่มเป้าหมาย ส่วนกระบวนการทำงานด้านเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาตลอดจนการสร้างความเข้าใจด้านผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) และระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) จะเป็นหน้าที่ของ พมจ. และ สสจ. เป็นหลัก

“เนื่องจากเป็นปีแรกและรูปแบบการทำงานค่อนข้างใหม่ การขับเคลื่อนงานในช่วงเริ่มต้นจึงทำได้ช้าทาง กสศ. จึงเข้ามาแนะนำและให้ความรู้เรื่องการวางแผนการช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ การลงพื้นที่ การลงบันทึกข้อมูล ตลอดจนแนวทางการติดตามให้กับทีมงานทั้ง Core Team และทีมงานในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอ ทำให้เข้าใจรูปแบบการทำงานชัดเจนขึ้น”

นางสาวเกียรตินิศา กล่าวต่อว่า ช่วงแรกที่ทีมงานมอบหมายให้ครู กศน. เป็นแกนหลักในการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ แต่เนื่องจากความเข้าใจและการสื่อสารเรื่องการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเด็กนอกระบบฯ จาก กสศ. กับข้อมูลเด็กนักเรียนของ กศน. คลาดเคลื่อนส่งผลให้การสำรวจล่าช้า แต่เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กได้ทันต่อสถานการณ์ปัญหา พมจ. และ สสจ. จึงขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สภาเด็กและเยาวชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. เข้ามาช่วยครู กศน. สำรวจและเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ รวมทั้งเป็น CM ด้วย ทำให้การช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ สามารถเดินทางจากที่ตั้งเป้าหมายไว้คือจาก 178 คนเป็น 205 คน และเป็นการช่วยเหลือต่อเนื่องจนมาถึงปี 2563

สานต่อภาคีเดิม เสริมภาคีใหม่ สร้างความแข็งแกร่งทีมงาน ปี 2

จากความท้าทายที่เกิดขึ้นในปีแรก เมื่อต้องทำงานต่อในปีที่ 2 ทาง Core Team จึงหารือเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ นางกฤษณา เสมหิรัญ ผู้นำทีมเลขานุการโครงการฯ ปีที่ 2 กล่าวว่า การทำงานในปีที่ 2 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศจ.) รับผิดชอบที่เป็นแม่ข่าย มี Core Team จาก 4 กระทรวงเดิมร่วมทำงานอย่างเข้มแข็ง โดย สจจ. ยังคงรับผิดชอบดูแลเด็กปฐมวัย และ ศพด. เช่นเดิม ขณะที่ พมจ. รับผิดชอบเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และปีนี้ทางโครงการฯ ได้เพิ่มกลุ่มเป้าหมายใหม่คือ เด็กกลุ่มเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยมี ศจจ. ขอนแก่น เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ร่วมกับ สจจ. ขอนแก่น เข้ามารับหน้าที่ดูแลเรื่องคุณภาพชีวิต และมีภาคประชาสังคม เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

นอกจาก 4 กระทรวงหลักที่ขับเคลื่อนการทำงานแล้ว นางกฤษณา บอกว่า ในปีที่ 2 ทีมมีกลไก การช่วยเหลือระดับจังหวัด ที่มีทีมสหวิชาชีพเข้ามาช่วยสร้างความเข้าใจด้านการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย ให้กับ CM ด้วย ส่วนกลไกการช่วยเหลือระดับอำเภอและตำบล ทีมงานมองว่า อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) นักพัฒนาชุมชน สภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับคนในพื้นที่ที่สามารถสำรวจ เก็บข้อมูล และวางแผนการช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด จึงเพิ่ม CMS ระดับอำเภอและตำบล เพื่อจัดการดูแลช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของตนเองได้ หากเด็กนอกระบบฯ คนใดที่การช่วยเหลือเกินกำลังของ CMS ระดับอำเภอและตำบล ก็สามารถส่งต่อมายัง CMS จังหวัดช่วยเหลือได้ทันที

เพื่อให้การทำโครงการฯ ในทุกระดับสามารถขับเคลื่อนงาน ไปได้อย่างราบรื่น ทีมงานได้จัดให้มีการลงนามบันทึกข้อตกลง ร่วมกัน (MOU) ระดับจังหวัด โดยผู้ร่วมลงนาม นอกจาก 4 กระทรวงหลักแล้ว ยังมีหัวหน้าส่วนราชการระดับท้องถิ่นและท้องถิ่นทั้ง 26 อำเภอ ให้ความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ และความถนัดของตนเอง เนื่องจากในปีที่ 2 จังหวัดขอนแก่นขยายพื้นที่การดำเนินงาน เพิ่มขึ้น 5 อำเภอ เป็น 8 อำเภอ คือ อำเภอหนองนาคำ อำเภอโคกสูง อำเภอโคกโพธิ์ไชย อำเภอบ้านฝาง และอำเภอหนองเรือ โดยตั้งเป้าช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ 800 คน เป็นเด็กเปราะบาง เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา 200 คน จากเป้าหมายสำรวจทั้งหมด 20,737 คน สำหรับเด็กปฐมวัยได้รับการช่วยเหลือ 7,402 คน และ ศพด. ยังคงเป็น 35 ศูนย์เดิมที่ต้องการพัฒนาศูนย์ต่อเนื่อง จากปีที่แล้ว แต่นั่นเรื่องนวัตกรรมและการต่อยอดเป็นศูนย์พัฒนา เด็กเล็กต้นแบบในพื้นที่ชุมชน

นางกฤษณา บอกว่า การขยายพื้นที่ทำงาน ขยายกลุ่มเป้าหมายในปีนี้เป็นภารกิจช่วยเหลือเด็กเปราะบางที่กำลังเรียนอยู่แต่มีความเสี่ยงจะหลุดจากระบบการศึกษาเนื่องจากปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ความยากจน ปัญหาครอบครัว เป็นต้น โดยมีครูประจำชั้นในโรงเรียน หรือครูแนะแนวทำหน้าที่เป็น CM คอยดูแลเด็ก มี **อาจารย์นิสาพร วัฒนศัพท์ หัวหน้าโครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (Case Management System)** มาสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลเด็กจนจบการศึกษาภาคบังคับ การบริหารจัดการเงินช่วยเหลือ ตลอดจนยุติการช่วยเหลือเมื่อเขาสามารถดูแลตัวเองได้ในระดับหนึ่งแล้ว

“นอกจากนี้ทีมงานยังได้ประสานภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาที่ทำงานกับเด็กเปราะบางทั้ง 9 หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น (สพป.) เขต 1 ถึง เขต 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น (สพม.) 7, องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, เทศบาลนครขอนแก่น ที่มีโรงเรียนในสังกัด 11 โรงเรียน รวมทั้งโรงเรียนเอกชนที่อยู่ภายใต้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอีก 129 แห่ง มาร่วมกันระดมแนวคิดและออกแบบการช่วยเหลือร่วมกับครูในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และตัวเด็ก ด้วยหวังว่าการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้จะเกิดความยั่งยืน เพราะไม่ได้ช่วยเหลือเรื่องเงินเท่านั้น แต่ยังเกิดระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเกิดการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นอีกด้วย”

ถึงแม้ว่าการทำงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดขอนแก่น ในปีที่ 2 จะมีความท้าทายเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว แต่นางกฤษณามองว่า ประสบการณ์และการเรียนรู้ตลอด 1 ปีที่ผ่านมาทำให้ทีมงานจากทั้ง 4 กระทรวงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองชัดเจน เกิดความร่วมมือที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ทีมงานทุกคนพร้อมทำงานและมีความตั้งใจที่จะทำให้โครงการฯ นี้กลายเป็น **‘โมเดล’** การช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ โดยมีหน่วยงานและเครือข่ายในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบลทำงานเชื่อมประสานกันมากขึ้น และสามารถนำแนวทางการทำงานนี้ไปต่อยอดและพัฒนาจังหวัดในด้านอื่นต่อไป เรียกได้ว่าเป็นการทำงานแบบบูรณาการอย่างแท้จริง

กฤษณา เสมศิริธู

นักพัฒนาชุมชน กับบทบาทการช่วยเหลือ เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กในชุมชน

นางสาวนิลาวัลย์ ผิวผาง หรือ พี่นิ ผู้จัดการรายการณี (CM : Case Manager) เล่าว่า เธอเป็นนักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น รับผิดชอบงานของชุมชนทั้งหมด ทั้งการวางแผนช่วยเหลือคนในพื้นที่ที่มีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การลงพื้นที่สำรวจเพื่อให้เบี้ยเลี้ยงคนชรา ช่วยเหลือคนพิการ และส่งต่อแผนการช่วยเหลือไปยัง พมจ. บทบาทของเธอจึงเปรียบเสมือนคนกลางที่คอยประสานระหว่างชุมชนกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น (พมจ.) เมื่อมีโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดขอนแก่น เกิดขึ้น และหน่วยงานที่เธอทำงานอยู่ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการทำงาน ประกอบกับเธอเป็นคนบ้านโคก ที่มีความใกล้ชิดกับคนในพื้นที่ทั้งด้านการทำงานและความสัมพันธ์ส่วนตัว คนในพื้นที่จึงไว้วางใจและให้ความร่วมมืออย่างดี

“การเป็นนักพัฒนาชุมชน และผู้จัดการรายการณี หรือ CM ถือเป็นข้อดี เพราะเรามีข้อมูลจาก พมจ. เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อได้รับข้อมูลจากโครงการฯ ของ กสศ. เข้ามาเพิ่มเติมทำให้เราสามารถสำรวจ ตรวจสอบ และเก็บข้อมูลได้ถูกต้องรวดเร็วขึ้น ยิ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เรารับรู้ปัญหาเบื้องต้นอยู่แล้ว การทำงานก็ยิ่งง่ายขึ้น ที่สำคัญการเป็น CM ทำให้สามารถวางแผนและออกแบบการช่วยเหลือที่สอดคล้องและเติมเต็มกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้รอบด้านมากขึ้น”

ทุกครั้งที่ลงพื้นที่พี่นิจะพบเจอปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ เพราะแต่ละคนมีปัจจัยเสี่ยงและบริบทที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต เธอจึงต้องการให้ทุกคนในชุมชนได้เข้าถึงสวัสดิการที่ครอบคลุมและได้รับโอกาสที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พี่นิ บอกว่า **‘เมื่อก่อนใครอยู่หน่วยงานไหน รับผิดชอบอะไรก็ทำไป ไม่มีการบูรณาการทำงานร่วมกัน แต่พอมีโครงการฯ นี้เข้ามาทำให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น ทำให้เธอสามารถวางแผนการช่วยเหลือเด็กได้ครอบคลุมและรอบด้านเพื่อส่งต่อให้กับ 4 หน่วยงานหลักได้จัดกระบวนการช่วยเหลือที่สอดคล้องกันได้ในคราวเดียว**

“โครงการนี้ทำให้เรามองเห็นวิธีการช่วยเหลือเด็กที่มากกว่า 1 ช่องทาง ยิ่งทำให้เรามีพลังและไม่รอช้าที่ทำหน้าที่ตรงนี้ให้ดีที่สุด”

นิลาวัลย์ ผิวผาง

‘โอกาส’ ช่วยสานต่อความฝัน

นางสาวชนาพร ถึงปัดชา หรือ แอน อายุ 15 ปี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโคกโพธิ์ไชยศึกษา อำเภอกอพนโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น อาศัยอยู่กับยายเพียง 2 คน รายได้จากครอบครัวมาจากเบี้ยผู้สูงอายุเดือนละ 700 บาท และเงินที่พ่อส่งมาให้จากกรุงเทพฯ เดือนละ 500-1,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในครัวเรือน

“วันไหนไม่ได้ไปโรงเรียน ก็ไม่ได้กินข้าวกลางวัน หรือ บางครั้งก็ต้องกินข้าวเหนียวกับเกลือแทน เพราะไม่มีเงิน แต่ถ้าวันไหนได้รับเงินค่าจ้างรายวันไฟครั้งละ 100-500 บาท ก็พอจะเยียวยาไปได้วันต่อวัน”

แอนเป็นเด็กสาวที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ อาจเป็นเพราะชอบดูลิเกมาตั้งแต่เด็กทำให้เธอสนใจศิลปะแขนงนี้ ตั้งแต่เด็กและสามารถทำออกมาได้ดี เธอเป็นนางรำประจำโรงเรียน ทุกวันหลังเลิกเรียนก็จะกลับมาซ้อมรำอยู่หน้ากระຈก ได้ทำงานโรงเรียน งานเกษียณข้าราชการ และรับหน้าไฟ จึงทำให้เธอพอมีรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น

“หนูคิดมาโดยตลอดว่า จะมีโอกาสเรียนจบชั้น ม.6 หรือเปล่า วันที่ไม่ได้เรียนหนังสือจะมาถึงวันไหน แต่เมื่อได้เจอพี่ ๆ จากโครงการฯ เข้ามาช่วยเหลือ ทำให้หนูมองเห็นโอกาสที่จะได้เรียนหนังสือจนจบชั้น ม.6 และยังทำให้ความฝันที่อยากเป็นตำรวจของหนูกลับคืนมาอีกครั้ง”

พี่นิ เสริมต่อว่า เธอลงพื้นที่นำเงินเบี้ยเลี้ยงมาให้ยายทุกเดือนและพบกับแอน เมื่อได้พูดคุยสอบถามถึงสภาพความเป็นอยู่และปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่า แอนมีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาได้ตลอดเวลา เธอจึงนำข้อมูลของแอนส่งให้คณะกรรมการระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) พิจารณา ซึ่งคณะกรรมการทั้ง 4 หน่วยงานต่างมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า การเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กในระบบการศึกษาไม่ให้หลุดออกจากระบบก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ด้วยเหตุนี้การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาจึงเริ่มต้นขึ้น

เมื่อผ่านเกณฑ์คัดกรองพี่นิจึงส่งต่อเคสของแอนให้ทีมสหวิชาชีพออกแบบการช่วยเหลือ ทั้งการประสานงานกับโรงเรียน โดยให้ครูประจำชั้นของแอนที่เป็น CM คอยดูแลและติดตามช่วยเหลือในโรงเรียน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานภาควิชาการศึกษา และภาคประชาสังคมเพื่อเป็นช่องทางให้โรงเรียนสมัครขอทุนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสามารถพิเศษด้านนาฏศิลป์ให้กับแอนด้วย

นอกจากนี้ ทาง ดร.สุภชัย จันปุ่ม ศรจ.ขอนแก่น และนายสุภวัฒน์ หนูพริก พมจ.ขอนแก่น ได้นำทีมสหวิชาชีพหลายภาคส่วนและภาคเอกชนคือ นางพรณี สีมิ บริษัท โตเกียวมอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ลงพื้นที่มอบทุนการศึกษา และเครื่องอุปโภคบริโภคจากบุคลากร ศรจ. ที่ร่วมระดมทุนช่วยเหลือให้แอนอีกด้วย

ชนาพร ถึงปัดชา

หากปลายทางความสำเร็จที่เกิดขึ้นคือเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่ล้ำค่า ได้รับการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพ หัวใจสำคัญของความสำเร็จย่อมเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนทำงาน และหน่วยงานทุกระดับ โดยเฉพาะผู้นำของแต่ละหน่วยงาน ได้ให้การส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน รวมทั้งเกิดความตระหนักรู้และมองเห็นความสำคัญของการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างจริงจังที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ ด้านการศึกษาของจังหวัดขอนแก่นได้

กลไกพื้นที่ร่วมใจ เดินหน้าสร้างเครือข่าย เพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ เป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อความเจริญรุดหน้า สิ่งที่เกิดขึ้นมาคือ **‘ความเหลื่อมล้ำทางสังคม’** โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งข้อมูลสถานการณ์จังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี 2562 ระบุว่า คุณภาพทางและโอกาสทางการศึกษาของเด็กในเมืองและในชนบทของจังหวัดนครราชสีมาไม่เท่าเทียมกัน เด็กในเมืองจะได้รับโอกาสทางการศึกษาดีกว่า ด้วยเหตุนี้ จังหวัดนครราชสีมาจึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของจังหวัด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและจัดการศึกษาให้ประชากรในจังหวัดเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย พร้อมกับยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดนครราชสีมา

ข้อมูลสถานการณ์จังหวัด ปี 2562 ระบุว่า คุณภาพและโอกาสทางการศึกษาของประชากรเด็กในเมืองและในชนบท ไม่เท่าเทียมกัน โครงการฯ จึงเข้ามาช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)

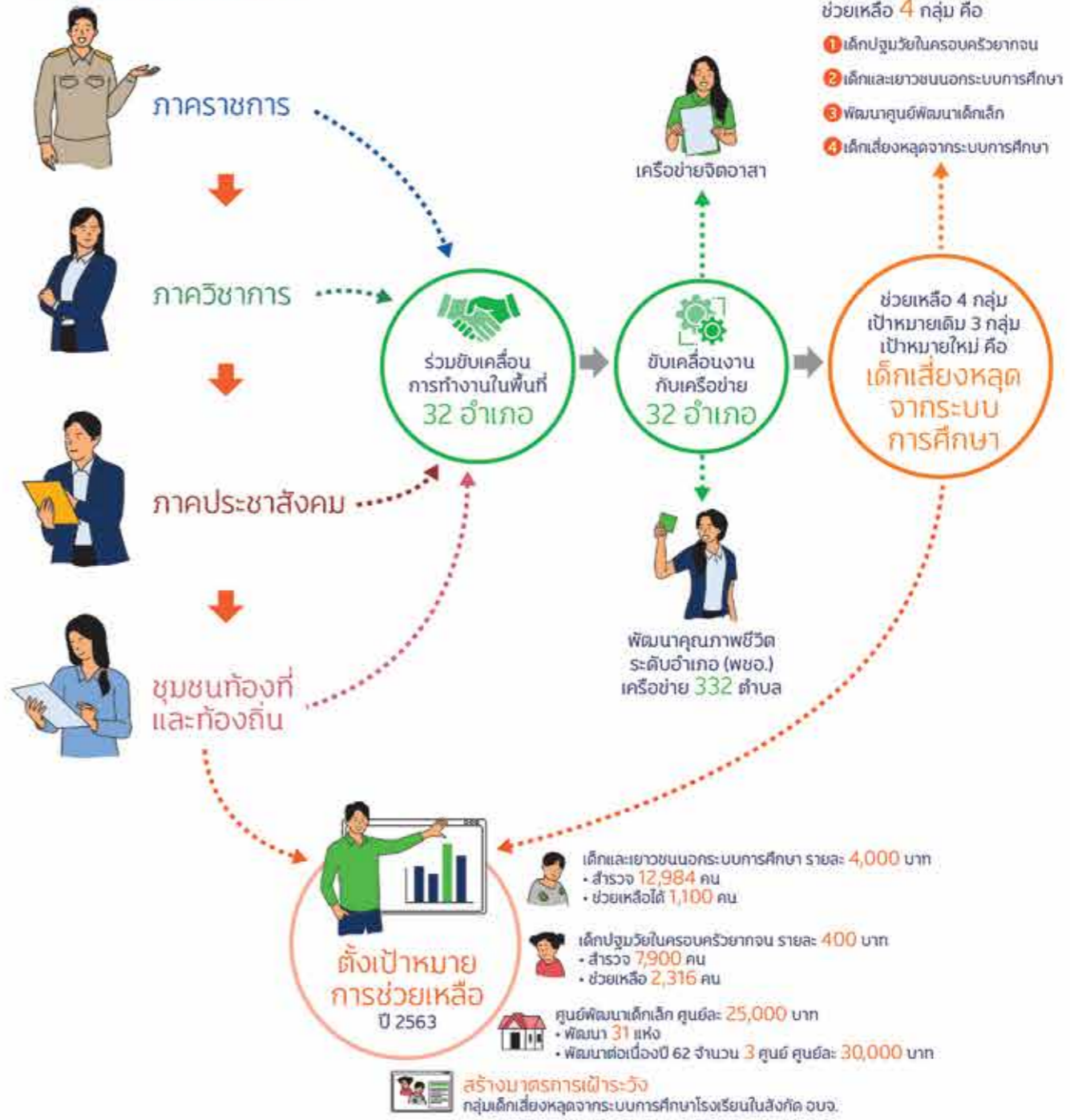

กลไกการทำงานปี 2563 ขยายพื้นที่ทำงานจาก อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็น ครอบคลุมทั้งจังหวัด (32 อำเภอ)

กลไกการทำงานปี 2562 คณะทำงานกลไกสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาระดับจังหวัด

คณะทำงานกลไก ระดับจังหวัด มาจาก 4 ภาคส่วน

เริ่มต้นสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อเด็กโคราช

ปี 2562 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ กสศ. จัดทำโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตลอดจนเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยมีแนวคิดคือ **‘พัฒนากลไกความร่วมมือ’** ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ และเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการจัดการศึกษา รวมทั้งเกิดการพัฒนาระบบข้อมูลให้สามารถวางแผนช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา อันนำไปสู่การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ประกอบกับประสบการณ์ทำงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เมื่อปี 2558 ที่ผ่านมา ทำให้จังหวัดนครราชสีมาสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ในปี 2562 โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นหน่วยงานรับทุน มี นายวิเชียร จันทรโณทัย ผู้ว่าราชการจังหวัดในปีนั้น เป็นประธานที่ปรึกษาโครงการฯ และแต่งตั้งคณะทำงานกลไกสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาระดับจังหวัดขึ้น มี ดร.อารีย์ ศรีอำนาจ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ มีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา กศน. และศูนย์จิตอาสาพระราชัฐ เป็นทีมเลขานุการ

นอกจากนี้ ยังมีภาคีเครือข่ายร่วมเป็นคณะทำงานกลไกระดับจังหวัด ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา และภาคประชาสังคมคือ สมาคมประชาสังคมโคราช เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน มูลนิธิชุมชนโคราช หอการค้าจังหวัด องค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน และผู้ทรงคุณวุฒิ เข้ามาร่วมขับเคลื่อนการทำงาน โดยปีแรกดำเนินการในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา ครอบคลุม 24 ตำบล ตั้งเป้าหมายการช่วยเหลือ 3 กลุ่ม คือ เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)

ปีแรกของการขับเคลื่อนงาน คณะทำงานกลไกฯ เน้นสร้างความเข้าใจและวิธีการทำงานของโครงการฯ เป็นหลัก เนื่องจากเป็นโครงการฯ รูปแบบใหม่ รวมทั้งแนวทางการทำงานของแต่ละหน่วยงานแตกต่างกัน การขับเคลื่อนงานในครั้งปีแรกจึงเป็นการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนการทำงานร่วมกันไปพร้อม ๆ กับ

การดำเนินงานโครงการฯ เป็นส่วนใหญ่ เมื่อคณะทำงานกลไกฯ เริ่มเข้าใจแนวทางการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน คณะทำงานจึงจัดประชุมสร้างความเข้าใจโครงการฯ และจัดตั้งกลไกระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ให้กับทีมงานที่ทำงานกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ดังนี้ 1. ครู ศพด. เป็นผู้สำรวจและบันทึกข้อมูลเด็กปฐมวัย 2. ครู กศน. เป็นผู้สำรวจและเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ และ 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ร่วมสำรวจและคัดเลือก ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ พร้อมกับอบรมการใช้แอปพลิเคชันและการลงข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) ให้กับครู กศน. และระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย หรือ ABE Information System สำหรับสำรวจและบันทึกข้อมูลให้กับครู ศพด. ในพื้นที่

เมื่อมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบการทำงานและการใช้เครื่องมือแล้ว กลไกหลักที่ขับเคลื่อนการทำงานกับเด็กปฐมวัยและเด็กนอกระบบฯ จึงเริ่มลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดยเด็กนอกระบบฯ มีกลไกสำรวจและเก็บข้อมูลระดับอำเภอ คือ เครือข่ายครู กศน. และทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) วางแผนการช่วยเหลือเด็ก ๆ โดยมี อปท. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่ 24 ตำบล แต่ช่วงต้นปี 2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ทำให้การลงพื้นที่สำรวจกลุ่มเป้าหมายต้องหยุดชะงัก เนื่องจากจังหวัดประกาศมาตรการควบคุมโรค ครู กศน. จึงไม่สามารถลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อวางแผนการช่วยเหลือได้

กลไกพื้นที่ ร่วมเดินหน้าช่วยเหลือ เด็กนอกระบบฯ

อย่างไรก็ตามสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าว ส่งผลให้การทำงานในช่วงเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ประกอบกับครู กศน. มีภาระงานมาก การลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อวางแผนการช่วยเหลือจึงเกิดความล่าช้า ด้านนายสมพงษ์ แสงศิริ ประธานเครือข่าย ทสม. และภาคีเครือข่ายคณะกรรมการฯ เห็นว่า กศน. ซึ่งเป็นกลไกหลักไม่สามารถขับเคลื่อนงานต่อได้ จึงหารือกับคณะกรรมการฯ เพื่อเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยประสานไปยังภาคีเครือข่ายทั้ง 24 ตำบล ที่มีทั้ง ทสม. อสม. และผู้นำชุมชน รวมทั้งนายสมพงษ์ ได้ลงพื้นที่สำรวจ และทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) สอบถามความต้องการช่วยเหลือและคัดกรองเด็กนอกระบบฯ ในตำบลตนเอง เมื่อผ่านการคัดกรองตามเกณฑ์ของ กศน. จึงลงพื้นที่เพื่อวางแผนการช่วยเหลือเด็กและส่งต่อให้กับคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ซึ่งเป็นคณะกรรมการระดับจังหวัดร่วมพิจารณาแผนการช่วยเหลือ

“เราใช้ภาคประชาชนเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ เพราะพวกเขาใกล้ชิดและเข้าใจบริบทในพื้นที่ตัวเองดี กลุ่มเป้าหมายก็ให้ความร่วมมือ ทำให้สามารถวางแผนช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการ” นายสมพงษ์ กล่าวและเสริมต่อว่า ภาคประชาชนในแต่ละตำบลส่วนใหญ่จะสวมหมวกหลายใบ คนที่เป็นเครือข่าย ทสม. ก็จะเป็น อสม. ในพื้นที่ด้วย โดยแต่ละพื้นที่จะมี อสม. 5-6 คน กระจายอยู่ตามหมู่บ้าน ทำให้การลงพื้นที่เก็บข้อมูลและคัดกรองเด็กทั่วถึง แต่ด้วยระยะเวลาที่จำกัดทำให้สำรวจเด็กนอกระบบฯ ได้เพียง 2,278 คน จากทั้งหมด 11,611 คน มีเด็กที่ผ่านการคัดกรองและต้องการความช่วยเหลือเพียง 172 คน และสามารถช่วยเหลือได้จริง 80 คน เป็นเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 2-6 ปี จำนวน 46 คน โดยทาง CMS ได้ประสานกับ อสม. ผู้ใหญ่บ้าน อปท. และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อส่งเข้าเรียนในระดับอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนเด็กโต ช่วงอายุ 7-21 ปี จำนวน 34 คน ต้องการฝึกอาชีพ 15 คน เรียนต่อ 13 คน และอีก 6 คน ต้องการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองก่อนเรียนต่อหรือฝึกทักษะอาชีพ

สมพงษ์ แสงศิริ

สำหรับการช่วยเหลือเด็กปฐมวัย ถึงแม้ว่า ครู ศพด. จะมีความรู้ความเข้าใจด้านแอปพลิเคชันแล้วก็ตาม แต่ด้วยภาระหน้าที่การทำงานที่ต้องดูแลเด็กเล็ก จึงไม่สามารถลงพื้นที่สำรวจเด็กได้ตามเวลาที่กำหนด ต้องใช้เวลาหลังเลิกเรียนและเสาร์อาทิตย์ลงพื้นที่สำรวจ คณะทำงานจึงลงพื้นที่จัดกิจกรรมกระตุ้น สร้างกำลังใจ ช่วยออกแบบ และให้คำแนะนำวิธีการลงพื้นที่พูดคุย เพื่ออธิบายวิธีการช่วยเหลือเด็กให้ผู้ปกครองรับรู้ รวมทั้งอธิบายการบันทึกข้อมูลลงในแอปพลิเคชันและในระบบสารสนเทศให้กับครู ศพด. ทั้ง 50 คน จาก 44 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากนั้น ครู ศพด. จึงสำรวจกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 2,278 คน จากการลงพื้นที่และสำรวจเด็กใน ศพด. พบเด็กที่อยู่ในเกณฑ์ได้รับความช่วยเหลือจำนวน 488 คน และต้องการความช่วยเหลือ 96 คน

ส่วน ศพด. 44 แห่งในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ฯ คณะทำงานกลไกระดับจังหวัดฯ คัดเลือกจากมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 ทั้ง 3 มาตรฐาน คือ 1. การบริหารจัดการ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2. ครู ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 3. คุณภาพเด็กปฐมวัย โดยมี ศพด. 3 แห่ง ที่ได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับ คือ ศพด.หนองกระทุ่ม ศพด.ท้าวสุระช้อย 3 และ ศพด.ราชนิกุล ซึ่งทั้ง 3 ศพด. ได้จัดทำแผนพัฒนาศูนย์ฯ ทำโครงการยกระดับการเข้าถึงสื่อการอ่านและการอ่านหนังสือในเด็กปฐมวัย

ถึงแม้ว่า การดำเนินงานโครงการฯ ในปีแรกจะมีความท้าทายเกิดขึ้นทั้งเรื่องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน สถานการณ์โรคระบาด และการเปลี่ยนผ่านผู้รับผิดชอบโครงการฯ ทำให้การช่วยเหลือเด็กไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่นายสมพงษ์ มองว่า การทำงานปีแรกเป็นเรื่องของการจัดการ การสร้างความเข้าใจโครงการฯ และการแก้ปัญหา คนทำงานได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงขึ้นในพื้นที่เงินช่วยเหลือไปถึงเด็กในพื้นที่จริง ๆ ส่งผลให้วิถีคิดวิธีการทำงานของคนทำงานเปลี่ยนไป แน่ใจว่าในปีที่ 2 การทำงานต้องมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นกว่าเดิม

“ถ้ามองด้านการช่วยเหลือถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะเราช่วยเหลือเด็กได้ตรงตามความต้องการของเขาเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเรียนต่อ ฝึกอาชีพ หรือเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาตนเอง ที่สำคัญคือ เราช่วยเหลือเด็กได้รอบด้านขึ้น เพราะเรามีเครือข่ายจิตอาสาที่ทำงานหลายด้าน ทั้งการศึกษา คุณภาพชีวิต การฝึกทักษะอาชีพ ซึ่งนำไปสู่การสร้างโอกาสและความเสมอภาคในชีวิตของเขาได้” นายสมพงษ์ กล่าวทิ้งท้าย

เดินหน้า สร้างเครือข่าย สร้างความเสมอภาค เด็กโคราช ปี 2

ถึงแม้ว่าในปีแรกจะมีความท้าทายเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาการทำงาน แต่ประสบการณ์ที่คณะทำงานได้รับทำให้แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ปีที่ 2 ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยปีนี้สมาคมประชาสังคมโคราชเป็นหน่วยงานรับทุน ทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มี ดร.ปรีชา อุยตระกูล เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ พร้อมด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมเป็นคณะทำงาน หรือ Core Team

ด้วยภารกิจงานหลักที่ล้นมือของ ดร.ปรีชา ทางคณะทำงานจึงมอบหมายให้ นายสมพงษ์ แสงศิริ ประธานเครือข่าย ทสม. และ CM ในขณะนั้น เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ ต่อ เพราะเข้าใจการทำงานของคนในพื้นที่ และสามารถประสานงานภาคีเครือข่าย ทั้งจังหวัดได้เป็นอย่างดี เมื่อการจัดตั้งคณะทำงานหลักลงตัวแล้ว จึงได้ออกแบบกลไกการทำงานระดับจังหวัด ที่มาจาก 4 ภาคส่วน คือ ภาคประชาสังคม ภาคราชการ ภาควิชาการ และภาคครอบครัวและชุมชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ 32 อำเภอ กับเครือข่าย 32 อำเภอ คือ นายอำเภอ, คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ที่มีเครือข่าย 332 ตำบลหรือครอบคลุมทั้งจังหวัด, เครือข่ายจิตอาสา, อสม., อพม., ทสม., อบท., กศน., กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ขับเคลื่อนงานระดับอำเภอ โดยทำงานกับ 3 กลุ่มเป้าหมายเดิม คือ เด็กปฐมวัยจำนวน 7,900 คน, เด็กนอกระบบฯ 12,984 คน, ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ฯ 28 ศพด. และ 3 ศพด. ที่พัฒนาต่อเนื่องจากปีแรก รวมเป็น 31 ศพด. และ 1 กลุ่มเป้าหมายใหม่ คือ เพิ่มการทำงานเฝ้าระวังเด็กกลุ่มเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษาด้วย

เมื่อออกแบบกลไกเพื่อขับเคลื่อนงานแล้ว คณะทำงานจึงจัดประชุมการทำงานโครงการฯ ปี 2 ขึ้น พร้อมกับจัดอบรมการใช้แอปพลิเคชันและการลงบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศสำหรับเด็กปฐมวัยและเด็กนอกระบบฯ เนื่องจากโครงการฯ ขยายพื้นที่การทำงานเป็น 32 อำเภอ จึงต้องสร้างความเข้าใจการทำงานโครงการฯ ให้กับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม

นางพรพิมล รัตนจันทร์ รองผู้ช่วยผู้รับผิดชอบโครงการฯ ที่รับผิดชอบการทำงานด้านเด็กปฐมวัย กล่าวว่า ปีที่ 2 เราตั้งเป้าหมายการช่วยเหลือเด็กปฐมวัยจำนวน 2,316 คน ซึ่งผู้สำรวจและบันทึกข้อมูลเด็กปฐมวัยยังเป็นครู ศพด. และผู้ดูแลเด็กจาก 159 ศพด. ส่วนการพัฒนา ศพด. เพิ่มขึ้นจาก 3 ศูนย์ เป็น 31 ศูนย์ โดยมีสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และวิทยาลัยนครราชสีมา เข้ามาเป็นที่ปรึกษาและชี้แนะแนวทางการทำงานเพื่อพัฒนาศูนย์ฯ พัฒนาครูและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้กับคณะทำงานและ ศพด.

นายสมพงษ์ กล่าวว่า สำหรับการทำงานกับเด็กนอกระบบฯ ปี 2 ตั้งเป้าหมายการช่วยเหลือที่ 1,000 คน โดยยังคงใช้เครือข่าย กศน. เป็นกลไกหลัก แต่เราพบว่าตลอดระยะเวลากว่า 1 เดือนหลังจากเปิดตัวโครงการฯ หลายอำเภอไม่มีการขับเคลื่อนงานเนื่องจากติดภาระงานประจำ ส่งผลให้การสำรวจล่าช้า การพบเด็กและช่วยเหลือจึงไม่สามารถทำได้ จึงปรับเปลี่ยนกลไกหลักให้เป็นภาคประชาชน คือ ทสม. พชอ. และเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดเข้ามาทำงานแทน ส่วนอำเภอที่เป็นเครือข่าย กศน. สามารถลงพื้นที่สำรวจได้ก็ยังคงใช้เครือข่ายเดิม หลังจากสำรวจเด็กแล้ว ผู้สำรวจจะทำหน้าที่

เป็น CM ด้วย เนื่องจากผู้สำรวจเป็นคนเจอเด็กและรับรู้ปัญหาจึงสามารถวางแผนการช่วยเหลือและส่งต่อให้กับ CMS ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นคณะทำงานระดับอำเภอ พิจารณาการช่วยเหลือทันที

“ไม่ใช่แค่ปรับเปลี่ยนคนทำงานเท่านั้น แต่เราจะให้เครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ช่วยกันดูว่า หากพื้นที่ไหนมีคนทำงานไม่เพียงพอที่จะประสานให้เครือข่ายเข้ามาช่วยทันที ทำให้การทำงานช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ เดินหน้าไปได้ด้วยดี”

นายสมพงษ์ กล่าวเสริมว่า นอกจากเด็กนอกระบบฯ ทางคณะทำงานเห็นว่ายังมีเด็กในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มเปราะบางและเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก หากโครงการฯ สามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ทันเวลาก็จะช่วยลดความเสี่ยงลงได้ จึงหารือกับ อบจ. และให้เครือข่ายจิตอาสา รวมถึง อสม. และ อพม. ซึ่งเป็น CM ระดับอำเภอ ลงพื้นที่สำรวจเด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียนสังกัด อบจ. ที่เสี่ยงหลุดและสอบถามความต้องการช่วยเหลือต่อไป

“ถึงแม้ว่าทุนช่วยเหลือของโครงการฯ จะไม่สามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ตลอด แต่เรามองว่าการช่วยเหลือเหล่านี้เป็นเพียงบันไดขั้นแรกเพื่อสานต่อความตั้งใจของเด็ก อย่างน้อยพวกเขาจะได้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ ปีที่ 6 และสามารถนำวุฒิการศึกษาไปสมัครงานเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว รวมทั้งยังเป็นต้นทุนเพื่อสานต่อความฝันในอนาคตตามที่ตั้งใจไว้” นายสมพงษ์ กล่าวทิ้งท้าย

สำหรับนางพรพิมล มองว่า คณะทำงานทุกคนทั้งในระดับจังหวัดจนถึงระดับพื้นที่ เปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่นที่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมองเห็นเป้าหมายในอนาคตได้ง่ายขึ้น และช่วยขับเคลื่อนและสร้างการรับรู้ให้คนภายนอกได้เห็นปัญหาพร้อมจะช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ โดยไม่ทอดทิ้งเขา ทีมงานทุกคนเปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมให้กลุ่มเป้าหมายก้าวไปสู่ความฝันและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

เชื่อมประสานการทำงาน ส่งต่อโอกาสให้ถึงมือเด็ก

นายจักรวี แสงจันทร์ IT Manager และ Admin ที่นอกจากจะทำงานด้านระบบสารสนเทศของโครงการฯ คอยสร้างความเข้าใจการใช้งานระบบตลอดจนการใช้แอปพลิเคชันให้กับผู้สำรวจแล้ว ยังเชื่อมประสานการทำงานด้านข้อมูลการสำรวจระหว่างคณะทำงานกับภาคีเครือข่ายทั้ง 32 อำเภอ รวมถึงลงพื้นที่ไปพร้อมกับทีมงานเพื่อติดตามการช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ ของจังหวัดนครราชสีมาด้วย

“ผมได้มีโอกาสทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ รวมไปถึงเด็กกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ทำให้ผมมองเห็นความตั้งใจและการร่วมมือทำงานช่วยเหลือเพื่อส่งต่อโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ ในขณะเดียวกันเด็กและครอบครัวเมื่อได้รับรู้ว่ามีความช่วยเหลือเข้ามาหา พวกเขา ก็พร้อมให้ความร่วมมือเต็มที่ เห็นว่าการเข้ามาช่วยเหลือของโครงการฯ เป็นเหมือนโอกาสที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขาให้ดีขึ้น” นายจักรวี กล่าว

“ตัวอย่างเช่น นางสาวกรรณา มุลจัด หรือ น้องมุก วัย 18 ปี ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และไม่มีโอกาสเรียนต่อเพราะฐานะทางบ้านยากจน มุกกลายเป็นเด็กนอกระบบฯ ต้องออกมาทำงานรับจ้างเป็นพนักงานเสิร์ฟอาหาร เมื่อครู กศน. เครือข่ายจิตอาสา และทีมสหวิชาชีพ ลงพื้นที่สำรวจจึงสอบถามความต้องการช่วยเหลือ ซึ่งมุกบอกกับครูว่า เธออยากเรียนหนังสือ และอยากเป็นเชฟ ครูจึงวางแผนช่วยเหลือให้สมัครเรียน กศน. เพื่อให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยระหว่างเรียนมุกจะทำงานไปด้วย แต่ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ร้านอาหารปิดตัวลง มุกไม่ได้ทำงานต่อ คณะทำงานจึงวางแผนส่งต่อให้มุกได้ทำงานในครัวราชภัฏซึ่งขณะนั้นต้องการคนทำงานพอดี มีรายได้วันละ 250 บาท ทำได้ 8 เดือน มุกตัดสินใจออกมาเปิดร้านขายส้มตำไถ่อย่างเล็ก ๆ กับแม่ บริเวณสถานีขนส่ง โดยเก็บเงินที่ได้จากการทำงานเดิมมาเป็นทุนตั้งต้นเปิดร้าน ซึ่งการเข้าถึงการช่วยเหลือของโครงการฯ ทำให้มุกมีโอกาสต่อยอดความฝันของตัวเองได้”

จักรวี แสงจันทร์

กรรณา มุลจัด

อย่างไรก็ตาม หากในอนาคตโครงการฯ นี้ไม่ได้ดำเนินการต่อ แต่องค์ความรู้และวิธีการทำงาน รวมถึงภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีคณะทำงานที่มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการและรูปแบบการทำงานในแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี สามารถขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

'สานพลังพื้นที่' สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา สู่ 'เมืองแห่งการศึกษา' อย่างแท้จริง

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม ได้รับการยกย่องเป็น 'เมืองแห่งการศึกษา' จนได้รับการขนานนามว่า 'เมืองตักสิลานคร' เนื่องจากการจัดการศึกษาครบทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา ตั้งแต่ปฐมวัยไปจนถึงอุดมศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนการศึกษาของสงฆ์ จึงทำให้จังหวัดมหาสารคาม กลายเป็น 'ศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ'

เดินหน้าสานต่อ เมือง 'ตักสิลานคร'

แม้จะขึ้นชื่อว่าเป็น “ศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” แต่เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าเกณฑ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา คือ การหยุดเรียนกลางคันของนักเรียน และหลุดออกนอกระบบการศึกษาในที่สุด ประกอบกับตัวชี้วัดการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของประชากรในจังหวัดมหาสารคาม ปี 2560-2562 ในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า และปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงาน ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (ปี 2560-2564)

ปี 2562 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม จึงได้ดำเนินโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) โดยมีเป้าหมายคือ ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา ใช้ทุนเดิมที่เคยทำงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด

มหาสารคาม (กศน.) เข้ามาช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดออกนอกระบบการศึกษา โดยมอบหมายให้ครู กศน. ลงพื้นที่สำรวจตามบ้าน เพื่อค้นหาและพาเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง

นายกันตธี เนืองศรี ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า เหตุผลที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม เข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพราะเห็นว่าสอดคล้องกับแนวทางและแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดมหาสารคาม ที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาการด้านจัดการศึกษา ประกอบกับสนใจกระบวนการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ช่วงอายุ 2-21 ปี ในพื้นที่ 13 อำเภอ ครอบคลุมทั้งจังหวัด ตั้งเป้าสำรวจกลุ่มเป้าหมาย 10,027 คน และช่วยเหลือ 250 คน มีกลไกหลักคือ ครู กศน. ซึ่งเป็นเครือข่ายการทำงานเดิมเข้ามาเป็นทีมทำงาน

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม ประสบปัญหาเด็กหยุดเรียนกลางคัน และออกนอกระบบการศึกษาสูง เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อกันต่ำกว่าเกณฑ์ จึงเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ได้มีโอกาสทางการศึกษา

กลไกการทำงาน ปี 2562

คณะทำงานหลัก ปี 2562

- หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคมด้านการศึกษา
- อาสาสมัครการศึกษาระดับหมู่บ้าน
- คณะทำงานสหวิชาชีพระดับอำเภอ

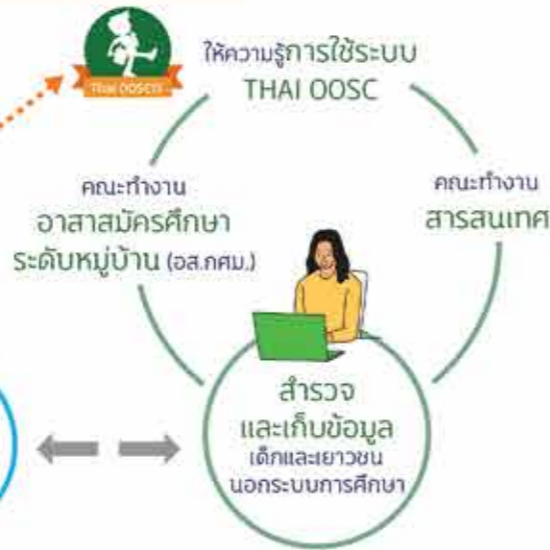

30 หน่วยงาน ลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกัน สร้างความเข้าใจการทำงาน

ทีมสหวิชาชีพ 60 คน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน

ให้ความรู้ การทำงาน CM และระบบ CMS

CM ลงพื้นที่ทำแผนการช่วยเหลือ ส่งต่อ CMS พิจารณาอนุมัติ

ผลการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ศึกษาต่อ กศน. 106 คน

ฝึกทักษะอาชีพ 88 คน

เตรียมความพร้อม 56 คน

กลไกการทำงาน ปี 2563

คณะกรรมการ ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

วางแผนการทำงาน แบ่ง 8 ฝ่ายทำงานร่วมกัน

CM และ CMS ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

ทีมงาน ลงพื้นที่ สำรวจเชิงรุก

- พม. ดูแล เด็กนอกระบบฯ 2-6 ปี
- กศน. ดูแล เด็กนอกระบบฯ 7-21 ปี

CM ระดับอำเภอ ตำบล วางแผนการ ช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมาย

CMS พิจารณาแผน และ อนุมัติการช่วยเหลือ

เป้าหมายการช่วยเหลือ 2,000 คน

เด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสาธารณสุขจังหวัด คัดเลือกและดูแลคุณภาพชีวิต

เป้าหมาย

- ช่วยเหลือเด็กปฐมวัย 5,000 คน
- คัดกรองและต้องการช่วยเหลือ 2,466 คน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- สนใจเข้าร่วม 319 แห่ง
- ผ่านการคัดเลือกพัฒนาศูนย์ฯ 20 แห่ง

กันตธี เนืองศรี

ประสานภาคีเครือข่าย ร่วมเป็น 'กลไก' การทำงานปี 62

จังหวัดมหาสารคาม เริ่มต้นการทำงานช่วงเดือนสิงหาคม ปี 2562 โดยคณะกรรมการหลัก หรือ Core Team ประกอบด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, สำนักงาน กศน.จังหวัด, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด เขต 1, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26, เทศบาลเมืองมหาสารคาม, สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด, หอการค้า, ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียน, สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา, ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด และประชาสัมพันธ์

เนื่องจากการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วน โจทย์สำคัญคือ ทำอย่างไรทุกคนจะเข้าใจเป้าหมายการทำงานร่วมกัน นายกันตธี เห็นว่า **วิธีการสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือที่ดีที่สุด คือ การลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) กับหน่วยงานกว่า 30 แห่ง** ไม่ว่าจะเป็นนายกเหล่ากาชาด มหาวิทยาลัย โรงเรียน กศน. ท้องถิ่นอำเภอ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานสาธารณสุข พัฒนาชุมชน วิสาหกิจชุมชน สภาอุตสาหกรรม โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน โดยหลังลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) Core Team ใช้โอกาสนี้จัดประชุมคณะกรรมการด้านข้อมูลสารสนเทศ

2 คณะคือ คณะทำงานสารสนเทศขับเคลื่อนโครงการฯ และคณะทำงานอาสาสมัครศึกษาระดับหมู่บ้าน (อส.กศม.) ซึ่งเป็น ครู กศน.ตำบล เพื่อทำความเข้าใจ Thai Out of School (THAI OOSC) ซึ่งเป็นระบบหลักประกันโอกาสทางสังคม เพื่อให้คนในพื้นที่สำรวจและให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในแต่ละจังหวัด และแลกเปลี่ยนวิธีการลงพื้นที่ในการสำรวจเด็กนอกระบบฯ เพื่อเป็นแนวทางการช่วยเหลือทีมสำรวจข้อมูลในระดับตำบล

สำหรับกระบวนการทำงาน นอกจากทีมงานเดิมแล้ว ยังมีทีมสหวิชาชีพจำนวน 60 คนจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามาให้ความรู้กับ CM เรื่องระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับพื้นที่ ด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการช่วยเหลือดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเมื่อทีมงานได้รับการเติมความรู้แล้ว ครู กศน.ตำบล จึงลงพื้นที่สำรวจช่วงเดือนสิงหาคมจนถึงเดือนตุลาคม ปี 2562 เพื่อเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเพื่อเตรียมลงพื้นที่สอบถามความต้องการและวางแผนการช่วยเหลือ แต่ช่วงเดือนมีนาคม 2563 เกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 CM ไม่สามารถลงพื้นที่ การติดต่อประสานงานจึงลดน้อยลง มีเพียงการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ผ่านทาง Video Conference เท่านั้น

การเว้นระยะห่างในการทำงานไปนาน เมื่อสถานการณ์ปกติจนกลับมาทำงานอีกครั้ง ก็เข้าสู่ช่วงเดือนสิงหาคม 2563 แล้ว ซึ่งตลอดระยะ 3-4 เดือนที่งานหยุดชะงักไป ครู กศน. ในพื้นที่ก็มีการปรับเปลี่ยนและโยกย้ายการทำงาน กว่าจะเริ่มลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ ได้อีกครั้งก็เดือนตุลาคม 2563 ไปแล้ว เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของทีมงานเช่นนี้ โครงการฯ จึงส่งหนังสือชี้แจงวิธีการทำงานและคู่มือการลงบันทึกการทำงานของ CM ให้ ครู กศน. ทั้ง 13 อำเภอ เพื่อให้ทีมงานเข้าใจวิธีการลงบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศในพื้นที่ได้ถูกต้องและทันต่อสถานการณ์

เริ่มต้นนับ 1 ใหม่อีกครั้ง

เนื่องจากเป็นงานใหม่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วน ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แม้จะมีกลไกการทำงานที่ดี แต่เมื่อคนทำงานเปลี่ยน แผนงานที่วางไว้ก็ต้องเริ่มต้นใหม่ นายกันตธี บอกว่า ทีมงานต้องลงพื้นที่สำรวจเพื่อตรวจสอบข้อมูลใหม่อีกครั้ง เพราะไม่รู้ว่าจะเด็กยังอยู่ในพื้นที่หรือไม่ ใช้ระยะเวลา 3 เดือน สำรวจเด็กนอกระบบฯ ได้ 7,382 คน หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลของเด็กมาคัดกรองในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ว่า ผ่านเกณฑ์ของโครงการฯ หรือไม่ โดยมี อาจารย์นิสาพร วัฒนศัพท์ หัวหน้าโครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (Case Management System) เข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดูแล การวางแผนการช่วยเหลือเด็ก ๆ ให้กับ CM ในพื้นที่ด้วย

นายกันตธี บอกว่า เด็กนอกระบบฯ 7,382 คน ผ่านการคัดกรองตามเกณฑ์ 980 คน แต่เมื่อลงพื้นที่เพื่อสอบถามความช่วยเหลือ พบว่ามีเด็กนอกระบบฯ เพียง 106 คนเท่านั้นที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยส่วนใหญ่ต้องการเข้าศึกษาต่อในระบบและฝึกทักษะอาชีพ แต่เมื่อมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอก 2 เกิดขึ้นในช่วงปลายปี 2563 ส่งผลให้แผนการช่วยเหลือด้านฝึกทักษะอาชีพที่โครงการฯ ออกแบบร่วมกับวิทยาลัยสารพัดช่าง สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน และภาคีเครือข่ายในโครงการฯ ต้องหยุดชะงักลง เมื่อไม่สามารถฝึกทักษะอาชีพได้ ทีมงานจึงหาทางออกด้วยการให้เด็กนอกระบบฯ 106 คน ศึกษาต่อที่ กศน. ในพื้นที่ โดยมี ครู กศน.อำเภอ และ ครู กศน.ตำบล คอยดูแลเรื่องการเรียนการสอน และในฐานะ CM ครู กศน. จะคอยดูแลตั้งแต่เรื่องบริหารจัดการเงินช่วยเหลือของเด็ก ๆ ทั้งการดูแลเรื่องค่าเดินทาง ค่าเครื่องแบบนักศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับเงินช่วยเหลือรายบุคคล

ตลอดระยะเวลา 1 ปีของการทำงาน ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการฯ นายกันตธี บอกว่า เขาได้เรียนรู้การทำงานช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสไปพร้อม ๆ กับทีมงานทุกคนในพื้นที่ ทั้งทีมเลขานุการโครงการฯ ทีมงานทั้ง 13 อำเภอ ที่ลงพื้นที่สำรวจ ค้นหา และวางแผนการช่วยเหลือ ทุกคนคือส่วนสำคัญที่ทำให้โครงการฯ ขับเคลื่อนต่อไปได้อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้จังหวัดมหาสารคามสามารถเดินหน้าสู่การจัดตั้ง ‘สมัชชาการศึกษาจังหวัดมหาสารคาม’ ในอนาคต

“สมัชชาการศึกษาจังหวัดมหาสารคาม จะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่วางแผน และกำหนดทิศทางการทำงานโครงการฯ ในพื้นที่ รวมถึงออกแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่ ฝึกทักษะอาชีพที่ตอบโจทย์เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และสอดคล้องกับบริบทสังคมของจังหวัด โดยสมัชชาฯ จะเป็นเหมือนปลายทางความสำเร็จของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของจังหวัดมหาสารคาม” นายกันตธี ย้ำ

เดินหน้าสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กมหาสารคาม

แม้ผลสำเร็จจากการทำงานปีแรกจะไม่ใช่ไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ทีมงานก็มีต้นทุนดี ๆ ที่สามารถนำมาสานต่อการทำงานในปี 2 ได้

“การสานต่อโครงการฯ ในปี 2 ถือเป็นการทำงานแบบก้าวกระโดด ทั้งจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่จากเดิมช่วยเหลือเพียงเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา กลุ่มเดียว แต่ในปี 2 เพิ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 2,000 คน เด็กปฐมวัย 5,000 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 20 ศูนย์ ใน 13 อำเภอ” นางนิลรัตน์ โคตะ ผู้รับผิดชอบโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปี 2 เล่าถึงแผนการทำงานในปี 2

นางนิลรัตน์ เสริมว่า นอกจากการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาแล้ว ในปี 2 จังหวัดมหาสารคามยังเริ่มต้นสำรวจเด็กปฐมวัยและเปิดรับโครงการ ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ฯ ก่อนเป็นอันดับแรก เนื่องจากระยะเวลาที่เริ่มต้นโครงการฯ คือเดือนมีนาคม 2564 ทีมงานเห็นว่า ควรเร่งสำรวจให้เสร็จสิ้นก่อนปิดเทอม เพื่อจะได้ดำเนินการช่วยเหลือในช่วงเปิดภาคเรียนปี 2564 ได้ทันที ซึ่งครู ศพด. ได้สำรวจเด็กทั้ง 13 อำเภอไปแล้ว 14,325 คน คัดกรองเหลือ 4,562 คน มีเด็กต้องการความช่วยเหลือ 2,466 คน ส่วน ศพด. ทั้งจังหวัด จำนวน 322 แห่ง สนใจเข้าร่วมเสนอโครงการเพื่อพัฒนาศูนย์ฯ และผ่านการคัดเลือกแล้ว 20 แห่ง

นางนิลรัตน์ บอกว่า ในปี 2 ทีมงานสำรวจจะมีตั้งแต่ระดับตำบล แบ่งเป็น 2 ทีม คือ ครู กศน.ตำบลสำรวจเด็กนอกระบบการศึกษา ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำรวจเด็กปฐมวัย และยังมีภาคีเครือข่ายจาก 4 กระทรวงหลักเข้ามาเป็นกลไกระดับจังหวัด โดยมี กศน. จากกระทรวงศึกษาธิการ เข้ามาดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา อายุ 7-21 ปี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ดูแลเด็กและ

เยาวชนนอกระบบการศึกษาอายุ 2-6 ปี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงมหาดไทย ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม เข้ามาดูแลเรื่องคุณภาพชีวิต ซึ่งภาคีเครือข่ายจากทั้ง 4 กระทรวงจะทำให้เกิดกลไกความร่วมมือระดับจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ตามแม้จะมีกลไกหลักจาก 4 กระทรวงเพิ่มเข้ามา แต่การส่งต่อเด็กนอกระบบฯ ให้มีโอกาสดูแลศึกษาต่อในระบบหรือฝึกอาชีพ ทีมงานยังยึดความต้องการของเด็กเป็นหลัก หากเด็กคนไหนต้องการศึกษาต่อก็ส่งเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่ถ้าเด็กคนไหนยังไม่พร้อมจะเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่อยากทำงาน มีอาชีพ มีรายได้ ก็ส่งเสริมให้เขามีทักษะการดำเนินชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยหาสถานที่ฝึกทักษะอาชีพ เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้น สามารถดูแลตัวเองได้ต่อไป

“จังหวัดมหาสารคามมีของดีมากมาย ทั้งปราสาท ขาวบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพที่ยั่งยืนให้กับเด็กในพื้นที่ ในอนาคต หากเราออกแบบการศึกษา การฝึกทักษะอาชีพที่ร้อยเรียงไปกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัด โดยมีชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ที่ดีที่สุด จะช่วยสร้างคนและสร้างอาชีพที่ยั่งยืนได้” นางนิลรัตน์ กล่าวทิ้งท้าย

ใจพร้อมทำงาน เพื่อส่งต่อโอกาสให้เด็กในพื้นที่

นางสาวณัฏฐ์ ญาตัยคำมี

นางสาวณัฏฐ์ ญาตัยคำมี หรือ ครูหนิง ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) เล่าว่า เธอเป็นครู กศน. ในพื้นที่ตำบลแคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์ โดยทุกวันจันทร์เธอจะวางแผนการทำงานอย่างละเอียดว่าวันไหนจะทำอะไร เช่น วันอังคารจนถึงวันพฤหัสบดีลงพื้นที่วันศุกร์สรุปงาน การลงพื้นที่ตามหมู่บ้านของเธอส่วนใหญ่ไปเพื่อสำรวจและเยี่ยมเยียนเด็ก ๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเธออยู่แล้ว เมื่อเข้ามาทำงานโครงการฯ นี้ทำให้เธอรู้ว่าเด็กคนไหนมีรายชื่อตกหล่น หรือบางคนเป็นเด็กนอกกระบวนการศึกษาแต่ตกสำรวจ ขณะที่บางคนอยู่ในระบบการศึกษาแต่กลับพบว่าไม่มีรายชื่อ การลงพื้นที่สำรวจรายชื่อเด็กจึงเป็นเหมือนการตรวจสอบสถานะและความต้องการการช่วยเหลือเด็กอีกครั้ง

เพราะเป็นคนในพื้นที่ ทำงานคลุกคลีกับเด็ก ๆ มาโดยตลอดหลายคนเรียนจบ กศน. ไปแล้วก็ยังเข้าร่วมกิจกรรมของ กศน. อยู่เสมอ จึงทำให้ครูหนิงสนิทและคุ้นเคยกับเด็ก รวมไปถึงผู้ปกครองในพื้นที่ เมื่อเธอได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฯ นี้ การสำรวจและค้นหาเด็กจึงได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำและคนในชุมชนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้ปกครอง รวมถึงนักศึกษา กศน. ที่เป็นแกนนำนักศึกษาของ กศน.ตำบล เป็นต้น ซึ่งการได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือที่ดีจากชุมชนทำให้เธอมีกำลังใจที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็ก ๆ ในพื้นที่ซึ่งเปรียบเสมือนลูกหลาน ให้ได้รับโอกาสทั้งเรื่องการเรียนรู้ การฝึกอาชีพเพื่อต่อยอดการทำงานและสร้างรายได้ในครอบครัว

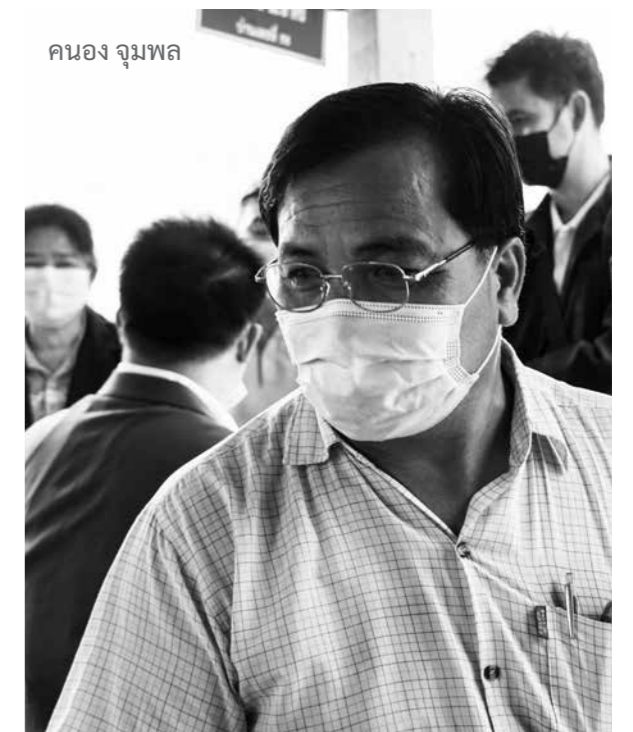
“ทุกครั้งที่ลงพื้นที่ เราพบสาเหตุส่วนใหญ่ของเด็ก ๆ ต้องออกจากโรงเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หรือต้องเข้ามาเรียนที่ กศน. คือครอบครัวมีฐานะยากจนหลายคนไม่ได้เรียน เพราะต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ทั้ง ๆ ที่ยังอยากเรียนหนังสืออยู่ เมื่อรู้ว่ามีทุนช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้และฝึกอาชีพ ทำให้พวกเขามีความหวังมากขึ้น โครงการฯ นี้จึงเป็นเหมือนสะพานเชื่อมที่ช่วยเติมเต็มโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี”

ไม่เพียงแต่ช่วยเด็กให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่านั้น แต่โครงการฯ นี้ยังทำให้ครูหนิงได้พัฒนาตนเองได้เรียนรู้วิธีการทำงาน รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานในจังหวัดและคนในพื้นที่มากขึ้น และยังช่วยให้เธอรู้จักวิธีการออกแบบการช่วยเหลือ รู้จักวางแผนการทำงาน การส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

“นอกจากทุนช่วยเหลือที่เด็ก ๆ ได้รับแล้ว การส่งเสริมทักษะอาชีพให้กับเด็กและครอบครัวก็เป็นการช่วยเหลือที่ยั่งยืนได้เช่นกัน โดยเฉพาะการสนับสนุนการฝึกอาชีพระยะสั้นให้กับเด็ก ๆ และผู้ปกครอง ในช่วงที่ว่างเว้นจากฤดูปลูกข้าวหรือทำการเกษตรอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำเหรียญโปรยทาน การปรุงดินสำหรับทำการเกษตร การเลี้ยงหมู ฯลฯ จะช่วยเพิ่มทักษะความรู้และสร้างรายได้เสริมในระยะยาวให้กับครอบครัวและเด็ก ๆ ได้อีกทางหนึ่ง” ครูหนิง กล่าว

โอกาสที่ได้รับ ช่วยต่อยอดการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต

ด้วยสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงตั้งแต่เด็ก ส่งผลให้ นางสาวณิษฐา มะลาศรี หรือ แนท อายุ 16 ปี มีการตอบสนองด้านการสื่อสารช้ากว่าปกติ แนทจึงเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของยายทองย้อย มะลาศรี เพียงคนเดียว กำนันคนอง จุมพล ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม เห็นว่าแนทเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ตรงตามเกณฑ์ของโครงการฯ และควรได้รับความช่วยเหลือจึงลงแบบบันทึกข้อมูลและส่งให้คณะกรรมการระบบดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) เพื่อตรวจสอบและอนุมัติเงินช่วยเหลือทันที

คนอง จุมพล

แทนที่ได้รับความช่วยเหลือในช่วงปลายปี 2563 ให้เข้าศึกษาต่อที่ กศน. ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่เนื่องจากติดปัญหาด้านสุขภาพและไม่มีคนรับส่ง แทนจึงเรียนอยู่ที่บ้าน มีน้องสาวที่เป็นลูกพี่ลูกน้องช่วยสอนหนังสือ นอกจากได้เข้าเรียนที่ กศน. แล้ว แทนยังได้รับเงินช่วยเหลือ 4,000 บาท สำหรับใช้เป็นค่าวัตถุดิบอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และของใช้จำเป็น

“เงินช่วยเหลือจากโครงการ ช่วยต่อยอดให้หลานสาวได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้นแล้ว ยังช่วยให้แทนมีพัฒนาการด้านการสื่อสาร และการเรียนรู้ที่ดีขึ้น” ยายทองย้อย บอก

สำหรับ **ป้าบุญมี พรหมดี ป้าของแทน** บอกว่า โครงการฯ เข้ามาช่วยเหลือในสิ่งที่จำเป็นก่อน ไม่ว่าจะเรื่องการเรียน อาหาร และของใช้จำเป็น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้กัน แต่ความต้องการของป้ามีเพียงอย่างเดียวคือ ต้องการให้แทนมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงดูตนเองได้ในอนาคต หากโครงการฯ สามารถช่วยเหลือให้แทนมีทักษะอาชีพติดตัว สามารถดูแลตัวเองได้ ป้าก็สบายใจหายห่วงไปได้

“เขาขอบวดยายกับป้า ญาติพี่น้องที่เขานวดให้ก็ชมว่า นวดเก่ง นวดแล้วหายเมื่อย น่าจะไปเป็นหมอนวดแผนโบราณ” ป้าบุญมี บอก

ด้วยเหตุนี้ทีมงานในพื้นที่จึงร่วมกันวางแผนต่อยอดการช่วยเหลือ เพื่อให้แทนได้รับการฝึกทักษะอาชีพระยะสั้นเกี่ยวกับการนวดแผนโบราณ เพราะอาชีพนวดแผนโบราณ สามารถทำได้ที่บ้าน ซึ่งน่าจะตอบโจทย์ทั้งเรื่องความชอบและการมีทักษะอาชีพ มีรายได้ ที่นำไปสู่การเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวต่อไป

ผลของการร่วมมือสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของพื้นที่ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบล นอกจากการเรียนรู้ที่ได้ทำงานร่วมกันของคนในพื้นที่ที่นำไปสู่การออกแบบและการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนในพื้นที่ ความสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนคือ โอกาสและเสมอภาคทางการศึกษาที่สามารถส่งต่อไปถึงเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้เหมาะสมตามศักยภาพและความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง

ยายทองย้อย มะลาศรี
ชนิษฐา มะลาศรี

ชู 'ปัญหาภาคี' ขับเคลื่อนความเสมอภาค ทางการศึกษาเด็กสุรินทร์

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดสุรินทร์

'สุรินทร์' เป็นจังหวัดที่พบเด็กและเยาวชน
หลุดออกจากระบบการศึกษามาเป็นเวลานาน
จากข้อมูลสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนจังหวัดสุรินทร์
เมื่อปี 2551-2553 พบว่า ปัญหาเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
ไม่ได้เรียนต่อ และไม่มียานทำเป็นปัญหาอันดับ 1

รวมทั้งจำนวนเด็กนักเรียนที่ออกกลางคันในปี
2554-2555 สูงถึง 564 คน ซึ่งจากหลายปัจจัย คือ
ครอบครัวยากจน มีปัญหาครอบครัว ไม่ได้อาศัยอยู่กับ
พ่อแม่หรือพ่อแม่แยกกันอยู่ สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง
ย้ายที่อยู่อาศัยตามผู้ปกครอง ออกมาทำงานหารายได้
เลี้ยงครอบครัว และการเรียนการสอนไม่ตอบสนอง
ความต้องการ

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงนำไปสู่การจัดการ
ศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ในปี 2559 โดยจังหวัด
สุรินทร์เป็น 1 ในเครือข่ายจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ของ
สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพ
เยาวชน (สสค.) ที่ดำเนินงานเพื่อสร้างกลไกการจัด

การศึกษาเชิงพื้นที่ ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของสมัชชา
การศึกษาจังหวัดสุรินทร์คือ 'เสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็ก
เยาวชนให้เป็นคนเก่ง ดี มีงานทำ' และในปี 2562 ได้
เข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เสริมสร้าง พัฒนา
คุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยมีแนวคิดพัฒนา
กลไกความร่วมมือให้เกิดขึ้นในพื้นที่และเกิดการ
แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการจัดการศึกษา ตลอดจนเกิด
การพัฒนาระบบข้อมูลให้สามารถวางแผนช่วยเหลือเด็ก
และเยาวชนที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา และสามารถ
สร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ได้

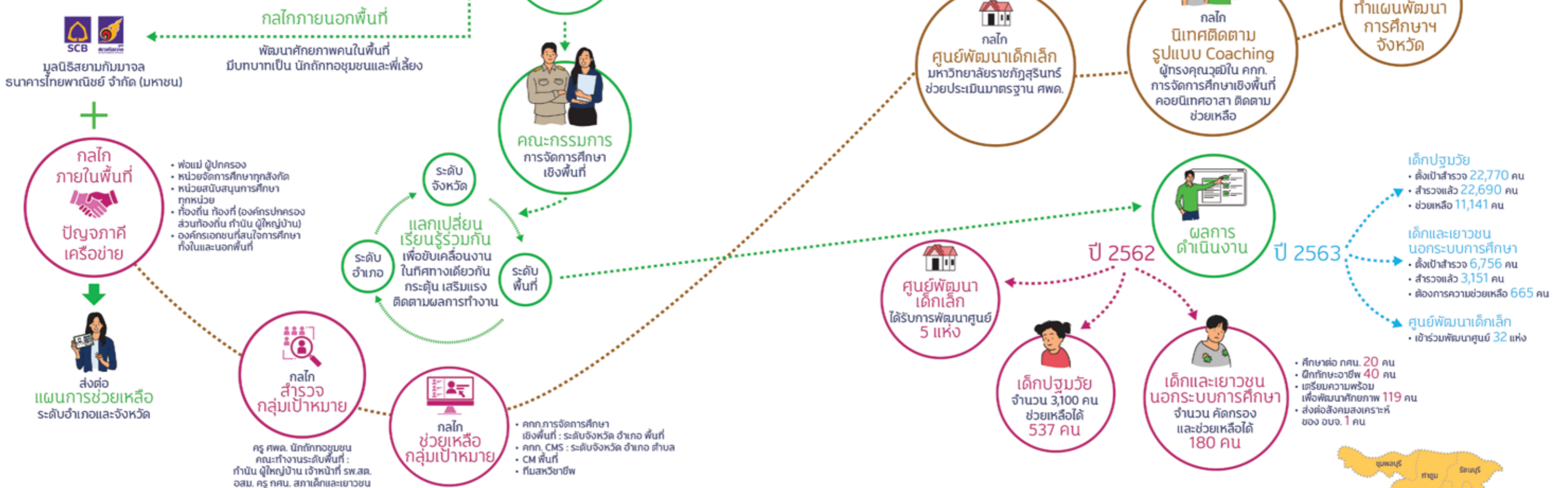

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสุรินทร์

พบเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ไม่ได้เรียนต่อ และไม่มีงานทำเป็นปัญหาอันดับ 1 รวมทั้ง เด็กนักเรียนออกกลางคันสูง จังหวัดสุรินทร์ จึงเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่

กลไกการทำงาน ปี 2563

กลไกการทำงาน ปี 2562

เป้าหมายการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ปี 2562

- เด็กปฐมวัย 10 อำเภอ 25 อปท. 71 ศพด.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 10 อำเภอ 25 อปท. 25 ศพด.
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 10 อำเภอ ทำงานเต็มพื้นที่ ในอำเภอจอมพระ 25 อปท. (10 อำเภอ : อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอท่าตูม อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง อำเภอสนม อำเภอศีขรภูมิ อำเภอสังขะ อำเภอลำดวน อำเภอบัวเขต และอำเภอจอมพระ)

เป้าหมายการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ปี 2563

- เด็กปฐมวัย ทำงานเต็มพื้นที่ทั้งจังหวัด 17 อำเภอ 555 ศพด.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 10 อำเภอ 32 อปท. 32 ศพด.
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 10 อำเภอ 32 อปท. ทำงานเต็มพื้นที่ 2 อำเภอ : อำเภอจอมพระ อำเภอสนม

- เด็กปฐมวัย**
- ตั้งเป้าสำรวจ 22,770 คน
 - สำรวจแล้ว 22,690 คน
 - ช่วยเหลือ 11,141 คน
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา**
- ตั้งเป้าสำรวจ 6,756 คน
 - สำรวจแล้ว 3,151 คน
 - ต้องการความช่วยเหลือ 665 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**
- เข้าร่วมพัฒนาศูนย์ 32 แห่ง

- ศึกษาต่อ กศน. 20 คน
- ฝึกทักษะอาชีพ 40 คน
- เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพ 119 คน
- ส่งต่อสังคมสงเคราะห์ของ ออจ. 1 คน

สร้างเครือข่ายคนทำงาน สร้างคุณภาพชีวิตเด็กสุรินทร์

เมื่อแนวทางการทำงานของโครงการฯ สอดคล้องกับการขับเคลื่อนงานการศึกษาของจังหวัด ประกอบกับมีประสบการณ์ทำงานด้านการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นทุนเดิม จังหวัดสุรินทร์จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ (อบจ.) เป็นหน่วยงานรับทุน มี **นางสาวเพียง นิจิตตะโล ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นทีมเลขานุการโครงการฯ หรือ Core Team** ร่วมขับเคลื่อนและประสานงานกับกลไกหลักเพื่อดำเนินงานโครงการฯ ปีแรก (ปี 2562) ในพื้นที่เป้าหมาย 10 อำเภอ แบ่งเป็น 9 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอท่าตูม อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง อำเภอสนม อำเภอศีขรภูมิ อำเภอสังขะ อำเภอลำดวน และอำเภอบัวเขต เมืองครุฑปรกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เข้าร่วมโครงการจำนวน 15 แห่ง 15 ตำบล ส่วนอีก 1 อำเภอทำงานเต็มพื้นที่คือ อำเภอจอมพระ มี อปท. เข้าร่วม 10 แห่ง 9 ตำบล โดยช่วยเหลือ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) จำนวน 3,100 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 7,103 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) จำนวน 25 แห่ง

และเพื่อให้การทำงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เดินหน้าได้ราบรื่น จึงมีการจัดตั้งกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนงานผ่านคณะกรรมการการศึกษาเชิงพื้นที่ทั้ง 3 ระดับ คือ **1. ระดับจังหวัด** มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และปลัด อบจ. เป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงข้อมูล ประสานความร่วมมือ และติดตามงานภาพรวมของจังหวัด **2. ระดับอำเภอ** มีเพียงอำเภอจอมพระเท่านั้น ที่มีคณะกรรมการระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน ท้องถิ่นอำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการ คอยประสานงานจัดทำแผนช่วยเหลือเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการระดับจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด **3. ระดับพื้นที่ หรือตำบล** ใช้พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ มีนายกเทศมนตรี หรือนายก อบต. เป็นประธาน มีปลัดเทศบาล หรือปลัด อบต. เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่วางแผนการสำรวจ ติดตาม ช่วยเหลือ และทำแผนการช่วยเหลือเพื่อส่งต่อไปที่ระดับอำเภอ และมีสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ร่วมขับเคลื่อนการทำงาน

นางสาวเพียง กล่าวว่า กลไกหลักจะมี **‘ปัญหาเครือข่าย’** อยู่ทุกระดับ คือ **1. พ่อแม่ ผู้ปกครอง** **2. หน่วยจัดการศึกษาทุกสังกัด** เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศธจ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) **3. หน่วยสนับสนุนการศึกษา** ทุกหน่วย **4. ท้องถิ่น ท้องที่** คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ **5. องค์กรเอกชน** ที่สนใจด้านการศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ มีทั้งองค์กรเอกชน มูลนิธิ สภาเด็กและเยาวชน ภาคประชาสังคม และสภาองค์กรชุมชน

เพียง นิจิตตะโล

“ปัญหาเครือข่ายเป็นโมเดลที่จังหวัดคิดค้นมาตั้งแต่ปี 2556 ที่ทำงานการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยปัญหาเครือข่ายทั้งหมดจะมองเห็นสภาพปัญหาของเด็กในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อแก้ไข ร่วมช่วยเหลือ และรับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ของเด็กในพื้นที่ที่เปรียบเสมือนลูกหลานของตนเอง ไม่ใช่แค่คนใดคนหนึ่งแต่เกิดจากการมีส่วนร่วมในพื้นที่”

นอกจากกลไกหลักทั้ง 3 ระดับที่ขับเคลื่อนงานทางโครงการฯ ยังมีกลไกภายนอกพื้นที่เข้ามาสนับสนุน คือ มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เข้ามาช่วยพัฒนาทักษะและสร้างศักยภาพให้กับบุคลากรของ อปท. ที่เรียกว่า **‘นักถักทอชุมชน’** หรือทีมพี่เลี้ยง ที่เข้ามาเป็นจิตอาสาทำงานช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ให้ได้เรียนรู้ทักษะการพูดคุยกับชุมชนและเด็ก นอกจากนี้มูลนิธิฯ ได้เข้ามาช่วยจัดค่ายพัฒนาทักษะและเตรียมความพร้อมทั้งด้านสันตนาการและวิชาการให้กับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ด้วย

เครือข่ายเดินทาง

ช่วยเหลือเด็กเยาวชน เก่ง ดี มีงานทำ

เมื่อจัดตั้งคณะทำงานครบทุกระดับแล้ว ทีมเลขานุการจึงลงพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจรูปแบบการทำงานของโครงการฯ ให้กับคณะทำงานระดับอำเภอและระดับพื้นที่ รวมถึงการใช้เครื่องมือเพื่อสำรวจและบันทึกข้อมูลสำหรับเด็กนอกระบบฯ ที่เรียกว่า Thai Out of School (THAI OOSC) หรือระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และสำหรับเด็กปฐมวัย เรียกว่า ABE Information System หรือระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพตัวแทนคณะทำงานระดับอำเภอและระดับ อปท. ร่วมกับการอบรมพัฒนาทักษะการเป็นพี่เลี้ยงของนักกิจกรรมชุมชน

นางสาวเพียง กล่าวว่า คณะทำงานระดับพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ครู กศน. เป็นผู้สำรวจและเก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ ลงพื้นที่พร้อมกับนักกิจกรรมชุมชนที่เป็นคนทำงานจาก อปท. พื้นที่ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 75 คน ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ที่คอยพูดคุยและรับฟังปัญหาของเด็กอย่างจริงจัง เมื่อเด็กในพื้นที่เปิดใจและยอมรับการช่วยเหลือ จึงจัดทำแผนการช่วยเหลือตามความต้องการ เพื่อส่งต่อไปให้คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับตำบล ที่มาจากคณะกรรมการระดับพื้นที่ในแต่ละตำบล รวมถึงเป็นนักกิจกรรมชุมชน หรือคนในพื้นที่ที่เป็นปัญหาภาคีได้รับคัดเลือกเข้ามา สำหรับอำเภอจอมพระที่มีกลไก 3 ระดับ CMS ตำบลจะคัดกรองและพิจารณาแผน เพื่อส่งต่อไปให้ CMS อำเภอ คือ คณะกรรมการระดับอำเภอ วิเคราะห์การช่วยเหลือและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการช่วยเหลือให้สอดคล้องกัน และส่งต่อไปยัง CMS จังหวัด คือคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อคัดกรองให้ตรงตามเกณฑ์คัดเลือกของโครงการฯ และอนุมัติเงินช่วยเหลือส่วนพื้นที่ 15 อปท. ใน 10 อำเภอ คณะกรรมการระดับพื้นที่จะส่งแผนการช่วยเหลือให้คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาโดยตรง

ผลจากการลงพื้นที่สำรวจในปีแรก พบว่า เด็กนอกระบบฯ ในจังหวัดสุรินทร์ต้องการความช่วยเหลือ 411 คน คัดกรองและช่วยเหลือได้จริง 180 คน แบ่งเป็นเข้าเรียน กศน. 20 คน ฝึกทักษะอาชีพ 40 คน เป็นผู้ป่วยติดเตียงได้รับการดูแลฟื้นฟู และส่งต่อไปยังฝ่ายสังคมสงเคราะห์ของ อบจ. เข้าไปช่วยเหลือ 1 คน ส่วนอีก 119 คน เข้าสู่กระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพ ในรูปแบบของค่ายพัฒนาศักยภาพเด็ก เพื่อให้พวกเขา

ณปภัสร จิงสุวัฒนานนท์

ได้ค้นหาตัวเองว่าชอบหรือสนใจอะไร ต้องการเรียนต่อหรืออยากทำอาชีพอะไร วิทยากรและกระบวนการของค่ายจะช่วยกระตุ้น และจุดประกายความคิดให้เขาคิดออกมาจากใจ แล้วเขียนออกมาเป็นโครงการอาชีพว่า มีวัตถุประสงค์อย่างไรบ้าง งบประมาณเท่าไร ทำในพื้นที่ไหน พร้อมเป้าหมาย โดยมีนักกิจกรรมชุมชนช่วยแนะนำการเขียน หลังจากนั้นจะส่งต่อไปให้ CMS แต่ละระดับพิจารณาเพื่อสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งการเข้าค่ายเราพบว่า เด็กส่วนใหญ่สนใจด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ สร้างรายได้เพื่อดูแลตัวเองหรือครอบครัวต่อไปได้อีก

“เรามองว่าเด็กนอกระบบฯ ไม่มีเจ้าภาพ คือเขาไม่มีคนดูแล ไม่มีสังกัด ไม่ได้เดินทางไปหาหน่วยงานเพื่อขอความช่วยเหลือ คนทำงานก็ไม่ว่าง ก่อนลงพื้นที่เราคิดแค่ว่า เด็กนอกระบบฯ คือเด็กที่ไม่อยากเรียนหนังสือ จับกลุ่มซบถจักรยานยนต์แข่งกัน แต่เราไม่ได้คาดหวังว่าจะเจอเด็กนอกระบบฯ ที่มีปัญหาซับซ้อน ทั้งเรื่องความยากจน ปัญหาครอบครัว ยาเสพติด ความพิการ และไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานใดเลย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของเขาแทบทุกด้าน ซึ่งการทำงานโครงการฯ นี้ทำให้เห็นภาพการร่วมมือในระดับพื้นที่ได้ชัดเจนทั้ง อปท. อบต. และเทศบาล เพราะพวกเขาไม่ได้มองว่าเป็นหน้าที่ แต่มองเด็กในพื้นที่เป็นเหมือนลูกหลาน ควรได้รับการพัฒนาและสร้างศักยภาพให้เติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของพื้นที่ต่อไป”

ด้านการช่วยเหลือเด็กปฐมวัย ใน ศพด. นางณปภัสร จิงสุวัฒนานนท์ ผู้ประสานงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ กล่าวว่า ผู้สำรวจเด็กปฐมวัยจะเป็นครูใน ศพด. ทั้ง 25 อปท. จำนวน 125 คน และมีนักกิจกรรมชุมชนร่วมลงพื้นที่ไปพบผู้ปกครองของเด็กตามบ้านด้วย เมื่อได้อบรมการใช้เครื่องมือสำรวจและบันทึกข้อมูลสำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว จะลงมือสำรวจทันที ซึ่งการสำรวจ

เด็กปฐมวัยจะไม่ซับซ้อนเท่าเด็กนอกระบบฯ เนื่องจากเด็กเรียนอยู่ใน ศพด. อยู่แล้ว และครู ศพด. ก็มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและคุ้นเคยกับผู้ปกครองของเด็ก ประกอบกับนักกิจกรรมชุมชนเป็นคนในพื้นที่ การลงไปตามบ้านจึงได้รับความร่วมมืออย่างดี แต่ก็มีผู้ปกครองบางส่วนไม่ต้องการรับความช่วยเหลือ ซึ่งหลังจากสำรวจและคัดกรองผ่านเกณฑ์แล้ว 1,282 คน จึงมีเด็กที่ช่วยเหลือได้จริง 537 คน

สำหรับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ฯ ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ทั้ง 25 แห่ง จะได้รับการประเมินตนเองตามมาตรฐาน และนำผลการประเมินที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาเขียนโครงการเพื่อสนับสนุนงบประมาณพัฒนาศูนย์ฯ โดยมีอาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เข้ามาเป็นที่ปรึกษาและแนะนำการเขียนโครงการตามเกณฑ์ที่แต่ละ ศพด. เลือกพัฒนา เช่น การพัฒนาบุคลากรอบรมครู, การจัดมุมสื่อเพื่อใช้ในการพัฒนาเด็ก, Right Thailand ที่เป็นโมเดลของ กสศ. มีหลักสูตรที่เข้าร่วมในการพัฒนาทักษะครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งนางณปภัสรกล่าวว่า มี ศพด.อบต.หนองสนธิ ที่โดดเด่น เนื่องจากใช้ชุมชนเป็นฐานในการร่วมคิด วิเคราะห์เด็กว่ามีปัญหาด้านใด เด็กเล็ก ครู และ ศพด. ต้องการพัฒนาด้านไหน ชุมชนก็จะร่วมมือพัฒนาไปด้วยกันโดยมีอปท. สนับสนุนในทุกด้าน

จุดแข็งของการทำงาน คือ 'ใจ' ที่มีร่วมกัน

นางสาวเพียง กล่าวต่อว่า การทำงานโครงการฯ ของจังหวัด สุรินทร์เป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณคือการสำรวจให้ทุนช่วยเหลือหรือพัฒนากลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนเชิงคุณภาพ คือ การดูแลในระยะยาวให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้เรียนต่อ จนมีอาชีพ มีรายได้ สามารถดูแลตัวเอง หรือครอบครัวได้

“การทำงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นงานที่เคลื่อนไหว ซ้ำ ๆ และติดตามต่อเนื่อง การช่วยเหลือเด็กให้มีโอกาสเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดีและเข้าถึงการศึกษา หรือการประกอบอาชีพ จึงต้องใช้เวลา คนทำงานตรงนี้จึงต้องทำด้วยความเข้าใจ เพราะเราทำงานกับเด็กเป็นหลัก เด็กแต่ละคนมีความหลากหลายตาม บริบทแตกต่างกัน รวมถึงการลงพื้นที่ไปเจอเด็กแต่ละครั้งต้องใช้ เวลา บางครั้งไปไม่เจอเด็ก หรือเด็กและครอบครัวไม่ให้ความร่วมมือ ปฏิเสธความช่วยเหลือ เพราะเห็นเราเป็นคนแปลกหน้า ทีมงานก็ต้อง วางแนวทางการทำงานใหม่ ต้องเสริมพลังทั้งตัวเอง และสร้างพลัง ให้กับทีมงาน เพื่อให้มีกำลังใจทำงานเพื่อเด็ก ๆ ในพื้นที่ต่อไป”

อย่างไรก็ตาม ช่วงต้นปี 2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ส่งผลให้การลง พื้นที่ต้องยกเลิก นางณภัฏกร เสริมว่า คณะทำงานกำลังจะเริ่มจัด ประชุมถอดบทเรียน และติดตามงาน แต่ไม่สามารถทำได้ จึงใช้วิธี ติดต่อกันออนไลน์เป็นหลัก สำหรับคณะทำงานหลายคนถือว่าเป็น เรื่องใหม่ แต่ทุกคนก็พยายามเรียนรู้วิธีการใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ จนในที่สุดแต่ละพื้นที่สามารถสรุปการทำงานกับเด็กปฐมวัย เด็ก นอกระบบฯ และการพัฒนา ศพด. ได้

นอกจากนี้ เรายังเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคนทำงาน นั้นคือ เกิดการมีส่วนร่วมในหลายภาคส่วน ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และ พื้นที่ แต่ก่อนทุกคนจะทำงานตามหน้าที่ของตนเป็นหลัก แต่โครงการฯ นี้ทำให้ทุกคนได้รับรู้แนวทางการทำงาน และมีใจอาสาที่พร้อมจะ ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่เข้าไม่ถึงโอกาสให้ได้รับการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เดินหน้าสู่ปี 2 เพื่ออนาคต ที่ดีกว่าของเด็กสุรินทร์

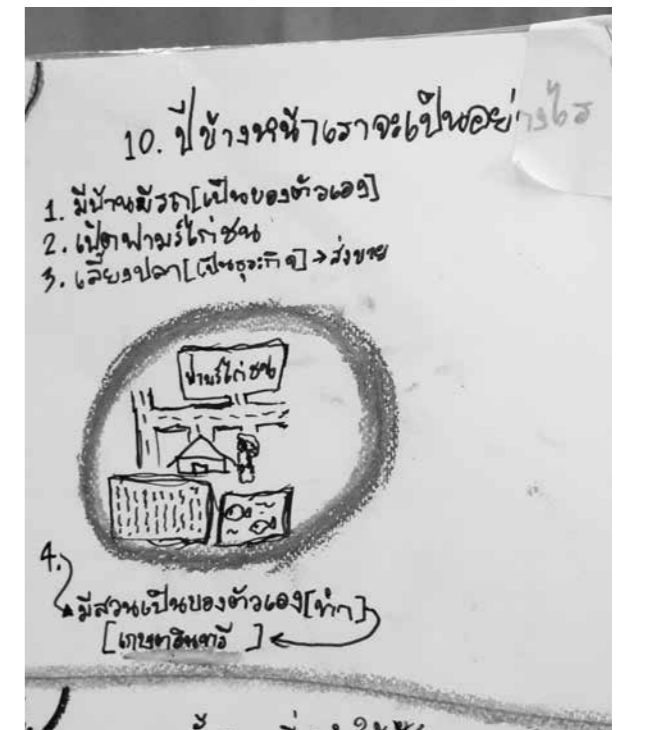
ประสบการณ์ทำงานในปีแรก นำไปสู่การ ปรับเปลี่ยนการทำงานในปี 2 (2563) เพื่อให้การทำงาน เดินหน้าไปได้รวดเร็วขึ้น นางสาวเพียง กล่าวว่า ปี 63 กลไกหลักในการทำงานยังเป็น 3 ระดับคือ ระดับจังหวัด อำเภอ และพื้นที่ โดยมีปัญหาภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อน การทำงานเหมือนเดิม แต่เพิ่มกลไกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มิมหวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงและเข้าใจบริบทของพื้นที่ ได้มากที่สุด มาช่วยประเมินมาตรฐานของ ศพด. ช่วย กำกับดูแล และร่างโครงการพัฒนาศูนย์ ให้กับ ศพด. ที่ เข้าร่วมโครงการฯ

ด้านเด็กนอกระบบฯ ได้เพิ่มสภาเด็กและเยาวชน ระดับตำบลเป็นผู้สำรวจและเก็บข้อมูล ปรับเปลี่ยนให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. เข้ามาเป็นนักถักทอชุมชน เพื่อ ช่วยลดภาระงานให้กับบุคลากรของ อปท. ทำให้การ ทำงานวางแผนช่วยเหลือเด็กในพื้นที่รวดเร็วขึ้น และยัง ได้รับความร่วมมือจากสถาบันยูนิฟิเคชัน ที่เข้ามาช่วย เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพเด็กนอกระบบฯ เช่น การจัดค่ายพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังเพิ่มทีม สหวิชาชีพ คือ พมจ. เข้ามาวางแผนช่วยเหลือเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ มีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานวิทยาลัย การอาชีพ และหน่วยงานเอกชน ทั้งสภาอุตสาหกรรม ประธานหอการค้า รับหน้าที่ฝึกทักษะอาชีพให้กับเด็ก นอกระบบฯ ด้วย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการฯ ปี 2 ยังคงทำงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มคือ เด็ก ปฐมวัย จำนวน 22,770 คน โดยทำงานครอบคลุมทั้ง จังหวัด คือ 17 อำเภอ 17 อปท. สำรวจแล้ว 20,020 คน

และได้รับทุนช่วยเหลือไปแล้ว 11,141 คน ส่วน เด็กนอกระบบฯ ทำงานเต็มพื้นที่อำเภอจอมพระ และ อำเภอสนม 32 อปท. ตั้งเป้าสำรวจจำนวน 6,756 คน สำรวจแล้ว 1,988 คน และต้องการความช่วยเหลือ 621 คน ส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ทำงานใน 10 อำเภอ 32 อปท. รวมทั้งหมด 32 ศพด.

สำหรับเป้าหมายของการทำงานในปีนี้นางณภัฏกร บอกว่า คณะทำงานต้องการผลักดันโครงการฯ นี้ เข้าไป เป็นหนึ่งในแผนการศึกษาปี 64 ร่วมกับกรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น โดยในแผนจะมีชื่อโครงการ เป้าหมายการทำงานกับเด็กนอกระบบฯ เด็กปฐมวัย เพื่อให้การทำงานเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง อีกทั้งกลไก ในพื้นที่สามารถดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษา และสามารถออกแบบการศึกษาให้กับพื้นที่ได้ ในอนาคต

ครูขาดทุน เด็กได้กำไร

นางสาวจิรนนท์ เครือจันทร์ หรือ ครูจี้ ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) นักกิจกรรมชุมชน ที่ทำงานเพื่อเด็กนอกระบบฯ กับการสวมหมวกอีกใบเพื่อเป็น CM ซึ่งครูจี้ บอกว่า ชอบทำงานและทำกิจกรรมด้านจิตอาสาอยู่กับชุมชนอยู่แล้ว เมื่อเป็นครู ศพด.อบต.เมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ มีโอกาสทำงานด้านพัฒนาชุมชน และงานพัฒนาเยาวชนกับมูลนิธิสยามกัมมาจล เมื่อโครงการฯ นี้เข้ามาและเป็นงานช่วยเหลือเด็กจึงตัดสินใจเข้าร่วมทันที

“งานหลักของเราคือสอนเด็กปฐมวัยตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ พอวันหยุดเราใช้เวลาอยู่กับเด็กนอกระบบฯ ลงพื้นที่ไปหาเด็กไปเป็นเพื่อนคุยและรับฟังเขา เราขาดทุนแต่เด็กได้กำไร นั่นคือเราขาดทุนแค่เรื่องเวลาและแต่กำไรที่เด็กได้รับมันมากกว่านั้น ทั้งได้เพื่อน ได้คนรับฟัง ได้แนวคิด และได้โอกาสในชีวิต”

ครูจี้ เล่าต่อว่า ทุกครั้งที่ลงพื้นที่ไปหาเด็กจะคุยกับพ่อแม่เพื่อ ดูสถานการณ์และความต้องการของครอบครัวเด็กก่อน หลังจากนั้น จึงพูดคุยกับเด็กว่า เขาต้องการให้ช่วยเหลืออะไร ต้องการเรียนหนังสือหรือฝึกทักษะอาชีพอะไร ครูจี้จะเป็นทั้งคนพูดและคนรับฟัง จะค่อย ๆ พูดคุยสร้างความเข้าใจกับเด็ก แรกเริ่มที่เข้าหา เขาจะกลัว แต่เมื่อไปหาบ่อยขึ้น ได้คุยกันมากขึ้น ทั้งเด็กและผู้ปกครองก็เริ่มเปิดใจและไว้ใจ

“เด็กหลายคนอยากทำงาน แต่มีข้อจำกัดคือ เรียนไม่จบ ไม่มีวุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพราะ ออกจากระบบการศึกษากลางคัน ไม่ได้ไปเรียนบ้าง ติด ร หรือไม่ได้จ่ายค่าเทอม เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน พอต้องการวุฒิ การศึกษาก็ไม่กล้าเข้าไปขอกับโรงเรียน เราจึงเป็นตัวกลางระหว่างเด็กกับโรงเรียน ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ ที่กลับเข้ามาเรียนจะเรียน กศน. เหมือนกับ น้องอัน หรือ นายสมยศ มาลัยทอง อายุ 19 ปี กว่าเราจะได้ใจเขาและพาไปเรียน กศน. ก็ใช้เวลานานเหมือนกัน”

ครูจี้ เล่าถึงวิธีการช่วยเหลือน้องอันว่า อันเรียนจบชั้น ม.3 และไม่ได้เรียนต่อ เรามีข้อมูลเด็กนอกระบบฯ จากโครงการฯ จึงไปหาเขาที่บ้าน ตอนเจอกันครั้งแรกเขาก็ตกใจ ถามอะไรเขาก็ไม่ค่อย คุยด้วย ยังมีกำแพงและไม่เปิดใจ พอไปหาบ่อย ๆ เริ่มชวนคุยเรื่องที่เขาสนใจ รู้ว่าเขาชอบทำกิจกรรม เป็นเด็กกล้าแสดงออก มีภาวะผู้นำ และต้องการเรียนต่อ จึงแนะนำให้เรียนต่อ กศน. เพื่อนำวุฒิไป เรียนต่อครูในมหาวิทยาลัยตามที่ฝันไว้

จิรนนท์ เครือจันทร์

สมยศ มาลัยทอง

“เราเห็นว่าเขามีความสามารถทั้งด้านวิชาการ ภาษา และกิจกรรมสร้างสรรค์ อื่น ๆ แต่มีข้อจำกัดคือฐานะทางบ้านยากจน ทำให้ไม่ได้ไปต่อ ถ้าเขาเข้าร่วมโครงการฯ จะช่วยสร้างโอกาสในหลาย ๆ ด้าน ทั้งได้เรียนต่อ ระหว่างนี้ก็สามารถทำงานไปด้วยได้จากศักยภาพของอัน เราจึงให้เขามาทำงานกับสภาเด็กและเยาวชนในตำบล ทำกิจกรรมพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันอันเป็นประธานสภาเด็กและเยาวชน และยังเข้ามา เป็นปัญหาภาคีเครือข่าย ลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ กับนักกิจกรรมชุมชนอีกด้วย” ครูจี้ เล่าทิ้งท้ายด้วยความภูมิใจ

2 ปีกับการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเยาวชน ในจังหวัดสุรินทร์จะเดินมาถึงวันนี้ไม่ได้เลย ถ้าปราศจาก ‘ปัญหาภาคีเครือข่าย’ ทั้ง 5 ภาคส่วนเข้ามาร่วมขับเคลื่อนการทำงาน รวมถึงการใช้ฐานทุนจากการทำงานเดิม มาสานต่อ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้คือ ‘หัวใจสำคัญ’ ที่ทำให้โครงการฯ นี้เดินไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ นั่นคือการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชน เพื่อเป็นคนเก่ง ดี มีงานทำ

สานสัมพันธ์ท้องถิ่น ร่วมพัฒนาและสร้างโอกาส 'เด็กอำนาจเจริญ'

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดแนวหน้าที่ขับเคลื่อน
เรื่องการพึ่งพาและช่วยเหลือตัวเอง มีธรรมเนียมซึ่งเรียกว่า
'ธรรมเนียมประชาชนคนอำนาจเจริญ' เป็นจังหวัดแรก
ของประเทศไทย คือ 'อำนาจเจริญ เป็นเมืองธรรมเกษตร
ซึ่งหมายถึง เมืองที่ประชาชนเป็นเจ้าของ อยู่ร่วมกัน
ด้วยความเสมอภาค เสมอธรรม ดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรอินทรีย์
มีการศึกษาเกื้อหนุน มีบุญฮีตสิบสองคองสิบสี่ นำชีวิตให้มันยืน'

เรียกได้ว่าเป็นธรรมเนียมที่เกิดขึ้นจากการร่วมคิด ร่วมออกแบบ และยอมรับร่วมกันของประชาชน
อย่างแท้จริง โดยมีภาคประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาจังหวัด
เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพจนสามารถจัดการตนเองได้

ธรรมเนียมจังหวัด กับ การสร้างความเสมอภาค

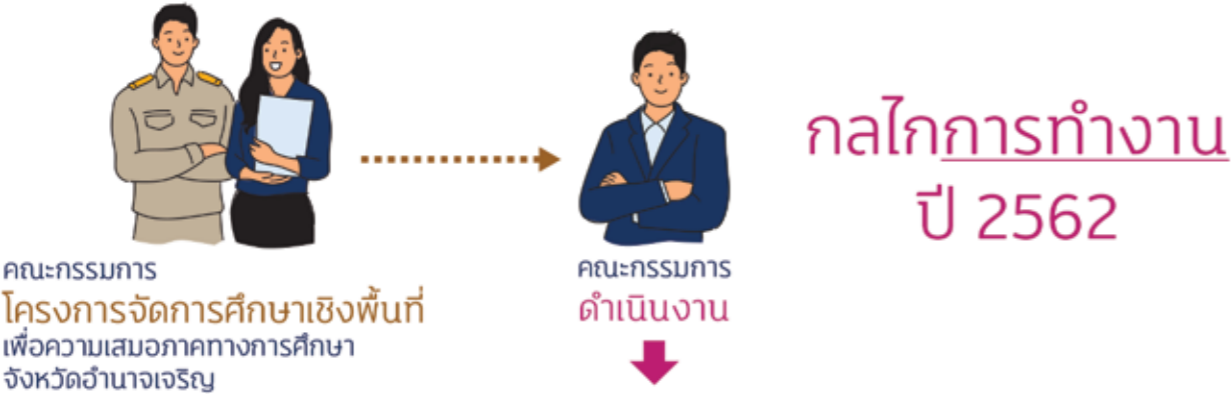
นอกจากนี้แผนพัฒนาจังหวัดและธรรมเนียมประชาชนคนอำนาจเจริญ ยังสอดคล้องกับแนวคิด
ของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ในเรื่องการสร้างความเสมอภาค
และส่งเสริมการศึกษา รวมถึงประสบการณ์ที่จังหวัดอำนาจเจริญเคยทำงานกับสำนักงานส่งเสริมสังคม
แห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) มาก่อน จึงทำให้ นายณรงค์ฤทธิ์ จันทระเนตร ประธานสภา
การศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ เกิดความสนใจและมองเห็นโอกาสในการเชื่อมโยงการทำงานสร้าง
ความเสมอภาคทางการศึกษากับธรรมเนียมจังหวัดเข้าด้วยกัน จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในปี 2562
โดยมีสภาการศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญเป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด
อำนาจเจริญ (อบจ.อจ.) เป็นหน่วยงานรับทุน

การทำงานปีแรกมี องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ และ
สภาการศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ ร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ และเป็น
คณะทำงานหลัก หรือ Core Team ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็น
ประธาน และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ครู อาจารย์เกษียณจากสภาการศึกษาจังหวัดเป็นกรรมการ การดำเนิน
โครงการฯ ได้ให้การช่วยเหลือ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย 1,124 คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 12 แห่ง
ดำเนินการในพื้นที่อำเภอเมืองอำนาจเจริญ ในส่วนเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน
425 คน ดำเนินงานในพื้นที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอเสนางคนิคม อำเภอพนา
อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอนามาน อำเภอลืออำนาจ และอำเภอหัวตะพาน

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดอำนาจเจริญ

ผลการสำรวจประชากรเด็กเยาวชน พบว่าในปี 2562 มีประชากรเด็กเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา ในพื้นที่จำนวนมาก มีกลุ่มเป้าหมายที่ให้การช่วยเหลือ 3 กลุ่มคือ

1. เด็กปฐมวัย
2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

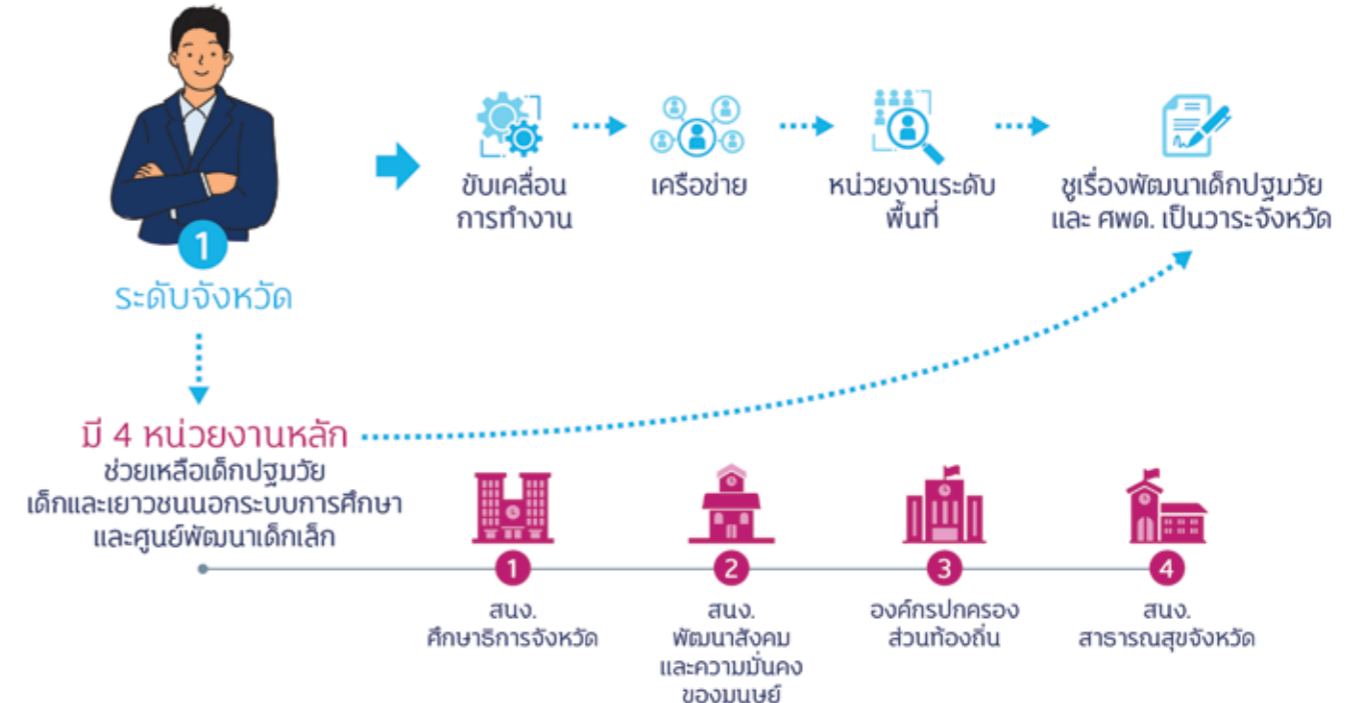
ผลการช่วยเหลือ

- เด็กปฐมวัยได้รับความช่วยเหลือ 1,124 คน จากการสำรวจ 1,310 คน
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ได้รับความช่วยเหลือ 425 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการพัฒนาศูนย์ฯ 12 แห่ง

CMS พิจารณาและอนุมัติการช่วยเหลือ

1. ศึกษาต่อ
2. ฝึกทักษะอาชีพ
3. เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาตนเอง
4. ฟันฟู

กลไกการทำงาน ปี 2563

ระดับอำเภอ

แกนหลักขับเคลื่อนการทำงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นายอำเภอ

ระดับตำบล

CM สำรวจและบันทึกข้อมูล ส่งแผนการช่วยเหลือ อสม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

อนุมัติการช่วยเหลือ

‘ความท้าทาย’ บททดสอบแรกของการทำงาน

“เราเจอความท้าทายตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน” นายณรงค์ฤทธิ์ กล่าวและเสริมว่า เนื่องจากเป็นงานที่มีรูปแบบและกระบวนการทำงานใหม่ รวมถึงทีมงานทุกคนก็ยังไม่มีความชำนาญ ความท้าทายจึงเกิดขึ้นมากพอสมควร จึงใช้โอกาสระหว่างลงพื้นที่สร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานไปด้วย จนเกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาไปพร้อมกัน ตัวอย่างเช่น การลงพื้นที่สำรวจเด็กปฐมวัย พบว่า ครู ศพด. คนเดียวไม่สามารถลงพื้นที่สำรวจและลงบันทึกข้อมูลได้ตามระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากติดภาระงานประจำ ทำให้คนสำรวจและบันทึกข้อมูลเป็นคนละคนกันจนเกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล รวมทั้งการเข้าถึงการช่วยเหลือล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ ทีมงานจึงแก้ปัญหาด้วยการลงพื้นที่และให้คำแนะนำเป็นพี่เลี้ยง เพื่อสร้างความเข้าใจกระบวนการทำงานให้กับครู ศพด. ในส่วนกระบวนการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ได้จัดคณะทำงานที่อยู่ในพื้นที่ทั้ง 7 อำเภอ เป็นผู้สำรวจและเป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) คณะทำงานชุดนี้ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการสร้างแรงจูงใจให้เด็กและผู้ปกครองยอมรับและเข้าร่วมโครงการฯ

เมื่อเริ่มลงพื้นที่เพื่อสำรวจเด็กปฐมวัยใหม่อีกครั้ง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ในประเทศไทยก็เกิดขึ้น ส่งผลให้การสำรวจหยุดชะงักลง ทีมงานจึงปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ โดยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ลงพื้นที่สำรวจและส่งข้อมูลประกอบการคัดกรองและช่วยเหลือให้กับ ครู ศพด. เพื่อลงบันทึกข้อมูลอย่างเดียว เหตุผลที่เราเลือกให้อสม. ลงพื้นที่แทน เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับคนในพื้นที่ รับรู้สภาพปัญหาของเด็กและครอบครัว และเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คลี่คลาย ทีมงานจึงเร่งลงพื้นที่ช่วยเหลือจนครบตามเป้าหมายที่กำหนด

สำหรับการทำงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา นายไพศาล อางละชัน ผู้รับผิดชอบกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา กล่าวว่า เริ่มแรกให้ ครู กศน. ลงพื้นที่สำรวจเพื่อตรวจสอบข้อมูลเด็กที่ได้รับมาจากส่วนกลาง เราพบว่าข้อมูลไม่เป็นปัจจุบันและคลาดเคลื่อนอยู่มาก สถานะเด็กบางคนไม่ตรงกับข้อมูลที่มีอยู่ ส่งผลให้เด็กหลายคนที่ต้องการความช่วยเหลือแต่ไม่มีรายชื่ออยู่ในข้อมูลไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือ ทีมงานจึงต้องเริ่มสำรวจใหม่ทั้งหมด อีกทั้งทีมงานในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการใช้เครื่องมือสำรวจ แต่ทีมแก้ปัญหาโดยให้กรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มการสำรวจ แล้วส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่ อบจ. บันทึกข้อมูลในระบบ ทำให้การทำงานเกิดความล่าช้า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ลงระบบมีภาระในงานประจำ ขณะเดียวกันเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ครู กศน. ผู้สำรวจไม่สามารถลงพื้นที่สำรวจได้ตามแผนที่กำหนด ทำให้การช่วยเหลือไม่เป็นไปตามแผน คณะกรรมการต้องร่วมกันประชุมเพื่อปรับแผนการทำงาน โดยให้ CM ระดับอำเภอประสานและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

เมื่อการทำงานต้องเว้นระยะ 5-6 เดือน การสานต่อเพื่อช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ จึงล่าช้า เพราะเด็ก ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือหลายคนรอไม่ได้ บางคนต้องย้ายออกจากพื้นที่เพื่อหารายได้ให้กับ

ณรงค์ฤทธิ์ จันทเนตร

ไพศาล อางละชัน

ครอบครัว ทีมงานแก้ปัญหาด้วยการมอบหมายให้ครู กศน. ทำหน้าที่สำรวจและเป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) รับส่งรายชื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือในส่วนที่สามารถติดต่อและเห็นตัวตน ส่งแผน/รูปแบบการช่วยเหลือ ให้คณะกรรมการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพื่อให้คณะกรรมการสภาการศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ และภาคีเครือข่าย 8 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ (อบจ.) สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดโรงพยาบาลอำนาจเจริญ สมาคมคนพิการจังหวัดอำนาจเจริญ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานแรงงานจังหวัด และ กศน. พิจารณาช่วยเหลือตามเกณฑ์ของโครงการฯ และความต้องการของเด็กเป็นหลัก

ถึงแม้ว่าทีมงานจะตั้งเป้าหมายช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ 650 คน แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานลงพื้นที่ทำให้ช่วยเหลือเด็กได้จริง 425 คนเท่านั้น โดยแบ่งออกเป็น ผู้ต้องการเรียนต่อ กศน. 102 คน เด็กที่ต้องการฝึกทักษะอาชีพ 72 คน โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18-19 ปี ซึ่งหลายคนยังไม่มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการฝึกทักษะอาชีพอะไร ชอบอะไร รู้แค่ที่ไม่ต้องการทำงานไกลบ้าน เนื่องจากมีภาระช่วยพ่อแม่หารายได้ และอยากฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นตามความถนัดและสามารถสร้างรายได้ในพื้นที่ โดย CM ได้ประสานผู้ประกอบการในพื้นที่ให้เปิดรับสอน ฝึกอาชีพในระยะสั้น เช่น ฝึกขับรถแบคโฮ ฝึกเพาะเห็ดฟาง ช่างตัดผม ทำขนม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเด็กที่ต้องการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาตนเอง 241 คน เป็นเด็กพิการ 10 คน ซึ่งทีมงานได้ส่งต่อความช่วยเหลือไปยัง พมจ. เพื่อดูแลและฟื้นฟูต่อไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หัวใจการดูแลเด็กในพื้นที่

นายจำรูญ ผายพิมพ์ ผู้รับผิดชอบของกลุ่มเด็กปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) กล่าวว่า ศพด. คือ หัวใจสำคัญของการดูแลเด็กในพื้นที่ เพราะเด็กแรกเกิดถึงช่วงวัย 2-4 ขวบ เป็นช่วงวัยที่สำคัญ ต่อพัฒนาการทั้งชีวิตของเด็ก หาก ศพด. ได้รับการพัฒนาครบทั้ง 3 ด้าน คือ การพัฒนาบุคคล พัฒนาระบบ และพัฒนาอาคารสถานที่ ย่อมส่งผลต่อการยกระดับการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ดีสมวัยของเด็กได้

และเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทีมงานจึงมุ่งพัฒนาคนเป็นอันดับแรก โดยลงพื้นที่จัดอบรมครู ศพด. ทั้ง 12 แห่ง และผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมตามช่วงวัยร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยผู้ปกครองสามารถทำขึ้นเองและนำไปใช้กับลูกที่บ้านได้ ซึ่งข้อค้นพบสำคัญจากกระบวนการนี้คือ ทำให้ครู ศพด. และผู้ปกครองเข้าใจกันมากขึ้น จากเดิมที่ผู้ปกครองเข้าใจว่าการมาโรงเรียน ลูกต้องอ่านออกเขียนได้และช่วยเหลือตัวเองได้ โดยครูเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด แต่เมื่อได้ฝึกอบรมร่วมกัน ทำให้เข้าใจว่า เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่ต้องเล่นให้ตรงกับพัฒนาการ และผู้ปกครองต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการให้กับลูกด้วย

นอกจากสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้ปกครองแล้ว การลงพื้นที่นี้เทศมึความสำคัญมากต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาการศึกษา นายจำรูญ กล่าวว่า เมื่อ ศพด. ทั้ง 12 แห่ง ได้รับทุนและได้ดำเนินการพัฒนา ศพด. ตามแนวทางที่แต่ละ ศพด. ได้นำเสนอในโครงการแล้ว คณะกรรมการได้ลงไปนิเทศติดตามความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งประเมินผล และให้คำชี้แนะในส่วนที่ยังเป็นจุดด้อยของแต่ละ ศพด. ซึ่งจากการลงพื้นที่นี้เทศโดยภาพรวม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในระดับดีมาก มีแนวความคิด ออกแบบการเรียนการสอนที่สร้างความสนใจให้กับเด็ก มีการประเมินติดตามการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็ก และมีการเชื่อมโยงกับผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วม

จำรูญ ผายพิมพ์

เดินหน้าสร้างความเสมอภาค สู่การเป็นพื้นที่จัดการตนเอง

“ผลจากการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมายในปีแรก เป็นเสมือนบทเรียนอันล้ำค่าที่ทำให้ทีมงานมีพลังใจมุ่งมั่นพร้อมเดินหน้าทำงานช่วยเหลือ และเติมเต็มโอกาสให้เด็กในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญต่อไป” นายณรงค์ฤทธิ์ กล่าว

นายณรงค์ฤทธิ์ กล่าวต่อว่า สำหรับแผนการทำงานในปี 2 ทีมงานได้นำความท้าทายที่เกิดขึ้นจากปีที่แล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การขับเคลื่อนงานปี 2 ราบรื่นยิ่งขึ้น โดยเน้น ‘พื้นที่’ เป็นตัวตั้ง มีกลไกการทำงาน 3 ระดับคือ 1. ระดับตำบล มี อสม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามาร่วมขับเคลื่อนงาน 2. ระดับอำเภอ มี รพ.สต. นายอำเภอเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน 3. ระดับจังหวัด มี 4 หน่วยงานหลัก เข้ามาร่วมทำงาน ประกอบด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยทั้ง 4 หน่วยงาน จะมีเครือข่ายและหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่พร้อมช่วยเหลือเด็กได้รอบด้าน ทั้งการศึกษา ฝึกทักษะอาชีพ และคุณภาพชีวิต

สำหรับการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและเด็กนอกกระบบฯ ทีมงานวางแผนให้อสม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ทำหน้าที่เป็น CM และผู้สำรวจ บันทึกข้อมูล และส่งต่อแผนการช่วยเหลือให้กับ CMS ระดับตำบล ที่มีประธาน อสม., รพ.สต., ผอ.กศน. และผู้นำชุมชน กำหนดแนวทางช่วยเหลือ ซึ่งเป็นกลไกที่เพิ่มเข้ามา เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ มีความคุ้นเคย คนในชุมชนไว้วางใจ และเข้าใจบริบทในพื้นที่เป็นอย่างดีสามารถออกแบบการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด ทั้งยังตอบโจทย์ความต้องการของเด็กและชุมชนอย่างแท้จริง

นายจำรูญ เสริมว่า การทำงานกับ ศพด. เหมือนกับปีแรก คือ มีการพิจารณา ศพด. ที่ไม่ผ่านมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 และต้องการพัฒนาศูนย์ฯ ดำเนินการคัดกรองตามเกณฑ์ของโครงการฯ โดย ศพด. ที่ผ่านเกณฑ์จะได้รับทุนสำหรับนำไปบริหารจัดการพัฒนาศูนย์ฯ ของตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากทีมงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากจึงได้ประสาน 4 หน่วยงานหลักเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการทำงานด้านเด็กปฐมวัย และนำเสนอปัญหาด้านเด็กปฐมวัยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับรู้ว่า ปฐมวัยเป็นช่วงสำคัญที่สุดของชีวิต หากได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการรอบด้านที่เหมาะสมกับช่วงวัย เด็กจะเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงต้องพัฒนา ศพด. ครูและบุคลากรในศูนย์ฯ ให้มีศักยภาพ มีความรู้ความเข้าใจเฉพาะด้าน การจัดการศึกษา และพัฒนาปฐมวัยจึงได้รับการขับเคลื่อนให้เป็นวาระจังหวัด

อาสาทำงานด้วยใจ เพื่อลูกหลานอำนาจอเจริญ

คำตัน เดชผล

นายคำตัน เดชผล หรือ พ่อคำตัน ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) เล่าถึงจุดเริ่มต้นการช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ ว่า เขาเป็นคนในพื้นที่อำเภอสิรินธร อำนาจ ทำงานจิตอาสาโดยตลอด เห็นว่าโครงการฯ นี้เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการฝึกทักษะอาชีพให้เด็กนอกระบบฯ จึงสนใจเข้าร่วมโครงการฯ

นายคำตันเป็นหัวหน้า CM ระดับอำเภอ ที่ไม่ได้ทำหน้าที่คัดเลือกคณะทำงานและจัดประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทีมงานในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังลงพื้นที่สำรวจร่วมกับทีมงาน เรียนรู้การใช้แอปพลิเคชันบันทึกข้อมูลและทำความเข้าใจไปพร้อม ๆ กับทีมงานในพื้นที่ เมื่อพบปัญหา เช่น ครู กศน. ไม่สามารถลงพื้นที่ได้ ก็จะประสานกับทีมงานหลักและเสนอแนวทางการทำงานให้ อสม. ลงพื้นที่แทน ทำให้การสำรวจกลุ่มเป้าหมายและการวางแผนการช่วยเหลือทำได้รวดเร็ว เช่น นางสาวจิราภรณ์ เรืองธรรม หรือ ส้ม วัย 21 ปี กลุ่มเป้าหมายที่นายคำตันสำรวจพบ ซึ่งส้มก็ตอบรับความช่วยเหลือทันที

เมื่อผ่านเกณฑ์คัดกรองการช่วยเหลือ นายคำตันจึงแนะนำการฝึกทักษะอาชีพ โดยเน้นอาชีพที่มีอยู่ในพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของส้ม คืออาชีพอะไรก็ได้ที่ทำให้เธอไม่ต้องออกไปนอกร้านทุกวัน เพราะเธอต้องเลี้ยงลูก นายคำตันจึงเสนอการฝึกอาชีพเพาะเห็ดฟาง เนื่องจากในหมู่บ้านมีกลุ่มเกษตรกรเพาะปลูกเห็ดฟาง ที่ตำบลเปือย อำเภอสิรินธร อำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ และใช้เวลาฝึกอบรมเพียงวันเดียว ที่สำคัญคืออาชีพนี้สามารถเพาะปลูกได้ภายในบริเวณบ้าน

จิราภรณ์ เรืองธรรม

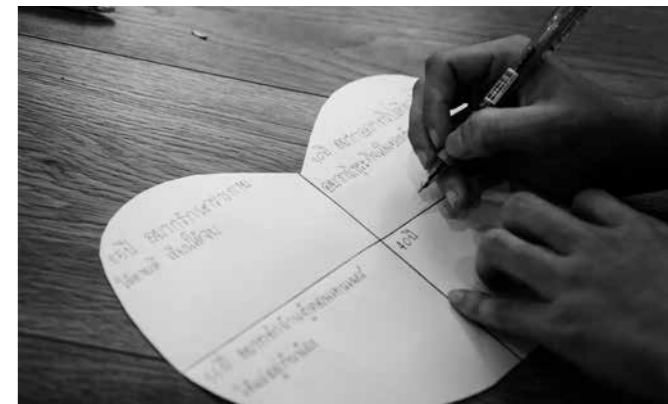
นายคำตัน บอกว่า ทางกลุ่มเกษตรกรฯ ฝึกให้ ส้มเรียนรู้ตั้งแต่การเตรียมดิน การเพาะ การใส่เชื้อเห็ด โรยปุ๋ย ตัดใยเห็ด รดน้ำ การคลุมผ้าพลาสติกบนแปลง การทำโครงไม้ และการเก็บเห็ดพร้อมขาย ซึ่งทักษะความรู้เหล่านี้จะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับส้มและครอบครัวแล้ว ยังสามารถส่งต่อทักษะความรู้ให้กับคนอื่น ๆ ที่สนใจได้อีกด้วย

“เมื่อเด็ก ๆ ตัดสินใจรับความช่วยเหลือ ตัวเราเอง ต้องสร้างความมั่นใจให้กับเขาว่าเรามาช่วยเขาจริง ๆ หากเขาสนใจและต้องการฝึกอาชีพ เราก็ต้องมีข้อมูลด้านอาชีพเพื่อชี้แนะและเป็นตัวเลือกให้กับเขาด้วย ถ้าเขาต้องการเรียนหนังสือ เราต้องเป็นตัวกลางคอยประสานกับทาง กศน. เพราะเด็กที่ออกนอกระบบฯ ส่วนใหญ่จะไม่ต้องการกลับไปเรียนในโรงเรียน และไม่กล้าเผชิญหน้ากับครู หรือคนในหน่วยงานราชการ ในฐานะ CM นอกจากต้องสร้างความไว้วางใจและเชื่อใจกับเด็กแล้ว ยังต้องค้นคว้าข้อมูลทั้งเรื่องอาชีพและแนวทางการศึกษาต่อไปเป็นทางเลือกให้เด็กด้วย” นายคำตัน กล่าว

นายคำตัน คิดเสมอว่า การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เป็นกุศลอย่างยิ่ง แต่นอกเหนือจากบุญกุศล ก็คือ เด็ก ๆ ต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ เขาจึงมุ่งมั่นทำภารกิจนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กมากที่สุด ให้พวกเขาได้รับ

สิ่งดี ๆ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการทำงานในปีแรก ถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะไม่ใช่แค่การช่วยเหลือเด็กได้เท่านั้น แต่ยังเกิดการสานต่อการทำงานของภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การสร้างอาชีพให้กับเด็กนอกระบบฯ ในอนาคต เช่น กลุ่มเกษตรกรเพาะปลูกเห็ดฟาง เป็นต้น

“ทุกครั้งที่เหนื่อยและท้อ เราจะนึกถึงใบหน้า ที่เปี่ยมไปด้วยความหวังของพวกเขาในวันที่เราไปหา และบอกว่าจะช่วยเหลือเขา ทั้งสีหน้า แววตา และรอยยิ้มที่เกิดขึ้นกับเด็ก ๆ สะท้อนให้เราเห็นว่าเขามีความหวังและมีกำลังใจมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เรามีพลังใจในการทำงานเพิ่มขึ้นด้วย” นายคำตัน กล่าวทิ้งท้าย

‘ศพด.บ้านหนองแห่’ กับการเป็นต้นแบบการพัฒนา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองแห่ เทศบาลตำบลนายม อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ เป็น 1 ใน ศพด. ที่ได้รับการประเมินไม่ผ่านมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561

แต่เมื่อได้รับงบประมาณจากโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ศพด.บ้านหนองแห่สามารถพัฒนาศูนย์ฯ ให้ได้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 โดยบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ 1. การอบรมเรื่องมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่ อบจ.อำนาจเจริญ 2. การอบรมเรื่องพัฒนาภาษาและการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น ผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารของเด็กเล็ก เป็นต้น 3. การอบรมเรื่องการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้กับผู้ปกครองตามคู่มือคัดกรองเด็ก DSPM และ 4. การอบรมให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ก่อนส่งเด็กเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลจากการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ฯ ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า ครูสามารถนำความรู้เรื่องมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 มาใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ครูทำสื่อการเรียนการสอนได้ แนะนำผู้ปกครองผลิตสื่อจากวัสดุที่มีในบ้าน ด้านผู้ปกครองก็มีความรู้ความสามารถในการประเมินพัฒนาการของลูกตามคู่มือคัดกรองเด็ก DSPM และยังมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมตัวลูกก่อนเข้าเรียนในศูนย์ฯ ส่วนผู้ปกครองที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และเด็กที่ขาดโอกาสก็ได้รับความช่วยเหลือ ขณะที่เด็กปฐมวัยใน ศพด. ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย, จิตใจ วินัย อารมณ์, สังคม และสติปัญญาสมวัย จากการมุ่งมั่นพัฒนาตนเองของ ศพด.บ้านหนองแห่ ทำให้ได้รับการประเมินผ่านมาตรฐาน และกลายเป็น ศพด. ต้นแบบให้กับ ศพด. ในพื้นที่อื่น ๆ อีกด้วย

ประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการฯ ทำให้ทีมงานจังหวัดอำนาจเจริญตั้งเป้าหมายว่าในอนาคตจะนำแนวคิดการทำงานและแนวทางแก้ปัญหาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และผสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จภาคทางการศึกษาของจังหวัดต่อไป

สานพลังเครือข่าย ขับเคลื่อน ความเสมอภาคการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กอุบลฯ

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดอุบลราชธานี

‘จัดการศึกษาแบบบูรณาการ ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิต
อย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21’ คือ วิสัยทัศน์ ของแผนพัฒนา
การศึกษา (พ.ศ. 2562-2565) จังหวัดอุบลราชธานี

ที่มุ่งเน้นการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ
และยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมถึงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพเท่าเทียมกัน โดย
สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนและประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต

จากแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี สู่การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

เมื่อแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโครงการจัดการ
ศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างพัฒนา
คุณภาพและประสิทธิภาพครู **มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต** เห็นว่า การทำงานโครงการฯ นี้จะช่วย
ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาการศึกษา และศักยภาพของประชาชนให้มีประสิทธิภาพได้ตามเป้าหมาย
ของแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ และเป็นหน่วยงานรับทุน โดยมี
ผศ.ดร.อินทิรา ซาฮีร์ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดอุบลราชธานี

ปัญหาความยากจนในครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อประชากร เด็กเยาวชนในพื้นที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา โครงการฯจึงช่วยเหลือ 3 กลุ่ม คือ

1. เด็กปฐมวัย
2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)

กลไกการทำงาน ปี 2562

กลไกการทำงาน ปี 2563

ขยายพื้นที่ทำงาน เป็น 11 อำเภอ

คณะกรรมการโครงการฯ 4 ฝ่าย

คณะกรรมการระดับจังหวัด

- ผู้ว่าราชการฯ เป็นประธาน
- ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ NGO และสื่อมวลชน เป็นคณะกรรมการดำเนินงาน

คณะกรรมการปฐมวัย

- ผอ.ศูนย์อนามัยที่ 10 เป็นประธาน
- ครู ศพด. ลงพื้นที่ทำงาน

คณะกรรมการเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

- ภาคลักษณ์ ได้แก่ พมจ. มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ลงพื้นที่สำรวจและเพิ่มคณะกรรมการระดับอำเภอและตำบล

คณะกรรมการสารสนเทศ

- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องการพัฒนาศูนย์ 30 แห่ง

การดำเนินงานช่วยเหลือ ปี 2563

เด็กปฐมวัย

- ตั้งเป้าสำรวจ 14,112 คน
- สสำรวจ 8,585 คน
- ช่วยเหลือ 4,324 คน
- ต่อเนื่องจากปี 2562 รวม 5,192 คน

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

- ตั้งเป้าสำรวจ 31,795 คน
- ช่วยเหลือ 2,000 คน
- สสำรวจแล้ว 19,353 คน
- ทำแผนช่วยเหลือ 780 คน

กลไกระดับจังหวัด

กลไกระดับพื้นที่

ประสานการทำงานกับทีมงานในพื้นที่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องการพัฒนาศูนย์ 30 แห่ง

การดำเนินงานช่วยเหลือ ปี 2563

เด็กปฐมวัย

- ตั้งเป้าสำรวจ 14,112 คน
- สสำรวจ 8,585 คน
- ช่วยเหลือ 4,324 คน
- ต่อเนื่องจากปี 2562 รวม 5,192 คน

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

- ตั้งเป้าสำรวจ 31,795 คน
- ช่วยเหลือ 2,000 คน
- สสำรวจแล้ว 19,353 คน
- ทำแผนช่วยเหลือ 780 คน

นอกจากแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกันแล้ว ผศ.ดร.อินทิรา กล่าวถึงจุดเริ่มต้นที่เข้ามาทำงานโครงการฯ นี้ว่า ถึงแม้ปัญหาความยากจนจะเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ ที่ทำให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา แต่ปัญหาด้านการพัฒนาการศึกษาที่กลับด้าน คือ งบประมาณพัฒนาการศึกษาของคนชั้นบนสุดสูงกว่างบประมาณที่พัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน เมื่อคิดเป็นรายบุคคลแล้วไม่สามารถพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กได้เลย อีกทั้งระบบการศึกษาของไทยมีเพียงการเรียนการสอน แต่อันที่จริงกระบวนการเรียนรู้มีหลายแบบ ทั้งเรียนรู้ผ่านภาพ เสียง และการฝึกปฏิบัติ เมื่อระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับทักษะ ความสนใจ และความต้องการของเด็ก ส่งผลให้เด็กหายไประหว่างทาง หรือออกจากระบบการศึกษากลางคัน จึงเป็นเหตุผลที่สนใจเข้ามาทำงานโครงการฯ นี้ เพราะหวังว่าจะช่วยขับเคลื่อน ผลักดันปัญหาให้ได้รับการแก้ไข และทำให้คนทำงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญของการลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิต

เมื่อ ผศ.ดร.อินทิรา ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ แล้วจึงชักชวนเครือข่ายที่เคยทำงานร่วมกันจัดตั้งเป็นทีมงานหลัก หรือ Core Team เพื่อทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการฯ ให้คำปรึกษาแนะนำกับทีมงานในพื้นที่ โดยมี มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศธจ.) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และมูลนิธิประชาสังคม ช่วยกันออกแบบวิธีการทำงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงาน

หลังจากจัดตั้งทีมงานหลักได้แล้ว จึงส่งโครงการฯ ให้นายสุภคดีวิฑูรย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2562 ลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการ 3 ฝ่าย เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนงาน คือ **1. คณะกรรมการอำนวยการ** มีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นที่ปรึกษา มีทั้งหน่วยงานราชการ ด้านการศึกษา สาธารณสุข พัฒนาคุณภาพชีวิต ประธานหอการค้า ประธานสภาอุตสาหกรรม ประธานสภาเด็กและเยาวชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ร่วมเป็นคณะกรรมการ

2. คณะกรรมการเชิงประเด็น ประกอบไปด้วย 1) คณะกรรมการจัดทำฐานข้อมูล มีคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นประธาน 2) คณะกรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี ผอ.ศูนย์อนามัยที่ 10 เป็นประธาน 3) คณะกรรมการด้านติดตามช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มี ผศ.ดร.อินทิรา เป็นประธาน และ **3. คณะกรรมการเชิงพื้นที่** หรือคณะกรรมการระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นประธาน ซึ่งกลไกทั้ง 3 ฝ่าย จะขับเคลื่อนการดำเนินงาน 5 อำเภอ คือ อำเภวารินชำราบ อำเภอเดชอุดม อำเภออุบลรัตน์ อำเภอน้ำยืน และอำเภอนาจะหลวย ทำงานช่วยเหลือ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย จำนวน 9,215 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 23,593 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ฯ 17 แห่ง

ผศ.ดร.อินทิรา ซาฮีร์

ประสานงานเครือข่าย ช่วยเหลือเพื่อสร้างโอกาส

เมื่อมีกลไกการขับเคลื่อนงานโครงการฯ แล้ว ทีมจึงจัดประชุมเปิดตัวโครงการฯ เพื่อสร้างความร่วมมือ ตลอดจนสร้างการรับรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุกอำเภอ หลังจากนั้น ทีม IT Manager และ Admin จากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต ได้ลงพื้นที่อบรมการใช้แอปพลิเคชันสำรวจและบันทึกข้อมูลระบบสารสนเทศ เพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) ให้กับทีมสำรวจและเก็บข้อมูลคือ ครู กศน.อำเภอ ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

เมื่อทุกคนมีความเข้าใจในการใช้เครื่องมือแล้ว จึงเริ่มลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ โดยมี ครู กศน. เป็นแกนหลัก มีเครือข่ายทั้ง อสม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) บางพื้นที่มีเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ซึ่งเป็นเครือข่ายร่วมลงพื้นที่ด้วย ผลการสำรวจพบข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่ต้องการความช่วยเหลือบางส่วนตรงกับฐานข้อมูลเด็กนอกระบบฯ ของโครงการฯ จึงวางแผนช่วยเหลือหรือส่งต่อให้กับทีมสหวิชาชีพได้เร็วขึ้น โดยปีแรกสำรวจได้ทั้งหมด 2,782 คน ช่วยเหลือได้ 369 คน ต้องการเรียนต่อ 71 คน ฝึกอาชีพกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 105 คน ต้องการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง 157 คน และเรียนต่อในระดับอื่น ๆ 36 คน

สำหรับการอบรมแอปพลิเคชันสำรวจและบันทึกข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย หรือ ABE Information System มีครู ศพด. สังกัด อปท. ทั้ง 5 อำเภอ จำนวน 235 คน เป็นผู้จัดเก็บข้อมูล แต่เนื่องจากภาระงานที่ต้องดูแลเด็กปฐมวัยและศพด. ตลอดทั้งวัน ประกอบกับความเชี่ยวชาญในการบันทึกข้อมูลลงแอปพลิเคชันมีไม่มากนัก รวมถึงระยะเวลาสำรวจมีจำกัด ทีมงานจึงให้ครู ศพด. กรอกข้อมูลลงกระดาษแทน โดยทีม IT Manager จะบันทึกข้อมูลลงในระบบสารสนเทศเพื่อให้ทันกับระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสำรวจได้ทั้งหมด **8,763 คน และช่วยเหลือได้ 3,099 คน**

ด้าน ศพด. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติปี 2561 สามารถสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ได้ อปท. ละ 1 ศูนย์ โดยมีศูนย์อนามัยที่ 10 ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านส่งเสริมสุขภาพและการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นทีมประเมิน ขณะที่ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10 สสจ. จะประเมินด้านอารมณ์ โภชนาการ อนามัย และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังจัดอบรมและแนะนำการเขียนโครงการตามหัวข้อที่ ครู ศพด. ต้องการพัฒนา คือ 1. ด้านการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ตรงตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติปี 2561 2. ด้านการอบรมพัฒนาและเสริมความรู้ด้านทักษะ Executive Functions (EF) และวินัยเชิงบวก 3. ด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน หลังจากนั้น ศพด. 17 แห่งที่เข้าร่วมโครงการฯ จะได้รับงบประมาณเพื่อพัฒนาศูนย์ฯ ตามบริบทพื้นที่ตัวเอง

ผลจากการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายทำให้ ผศ.ดร.อินทรา มองว่า ถึงแม้ทีมงานหลักจะเป็นภาคประชาสังคม แต่ด้วยประสบการณ์ทำงานในพื้นที่เป็นเวลานาน ส่งผลให้มีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทุกคนพร้อมให้ความร่วมมือ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีศักยภาพ มีแนวทางการทำงานตรงกับกลุ่มเป้าหมาย การทำงานจึงราบรื่นในรูปแบบที่หนุนเสริมกันและกัน

เดินทางพัฒนาไกล สร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ช่วงเดือนกันยายน ปี 2562 จังหวัดอุบลราชธานีเจอวิกฤติน้ำท่วมหนักที่สุดในรอบ 40 ปี ผศ.ดร.อินทรา จึงหยุดพักการทำงานโครงการฯ ชั่วคราว เปลี่ยนบทบาทมาเป็นอาสาสมัครลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมในจังหวัด หลังจากนั้น ช่วงเดือนมีนาคม ปี 2563 เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 โครงการไม่สามารถลงพื้นที่ทำงานได้เป็นระยะเวลา 5 เดือน แต่ใช้วิธีจัดประชุมออนไลน์เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน และหาแนวทางการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนในปีที่ 2 กับทีมงานทั้ง 5 อำเภอ โดยแบ่งกลุ่มเป็น เด็กปฐมวัย เด็กนอกระบบฯ และทีมสำรวจ ซึ่งได้ปรับแผนการทำงานช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ โดยเพิ่มผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) จากระดับจังหวัดเป็นระดับอำเภอ ส่วนตำบลไหนที่มีศักยภาพก็จัดตั้ง CM ระดับตำบล และส่งต่อให้คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ระดับจังหวัดพิจารณาอนุมัติเงินทุนช่วยเหลือ

เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลาย ทีมงานจึงเดินทางลงพื้นที่อีกครั้ง แต่กลับไม่พบเด็กนอกระบบฯ แล้ว บางคนย้ายที่อยู่ ไปทำงานต่างพื้นที่ บางคนก็เข้าเรียนแล้ว ทีมงานจึงประสานงานขอความร่วมมือกับ รพ.สต. ในพื้นที่เพื่อช่วยบริหารจัดการทุนช่วยเหลือเด็ก โดย CM 1 คน จะดูแลเด็กในพื้นที่ 5 คน แต่ทีมงานในพื้นที่ก็เกิดความกังวลใจเมื่อต้องทำหน้าที่เป็นผู้สำรวจและต้องเป็น CM ด้วย อาจารย์นิสาพร วัฒนศัพท์ หัวหน้าโครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี (Case Management System) และ ผศ.ดร.อินทรา พร้อมทีมงานจึงลงพื้นที่เพื่อให้แนวคิดด้านการบริหารจัดการเงิน

ช่วยเหลือ ตลอดจนสานิตการเขียนแผนการช่วยเหลือและบันทึกลงในระบบสารสนเทศเป็นรายบุคคล กระทั่ง CM ระดับอำเภอและตำบลมีความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการเงินช่วยเหลือ และสามารถเขียนแผนการช่วยเหลือได้ชำนาญขึ้นอีกด้วย

“การทำงานปีแรก เราพบความท้าทายหลายรูปแบบ วิธีการทำงานช่วยเหลือจึงไม่ชัดเจนมากนัก แม้ว่าจะเกิดความร่วมมือของเครือข่ายในพื้นที่ก็ตาม เมื่อเข้าสู่ปีที่ 2 (ปี 2563) เราเก็บข้อมูลไปพร้อมกับการวางแผนช่วยเหลือในครั้งเดียว เพื่อร่นระยะเวลาการลงพื้นที่ ทำให้การช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ รวดเร็วขึ้น คนทำงานก็จะมีแรงจูงใจมากขึ้นด้วย” ผศ.ดร.อินทรา กล่าวทิ้งท้าย

นิสาพร วัฒนศัพท์

ก้าวสู่ปีที่ 2 เพื่อการช่วยเหลือที่ยั่งยืน

จากประสบการณ์การทำงาน บทเรียน และความท้าทายที่เกิดขึ้นในปี 2562 ทำให้การทำงานในปีที่ 2 มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การทำงานชัดเจนขึ้น และสามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุดและยั่งยืน โดยทีมงานได้ปรับเปลี่ยนกลไกระดับจังหวัดให้มีคณะกรรมการ 4 ฝ่าย คือ 1. คณะกรรมการระดับจังหวัด มีหน่วยงานราชการเพิ่มเข้ามา คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และภาคเอกชน มีหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเพิ่มเข้ามา 2. คณะกรรมการปฐมวัย มี ผอ.ศูนย์อนามัยที่ 10 เป็นประธาน มี ครู ศพด. ลงพื้นที่ทำงาน 3. คณะกรรมการเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มี พมจ. เป็นประธาน มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และ อสม. ลงพื้นที่สำรวจและเพิ่มคณะกรรมการในระดับอำเภอและตำบล เพื่อให้การช่วยเหลือรวดเร็วขึ้น 4. คณะกรรมการสารสนเทศ มีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นประธาน

ส่วนกลไกระดับพื้นที่ เปลี่ยนจากคณะกรรมการระดับพื้นที่ หรืออำเภอ เป็นคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ซึ่งเป็นโครงสร้างเดิมในพื้นที่ช่วยประสานการทำงานกับทีมงานในพื้นที่ และร่วมจัดตั้งกลไก CM ระดับตำบลที่มีความพร้อม ส่วน CMS นอกจากคณะกรรมการระดับจังหวัดที่เป็นภาคราชการแล้วยังมีหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเข้ามาเป็นคณะกรรมการเพื่อประสานงานกับภาคเอกชน และเพิ่มคณะกรรมการระดับอำเภอโดยมี พชอ. เป็นคณะกรรมการ และระดับตำบลจะมี อปท. เป็นคณะกรรมการ

เมื่อพัฒนากลไกให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โครงการฯ ได้ขยายพื้นที่ทำงานเพิ่มขึ้น 6 อำเภอ เป็น 11 อำเภอ คือ อำเภอน้ำขุ่น อำเภอทุ่งศรีอุดม อำเภอสำโรง อำเภอนาเยีย อำเภอสว่างวีระวงศ์ และอำเภอพิบูลมังสาหาร

ซึ่งโครงการได้ตั้งเป้าหมายสำรวจเด็กปฐมวัย จำนวน 14,112 คน สำรวจแล้ว 8,585 คน ช่วยเหลือ 4,324 คน เป็นการช่วยเหลือต่อเนื่องจากปี 2562 รวมเป็น 5,243 คน ส่วนเด็กนอกระบบฯ มีเป้าหมายสำรวจ 31,795 คน สำรวจแล้ว 19,353 คน เป้าหมายช่วยเหลือ 2,000 คน ซึ่งปัจจุบันกำลังจัดทำแผนช่วยเหลือ 484 คน

ผศ.ดร.อินทรีกล่าวว่าตั้งใจจะต่อยอดโครงการฯ นี้ เพื่อเป็นแนวทางการช่วยเหลือที่ยั่งยืนในจังหวัด จึงมีแนวคิดสร้างแผนที่ระบบดิจิทัลจากฐานข้อมูลของโครงการฯ เพื่อค้นหากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสำรวจหรือช่วยเหลือ และส่งต่อไปกับทีมสหวิชาชีพอย่าง พมจ. ที่มีศูนย์การเรียนรู้และหน่วยฝึกอาชีพ หรือหอการค้าที่มีสถานประกอบการในพื้นที่ และเครือข่ายด้านเกษตรอินทรีย์เป็นหน่วยฝึกด้านการเกษตร ซึ่งการเชื่อมต่อข้อมูลเหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหา และพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้ตรงจุดมากขึ้น นอกจากนี้ การดึงเครือข่ายภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อส่งต่อกลุ่มเป้าหมายให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ จะช่วยให้เกิดการรับรู้เป็นวงกว้าง ให้ผู้ที่มีกำลังทรัพย์และพร้อมช่วยเหลือเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีแผนที่จะจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือ และสานต่อโอกาสทั้งด้านการศึกษาและอาชีพให้กับเด็กนอกระบบฯ หรือเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์อีกด้วย

“ในฐานะคนทำงาน พวกเราเปรียบเสมือนฟันเฟืองเล็ก ๆ ในพื้นที่ ที่ช่วยขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาให้เกิดความเสมอภาคขึ้น เพราะงานด้านการศึกษาเป็นงานสร้างคน ถึงแม้จะไม่ได้คาดหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งจังหวัด แต่เราหวังว่าจะเกิดการขยับในจุดเล็ก ๆ และนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนให้ดีขึ้นรอบด้านต่อไปในอนาคต” ผศ.ดร.อินทรี กล่าว

เด็กต้องได้รับโอกาส และมีที่ยืนในสังคม

นางอุไรวรรณ ฐิติวัฒนากุล อายุ 48 ปี ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) เล่าถึงจุดเริ่มต้นที่เข้ามาทำงานกับโครงการฯ ว่า เธอเป็นพยาบาลวิชาชีพชำนาญการที่ รพ.สต.โคกเทียม อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี มีหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่อยู่แล้ว สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นเหมือนกำลังสำคัญที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต เมื่อมีโอกาสช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตเขาให้ดีขึ้นทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ ก็พร้อมทำทันทีเพราะอยากให้พวกเขาได้รับโอกาสได้มีที่ยืนในสังคมต่อไปได้

“การทำงานในฐานะ CM ของเราจะแตกต่างออกไป เพราะเรามีองค์ความรู้ด้านสาธารณสุข สามารถช่วยเหลือทั้งด้านสุขภาพร่างกาย และครอบคลุมถึงสภาพจิตใจของเด็ก เรามีเครือข่ายในพื้นที่ทั้ง อสม. และ อพม. ซึ่งมีความคุ้นเคยกับคนในพื้นที่อยู่แล้ว ทำให้เข้าถึงตัวเด็กและสามารถรับฟังปัญหาเพื่อช่วยเหลือได้ตรงความต้องการเขามากที่สุด” นางอุไรวรรณ กล่าวและเสริมว่า จากการลงพื้นที่พบสาเหตุที่ทำให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาซับซ้อนและเปราะบาง ไม่ใช่แค่ครอบครัวยากจนเท่านั้น แต่มีทั้งปัญหาเสพติดท้องไม่พร้อม สุขภาพจิต การลงพื้นที่ไปหาเขาต้องไม่ถามเพื่อเอาข้อมูลว่า ทำไมไม่เรียนหนังสือ ทำไมใช้ยาเสพติด การตั้งคำถามแบบนี้เด็กจะไม่เปิดใจ แต่เราควรเข้าหาเขาเหมือนผู้ใหญ่คนหนึ่งที่ชวนพูดคุย ให้เขาเล่าชีวิตประจำวันว่าเป็นอย่างไรบ้าง ทำอะไรอยู่โดยเราทำหน้าที่เป็นผู้รับฟัง และหลังจากนั้นจึงช่วยหาแนวทางการช่วยเหลือตามที่เขาต้องการ

นางอุไรวรรณ เล่าถึงวิธีการช่วยเหลือ นายพงศกร ศรีโท หรือ โก่อ อายุ 19 ปี เด็กนอกระบบฯ ในพื้นที่บ้านโคกเทียม ให้ฟังว่าเมื่อได้ข้อมูลจาก อสม. ก็ลงพื้นที่ไปหาที่บ้านเพื่อเก็บข้อมูลและสอบถามความต้องการช่วยเหลือ โก่อเล่าให้เราฟังว่า เขาไม่ได้เรียนหนังสือไม่ได้ทำงาน อยู่บ้านเฉย ๆ ไปช่วยยายทำนาเป็นบางครั้ง ถ้ามีเงินก็ซื้อยาเสพติดมาเสพบ้าง โก่อบอกว่าเขาไม่รู้ว่าตัวเองอยากทำอะไร ไม่ได้มีเป้าหมายชีวิต หากถามว่าอยากเลิกเสพยาหรือไม่ โก่ออยากเลิก แต่ไม่รู้ว่าต้องเริ่มยังไงหรือต้องไปหาใคร ทาง CM จึงนัดหมายโก่อมาทำกลุ่มจิตสังคมบำบัดพร้อมกับเพื่อนอีก 5 คนที่ รพ.สต.โคกเทียม โดยมีผู้นำชุมชนที่คุ้นเคยกับเด็ก ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และชวนตั้งเป้าหมายในการเลิกยาเสพติด หลังจากทำกลุ่มจิตบำบัดไป 2 ครั้ง เราก็เห็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

อุไรวรรณ ฐิติวัฒนากุล

“เราชวนโก้ไปเข้าค่ายสานฝัน ปันสุข เพื่อสร้างศักยภาพให้เขาได้พบเจอเพื่อนใหม่ได้รับประสบการณ์ใหม่จากเพื่อนและพี่ในค่าย เมื่อกลับมาจากค่ายจึงถามความต้องการช่วยเหลือและแนวทางการใช้ชีวิตของเขาอีกครั้ง โก้บอกว่าเขาอยากกลับไปเรียนหนังสือให้จบ และหางานทำ เราจึงพาไปสมัครเรียน กศน. เพื่อให้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะได้มีวุฒิการศึกษาไปใช้สมัครงานหรือเรียนต่อได้”

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโก้เลิกยาเสพติดแล้ว ถึงแม้เขายังไม่รู้ว่าจะตัวเองอยากทำอะไรหรืออนาคตอยากเป็นอะไร แต่โก้ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า จะเรียน กศน. ให้จบเพื่อจะได้มีวุฒิการศึกษาไปฝึกทักษะอาชีพกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เมื่อถึงตอนนั้นค่อยเลือกสาขาอาชีพที่จะฝึกอีกที ระหว่างนี้ก็ออกไปทำงานรับจ้างตัดอ้อยกับแม่เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระ และหารายได้มาดูแลตัวเองและครอบครัวต่อไป

และนี่คือ ‘พลัง’ ความร่วมมือของเครือข่ายในพื้นที่ ที่แม่จะเป็นพลังขับเคลื่อนการทำงานในจุดเล็ก ๆ แต่หากพลังเล็ก ๆ เหล่านี้สามารถหลอมรวมแนวคิดและวิธีการทำงานร่วมกันได้ โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กอุบลฯ ย่อมอยู่ไม่ไกลเกินฝัน

พงศกร ศรีโห

ต่อให้ใช้เวลาอีก 10 ปี ถ้าเด็กกาญจนบุรีได้เรียน เราก็จะทำ

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดกาญจนบุรี

- ● การมีโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สำหรับจังหวัดกาญจนบุรีถือว่า 'เป็นโอกาส' ดี ทำให้เราสามารถค้นหาเด็กปฐมวัยและเด็กเยาวชน ที่อยู่นอกระบบการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส และดึงเขากลับมาสู่เส้นทางที่ถูกต้อง ช่วยให้เขาได้เรียนต่อ ได้ฝึกทักษะอาชีพ เพื่อให้เขาอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข
- ●

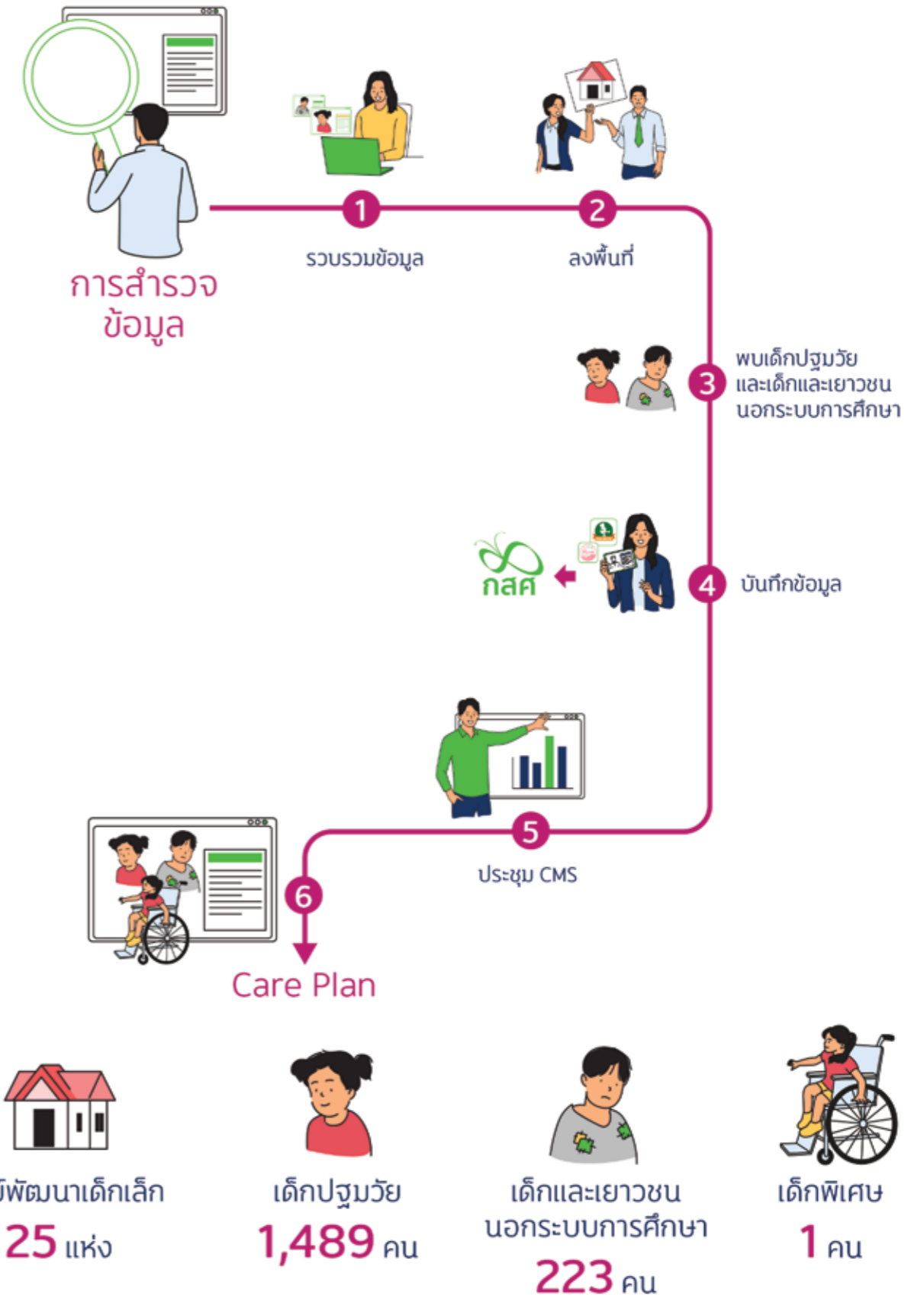
คือบทสรุปที่ นายสถาปนา ธรรมโมรา หรือ ปลัดตุ้ย ปลัดเทศบาลตำบล เขาโจด อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้รับผิดชอบโครงการฯ พูดถึง งานที่ทำตลอดปีที่ผ่านมา

ปลัดตุ้ย เล่าว่า กาญจนบุรีมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ เนื่องจาก เป็นจังหวัดใหญ่ มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีความแตกต่างกันทั้ง ด้านภูมิประเทศ เชื้อชาติ อาชีพ ขณะที่ภาวะเศรษฐกิจของประชากรอยู่ใน เกณฑ์ต่ำถึงปานกลาง อัตราการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรมีสูง ส่งผลให้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ทีมงานจึงร่วมมือกันดูแลเด็กและเยาวชนจังหวัดกาญจนบุรี ให้สามารถเข้าถึง การศึกษาได้อย่างเสมอภาค เพราะเชื่อว่า ถ้าเด็กได้รับการดูแลที่ดี ได้รับโอกาส ในการเรียนรู้ เขาจะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป ซึ่งสอดคล้อง กับเป้าหมายเดียวโครงการฯ

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดกาญจนบุรี

กาญจนบุรี เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีความแตกต่างกันทั้งด้านภูมิประเทศ เชื้อชาติ อาชีพ ภาวะเศรษฐกิจของประชากร อยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงปานกลาง อัตราการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรมีสูง เป็นสาเหตุให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทีมงานจึงร่วมมือกันดูแลเด็กและเยาวชนให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเสมอภาค เพราะเชื่อว่า **ถ้าเด็กได้รับการดูแลที่ดี เข้าถึงโอกาสต่าง ๆ เขาจะสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดี**

คนเมืองกาญจน์ 'สานพลัง' สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

สำหรับกลไกการขับเคลื่อนงานสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี ปลัดตุ้ย เล่าว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นเรื่องซับซ้อนและไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องใช้ความร่วมมือจากหลายหน่วยงานเข้ามาบูรณาการทำงานร่วมกัน ทีมงานจึงระดมพลังจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมี 'สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี' ทำหน้าที่รวบรวมภาคีเครือข่ายเข้ามาทำงานร่วมกัน เช่น สภาองค์กรชุมชนจังหวัด อาสาสมัครจังหวัด อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมัชชาจังหวัด และสถาบันศรัทธาภิภูมมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยมีอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ให้ความช่วยเหลือ ทั้งอนุญาตให้ใช้อาคารสถานที่ สำนักงาน รวมถึงสนับสนุนบุคลากรเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการทำงาน นอกจากนี้สภาการศึกษาจังหวัดยังทำงานเชื่อมโยงกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี

และเพื่อให้การทำงานของภาคีเครือข่ายเดินหน้าไปได้ด้วยดี ทีมงานจึงจัดตั้งกลไกการทำงานโดยแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีขึ้น โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง และแบ่งคณะทำงานออกเป็น 8 คณะ ดังนี้ 1. คณะทำงานการศึกษาเชิงประเด็น เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เด็กปฐมวัย เด็กพิเศษ และการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2. คณะกรรมการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ทำงานในอำเภอเลาขวัญ อำเภอหนองปรือ อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอท่าม่วง อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอสังขละบุรี และอำเภอเมืองกาญจนบุรี 3. คณะกรรมการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ 4. คณะทำงานแอปพลิเคชัน 5. คณะทำงานสมัชชาการศึกษา 6. คณะทำงานคุณภาพชีวิตและความช่วยเหลือ 7. คณะทำงานประเมินผลการหนุนเสริมพลัง และประชาสัมพันธ์ 8. คณะกรรมการขับเคลื่อน ที่เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนโครงการฯ

ปลัดตุ้ย เล่าว่า เนื่องจากเป็นงานใหม่ เมื่อเริ่มต้นทำงานทีมจึงต้องเร่งสร้างความเข้าใจเพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นเป้าหมายร่วมกันก่อนเป็นลำดับแรก โชคดีที่จังหวัดกาญจนบุรีมีภาคีเครือข่ายและจิตอาสาที่มี 'ใจ' เข้ามาเป็นทีมงานที่พร้อมให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น

เริ่มต้นทดลอง เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

นอกจากความเข้มแข็งในการจัดตั้งกลไกทำงาน 8 คณะ เพื่อขับเคลื่อนความเสมอภาคทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี ที่เป็นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนแล้ว ทีมงานยังมีการออกแบบกระบวนการทำงานที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ปลัดตุ้ย เล่าถึงการทำงานปีแรกว่า พื้นที่ในจังหวัดกาญจนบุรี มีบริบทแตกต่างกัน จึงมีการทดลองโมเดลการทำงานหลายรูปแบบ โดยเฉพาะรูปแบบการค้นหาและช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษา ที่ใช้ผู้สำรวจต่างกัน ทั้ง กศน. สภาองค์กรชุมชน ครูจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือเปิดโอกาสให้สภาเด็กและเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อเชื่อมโยงผู้ใหญ่ในตำบลให้เข้ามามีส่วนร่วม

“การออกแบบการทำงานเช่นนี้ช่วยลดภาระให้หลายภาคส่วนเห็นว่า ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเมืองกาญจน์ได้”

สถาปนา ธรรมโมรา

ผลจากการทำงานที่ผ่านมา ปลัดตุ้ยและทีมงานค้นพบว่า กลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนงานด้านเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา คือ ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) และระบบจัดการช่วยเหลือรายกรณี (CMS : Case Management System) ที่สามารถค้นหาและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการ ต่างจากที่ผ่านมาที่เป็นการช่วยเหลือแบบเหมาเข่ง ทุกคนได้รับการช่วยเหลือเหมือนกันหมด สำหรับขั้นตอนการช่วยเหลือเริ่มต้นที่การสำรวจและค้นหา โดยใช้ฐานข้อมูลจากส่วนกลางผสมกับข้อมูลในพื้นที่ จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อค้นหา กลุ่มเป้าหมายตามข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งขั้นตอนนี้ CM ในแต่ละพื้นที่จะมีบทบาทสำคัญมาก ทั้งลงพื้นที่ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น และท้องที่ โดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่รู้ข้อมูลเด็กเยาวชนเป็นอย่างดี เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะส่งต่อให้ CMS ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ เพื่อขอคำปรึกษาเรื่องการวางแผนการช่วยเหลือรายกรณี (Care Plan) ให้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ปลัดตุ้ยเล่าว่า ปีแรกโครงการฯ วางเป้าหมายการสำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาไว้ที่ 17,749 คน แต่เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่กว้างใหญ่ ทำให้การค้นหาและช่วยเหลือทำได้ช้า แต่ก็ทำให้ทีมงานพบข้อมูลที่น่าสนใจหลายประการ เช่น เด็กเยาวชนหลังจากเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อ หรือศึกษาต่อแล้วต้องออกกลางคัน เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจจึงต้องออกมาช่วยเหลือครอบครัว การเป็นพ่อแม่วัยใส การเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ ครอบครัวแตกแยก ที่สำคัญคือ ขาดทักษะกระบวนการคิดแบบมีเหตุมีผล ทำให้ตกเป็นเหยื่อของสังคม ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำไปซ้ำมา ดังนั้น นอกจากการสนับสนุนให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้ว ทีมงานยังต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตามความถนัด และฝึกทักษะอาชีพที่จำเป็นเพื่อรองรับการทำงานในอนาคต

‘เปิดพื้นที่สร้างคุณค่า’ เติมเต็มความภาคภูมิใจ ให้กลุ่มเป้าหมาย

นอกจากการช่วยเหลือเพื่อเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาแล้ว การสร้างพื้นที่ให้กลุ่มเป้าหมายได้แสดงศักยภาพความสามารถเพื่อสร้างตัวตนให้มีคุณค่าในสังคม ก็เป็นสิ่งที่ทีมงานให้ความสำคัญไม่แพ้กัน ปลัดตุ้ย เล่าว่า สำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา นอกจากปัญหาความยากจนและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแล้ว ปัญหาเรื่องการเข้าสังคมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม เด็กหลายคนต้องออกจากระบบเพราะเข้าสังคมไม่ได้ มีปัญหากับเพื่อนหรือครูในโรงเรียน การทำให้เด็กกลุ่มนี้กลับเข้าสู่ระบบจึงยากมาก ด้วยเหตุนี้ทีมงานจึงมุ่งมั่นให้เด็กกลุ่มนี้ฝึกทักษะอาชีพที่ตัวเองชอบ ให้เขาได้ลงมือทำจริง ขยายจริง เพื่อให้รู้ว่าสิ่งที่ทำ สามารถสร้างรายได้ได้จริง และจะเป็นอาชีพติดตัวเขาต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ทีมงานยังหาพื้นที่ให้เด็กกลุ่มนี้ได้นำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งจะช่วยเติมเต็มความภาคภูมิใจให้เขาด้วย

ตัวอย่างเช่น นางสาวกัณทิมา สระทองเงิน หรือน้องเฟิร์น กลุ่มเป้าหมายจากอำเภอด่านมะขามเตี้ย ที่ได้รับโอกาสจากการไปเป็นวิทยากรสอนทำขนมในงานวันวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอลำปาง น้องเฟิร์น เล่าว่า เธอออกจากระบบการศึกษาในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพราะเข้ากับสภาพสังคมตอนนั้นไม่ได้ จึงออกมาช่วยที่บ้านทำเกษตรอยู่ 3 ปี แม้จะไม่ได้มีเรื่องทุกชี้อะไร แต่ก็มองไม่เห็นอนาคตตนเอง กระทั่งได้มาเจอกับ CM ของโครงการฯ

“ครั้งแรกที่เจอกันพี่ CM แนะนำให้กลับไปเรียนต่อ แต่หนูไม่อยากเรียน พอพี่เขาแนะนำเรื่องการฝึกอาชีพเลยสนใจ จึงขอรับความช่วยเหลือจากโครงการฯ เลือก

ฝึกอาชีพทำขนม พี่ CM ก็สนับสนุนเต็มที่ พาหนูไปเรียนทำขนม และให้งบประมาณส่วนหนึ่งเป็นทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพ ความรู้สึกตอนนั้นคือดีใจมากที่มีทางเลือกในชีวิตนอกจากเป็นเกษตรกร”

แม้ว่าในช่วงแรกการฝึกทำขนมของเฟิร์นจะผิดพลาดมากกว่าสำเร็จ แต่เฟิร์นก็ยังไม่หยุดฝึกฝนจนวันหนึ่งคนที่บ้านบอกว่าใช้ได้ คำนี้เติมเต็มความมั่นใจให้เฟิร์นกล้าทำขนมออกขาย ซึ่งก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี และกลายเป็นอาชีพให้เฟิร์นเลี้ยงตัวเองได้ เฟิร์นเล่าว่า วันที่เข้าไปสอนทำขนมที่โรงเรียนรู้สึกตื่นเต้นและกลัวมากกว่าคนจะมองเฟิร์นแบบไหน แต่ระหว่างสอนมีทั้งเด็กนักเรียน ครู และคนอื่น ๆ มาพูดคุย และชมว่าขนมอร่อย คำพูดเหล่านั้นได้เติมเต็มความภาคภูมิใจ และสร้างกำลังใจให้เฟิร์นเป็นอย่างมาก

กัณทิมา สระทองเงิน

เช่นเดียวกับ นางสาวอรยา ไทยทันท์ หรือ กิ๊ก เยาวชนวัย 20 ปี ที่ต้องออกจากโรงเรียนด้วยวัยเพียง 15 ปี และไม่สามารถเข้าเรียนในระบบได้อีก เนื่องจากตั้งครรถก่อนวัยอันควร กิ๊กจึงตัดสินใจเรียน กศน. เพื่อจะได้มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ไปสมัครงาน แต่ติดที่ต้องดูแลลูก กิ๊กจึงตัดสินใจลาออกจากงาน หางานทำในชุมชนด้วยการทำขนมตาลขาย รับจ้างสูบน้ำเข้านาให้กับเกษตรกรในพื้นที่ จนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ เข้ามาสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เห็นกิ๊กชอบทำอาหาร จึงชวนฝึกอาชีพกับวิสาหกิจชุมชนจรเข้ทอง บ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 1 เดือน จนสามารถทำพริกแกงส่งขายร้านค้าในชุมชนได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1-3 กิโลกรัม มีรายได้ครั้งละประมาณ 200-300 บาท

จนถึงตอนนี้กิ๊กมีรายได้มาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่ต้องกู้หนี้ยืมสินใคร ที่สำคัญคือ กิ๊กสามารถทำงานอยู่ที่บ้านไปพร้อมกับดูแลลูก ส่วนการต่อยอดในอนาคต กิ๊ก บอกว่า อยากทำน้ำพริกจากหมูขาย เพราะเห็นวิธีการทำและส่วนผสมคล้ายกัน

“โครงการฯ นี้เป็นเหมือนสะพานเชื่อมต่อโอกาสให้เราได้ฝึกวิชาชีพ มีทักษะความรู้ติดตัวเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ ที่สำคัญคือ ทำให้มุมมองทางความคิดเปิดกว้างยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการส่งต่อความรู้ด้านการทำน้ำพริกให้กับคนอื่น ๆ ที่สนใจ ภูมิใจมากที่ได้ส่งต่อโอกาสดี ๆ ให้กับคนอื่น” กิ๊ก กล่าวทิ้งท้าย

‘สร้างครู’ งานสำคัญ เพื่อยกระดับเด็กปฐมวัย กาญจนบุรี

นอกจากการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ปลัดตั๋ย บอกว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยเป็นอีกหนึ่งกลุ่มเป้าหมายที่จังหวัดให้ความสำคัญผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมรับจ้างทั่วไป ไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีเอกสารสิทธิเป็นของตนเอง เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตป่าสงวนฯ ต้องเช่าที่ดินเพื่อหาเช่ากินค่า บางครอบครัวพ่อแม่ต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด การเลี้ยงดูบุตรตกเป็นภาระของผู้สูงอายุ การดูแลจึงขาดพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย

ปีแรกทีมงานตั้งเป้าค้นหาเด็กปฐมวัยยากจนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 10,565 คน และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 25 แห่งให้ได้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ โดยไม่เน้นให้เงินแต่เน้นการ ‘สร้างครู’ ผู้มีส่วนหล่อหลอมเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการสนับสนุนเงินทุนในการพัฒนาศักยภาพของครู และพัฒนาคุณภาพของ ศพด. ไปพร้อมกัน

ด้วยเหตุนี้ ในช่วงเริ่มต้นการทำงานทีมงานจึงต้องสร้างความเข้าใจให้กับครูผู้ดูแลเด็กเล็กและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการพัฒนาครูเพื่อสร้างเด็กที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษ

ที่ 21 รวมถึงการดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา การส่งเสริมทักษะตามช่วงวัย รวมถึงการพัฒนาให้ครูเป็นวิทยากรกระบวนการที่สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กตามช่วงวัยได้ ทั้งยังต้องสื่อสารสิ่งที่ทำกับเพื่อนครูและผู้ปกครองได้ด้วย

“งานนี้เป็นงานหินมากทั้งสำหรับทีมงาน และครู ศพด. แต่ถ้าพวกเราร่วมมือกัน และทำงานที่ตั้งใจไว้สำเร็จ เด็ก ๆ ที่เราช่วยกันดูแลก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แม้จะยากแต่พวกเราต้องทำให้ได้” ปลัดตั๋ย ย้ำ

1 ปีแห่งการทำงาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การทำงานตลอดขวบปีแรก จังหวัดกาญจนบุรีเริ่มต้นอย่างช้า ๆ ด้วยข้อจำกัดหลายอย่าง แต่ก็สามารถสำรวจและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้เป็นที่น่าพอใจ โดยสามารถช่วยเหลือกลุ่มเด็กปฐมวัยยากจนใน ศพด. ได้ทั้งสิ้น 1,489 คน กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา สามารถช่วยให้เรียนต่อและฝึกอาชีพได้รวม 375 คน และจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ 25 แห่ง ซึ่งหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จของการทำงานครั้งนี้คือ ‘ทีมงานจิตอาสา’

“จังหวัดกาญจนบุรีเรามาด้วย ‘จิตอาสา’ มีภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ยอมรับว่าเป็นภารกิจที่หนักและยาก เพราะต้องไปหาครอบครัว ไปหาเด็กที่ไม่อยากเรียนต่อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหา เช่น เด็กแว้น เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่โดนกดค่าแรง เราจะดีใจมากหากสามารถนำเด็กกลุ่มนี้กลับสู่ระบบการศึกษาได้ เราไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องช่วยเหลือเด็กได้ 100 เปอร์เซ็นต์ เราคิดแค่เพียงว่าช่วยเด็กจำนวนเท่าไรก็ได้ ขอแค่ได้ส่งเขาไปตามช่องทางที่ควรจะเป็น เรายินดีที่จะเห็นดั้นด้น หากเหนื่อยแล้วเด็กได้เรียนต่อ ต้องใช้เวลาอีก 10 ปี เราก็ออม”

ปลัดผู้ย คาดหวังว่า หากโครงการฯ นี้สามารถพัฒนา ‘กลไกสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาระดับจังหวัด’ ให้มีความเข้มแข็งได้ทุกภาคส่วน ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม รวมถึงภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในจังหวัด ไม่ได้มองว่าปัญหานี้เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องเป็นผู้แก้ไข แต่มองว่าปัญหานี้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขได้ ภาพฝันที่อยากให้เห็นเด็กกาญจนบุรีได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีอาชีพ มีรายได้เติบโตเป็นเด็กรักถิ่น รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี และยังคงดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาญจนบุรีไว้ได้อย่างยั่งยืนคงจะเป็นจริงได้ในที่สุด

พัฒนาการปีที่ 2 เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น ของเด็กเยาวชนกาญจนบุรี

ก้าวสู่ขวบปีที่ 2 ของการทำงานเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ทีมงานมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานใหม่ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีเข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ เน้นต่อยอดงานเดิม คือ ‘สมาคมสภาการศึกษา’ เข้ามาทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานในทุกมิติ ตั้งเป้าหมายในการสำรวจและช่วยเหลือเด็กปฐมวัยใน ศพด. จำนวน 9,212 คน ช่วยเหลือ 4,500 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาสำรวจ 8,331 คน ช่วยเหลือ 1,375 คน และพัฒนา ศพด. รวม 30 แห่ง

ดร.ณรงค์เดช รัตนานนท์เสถียร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เล่าว่า โครงการฯ นี้สร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นอย่างมาก เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษา และสร้างกำลังใจทั้งผู้ให้และผู้รับ นอกจากนี้ยังทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเห็นกลไกการทำงานที่สามารถเข้ามาดูแลช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสในจังหวัด

“ผมมองว่าในอนาคต อปท., อบต. หรือเทศบาล สามารถทำโครงการลักษณะนี้ได้ ถ้าเขาเกิดความตระหนักรู้ เข้าใจ เห็นใจ และอยากให้โอกาสกับเด็ก ผมอยากเห็นภาพที่จังหวัดกาญจนบุรีสามารถจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้ด้วยกลไกในจังหวัดเอง เพราะนั่นหมายความว่า ความยั่งยืนของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรีได้เกิดขึ้นแล้ว”

ดร.ณรงค์เดช รัตนานนท์เสถียร

ONE DATA,
ONE ORGANIZATION,
ONE PLAN

กลยุทธ์สร้างความเสมอภาค
ทางการศึกษาจังหวัดนครนายก

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดนครนายก

‘นครนายก’ เมืองเล็ก ๆ แสนสงบ
ที่มียุทธศาสตร์จังหวัดคือ เป็นเมืองเกษตรปลอดภัย
เมืองอุตสาหกรรมบริการ แต่การจะก้าวสู่จุดหมายได้อย่างงดงามนั้น
ปฏิเสธไม่ได้ว่ากุญแจสำคัญอยู่ที่ **‘การพัฒนาคน’**

ด้วยเหตุนี้จังหวัดนครนายกจึงได้กำหนด
ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดด้านการศึกษา โดย
มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใต้วิสัยทัศน์
ที่ว่า **“ประชาชนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาและเรียนรู้
ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขใน
เมืองท่องเที่ยวธรรมชาติ สอดคล้องกับปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลก
ศตวรรษที่ 21”**

มุ่งเน้นเป้าหมาย ดังนี้ 1. การเสริมสร้าง
คุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัย อยู่ร่วมกัน
ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุขตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความภาคภูมิใจในความเป็น
ชาติไทย 2. พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการ
แข่งขันของผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้อง
กับความต้องการของตลาดแรงงานให้มีขีดความสามารถ
ในการแข่งขันระดับประเทศ 3. ยกระดับคุณภาพและ
ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทุกช่วงวัย 4. กำหนด
ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสริมสร้าง

โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา 5. ส่งเสริม
และพัฒนาหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนรู้ แหล่ง
เรียนรู้ และการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตกับสิ่งแวดล้อม 6. พัฒนาระบบบริหารจัดการ
ตามหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ศึกษาทุกภาคส่วน

ทั้งนี้ จังหวัดนครนายกได้วางระบบการบริหาร
จัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ใช้กลยุทธ์ป่าล้อมเมือง กระจาย
อำนาจการบริหารโดยอาศัยหลักการที่ว่า รากฐานต้อง
เข้มแข็ง ใช้ภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ คือ ผู้นำท้องที่
ผู้นำท้องถิ่น ครู สาธารณสุข ตลอดจนภาคประชาสังคม ที่
รู้ปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่ มีการบูรณาการ
ข้อมูลเป็นฐานข้อมูลของจังหวัด ที่พร้อมนำไปอ้างอิงและ
ขยายผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้าง
คุณภาพชีวิตประชากรในจังหวัด โดยเฉพาะการคัดกรอง
กลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงตามเป้าหมายโครงการจัดการ
ศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุน
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

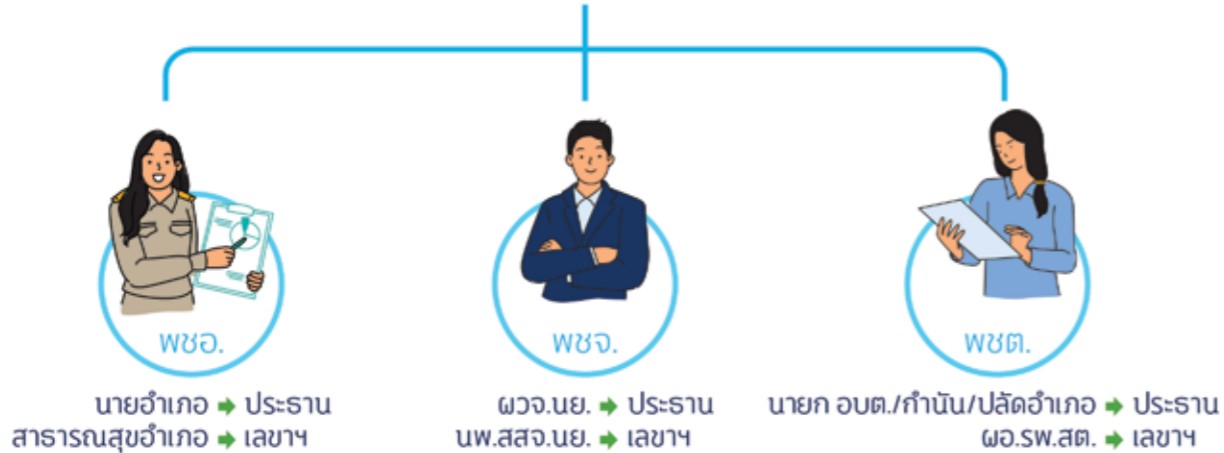
กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดนครนายก

ปัญหาผู้สูงอายุและปัญหาช่องว่างระหว่างวัย เป็นปัญหาใหญ่ของจังหวัดนครนายก เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ เพราะพ่อแม่แยกทาง หรือออกไปทำงานนอกพื้นที่ เกิดปัญหาครอบครัวหว่งกลาง เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เด็กเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา

บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดแบบ **ONE DATA ONE ORGANIZATION ONE PLAN**

กลไกการทำงานปี 2562

สำนักงานสถิติจังหวัด กศน./ศพด.

กองทุนเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

ผู้ดูแลเด็กรายกรณี จัดทำแผนการดูแล (Care Plan) ติดตามพัฒนาการเด็ก และให้คำแนะนำ

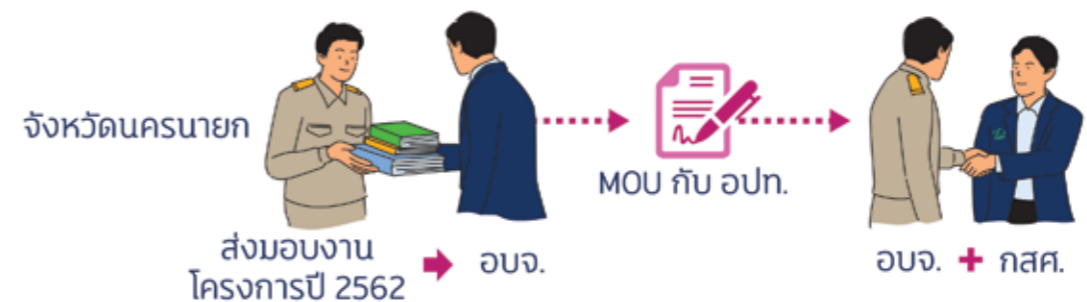

ครู ศพด. เด็กปฐมวัยใน ศพด. สังกัด อปท.
 •สำรวจ 3,342 คน
 •คัดกรอง 3,030 คน
 •ช่วยเหลือ 976 คน

ครู กศน. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
 •สำรวจ 11,030 คน
 •ช่วยเหลือ 800 คน
 •ตรวจซ้ำโดย พชต. พชอ. 385 คน

กลไกการทำงานปี 2563

‘การศึกษา’ ใบเบิกทางสำคัญของสังคมไทย

นายณัฐพงศ์ ศิริชนะ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก เล่าว่า ‘ความเสมอภาคทางการศึกษา’ หมายถึงทุกคนสมควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายให้เด็กทุกคนเรียนฟรี แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ใช่ เนื่องจากประเทศไทยยังมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอยู่ เด็กยากจนกับเด็กที่มีฐานะดียังมีโอกาสต่างกันอยู่มาก ส่วนปัญหาใหญ่ของจังหวัดนครนายก คือ ปัญหาผู้สูงอายุและปัญหาช่องว่างระหว่างวัย เนื่องจากสภาพครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวหัวงกลาง เด็กเยาวชนอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย เพราะพ่อแม่เสียชีวิตหรือแยกทางกัน ทำให้เด็กก้าวไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา

“ในประเทศไทยการเลื่อนฐานะทางสังคม ชนชั้น และเศรษฐกิจ จาก Nobody จะเป็น Somebody ได้ ต้องใช้การศึกษาเป็นใบเบิกทาง แม้ปัจจุบันอาจจะใช้ทักษะความรู้ความสามารถเป็นใบเบิกทางได้ แต่การศึกษาก็ยังสำคัญที่สุดสำหรับสังคมไทย ฉะนั้นเราจึงต้องทำให้เด็กอ่านออกเขียนได้ เพื่อให้เขาสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง” นายณัฐพงศ์ ยืนยัน

ONE DATA
ONE ORGANIZATION
ONE PLAN

ณัฐพงศ์ ศิริชนะ

เมื่อพูดถึงกลไกการทำงานของจังหวัดนครนายก นายณัฐพงศ์ บอกว่า การช่วยเด็กเยาวชนให้มีความเสมอภาคทางการศึกษาได้ต้องมี ‘กลไก’ การทำงาน และมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ การขับเคลื่อนงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดนครนายกในปีแรก จึงเน้นไปที่การบูรณาการการทำงาน **ONE DATA, ONE ORGANIZATION, ONE PLAN** ผสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัด โดย ‘**ONE ORGANIZATION**’ ใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และกำนัน เป็นประธาน ส่วนนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นเลขานุการตามลำดับ

ส่วนคณะกรรมการประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ภาคประชาสังคม พัฒนาสังคมและความมั่นคง

ของมนุษย์ หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา พัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความหลากหลาย ถ่วงดุล และตรวจสอบได้ โดยคณะกรรมการระดับจังหวัดจะทำหน้าที่ อำนวยการ บูรณาการ กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงาน และจัดสรรทรัพยากร (Supply Side) คณะกรรมการระดับอำเภอจะทำหน้าที่บูรณาการปัญหาความต้องการระดับพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญ (Demand Side) ส่วนคณะกรรมการระดับตำบล เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในพื้นที่ มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านเด็กปฐมวัย และคณะทำงานด้านเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาช่วยกันทำงาน

‘**ONE DATA**’ เป็นการบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานจัดเก็บให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกันที่ทุกหน่วยงานสามารถใช้ร่วมกัน โดยมีสำนักงานสถิติจังหวัดนครนายก เป็นเจ้าภาพ ‘**ONE PLAN**’ คือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลความหมาย จัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาให้เป็นแผนเดียว แต่แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบและงบประมาณตาม Function Area Agenda ในลักษณะ ‘แยกกันเดิน ร่วมกันดี’ โดยคาดหวังว่าการทำงาน ทั้งระบบเช่นนี้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเยาวชนในจังหวัดนครนายกได้

โดยในปีแรกโครงการฯ ตั้งเป้าหมายดำเนินการใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอปากพลี อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ต้องสำรวจ ค้นหา และช่วยเหลือ มีดังนี้ เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 3,342 คน ช่วยเหลือ 976 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาสำรวจ 11,030 คน ช่วยเหลือ 795 คน และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 8 แห่ง

‘ลงมือทำ’

เพื่อไม่ให้มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การทำงานขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการฯ จึงให้ความสำคัญกับการบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการและติดตามผลการดำเนินโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก เป็นประธาน และมีผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนครนายก เป็นเลขานุการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงกำกับดูแล และติดตามความก้าวหน้าของโครงการฯ **2. คณะทำงานด้านกลุ่มเด็กปฐมวัยจังหวัดนครนายก** มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก เป็นประธาน และผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดนครนายก เป็นคณะทำงาน และเลขานุการ มีหน้าที่วางแผน และกำหนดแนวทางในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย ทั้งสนับสนุน ให้คำแนะนำ กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

3. คณะทำงานด้านการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครนายก มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก เป็นประธาน และรองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดนครนายก เป็นคณะทำงานและเลขานุการ มีหน้าที่วางแผน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ให้คำแนะนำ กำกับ ดูแล ติดตาม และรายงานผล **4. คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับจังหวัด (พชจ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล (พชต.)** เป็นกลไกขับเคลื่อน มีหน้าที่ประมวล วิเคราะห์ และกลั่นกรองแผนปฏิบัติการด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดนครนายกระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล รวมถึงการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อการทำงานทั้งสามระดับสอดคล้องกัน กลไกการทำงานจะขับเคลื่อนได้อย่างมั่นคงและเป็นระบบ

‘โครงการอาหารเช้า’

การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้เด็กปฐมวัย

ในส่วนของเด็กปฐมวัย แม้ว่าจังหวัดนครนายกจะมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) อยู่แล้ว แต่พบว่ายังมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่พ่อแม่ไม่ได้ส่งเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความยากจน และไม่มีเวลาเนื่องจากต้องทำมาหากิน แต่ผู้ปกครองทุกคนก็อยากเห็นบุตรหลานเติบโตทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา ทีมงานจึงจัดทำโครงการเสริมอาหารเช้าให้เด็กเล็ก เนื่องจากเห็นว่าอาหารเช้าเป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการทางร่างกายและสมองของเด็กแล้ว ยังเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานมาเข้าเรียนใน ศพด. เพื่อให้บุตรหลานได้รับประทานอาหารเช้าครบทั้ง 5 หมู่

นายณัฐพงศ์ บอกว่า ได้แนวคิดนี้มาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อครั้งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากปัญหาหนึ่งของเด็กนครราชสีมา คือ แต่ละครอบครัวมีลูกเป็นจำนวนมาก ซึ่งการที่จะให้เด็กทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปได้ยาก พระองค์ท่านทรงให้การดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ด้วยการเสริมโฟลิกแอซิด เพื่อเสริมพัฒนาการทางสมอง รวมทั้งให้อาหารเด็กอายุตั้งแต่ 0-6 ขวบ จึงมีการตั้งงบประมาณจังหวัดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดูแลอาหารเด็กทั้งมือเช้าและกลางวัน เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน และยังทำให้เด็กปฐมวัยได้รับสารอาหารครบถ้วนอีกด้วย

“เราหวังไว้ว่าถ้าเด็กมาอยู่กับเรา 3-4 ปี เราเสริมอาหารให้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ เซลล์สมองเขาจะเติบโตเต็มที่พร้อมเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น”

นายณัฐพงศ์ ย้ำว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเกิดผลดีต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดนครนายกจึงต้องการยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 8 แห่งให้ได้มาตรฐานระดับชาติ ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2562 เริ่มต้นด้วยการทำกิจกรรมการเปลี่ยนวิธีคิด **วิธีทำงาน (Mindset) ของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน** ให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการร่วมกันพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ดังนี้

1. มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติและการประกันคุณภาพมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้สื่อ eDLRU รวมถึงมีการร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยของจังหวัดนครนายก โดยเน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี (Montessori)

“เรามองว่า ผู้ปกครองเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย จึงจัดกิจกรรมให้ความรู้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและการสังเกตพัฒนาการเด็กปฐมวัย ร่วมกับครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ครูและนักวิชาการศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ สามารถออกแบบกิจกรรมได้สอดคล้องกับบริบทของ ศพด. และสามารถเพิ่มพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กได้ตามเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยสามารถตอบข้อซักถามเมื่อมีกรรมการลงไปประเมินที่ ศพด. เกี่ยวกับมาตรฐานได้ถูกต้อง ครบถ้วน ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านการประกันคุณภาพตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.

“เด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศเรา ถ้าพื้นฐานของชาติ ก็จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ” นายณัฐพงศ์ ย้ำ

ค้นหาและช่วยเหลือ เด็กนอกระบบการศึกษา

สำหรับเด็กอายุ 7-21 ปี ที่อยู่นอกระบบการศึกษา นายณัฐพงศ์ บอกว่า จังหวัดนครนายกมีเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ต้องทำการสำรวจกว่า 8,000 คน จึงมอบหมายให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนหลัก แต่เนื่องจากการดำเนินการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานเท่าที่ควร จึงมีการทบทวนเพื่อค้นหาหน่วยงานที่มีภารกิจสอดคล้องกับการขับเคลื่อนโครงการฯ รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น เอกชน และประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในชุมชน ให้ได้รับการศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในปี 2563 จึงได้มีการปรับโครงสร้างการดำเนินงาน มอบหมายให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานรับทุน ใช้งบ. พชจ., พชอ., พชต. และ กศน.จังหวัด อำเภอ และตำบลรับผิดชอบงานเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาแทน ทำให้การค้นหาและช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ ทำได้เร็วและตรงจุดมากขึ้น

“เราจะเข้าไปพูดคุยกับเด็กเป็นรายคน เด็กคนไหนที่พร้อมเรียนในระบบได้ก็ให้เรียน หากเด็กคนไหนไม่พร้อมเรียนในระบบก็ส่งต่อให้ กศน. เด็กคนไหนอยากฝึกทักษะอาชีพก็ส่งต่อไปยังสถานประกอบการหรือสถาบันฝึกอาชีพ เนื่องจากปัจจุบันการศึกษาไม่ได้จำกัดเพียงแค่ใบปริญญาหรือประกาศนียบัตรเท่านั้น แต่เด็กจะต้องมีองค์ความรู้ในวิชาชีพนั้น ๆ รู้ให้จริง รู้ให้ลึก และต้องมีภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ เพราะในโลกปัจจุบันสติปัญญา ความรู้ และความเก่งไม่สำคัญเท่ากับการมีคุณธรรม จริยธรรม” นายณัฐพงศ์ บอกถึงแนวทางการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในจังหวัด

ทางเดินใหม่ของ ‘อานันด์’ นายกฤษฎณะ มุฮัมหมัด

ทุกเช้า ‘อานันด์’ หรือ นายกฤษฎณะ มุฮัมหมัด หมูน้อยวัย 16 ปี จากอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จะสะพายถังยาขึ้นหลัง มือถือหัวฉีดเดินเข้าท้องนา เพื่อฉีดยาฆ่าแมลงแลกกับค่าตอบแทนครั้งละ 150-250 บาท แม้จะรู้ว่าอันตราย แต่นี่คือทางรอดเดียวของครอบครัวอานันด์ เล่าว่า ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่จะทำงานรับจ้างทุกอย่างเพื่อส่งเสียเลี้ยงดูเขาและน้องให้ได้ เข้าเรียน เมื่อพ่อแม่ต้องมาล้มป่วยไปพร้อมกัน อานันด์ จึงต้องลุกขึ้นมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว

“ผมทำงานรับจ้างมาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ทำในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตอนช่วง ม.3 พ่อกับแม่ล้มป่วยพร้อมกัน จากที่เคยทำงานเฉพาะวันหยุด ก็เริ่มทำงานมากขึ้น ไปเรียนได้น้อยลง สุดท้ายผมก็ไม่ได้ไปโรงเรียนอีกเลย”

อานันด์ เล่าต่อว่า แม้งานที่ทำอยู่จะเหนื่อยและอันตราย แต่เขาไม่ได้มีทางเลือกในชีวิตมากนัก หลายครั้งที่พ่อกับแม่ต้องไปอยู่โรงพยาบาลนาน ๆ หลังทำงานเสร็จ เขาต้องกลับบ้านไปช่วยดูแลน้องต่อ ตอนนี้เพื่อนหลายคนได้เรียนต่อ ม.4 บางคนได้เรียนต่ออาชีวศึกษา อานันด์ ก็ได้แต่คิดฝันว่าถ้าได้เรียนต่อก็คงดี อย่างน้อยความฝันที่อยากเป็นเจ้าของอู่ซ่อมรถคงใกล้ความจริงมากกว่า

แต่โชคร้ายไม่ได้อยู่กับอานันด์ตลอดไป เมื่อ นางกุลพรภัสร์ จิระประไพ สถิติจังหวัดนครนายก ลงพื้นที่สำรวจและค้นหากลุ่มเป้าหมายร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เห็นว่าอานันด์ต้องได้รับความช่วยเหลือเร่งด่วน เพราะงานที่ทำเป็นงานที่อันตรายต่อร่างกาย และมีแนวโน้มที่จะหลุดจากระบบการศึกษาอย่างถาวร จึงประสานงานกับ ครูสุยมพร ไพเราะ ครูโรงเรียนภัทรพิทยาจารย์

อดีตอาจารย์ที่ปรึกษา เข้ามาช่วยเหลือจนอานันด์สามารถ แก๊ ร ที่ติดอยู่ได้ และตอนนี้อยู่ในระหว่างการจัดทำเอกสารเพื่อทำเรื่องจบมัธยมศึกษาตอนต้น เส้นทางของการกลับเข้าสู่ห้องเรียนของอานันด์จึงเริ่มต้นอีกครั้ง

“ระหว่างที่ทำงานพ่นยา ผมอยากเรียนมาตลอด ถ้าเลือกได้ผมอยากเรียนช่างยนต์ อยากมีอยู่เป็นของตัวเอง จะได้มีเงินเลี้ยงดูพ่อแม่ ส่งน้องให้ได้เรียนสูง ๆ โอกาสที่ได้รับครั้งนี้ผมจะทำให้ดีที่สุด” อานันด์ กล่าวทิ้งท้าย

กฤษฎณะ มุฮัมหมัด

‘ขาดทุนคือกำไร’ หลักคิดการทำงาน เพื่อเด็กนครนายก

การทำงานตลอด 1 ปีที่ผ่านมา จังหวัดนครนายกสามารถสำรวจและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้ เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำรวจได้ 3,342 คน ช่วยเหลือ 976 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาสำรวจ 11,030 คน ช่วยเหลือ 795 คน และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 8 แห่ง ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นที่ดี เพราะทุกความช่วยเหลือคือ การทำให้คุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายดีขึ้น เข้าถึงโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

“ช่วยเด็กได้ 1 คนผมถือว่าคุ้ม ช่วยได้ 2 คน ยิ่งกว่าคุ้ม ช่วยได้ 3 คน ถือว่าเลิศ เพราะคนคนหนึ่งเราสามารถทำให้เขาเป็นคนดี มีการศึกษา สามารถประกอบอาชีพได้หลังจบการศึกษาถือเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินได้ สิ่งที่ผมคิดอยู่เสมอคือ หลักทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่อง ‘ขาดทุนคือกำไร’ อย่าไปคิดต้นทุนทางการเงิน แต่คิดต้นทุนทางเศรษฐกิจ สังคมจะได้อะไร ประเทศชาติจะได้อะไร”

ค้นหา 'คนใจเดียวกัน' เคล็ดลับการลดความเหลื่อมล้ำ จังหวัดระยอง

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดระยอง

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีความเติบโตทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ เป็นหนึ่งในสามของจังหวัดที่อยู่ในโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) เป็นพื้นที่ที่มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมสูง มีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งในจังหวัด

ธงชัย มั่นคง

จังหวัดระยองมีทุนเดิมคือทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวและการเกษตร เช่น การทำสวนผลไม้ การทำสวนยางพารา และการทำประมงเพื่อส่งออก สร้างรายได้จำนวนมากให้จังหวัด ส่งผลให้ประชากรในระยองมีรายได้ต่อหัวสูงที่สุดในประเทศ

นอกจากนี้ จังหวัดระยองยังเป็นหนึ่งในพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งเน้นจัดการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง เป็นจังหวัดจัดการศึกษาด้วยตัวเอง หากมองจากสายตาคนนอก ระยองเป็นจังหวัดที่มีความเพียบพร้อมทั้งโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ แต่สำหรับคนในจังหวัดอย่าง นายธงชัย มั่นคง ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดระยอง ผู้ขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาจังหวัดระยอง กลับมองว่า ในโอกาสที่หลายคนมองเห็น มีปัญหาหลายอย่างซ่อนอยู่

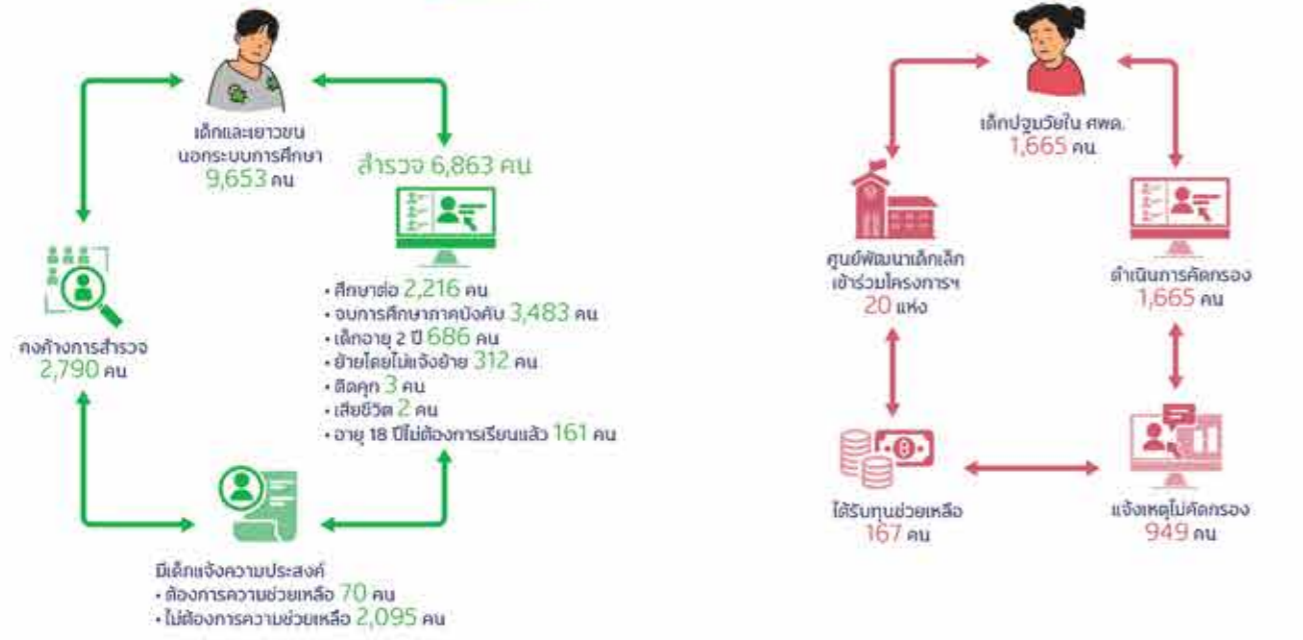
กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดระยอง

เป็นจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวติดอันดับต้น ๆ ของประเทศ มีการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานจากทั่วประเทศ มีเด็กย้ายถิ่นตามผู้ปกครองมาทำงานในช่วงกลางภาคเรียน เสี่ยงที่จะ **ไม่ได้เรียนต่อสูง** เมื่อรวมกับปัญหาการออกนอกระบบการศึกษาของคนในพื้นที่ที่มีอยู่เดิม ทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของจังหวัดระยองทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

กลไกการทำงานปี 2562

ผู้จัดการรายกรณี (CM)
ระดับจังหวัด / ระดับตำบล

จังหวัดระยอง ปี 2563

กลไกจังหวัด 1 ทีม
ทีมกลไก + ทีม CMS + ทีม IT

- จัดทำแผนขับเคลื่อนระดับจังหวัด
- พัฒนา CM ร่วมทำ Care Plan
- พัฒนาการใช้ระบบ Application
- บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของจังหวัด
- นิเทศ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กลไกระดับตำบล ดูแลช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ, เด็กยากจน, สร้างความเข้มแข็งให้ ศพด.
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างระบบตัวอย่าง ฯ

- ผู้จัดการระดับอำเภอ 4 คน**
- จัดทำแผนการขับเคลื่อนระดับอำเภอ
 - สร้างและพัฒนากลไกตำบล
 - พัฒนาการใช้ระบบ Application
 - บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของอำเภอ
 - นิเทศ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ
 - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างระบบตัวอย่าง

- กลไกตำบล 38 ทีม**
- จัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับตำบล
 - พัฒนากลไกการสำรวจข้อมูล
 - พัฒนากลไกการฟื้นฟูและการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย
 - บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของตำบล
 - นิเทศ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ
 - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปัญหาที่ซ่อนอยู่หลังคำว่า ‘โอกาส’

ด้วยความที่ระยองเป็นเมืองใหญ่ มีเม็ดเงินลงทุนมหาศาล ทำให้มีความต้องการแรงงานจำนวนมาก จึงมีแรงงานจากทั่วประเทศหลั่งไหลเข้ามาในจังหวัดระยอง สิ่งตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ การเคลื่อนย้ายของบุตรหลานในวัยเรียนที่ต้องตามผู้ปกครองเข้ามาทำงาน ผอ.ธงชัย กล่าวว่า เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักย้ายมาระหว่างปีการศึกษา จำเป็นต้องพักจากการเรียนระยะหนึ่ง รอยต่อนี้กลายเป็นจุดหักเหสำคัญ ที่เด็กกลุ่มนี้จะขาดโอกาสและหลุดออกจากระบบการศึกษา เมื่อรวมกับปัญหาการออกนอกระบบการศึกษาของคนในพื้นที่ที่มีอยู่เดิม ทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของจังหวัดระยองทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ผลจากการสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของจังหวัดระยองในปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษารวมทั้งสิ้น 67,211 คน คิดเป็นร้อยละ 36.59 ของเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 2-21 ปี แสดงให้เห็นว่ามีเด็กและเยาวชนร้อยละ 63 เท่านั้นที่อยู่ในระบบการศึกษา โดยสาเหตุที่ทำให้ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาเกิดจากสภาพปัญหาที่หลากหลาย เช่น ครอบครัวยากจน ย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง เร่ร่อน ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาพ่อแม่วัยใส รวมถึงปัญหากระบวนการศึกษาที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน

“ระบบการศึกษาไม่เคยเข้าใจเด็ก ใช้ผู้สอนเป็นตัวตั้งโดยไม่สนใจว่าผู้เรียนสนใจหรือไม่ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถตอบสนองความสนใจของเด็กได้ เด็กจึงเบื่อหน่ายกับการเรียน จนเดินออกจากระบบการศึกษาในที่สุด นี่คือจุดบอดของระบบการศึกษาไทย” ผอ.ธงชัย ย้ำ

และเพื่อแก้ปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองจึงร่วมกับมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาจังหวัดระยอง จัดทำโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดระยอง ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลง อำเภอเขาชะเมา และอำเภอวังจันทร์ โดยเน้นสร้างกลไกการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ซึ่งมีจุดเน้นที่สำคัญคือ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการบริหาร และจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงการผลิตและการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่เพื่อการมีงานทำ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการพัฒนาคุณภาพและปริมาณผู้เรียนให้สัมพันธ์กับความต้องการของตลาดในพื้นที่ ภายใต้วิสัยทัศน์ “บูรณาการการศึกษาทุกระบบอย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนมีสมรรถนะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21”

ลองผิด จนเจอถูก

สูตรการสร้างโอกาสทางการศึกษาจังหวัดระยอง

อาจารย์นงนุช อุทัยศรี หรือ ป่านุช คณะทำงานโครงการฯ เล่าว่า สำหรับกลไกขับเคลื่อนระดับจังหวัดที่ทีมงานออกแบบให้มีคณะทำงาน 3 คณะ คือ 1. คณะกรรมการที่ปรึกษา มีผู้ว่าราชการจังหวัดระยองเป็นประธาน 2. คณะกรรมการอำนวยการ มีประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดระยอง เป็นประธาน และ 3. คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้แทนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วม ส่วนในระดับตำบล มีคณะทำงาน 2 ฝ่าย คือ คณะทำงานระดับตำบล 15 ตำบล ที่ประกอบด้วยกำนัน ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผู้อำนวยการ

สถานศึกษา กศน.ตำบล รวมถึงภาคประชาสังคม และฝ่ายสำรวจข้อมูล 15 ตำบล ที่ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครหมู่บ้าน พร้อมทั้งยังมีผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ในระดับจังหวัด และระดับตำบล ที่ดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) อีก 20 ศูนย์ แต่กว่าการทำงานจะเข้าที่เข้าทาง ทีมงานต้องลองผิดลองถูกหลายครั้ง ช่วงแรกของการทำงานวางแผนไว้ว่าจะใช้ภาคราชการเป็นหลักโดยทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล แต่เมื่อลงพื้นที่สำรวจจริงพบว่าต้องใช้กลไกระดับตำบลและกลไกภาคประชาชนเข้ามาช่วย เพราะภาคราชการมีภาระงานมาก ทีมงานจึงปรับวิธีทำงานใหม่ ด้วยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลด้วยตัวเอง ก่อนขอความช่วยเหลือจากภาคราชการแต่ก็ยังคงติดปัญหาคือ ไม่รู้จักคนในพื้นที่

“พวกเรามาจาก อบจ. เป็นหน้าใหม่ในพื้นที่ทีมงานจึงต้องเข้าไปทำความรู้จักกับคนในพื้นที่ใหม่ทั้งหมด เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชี้แจงที่มาที่ไปของโครงการฯ เป้าหมายการให้ความช่วยเหลือ พร้อมกับชวนเข้ามารวมเป็นภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีบริบทการทำงานที่แตกต่างกัน บางพื้นที่ต้องประสานกับท้องถิ่น บางพื้นที่ต้องคุยกับท้องถิ่น ทีมเราก็ลองผิดลองถูกไปเรื่อย ๆ แม้ต้องใช้กำลังกาย กำลังใจอย่างมาก แต่ก็คุ้มค่า เพราะนอกจากจะได้ทำงานกับกลไกระดับตำบลแล้ว ยังได้พบภาคประชาชนคนในพื้นที่ที่มีใจอยากช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เป็นคนที่มีหัวใจเดียวกันที่ทีมกำลังตามหา” ป่านุช เล่าให้ฟังอย่างตื่นเต้นใจ

นงนุช อุทัยศรี

ค้นหา ‘คนใจเดียวกัน’

เคล็ดลับการลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดระยอง

ผลจากการทุ่มเทลงพื้นที่ทำให้ทีมงานจังหวัดระยองได้เครือข่ายคนทำงานเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการทำงานลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจำนวนมาก ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เครือข่ายประชาคมงดเหล้า จังหวัดระยอง เครือข่ายเยาวชนที่ช่วยขับเคลื่อนการทำงานด้านลดปัจจัยเสี่ยงใน 8 ชุมชน รวมถึงครู กศน., ครู สพฐ., เจ้าหน้าที่ อบต., เจ้าของร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ไปจนถึงคนขับรถสองแถว เข้ามาเป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ทำให้การช่วยเหลือทำได้เร็วขึ้น

“ภาคประชาชนซึ่งเป็นคนในพื้นที่ส่วนใหญ่คุ้นเคยกับเด็กอยู่แล้ว อย่างที่คนขับสองแถวที่ขับรถเข้าออกชุมชนทุกวัน เขารู้หมดว่าใครอยู่ที่ไหน เด็กคนไหนไม่ได้เรียนบ้าง อีกทั้งพวกเขายังรู้จักวิธีการพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย คุยกันภาษาชาวบ้านแบบที่เราทำไม่ได้ แต่เขาสามารถเข้าหาและเข้าถึงหัวใจเด็กได้ไม่ยาก ทางทีมงานจึงมั่นใจว่า พวกเขาสามารถเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยประสานงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ได้”

นางสาวลัดดาวัลย์ ต้นปิน หรือ พี่อ้วน ผู้ประสานงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดระยอง ที่ร่วมลงพื้นที่ทำงานมาตลอดตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ยืนยันว่าการทำงานค้นหาและช่วยเหลือ CM จะนำรายชื่อที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านสำรวจไว้ มาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น ก่อนลงพื้นที่ไปค้นหากลุ่มเป้าหมายอีกครั้ง โดย CM ที่เป็นคนในพื้นที่จะพูดคุยกับเด็กอย่างเป็นกันเอง ระหว่างพูดคุยก็จะคอยสังเกตว่า เด็กสนใจอะไร เช่น เล่นโทรศัพท์ เล่นเกม หรือเล่นโซเชียล เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาเป็นเครื่องมือช่วยให้เข้าถึงเด็กได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ การมีเครือข่ายเยาวชนฯ เข้ามาช่วยทำให้ทีมงานค้นพบว่า มีเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาแต่ยังอยากเรียนหนังสืออยู่เป็นจำนวนมาก เพียงแต่เขาไม่กล้าและไม่อยากกลับเข้าไปในโรงเรียนเดิม ทีม CM ได้เสนอให้เด็กกลุ่มนี้เข้าเรียน กศน. ซึ่งเป็นทางเลือกที่กลุ่มเป้าหมายหลายคนสนใจ ขณะที่บางส่วนมีเป้าหมายอยากจะทำงานหารายได้ CM ก็เสนอการฝึกทักษะอาชีพ เช่น ซ่อมรถจักรยานยนต์ ขายของปิ้งย่าง เลี้ยงปลาตุ๊ก ทำกรอบพระ ปรากฏว่าเด็กหลาย ๆ คน ให้ความสนใจและพร้อมเรียนรู้การฝึกทักษะอาชีพ

“สาเหตุที่ทำให้งานเราขับเคลื่อนไปได้เร็ว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเราเจอ ‘คนใจเดียวกัน’ ทำให้การขับเคลื่อนงานขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ เปรียบเสมือน Snowball จากหิมะลูกเล็ก ๆ เมื่อกลิ้งไปเรื่อย ๆ หิมะก็จะค่อย ๆ เกาะเกี่ยวกันเป็นลูกบอลที่ใหญ่ขึ้น ๆ จนกลายเป็นลูกบอลหิมะขนาดใหญ่พอที่จะทำลายทุกอุปสรรค และพุ่งไปสู่เป้าหมายข้างหน้าได้อย่างมั่นคง” พี่อ้วน เล่าวิธีการทำงาน

ลัดดาวัลย์ ต้นปิน

จินตนา ทองเรือง

โกสินทร์ โกสิทธ์
ปณณธร สมุดน้อย

Care Plan

ช่วยเหลือตรงความต้องการ จัดการรายกรณี

แม้จะมีกลไกขับเคลื่อนงานที่ดี แต่การช่วยเหลือเด็กเยาวชนกลุ่มเป้าหมายจะประสบความสำเร็จไม่ได้เลย ถ้าไม่มีการทำแผนช่วยเหลือรายกรณี หรือ Care Plan ที่ใช้ข้อมูลทั้ง CM พื้นที่ บันทึกข้อมูลไว้ ทั้งสภาพปัญหา ความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มเป้าหมาย มาออกแบบความช่วยเหลือร่วมกับทีม CMS : Case Management System ในระดับจังหวัดและระดับตำบล เพื่อหาวิธีการช่วยเหลือที่เฉพาะเจาะจง เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละคน เช่น **นางสาวจินตนา ทองเรือง หรือ พี่ตุง** ผู้รับหน้าที่เป็น CM ในพื้นที่ตำบลบ้านแลง และเป็นหัวหน้าฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาชุมชน อบต.บ้านแลง ที่พบเจอ **น้องกัน หรือ นางสาวปณณธร สมุดน้อย วัย 15 ปี และน้องต้อม หรือ นายโกสินทร์ โกสิทธ์ วัย 17 ปี** ที่ต้องออกจากระบบการศึกษา เพราะเป็นพ่อแม่วิยโส

พี่ตุง เล่าว่า ขณะซื้อของที่ตลาดนัดหน้าโรงเรียนชุมชนวัดบ้านแลง ได้พบน้องกันที่กำลังตั้งครรภ์ มาช่วยแม่ขายปลาหมึกย่างและคอบหมูย่าง ด้วยความเป็นคนในพื้นที่บ้านแลงที่พอกันหน้าคุ้นตากันอยู่แล้ว แม่และน้องกันให้ความร่วมมือในการตอบคำถามอย่างดี พบว่า ทั้งน้องกันและน้องต้อมไม่ได้เรียนหนังสือ พี่ตุง จึงพูดคุยถึงการให้ความช่วยเหลือที่โครงการฯ สามารถช่วยได้ ซึ่งทั้ง 2 คนก็ยินดี

หลังจากนำเรื่องราวของน้องทั้งสองไปปรึกษากับทางทีม CMS แล้วตกลงกันว่า จะใช้องค์ความรู้ที่ครอบครัวมีอยู่มาต่อยอดอาชีพ โดยวางแผนการช่วยเหลือให้กัน และตุ้มฝึกทักษะอาชีพค้าขายปลาหมึกย่างและคอบหมูย่าง เพราะทั้งสองคนอยากค้าขายและไม่อยากไปทำงานไกลบ้าน เนื่องจากกันก็กำลังตั้งครรภ์ยังไม่สามารถกลับไปเรียนได้ โดยมีแม่ของกันเป็นผู้ให้ความรู้

“เราคุยกับน้องทั้ง 2 คนชัดเจนเลยว่า หากเขาต้องการฝึกทักษะอาชีพนี้ เขาต้องรู้จักวิธีการทำตั้งแต่ต้นจนจบ ต้องเข้าใจ และลงมือทำจริง เพื่อจะได้มีทักษะความรู้ติดตัวจนสามารถสร้างรายได้ให้ตัวเองและครอบครัวได้ในอนาคต” พี่ตุง บอกและเล่าต่อว่า ทั้งสองคนตั้งใจเรียนรู้อย่างมาก จนตอนนี้ทั้งน้องกันสามารถหมักหมู ปลาหมึก ทำน้ำจิ้มและย่างขายเองได้แล้ว เงินที่โครงการฯ ช่วยเหลือหลังจากหักค่าวัสดุดิบแล้ว ส่วนที่เหลือก็นำมาต่อเติมร้านและเป็นต้นทุนการค้าขายต่อไปในอนาคต

เช่นเดียวกับ นายวัชพงษ์ ศรีสุขโข หรือ เจมส์ เด็กนอกระบบฯ ที่หมดความสนใจในระบบการศึกษา ออกมาอยู่บ้านตั้งแต่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เจมส์ เล่าว่า เหตุผลที่ตัดสินใจเลิกเรียน เพราะรู้สึกไม่สนุกและน่าเบื่อ อยากลองทำในสิ่งที่ตัวเองสนใจ คือ ‘พระเครื่อง’

“ผมชอบพระเครื่องและสนใจงานเกี่ยวกับการเลี่ยมกรอบพระ พยายามหาความรู้จาก Youtube ที่สอนวิธีการเลี่ยมกรอบพระแบบต่าง ๆ เข้าไปอยู่ในกลุ่มเลี่ยมกรอบพระใน Facebook ก็เห็นช่องทางการประกอบอาชีพ เพราะมีคนต้องการเลี่ยมกรอบพระเยอะมาก เลยลองทำดู” ประจวบเหมาะกับทีม CM ลงพื้นที่มาพบกับเจมส์พอดี จึงสนับสนุนอุปกรณ์และวัตถุดิบในการเลี่ยมกรอบพระช่วยทำการตลาด จนปัจจุบันฝีมือการเลี่ยมกรอบพระของเจมส์ได้รับการยอมรับ มีลูกค้าว่าจ้างให้เลี่ยมกรอบพระไม่เว้นแต่ทุกวัน สามารถสร้างรายได้ให้เจมส์เลี้ยงดูตัวเองได้เป็นอย่างดี

“ในฐานะคนทำงานโครงการฯ นี้ รู้สึกดีใจมากที่อย่างน้อยได้เป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาช่วยเหลือให้กลุ่มเป้าหมายมีชีวิตดีขึ้น มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้การทำงานมากขึ้น” พี่ตุ้ง เสริมถึงวิธีการทำงานว่าไม่ได้ทำแค่ให้เงินช่วยเหลือแล้วก็จะไปเท่านั้น แต่ทีมงานยังติดตาม ลงพื้นที่ไปหา โทรสอบถามพูดคุยทั้งความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การเรียน และการฝึกอาชีพอยู่ตลอด “ถ้าในที่สุดแล้วเขาพึ่งพาตัวเองได้ที่ตุ้งก็ภูมิใจแล้ว”

วัชพงษ์ ศรีสุขโข

หนึ่งปีเต็มกับสิ่งที่ได้เรียนรู้

ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา การทำงานโครงการฯ นี้ ไม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในจังหวัดระยองเท่านั้น แต่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิด มุมมองการทำงานให้กับทีมงานจังหวัดระยองไปอย่างสิ้นเชิง **นางสาวศิริรากร รักเรือน หรือ พี่ป้อ** หนึ่งในทีมงานสะท้อนว่า ช่วงแรกทีมงานมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จนถึงขั้นทะเลาะกันก็มี เพราะยึดติดว่าต้องทำอย่างนั้นสิอย่างนี้สิ จึงจะถูกต้อง แต่ท้ายที่สุดแล้วทุกคนรู้ว่าการทำงานจริง ๆ ไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยหลักการอย่างเดียว แต่เริ่มต้นในรูปแบบไหนก็ได้ที่ทำให้เราเข้าถึง ‘ใจ’ ของคนทำงานได้

เมื่อเราเข้าใจคนทำงานในพื้นที่ เข้าใจความยากลำบากที่เขาต้องพบเจอ ส่งผลให้คนทำงานกลายเป็น ‘ทีมงานเดียวกัน’ ไม่มีเขา ไม่มีเรา ซึ่งท้ายที่สุดแนวคิดและวิธีการทำงานเช่นนี้ ส่งผลให้เราเริ่มต้นทุนในการทำงานมากขึ้น

ส่วนพี่อ้วน บอกว่า เธอได้พบเป้าหมายที่แท้จริงในการทำงาน โดยแต่ละวันขอให้ได้เจอเด็ก ได้ช่วยเหลือเขา ในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งแค่นี้ก็ดีใจที่สุดแล้ว “เราไม่สามารถไปลด หรือห้ามไม่ให้เด็กหลุดออกนอกระบบได้ในเร็ววัน เพราะต่างคนก็มีปัญหาและข้อจำกัดในชีวิตที่แตกต่างกัน บางคนครอบครัวไม่สนใจ หรือบางคนเกิดมาในสภาพแวดล้อมที่ไม่พร้อม ฯลฯ เราจึงมุ่งหวังเพียงว่าเมื่อเราได้พบได้ช่วยเหลือให้เขาได้ค้นพบตัวเอง ดูแลตัวเองได้ เห็นเป้าหมายในชีวิตในอนาคต และกลายเป็นต้นแบบให้กับเพื่อน ๆ หรือคนในพื้นที่เดียวกันกับเขาได้ แค่นี้เราก็พอใจแล้ว”

ความคาดหวังของคนทำงานด้านการศึกษาในระบบมาตลอดอย่างบ้านุช สะท้อนว่า การแก้ปัญหาเด็กนอกระบบฯ จะเกิดผลลัพธ์สูงสุดต้องทำ 2 ทางพร้อมกัน คือ 1. การทำงานกับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 2. การทำงานกับโรงเรียนในระบบการศึกษา คือทำอย่างไรไม่ให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาเพิ่มขึ้น และเมื่อมีเด็กหลุดออกจากระบบฯ เด็กกลุ่มนี้ต้องไม่ถูกทอดทิ้ง ต้องได้รับการช่วยเหลือทันที จะเข้าเรียนต่อหรือฝึกทักษะอาชีพก็ได้ ขึ้นอยู่กับเด็กว่าเขาต้องการแบบไหน

“เราทำงานการศึกษาในระบบมาโดยตลอด พอได้มาทำงานโครงการฯ นี้ ได้พบเจอเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเยอะมาก ทำให้คิดว่าที่ผ่านมาเราทำงานอยู่แค่ในกรอบแคบ ๆ คือเด็กในระบบฯ เท่านั้น โดยไม่คิดที่จะดูแลเด็กที่กระเด็นออกมาอยู่ข้างนอกเลย”

ศิริรากร รักเรือน

1 ปีแห่งการทดลองและเรียนรู้ สู่ปีที่ 2 เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กะยอง

แม้ปีแรกของการทำงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดระยอง จะเต็มไปด้วยการทดลองและเรียนรู้วิธีทำงาน ผิดบ้างถูกบ้าง แต่ก็สามารถสำรวจและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้เป็นที่น่าพอใจ จากเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่มีรายชื่อกว่า 9,000 คน ทีมสามารถสำรวจได้มากถึง 6,863 คน แม้จะมีเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาประสงค์ขอรับความช่วยเหลือเพียง 70 คนเท่านั้น แต่ทีมงานสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทั้งหมด ส่วนเด็กปฐมวัยยากจนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สามารถสำรวจได้มากถึง 1,665 คน และได้รับความช่วยเหลือทั้งสิ้น 167 คน อีกทั้งยังช่วยยกระดับ ศพด. ในพื้นที่เป้าหมายได้ครบทั้ง 20 แห่งตามเป้าหมายที่วางไว้

แม้จำนวนการช่วยเหลือในปีแรกจะมีไม่มาก แต่หากถามว่าการดำเนินงานประสบความสำเร็จแค่ไหน พี่อ้วน บอกว่า ประสบความสำเร็จ 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะทีมงานทุกคนเริ่มจากศูนย์ จากไม่รู้อะไรเลย ช่วงแรกคิดกันว่าช่วยเหลือเด็กได้สักหนึ่งคน ถือว่าดีมากแล้ว แต่ตอนนี้ช่วยเหลือได้ร้อยกว่าคนแล้ว โดยทุกคนอยู่ระหว่างกระบวนการส่งแผนการช่วยเหลือ แม้รูปแบบการทำงานในปีแรกจะไม่ตายตัว หลายครั้งต้องปรับเปลี่ยนไปตามหน้างาน เนื่องจากเป็นการทำงานที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และบุคคล จึงไม่สามารถใช้รูปแบบการทำงานเหมือนกันทุกพื้นที่

เมื่อต้องขับเคลื่อนงานต่อในปีที่ 2 ทีมงานจังหวัดระยองจึงนำประสบการณ์ทำงานในปีแรก มาปรับใช้ โดยเฉพาะฐานข้อมูล กระบวนการทำงาน การวางแผนช่วยเหลือ ความร่วมมือของกลไกในพื้นที่ และการสร้างความเข้าใจให้กับเด็กและผู้ปกครอง ซึ่งทั้งหมดคือ ต้นทุนที่จะทำให้การทำงานในปีที่ 2 เดินหน้าไปได้เร็วยิ่งขึ้น

“ตอนนี้คนทำงานและกลุ่มเป้าหมายของเรา เข้าใจแล้วว่า โครงการฯ นี้ไม่ได้ให้เงิน แต่ ‘สร้างโอกาส’ ให้เด็กทั้งในและนอกระบบฯ ที่อยากเรียนต่อได้กลับไปสู่สถานศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ส่วนเด็กคนไหนที่อยากมีอาชีพมีรายได้ เราก็จะส่งต่อให้เขาได้ฝึกทักษะอาชีพเพื่อเป็นต้นทุนชีวิตของเขาต่อไปในอนาคต ด้วยแนวคิด วิธีการทำงาน และภาคีเครือข่ายที่มีอยู่ เชื่อมั่นได้ว่าการทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็ก ๆ ในปีที่ 2 น่าจะทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น” บัญช ก่ออย่างมั่นใจ

สำหรับการทำงานในปีที่ 2 ของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดระยอง ได้ขยายพื้นที่การทำงานใน 4 อำเภอเดิม ครอบคลุม 38 ตำบล ซึ่งมีกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา รวม 16,681 คน ตั้งเป้าช่วยเหลือทั้งสิ้น 800 คน และเด็กปฐมวัย รวม 7,112 คน ตั้งเป้าช่วยเหลือทั้งสิ้น 2,365 คน รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มอีก 20 แห่ง ในทุกอำเภอ นอกจากนี้ยังมีการชักชวนอำเภอเข้ามาเป็นตัวเชื่อมระหว่างกลไกทำงานในระดับจังหวัด และระดับตำบลที่มีอยู่เดิม ซึ่งรวมแล้วมีทีมงานในระดับตำบลมากถึง 38 ทีม

ถือเป็นการรวมตัวของคนที่ ‘ใจเดียวกัน’ ที่พร้อมจะช่วยเหลือให้เด็กะยองมีโอกาสและมีความเสมอภาคทางการศึกษาและรายได้ กลับมาช่วยเหลือตนเองได้ สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ร่วมจัดการศึกษาที่ยั่งยืน สู่ความเสมอภาคเด็กเยาวชน ภูเก็ต

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตได้รับขนานนามว่าเป็น 'ไข่มุกแห่งอันดามัน'
ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะ มีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์
และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สวยงามติดอันดับโลก
นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ต
แต่ละปีจึงมีมากกว่า 14 ล้านคน

เมื่อเป็นเมืองท่องเที่ยว ความเจริญจึงรุดหน้า
ไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเมืองเกิดขึ้นรอบด้าน ทั้งการ
คมนาคม ธุรกิจโรงแรมและการบริการ สาธารณูปโภค
รวมถึงการศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา
มองว่าการศึกษาคือรากฐานสำคัญที่จะทำให้การพัฒนา
จังหวัดภูเก็ตเกิดความยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ 'สภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต' ที่เกิดจาก
การรวมตัวของผู้ใหญ่ในเมืองภูเก็ต ที่มองเห็นความสำคัญ
ของการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ มีผู้ว่าราชการจังหวัด
เป็นประธานสภาการศึกษาจังหวัด รวมถึงนายกองค์การ
บริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร
สถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาในจังหวัด
ภูเก็ต ร่วมเป็นคณะกรรมการ

เนื่องจากสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ตเป็นหน่วยงาน
ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเป็นหลัก และยังมี
ประสบการณ์ทำงานโครงการด้านการศึกษากับสำนักงาน
ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน หรือ
สสค. มาก่อน เมื่อมีการจัดตั้งโครงการจัดการศึกษาเชิง
พื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาขึ้น ประกอบกับ
สภาการศึกษามีความสนใจเรื่องการพัฒนาการศึกษา
เป็นทุนเดิม คณะกรรมการสภาการศึกษาจึงทำโครงการ
จัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดภูเก็ต เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาของจังหวัด
ภูเก็ตต่อไป

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดภูเก็ต

ประชากรในจังหวัดภูเก็ตได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดภาวะจนเจียบพลัน ส่งผลกระทบให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา

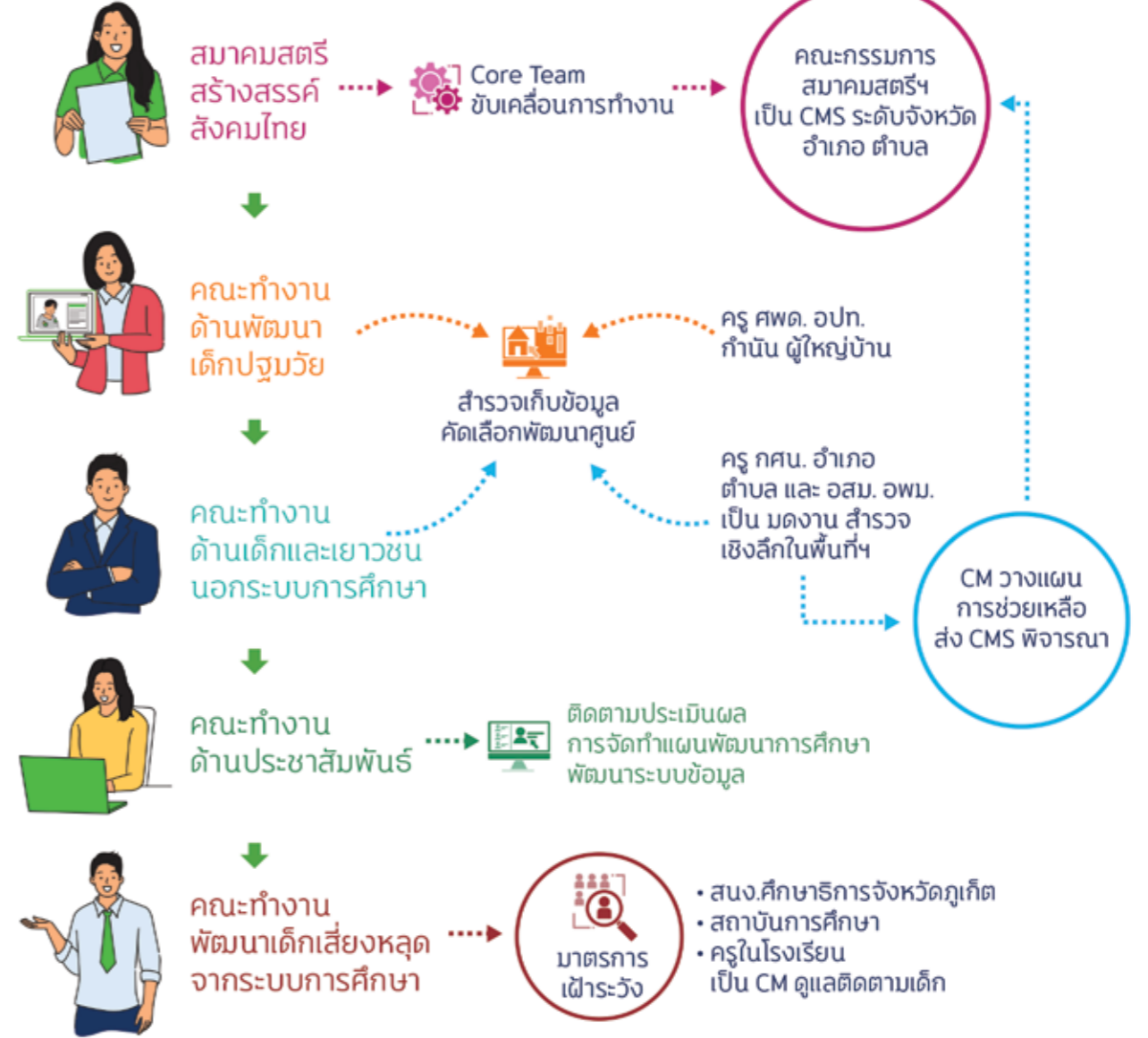
กลไกการทำงานปี 2562

ผลการดำเนินงาน ปี 2562

- เด็กปฐมวัย**
 - สำรวจคัดกรองผ่านเกณฑ์ 516 คน
 - ต้องการความช่วยเหลือ 28 คน
 - ช่วยเหลือได้จริง เพราะเด็กย้ายไปที่พื้นที่อื่นตามพ่อแม่ 22 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**
 - ได้รับการพัฒนา 4 แห่ง
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา**
 - สำรวจ 6,972 คน
 - สำรวจได้จริง 1,566 คน
 - ต้องการความช่วยเหลือ 9 คน
 - ได้รับความช่วยเหลือ เข้าศึกษาต่อ กศน. 3 คน

กลไกการทำงานปี 2563

ผลการดำเนินงาน ปี 2563

- เด็กปฐมวัย**
 - สำรวจ 3,217 คน
 - คัดกรอง 3,124 คน
 - ช่วยเหลือ 363 คน จากเป้าหมาย 880 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**
 - พัฒนาศูนย์ 35 แห่งจาก 19 อปท.
- เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา**
 - สำรวจ 14,585 คน
 - คัดกรอง 1,919 คน
 - ช่วยเหลือ 500 คน จากเป้าหมาย 850 คน

ใช้ 4 กลไกร่วม

‘สร้างความเสมอภาค’ ให้เด็กภูเก็ต

การดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ เริ่มต้นในปี 2562 โดยสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต มี **นายบัณฑิต ทองตัน ประธานสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต** เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ และมี **นางสุมาลี สังข์ไชย เลขาธิการและกรรมการสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต** ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ ดำเนินงานในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต รับผิดชอบทั้งหมด 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเด็กปฐมวัย กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) โดยในช่วงเริ่มต้นโครงการฯ ทีมออกแบบกลไกการทำงานไว้ 4 ส่วน ดังนี้ 1. สภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นทีมงานหลัก หรือ Core Team 2. สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด (สจจ.) รับผิดชอบด้านเด็กปฐมวัย และ ศพด. 3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) รับผิดชอบด้านเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และ 4. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนการช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ

นางสุมาลี ในฐานะเลขานุการโครงการฯ เล่าว่า เมื่อได้ทีมงานครบทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมายแล้ว กระบวนการทำงานเริ่มต้นขึ้นด้วยการสร้างความเข้าใจและสร้างเป้าหมายร่วมในการทำงาน แต่เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน ส่งผลให้รูปแบบและวิธีการทำงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กปฐมวัย และ ศพด.

“ถือเป็นความท้าทายสำหรับเรามากเหมือนกัน เพราะที่ผ่านมาทำงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานมาโดยตลอด เมื่อต้องทำงานกับเด็กปฐมวัย จึงเกิดความกังวลเล็ก ๆ เพราะไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านเด็กปฐมวัยมากนัก แต่เมื่อ Core Team จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการทำงานโครงการฯ รวมถึงเรียนรู้วิธีทำงานกับเด็กปฐมวัย ความกังวลใจจึงคลี่คลายลง”

สุมาลี สังข์ไชย

เมื่อคนทำงานเข้าใจภาพรวมการทำโครงการฯ ไปในทิศทางเดียวกันแล้ว การลงพื้นที่สำรวจเด็กปฐมวัย จึงเริ่มขึ้นในเดือนมกราคม 2563 โดยมีเป้าหมายสำรวจทั้งสิ้น 1,778 คน มีครู ศพด. ทำหน้าที่สำรวจ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับเด็กและผู้ปกครองในพื้นที่ แต่พบว่าระยะแรกของการสำรวจข้อมูลเด็กที่โครงการฯ ส่งให้ครู ศพด. ไม่ตรงกับข้อมูลเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน จึงต้องหยุดการสำรวจเพื่อรอข้อมูลที่ต้องการจากทีมสารสนเทศส่วนกลางของโครงการฯ ก่อน ประกอบกับในช่วงเดือนมีนาคม 2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ส่งผลให้การลงพื้นที่สำรวจต้องหยุดชะงัก และเริ่มลงพื้นที่อีกครั้งช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 โดยสำรวจได้ทั้งหมด 516 คน คัดกรองแล้วผ่านเกณฑ์ช่วยเหลือ 28 คน แต่ช่วยเหลือได้จริง 22 คน เนื่องจากเด็กย้ายตามพ่อแม่ไปพื้นที่อื่น

สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ทาง สจจ. ได้เชิญชวน ศพด. ทุกศูนย์ในสังกัดเข้าประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการฯ ศูนย์ไหนที่สนใจรับทุนพัฒนาศูนย์ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2561 สามารถเขียนแผนพัฒนาโครงการเพื่อให้ทีมที่ปรึกษาโครงการฯ จากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พิจารณาและคัดเลือก โดยทีมที่ปรึกษาจัดให้มีการอบรมการเขียนแผนพัฒนาโครงการและแนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาศูนย์ให้กับครู ศพด. เพื่อเป็นแนวทางการเขียน ออกแบบแผน และร่วมแก้ไขแผนพัฒนาโครงการฯ ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งมี ศพด. 4 แห่งที่ได้รับทุน คือ ศพด.เทศบาลเมืองป่าตอง 2 และ ศพด.เทศบาลนครภูเก็ต 1-3

ภาระงานประจำ ส่งผลการช่วยเหลือเด็กล่าช้า ไม่ทันการณ์

ส่วนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ที่รับผิดชอบดูแลเด็กนอกระบบฯ ได้เข้าไปพูดคุยและออกแบบวิธีการทำงานช่วยเหลือเด็กนอกระบบฯ ร่วมกับครู กศน.อำเภอเมืองภูเก็ต เริ่มจากอบรมการใช้งานแอปพลิเคชันการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือ Thai Out of School (THAI OOSC) เพื่อให้ครู กศน. เข้าใจและคุ้นเคยกับการใช้เครื่องมือก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลเด็กนอกระบบฯ และส่งต่อข้อมูลให้กับทีมผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ซึ่งก็คือ Core Team และ พมจ. ร่วมพิจารณาจากนั้นจึงลงพื้นที่สอบถามความต้องการและวางแผนการช่วยเหลือ เพื่อส่งต่อให้คณะทำงาน CMS (Case Management System) หรือระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี พิจารณาแผนการช่วยเหลือต่อไป

การลงพื้นที่สำรวจเด็กนอกระบบฯ เริ่มต้นขึ้นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 โดยมีเป้าหมายสำรวจ 6,972 คน แต่สำรวจได้จริงเพียง 1,566 คน เมื่อส่งรายชื่อให้ พมจ. ลงพื้นที่สอบถามความต้องการช่วยเหลืออีกครั้งพบว่าเด็กต้องการความช่วยเหลือ 9 คน ช่วยเหลือได้จริง 3 คน โดยนางสุมาลี บอกเหตุผลว่า เนื่องจากกระบวนการทำงานใช้เวลานาน ครู กศน. ตัดภาระงานประจำต้องใช้เวลานานกรหาการสำรวจและเก็บข้อมูลไปจนถึงการส่งข้อมูลให้ CM ลงพื้นที่วางแผนการช่วยเหลือ ซึ่งกว่าจะจบกระบวนการเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือไม่สามารถรอได้

นอกจากใช้เวลาสำรวจและวางแผนการช่วยเหลือมานานแล้ว โควิด-19 ที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อด้านโดยเฉพาะธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ต ทั้งธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และการบริการต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างหนัก เด็กบางคนครอบครัวต้องทำงานหารายได้เพื่อมาใช้จ่ายวันต่อวัน บางคนเป็นคุณแม่แม่วัยใสต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูก บางคนย้ายที่อยู่อาศัยตามครอบครัวไปหางานทำที่อื่น ทำให้เด็กนอกระบบฯ ที่โครงการช่วยเหลือมีเพียง 3 คนเท่านั้น

ถึงแม้ว่าในปีแรกการช่วยเหลือเด็กจะไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นางสุมาลี บอกว่า เธอได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ใหม่มากมาย

“การทำงานกับคนจำนวนมาก สิ่งสำคัญคือ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน รู้จักเอาใจเขาใจเรา เพราะต่างคนต่างมีภาระงานประจำอยู่แล้ว แต่ทุกคนตั้งใจช่วยงานจริง ๆ เนื่องจากอยากช่วยเหลือเด็กให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาและสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โครงการฯ นี้ช่วยจุดประกายวิธีคิด วิธีทำงานให้คนในพื้นที่ได้มองเห็นแนวทางการทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคต” นางสุมาลี กล่าวทิ้งท้าย

จับมือเครือข่าย เดินหน้าสร้างความเสมอภาค ปี 2

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานปี 2 เกิดการบูรณาการในทุกภาคส่วนและทุกพื้นที่ สภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ตจึงส่งไม้ต่อให้สมาคมสตรีสร้างสรรค์สังคมไทย เข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการทำงาน เนื่องจากมีภาคีเครือข่ายทำงานตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงระดับพื้นที่ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (สชจ.) สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สมาคมที่เกี่ยวกับด้านอาหาร การบริการ งานช่าง และภาคประชาสังคม ที่สามารถช่วยขับเคลื่อนงานให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการทำงานในระยะที่ 2 ปี 2563 โครงการฯ ได้ขยายพื้นที่ทำงาน ครอบคลุมทั้งจังหวัด จาก 1 อำเภอเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง การช่วยเหลือเด็กปฐมวัย จึงเพิ่มขึ้นเป็น 880 คน เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 850 คน และ ศพด. จาก 19 อปท. ที่ต้องการพัฒนาศูนย์ 35 แห่ง

ด้วยพื้นที่การทำงานและเป้าหมายการช่วยเหลือมีจำนวนเพิ่มขึ้น รวมถึงประสบการณ์จากปีที่ผ่านมา ทีมงานจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานและพัฒนากลไกให้มีประสิทธิภาพพร้อมทำงานในพื้นที่ ซึ่งสมาคมสตรีสร้างสรรค์สังคมไทย นำโดย นางอัญชลี วานิช เทพบุตร ประธานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ได้ออกแบบกลไกการทำงานร่วมกับคณะกรรมการโครงการฯ คือ 1. กลไกคณะทำงาน ให้สมาคมสตรีสร้างสรรค์สังคมไทย เป็น Core Team และมีคณะกรรมการสมาคมฯ ร่วมเป็น CMS ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล 2. กลไกการทำงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ครู ศพด. ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน และ อปท. 3. กลไกการทำงานด้านเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มี ครู กศน. เป็นกลไกหลัก

และมี อสม., อพม. และภาคประชาสังคมร่วมเป็นกลไกสำรวจ 4. กลไก การพัฒนาด้านประชาสัมพันธ์ ติดตามประเมินผล การจัดทำแผนพัฒนา การศึกษา การพัฒนาระบบข้อมูล 5. กลไกด้านการพัฒนาเด็กกลุ่มเสี่ยง หลุดจากระบบการศึกษาเพิ่มเข้ามาในปี

นางอัญชลี กล่าวว่า เนื่องจากบริบทของกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดภูเก็ต ค่อนข้างหลากหลาย เพราะมีประชากรแฝงในพื้นที่ค่อนข้างมาก เมื่อเกิด โรคระบาดขึ้น ธุรกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ต้องปิดตัว ประชากรกลับภูมิลำเนาเดิม การสำรวจโดยใช้ข้อมูลจากส่วนกลางจึงไม่สามารถใช้ได้จริงทั้งหมด เธอและ ทีมงานจึงวางแผนการทำงานเป็น 2 มิติ คือสำรวจโดยใช้ฐานข้อมูลจาก กสศ. ไปพร้อม ๆ กับการค้นหากลุ่มเป้าหมายใหม่จากมดงานในพื้นที่ เพื่อให้การ สสำรวจครอบคลุมและการช่วยเหลือเข้าถึงเด็กที่ไม่มีรายชื่อในฐานข้อมูลเดิม

สำหรับการพัฒนาเด็กนอกกระบบฯ ในปีที่ 2 ได้ปรับเปลี่ยนให้ ครู กศน. ระดับอำเภอและตำบล เป็นทั้งผู้สำรวจ เก็บข้อมูลเพื่อบันทึกเข้าระบบ และเป็น CM โดยมีเครือข่ายระดับพื้นที่ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน (อสม.) และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ประจำ หมู่บ้าน 5-8 คน เป็นผู้ช่วย CM หรือมดงาน เข้าไปสำรวจเชิงลึกเพื่อค้นหาและชี้เป้า เด็กนอกกระบบฯ ให้กับครู กศน. เพื่อช่วยร่นระยะเวลาการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และมีเวลา วางแผนการช่วยเหลือเด็ก ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ส่วนเด็กกลุ่มเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษาที่ เพิ่มเข้ามา ทีมงานมองว่า เป็นอีกกลุ่มที่ควรได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วนเพื่อไม่ให้เด็ก หลุดออกจากระบบฯ เนื่องจากเป็นกลุ่มเด็กที่ครอบครัวได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19

นางอัญชลี กล่าวว่า จังหวัดภูเก็ตได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 มาก ที่สุดจังหวัดหนึ่ง เนื่องจากรายได้มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์มาจากการท่องเที่ยว เมื่อโรงแรม และสถานบริการด้านการท่องเที่ยวต้องปิดตัวลง ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวล้วนได้รับผลกระทบทั้งหมด คนภูเก็ตเกิดภาวะเงินเฉียบพลันจากรายได้ ต่อหัว 33,000 บาท เหลือเพียง 1,961 บาท เมื่อครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะส่ง เด็กเข้าเรียนต่อ เด็กและเยาวชนที่เรียนในระบบจึงเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา ทีมงานเห็นว่า เด็ก ๆ กลุ่มนี้มีความเปราะบาง หากไม่ได้รับการช่วยเหลือพวกเขาจะ กลายเป็นเด็กนอกกระบบฯ โดยแท้จริง เราจึงขอความร่วมมือกับ สธจ. และสถาบัน การศึกษาที่เป็นภาคีเครือข่ายวางมาตรการเฝ้าระวังเด็กเสี่ยงหลุดฯ ที่ต้องการ ความช่วยเหลือจากโครงการฯ โดยให้ครูในโรงเรียนเป็น CM คอยดูแล

“การเริ่มต้นทำงานในปีที่ 2 เรามองความร่วมมือกันของภาคประชาชนและ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่สามารถช่วยเหลือและพยุงเด็ก ๆ ที่หลุด ออกจากระบบการศึกษา รวมถึงเด็กที่เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา ให้มีโอกาส ได้กลับมาเรียนต่อ ได้ฝึกทักษะอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ สามารถดูแลตัวเองได้จนกว่า เศรษฐกิจของภูเก็ตจะฟื้นตัว อย่างน้อยพวกเขาจะไม่เสียเวลาชีวิตในช่วงนี้ไป” นางอัญชลี กล่าวทิ้งท้าย

อัญชลี วานิช เทพบุตร

ไว้ใจ เข้าใจ หัวใจสำคัญ ของการทำงานกับเด็ก

นางพัสสรณ์ สมพรานนท์ หรือ พี่หนู คณะ กรรมการระบบดูแลเด็กแบบรายกรณี (CMS : Case Management System) ที่ยังรับหน้าที่เป็น CM ลงพื้นที่ วางแผนช่วยเหลือเด็กนอกกระบบฯ และเด็กที่ได้รับ ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 พี่หนู บอกว่า ก่อนหน้านี้งานที่เธอทำส่วนใหญ่จะเป็นการประชุมเพื่อ พิจารณาการช่วยเหลือเด็กนอกกระบบฯ เมื่อได้มีโอกาส ทำหน้าที่ CM ด้วย ถือเป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะได้ลงพื้นที่ ไปเจอเด็กด้วยตนเอง เมื่อเห็นปัญหาได้พูดคุยและสอบถาม ความต้องการของเด็ก ทำให้เธอสามารถพิจารณาและ ตัดสินใจช่วยเหลือเด็กได้ทันที หรือในบางเคสไม่สามารถ ตัดสินใจได้เองก็จะนำเรื่องเข้าที่ประชุมทันที

พี่หนู บอกอีกว่า เธอมีประสบการณ์การทำงานกับ เด็กมานาน จึงเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคน การลงพื้นที่สอบถามความต้องการของเด็ก เราต้องรับรู้ และรับฟังปัญหาของเขาอย่างจริงจังและเข้าใจ เคารพ ในความคิดและการตัดสินใจของเด็ก และต้องช่วยเหลือ ตามความต้องการของเด็กเป็นหลัก เธอเคยลงพื้นที่ ไปเจอเคสหนึ่ง ก่อนหน้านี้เขาเป็นพนักงานโรงแรมแต่ เมื่อเจอสถานการณ์โควิด-19 โรงแรมปิดตัวลง เขาก็ ไม่มีรายได้ต้องกลับมาอยู่บ้าน เมื่อครู กศน. ลงพื้นที่ สสำรวจและสอบถามความต้องการช่วยเหลือ เขาก็ยินดี รับความช่วยเหลือและเขามีความสามารถด้านการ

แคสเกม เขาศึกษาและฝึกฝนจนหารายได้จาก การ แคสเกมมาใช้จ่ายในครอบครัวได้ แต่พอขึ้นชื่อว่า เล่นเกม ผู้ใหญ่หลายคนกลับมองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ แต่เมื่อเขาอธิบายว่าการแคสเกมสามารถสร้างรายได้ อย่างไม่รู้ เราเห็นความตั้งใจจริงของเขาที่จะใช้ความถนัด มาสร้างรายได้ เราก็พร้อมจะช่วยเหลือเต็มที่

“การทำงานโครงการฯ นี้ ทำให้พี่มองเห็น ความหลากหลายของเด็กในจังหวัดภูเก็ตเพิ่มมากขึ้น ทุกครั้งที่ลงพื้นที่ไปเจอเด็ก ๆ ก็จะรู้สึกภูมิใจในตัวเอง ไปพร้อม ๆ กับภูมิใจในตัวเด็ก ๆ ด้วย เพราะเราช่วยให้ เขากลับมาอยู่ในสิ่งที่คิด กล้าแสดงความคิดเห็น แนวทาง การช่วยเหลือจึงตอบโจทย์ทั้งเด็กและ CM ส่วนตัว เราเองก็มีแรงทำงานตามเป้าหมายที่ตั้งใจว่าจะได้ มองเห็นเด็กที่เราช่วยเหลือสามารถยืนได้ด้วยตัวเอง และใช้ชีวิตที่ดีต่อไปได้หลังจากได้รับความช่วยเหลือ” พี่หนู บอกทิ้งท้าย

พัสสรณ์ สมพรานนท์

โอกาสที่ได้รับ สานต่อความเชื่อมั่น

นายสมัชญ์ ดาхла หรือ ชัน อายุ 20 ปี เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่หันหลังให้การศึกษาตั้งแต่อายุ 14 ปี เพราะต้องทำงานหารายได้เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้กับครอบครัว ชันทำงานตั้งแต่อายุ 14-18 ปี เป็นพนักงานเสิร์ฟที่ร้านอาหาร ยกกระเป๋าที่โรงแรม โดยระหว่างนี้เขาก็เรียนรู้ทักษะการแคสเกมกับเพื่อน ๆ จนตั้งทีมได้ ส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างหลังจากทำงานมาแคสเกม เมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 โรงแรมปิดตัว เขาถูกเลิกจ้างจึงกลับมาอยู่บ้านและหารายได้จากการแคสเกมเป็นหลัก ถึงแม้ว่ารายได้จะไม่มากเท่าเมื่อก่อน แต่ยังพอเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้

น้องชัน เล่าว่า ช่วงปลายปี 2562 เขาอยู่บ้านและได้พบกับครู กศน. ที่ลงพื้นที่มาสำรวจและสอบถามว่าต้องการกลับไปเรียนหนังสือหรือไม่ ซึ่งจริง ๆ เขาอยากเรียนหนังสืออยู่แล้ว แต่ช่วงนั้นกำลังเริ่มทำงานที่โรงแรมแห่งใหม่ จึงยังไม่พร้อมเรียน แต่ครูก็ติดต่อมาเรื่อย ๆ ว่าถ้าพร้อมเรียนให้บอก เมื่อเจอโควิด-19 ต้องกลับมาอยู่บ้าน เลยตัดสินใจติดต่อครู กศน. เพื่อขอรับความช่วยเหลือ และได้พบกับครูหมูที่ลงพื้นที่มาสอบถามความต้องการและหาแนวทางช่วยเหลือทันที แต่เนื่องจากอายุถึงกำหนดต้องคัดเลือกเกณฑ์ทหาร ชันจึงต้องชะลอการสมัครเรียนไว้ก่อน โดยระหว่างนี้ชันก็แคสเกมไปด้วย ครูหมูมองเห็นศักยภาพและความตั้งใจจริงของชัน จึงวางแผนการช่วยเหลือด้วยการหาทีมแคสเกมที่มีความสามารถในพื้นที่มาสอน และใช้ทุนของโครงการฯ สนับสนุนอุปกรณ์สำหรับเรียนแคสเกม ชันฝึกฝนจนสามารถเป็นตัวแทนจังหวัดภูเก็ตไปแข่งขัน E-Sport ที่กรุงเทพฯ ทำให้เขาเป็นที่รู้จักและมีคนติดตามการแคสเกมมากขึ้น ทำให้ชันมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในความสามารถของคนที่แจ้แคสเกมเป็นอาชีพได้

“หากผมไม่ได้เป็นทหาร ผมจะเข้าเรียน กศน. ให้จบชั้น ม.6 และจะเรียนต่อปริญญาตรีด้านภาษา เพราะสามารถต่อยอดการทำงานได้หลายด้าน ถ้าผมแคสเกมเป็นภาษาอังกฤษก็จะเพิ่มฐานคนดูที่เป็นชาวต่างชาติ คนก็รู้จักผมเพิ่มขึ้นด้วย ผมอยากขอบคุณครูหมู ที่ช่วยให้ผมมีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าพูด และกล้าที่จะทำตามความฝัน ครูให้โอกาส คอยสอนให้ผมมุ่งมั่นกับเส้นทางที่เลือก ไม่วอกแวก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด” ชันบอก

หากการศึกษาเปรียบเสมือนรากฐานของการพัฒนาจังหวัดภูเก็ต วันนี้โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดภูเก็ต ได้หยั่งรากลึกกลงไปในใจคนทำงานที่มุ่งมั่นตั้งใจสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับเด็กเยาวชนที่เป็นทรัพยากรล้ำค่า เพื่อให้เด็กเยาวชนเหล่านี้กลายมาเป็นกำลังหลักในการพัฒนาเมืองภูเก็ตให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สมัชญ์ ดาхла

ยะลากับการเดินทาง เพื่อสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดยะลา

'7,381 คน' คือ จำนวนเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษา
เด็ก Dropout เด็กที่ออกจากการเรียนกลางคัน
หรือเด็กที่เรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ (สถิติปี 2562)
ของจังหวัดยะลา ตัวเลขนี้นอกจากแสดงให้เห็นถึง
ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
ยังสะท้อนถึงความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็นอย่างดี

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้สภาพ
ความเป็นอยู่ของหลายครอบครัวเปลี่ยนไป หลายบ้านขาดผู้นำครอบครัว เกิดภาวะยากจน
เด็กและเยาวชนในจังหวัดยะลาจำนวนมาก ได้รับผลกระทบทั้งในเรื่องความเสี่ยง
ต่อการใช้ชีวิต ปัญหาทางจิตใจ สังคม และที่สำคัญคือ ปัญหาทางการศึกษา ซึ่งข้อมูล
เหล่านี้ได้กลายมาเป็นโจทย์สำคัญให้คนในจังหวัดยะลาขบคิดต่อว่า ทำอย่างไรจึงจะ
ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาลงได้ เพื่อไม่ให้เด็กเยาวชนเหล่านี้กลายเป็นแรงงาน
ไร้ฝีมือที่มีรายได้ต่ำ ที่อาจจะสร้างปัญหาสังคมให้กับจังหวัดยะลาในอนาคต

และนี่คือจุดเริ่มต้นของการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัด
ยะลา ที่มารวมตัวกันขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เพื่อสร้างโอกาส
ให้เด็กเยาวชนในจังหวัดยะลาได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ก้าวแรก...

สู่ความเสมอภาคทางการศึกษา

นางสาวรุ่งกานต์ สิริรัตนเรืองสุข รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา หรือที่เรียกกันติดปากว่า ร่องฯ ตาล เล่าว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กยะลาหลุดออกจากระบบการศึกษา คือ ปัญหาความยากจน เนื่องจากบริบทของจังหวัดยะลาชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา เป็นครอบครัวใหญ่ที่พ่อแม่มีลูกหลายคน ส่งผลให้รายได้ในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย บางครั้งพ่อกันต้องหยุดเรียนมาช่วยเลี้ยงน้อง ทำให้การเรียนหยุดชะงักลงจนหลุดออกจากระบบการศึกษาในที่สุด นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านยาเสพติด เด็กถูกทอดทิ้ง รวมถึงปัญหาแม่วัยใส ด้วยปัญหาที่หลากหลายเช่นนี้ เมื่อเจาะข้อมูลลึกลงไปทำให้เห็นว่าจังหวัดยะลามีเด็กเยาวชนตกหล่นจากระบบการศึกษาสูงถึง 7,381 คน

“ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ยิ่งตอกย้ำให้เห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำชัดเจนยิ่งขึ้น คนตกงานมากขึ้น หลายครอบครัวขาดรายได้ เด็กหลายคนต้องหยุดเรียนเพื่อออกไปทำงานหาเงินมาจุนเจือครอบครัว กลายเป็นเด็กที่เสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ปัญหาคือ เราจะจัดการลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำนี้ได้อย่างไร”

เมื่อถามถึงจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการฯ ร่องฯ ตาล เล่าว่า จังหวัดยะลามีต้นทุนการทำงานที่เข้มแข็งอยู่แล้ว เนื่องจากเคยทำงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) หลายโครงการ โดยใช้พลังความร่วมมือของคนทำงานในพื้นที่และองค์กรที่ได้รับความเชื่อถือในจังหวัด ซึ่งกลายเป็น ‘กลไก’ การทำงานระดับจังหวัดที่เข้มแข็ง

เมื่อ กศศ. ชักชวนเข้ามาทำโครงการฯ นี้ ร่องฯ ตาล บอกว่า เธอมองเห็น ‘โอกาส’ ในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กเยาวชนในจังหวัดยะลา จึงประสานความร่วมมือกับกลไกเดิมที่มีอยู่เข้ามาเป็นแกนนำ (Core Team) ประกอบไปด้วย ทีมงานจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกษียณอายุที่เคยทำงานด้านการศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์จังหวัด หน่วยงานทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาค

รุ่งกานต์ สิริรัตนเรืองสุข

ประชาสังคมในพื้นที่ มาร่วมกันออกแบบแผนการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายหลักของโครงการฯ คือ ช่วยเหลือเด็กปฐมวัยอายุ 2-6 ปี ที่กำลังศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สังกัด อปท. ที่ครอบครัวมีฐานะยากจน และช่วยเหลือเด็กและเยาวชน อายุ 2-21 ปี ที่ด้อยโอกาส และยังไม่เข้าสู่ระบบการศึกษาหรือหลุดออกจากระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อการมีงานทำ รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 3 อำเภอที่เป็นพื้นที่นำร่อง (งานระยะปีที่ 1 ดำเนินการใน 3 อำเภอ) คือ อำเภอยะหา อำเภอรามัน และอำเภอบันนังสตา

สำหรับรูปแบบการทำงานของ Core Team ในช่วง 6 เดือนแรก ไม่มีการออกคำสั่งจากหน่วยงาน เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้ระบบความสัมพันธ์ ใช้ความไว้วางใจเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงาน กระทั่งเมื่อเริ่มต้นการทำงานในระดับพื้นที่ที่จำเป็นต้องมีโครงสร้างในการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถประสานการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้จัดทำคำสั่งจังหวัดยะลา เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการฯ เพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบและกรอบการทำงานในด้านต่าง ๆ ของโครงการฯ ให้ชัดเจนขึ้น

“นี่เป็นเสน่ห์ของจังหวัดยะลา ที่มีความสัมพันธ์และทำงานร่วมกันมายาวนาน เมื่อต้องเริ่มงานใหม่จึงทำได้เร็ว ใช้ความสัมพันธ์และความไว้วางใจเป็นธงนำ โดย 2 เหตุผลที่พวกเราไม่เริ่มต้นทำงานด้วยคำสั่ง เพราะ 1. เราอยากหาคนที่มีความตั้งใจอยากทำงานจริง ๆ จะยังยืนมากกว่าต้องทำเพราะถูกสั่งมา 2. เราเชื่อว่าคำสั่งมัดใจคนทำงานไม่ได้ และทำสำเร็จได้ยาก ถึงสำเร็จก็ไม่ยั่งยืน”

ก้าวที่ 2...ผสานกำลังคน สร้างกลไกขับเคลื่อนความเสมอภาค

รองฯ ตาล เล่าต่อว่า เมื่อออกแบบและวางแผนการทำงานแล้วเสร็จ ทีมโครงการฯ จังหวัดยะลา ได้ประสานหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกลไกขับเคลื่อน การดำเนินงานที่ประกอบไปด้วย คณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งมีหัวหน้าหน่วยราชการและผู้ทรงคุณวุฒิ จากภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดยะลา มาร่วมเป็นประธานคณะกรรมการ โดยแบ่งโครงสร้างการทำงาน ออกเป็น 8 ฝ่าย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงาน ดังนี้ 1. ฝ่ายดำเนินงาน 2. ฝ่ายพัฒนาระบบข้อมูล คู่มืองานด้านการสำรวจข้อมูล 3. ฝ่ายพัฒนาระบบตัวอย่างการสร้างโอกาสทางการศึกษา สำหรับเด็ก ปฐมวัย 4. ฝ่ายพัฒนาระบบตัวอย่างการสร้างโอกาสทางการศึกษา สำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบ การศึกษา โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็กนอกระบบฯ จะแต่งตั้ง CMS ระดับจังหวัด อำเภอ และพื้นที่ ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอยะหา รามัน และบันนังสตา และเพิ่มอำเภอเมืองยะลาเข้ามาในระยะที่ 2 โดยมี ทีม CMS เป็นที่เลี้ยงระดับอำเภอ ส่วนคณะกรรมการระดับพื้นที่จะมีประธานบัณฑิตอาสาเป็น CMS ระดับตำบล

5. ฝ่ายพัฒนาระบบกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ เพื่อสร้างความยั่งยืนในพื้นที่ ตลอดจน การพัฒนากลไกเชิงพื้นที่ให้เข้มแข็ง 6. ฝ่ายพัฒนาแผนการศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มีหน้าที่จัดทำแผนภาพรวมของจังหวัดเพื่อช่วยเหลือเด็กและพัฒนาความเสมอภาคฯ 7. ฝ่าย ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลการทำงานช่วยเหลือเด็ก และ 8. ฝ่ายติดตามประเมินผล ทำหน้าที่ถอดองค์ความรู้และติดตามความคืบหน้าผลการทำงานในพื้นที่ ซึ่งทั้ง 8 ฝ่ายจะทำงาน เชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

รองฯ ตาล บอกต่อว่า คณะทำงานทั้ง 8 ฝ่ายนี้ นอกจากจะเข้ามาเป็นกลไกหลักในการทำงาน เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่แล้ว ยังร่วมกันก่อตั้ง **‘สภาการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาจังหวัดยะลา’** มีฝ่ายพัฒนาระบบกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ เป็นคณะกรรมการ และออกระเบียบข้อบังคับเพื่อจัดตั้งเป็นสภาการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ มีหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคประชาสังคมเข้ามาเป็น **‘คณะกรรมการสภาการศึกษาเชิงพื้นที่’** ซึ่งเป็นกลไกคณะที่ 2 ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อผสานความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่งบประมาณของโครงการฯ มีไม่เพียงพอ หรืออยู่นอกพื้นที่นำร่อง ซึ่งการหางบประมาณมาช่วยเหลือเด็กได้ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ 1. มีความน่าเชื่อถือ 2. มีทีมงาน 3. มีเครือข่าย โดยคาดหวังว่าทั้ง 3 ส่วนหลักนี้จะสามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่อยู่นอกพื้นที่นำร่องเพิ่มมากขึ้น และยังทำให้การขับเคลื่อนงานในพื้นที่เกิดความยั่งยืนมากขึ้น

“เราตั้งความหวังไว้ว่า สักวันหนึ่งจังหวัดเราต้องยืนได้ด้วยตัวเอง” รองฯ ตาล ย้ำ

ก้าวที่สาม... ทุ่มเทเพื่อช่วยเหลือทุกปัญหา

เมื่อแผนการทำงานชัดเจน ทีมงานพร้อม ปีแรก ทีมงานเดินทางหน้าด้วยการใช้ฐานข้อมูลเด็กเยาวชนจาก แอปพลิเคชัน iSEE ของ กศศ. และฐานข้อมูลจังหวัดยะลา โดยเฉพาะข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาจาก สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดยะลา (กศน.จังหวัดยะลา) มาบูรณาการร่วมกัน เพื่อเป็นข้อมูลตั้งต้นในการสำรวจ ค้นหา และคัดกรองใน การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยมีครู กศน. ประจำอำเภอทำหน้าที่ค้นหา สำรวจข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสำรวจความต้องการของ เด็ก เยาวชน และครอบครัว และจะมีการสำรวจเชิงลึก อีกครั้งเพื่อยืนยันข้อมูล รวมถึงสำรวจความต้องการ และวางแผนช่วยเหลือเด็กเป็นรายกรณีต่อไป โดยมีทีมบัณฑิตอาสาประจำหมู่บ้านเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ส่วนเด็ก ปฐมวัยที่อยู่ในครอบครัวยากจน จะมีครูจากศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก (ศพด.) แต่ละแห่งเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการ สำรวจ คัดกรองข้อมูล และดำเนินการช่วยเหลือเด็ก ปฐมวัยที่ยากจนตามสภาพจริงของปัญหา

ด้วยพลังความร่วมมือ และพลังใจของคนทำงาน ส่งผลให้ในปีแรก ทีมงานสามารถสำรวจและคัดกรอง เด็กปฐมวัยยากจนที่อยู่ใน ศพด. ได้ 3,209 ราย สามารถช่วยเหลือเด็กในภาคเรียนที่ 1 ได้ 2,120 ราย และภาคเรียน ที่ 2 ได้ 2,279 ราย ในส่วนของเด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายในการช่วยเหลือไม่น้อย กว่า 450 คน แต่ในการทำงานจริงสามารถสำรวจได้ มากถึง 3,825 คน มีความต้องการความช่วยเหลือ 2,799 คน แต่ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณทำให้สามารถ ส่งต่อเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ ระบบการศึกษาหรือฝึกอาชีพได้เพียง 482 คน ส่วน การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการยกระดับศูนย์พัฒนา เด็กเล็กในพื้นที่อำเภอนำร่องอย่าง อำเภอรามัน อำเภอ ยะหา และอำเภอบันนังสตา ก็มีการดำเนินกิจกรรมที่

เป็นการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ ศพด. ได้ครบทั้ง 36 ศูนย์

ถ้ามองผลการทำงานในปีแรก ใครก็คิดว่า จังหวัดยะลาประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เหมือนเป็น งานง่าย ๆ ที่อยู่มือ แต่สำหรับรองฯ ตาลและทีมงาน แล้ว กว่าที่จะมาถึงจุดนี้ได้ ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกัน ว่า เส้นทางนี้ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ แต่เต็มไปด้วย ปัญหาและอุปสรรคมากมาย ที่สำเร็จได้เป็นเพราะ **‘พลังใจ’** ของทุกคนที่ต้องการส่งต่อโอกาสทางการ ศึกษา หรือการมีทักษะอาชีพเพื่อการมีงานทำ ให้ เด็กเยาวชนในจังหวัดยะลานั้นเอง

แรงใจ...

พลังขับเคลื่อน

การสร้างโอกาสทางการศึกษา

แม้จะลาจะมีทีมงานเข้มแข็งที่คุ่นมือ คุ่นใจ กันมานาน แต่โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ถือเป็นงานเปิดหน้างานใหม่ที่ท้าทายทีมงานเป็นอย่างมาก

“งานนี้เป็นงานใหม่ และเป็นงานยาก โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่เขาจะอยู่ไม่เป็นที่เป็นทาง การสำรวจจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งกระบวนการเก็บข้อมูลช่วงแรกก็มีความซับซ้อน สร้างความลำบากให้ทั้งคนเก็บข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่ละเคสจะมีรูปแบบเฉพาะตัว ไม่เคยมีเคสไหนง่ายเลย แต่สุดท้ายเราก็ผ่านมาได้ด้วย ‘ใจ’ ที่ทุ่มเทให้กับการทำงาน แม้จะเหนื่อย แม้จะยาก แต่ก็ไม่เคยมีใครถอย เพราะเมื่อลงไปเห็นสภาพความเป็นอยู่ เห็นความเดือดร้อนของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ทุกคนมีใจอยากช่วยเหลือให้พวกเขาเหล่านี้ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นพลังให้ทีมงานมีแรงกายแรงใจในการทำงานต่อไป”

รองฯ ตาล ย้ำว่า ทุกคนทำงานเต็มที่ แม้จะมีภาระงานประจำแต่ทุกคนก็เสียสละเวลาส่วนตัวมาช่วยกันทำงานที่ทั้งเครียดและกดดัน แถมบางครั้งต้องเสียสละเงินส่วนตัวเราที่เป็นแกนนำก็ยิ่งต้องดูแลทั้งตัวและใจของคนทำงานให้ดี พยายามทำความเข้าใจทีมงานให้มากที่สุด สิ่งไหนช่วยได้ก็ช่วย พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกส่วนของงาน ลงมือทำทุกกระบวนการไปพร้อมกับทีมงาน เพื่อที่จะได้รู้ว่าแต่ละจุดพวกเขาต้องพบเจอปัญหาอุปสรรคอะไร กดดันขนาดไหน

“หลายครั้งที่เราต้องรองรับอารมณ์ของทีมงานแต่เราก็เข้าใจ ถ้าเขาเลิกสนใจงานนี้แล้ว หหมดใจกับงานนี้แล้ว เขาคงไม่มีอารมณ์ร่วมขนาดนี้ แต่เนี่ยเขายังทำงานอยู่ตลอด เราในฐานะแกนนำก็ต้องทำให้ความกดดันของเขาคลี่คลายลง”

อับดุลฮาปี ดิงสุกา

ลูกมาน ชูมามะ

มณีนรัตน์ ชาวทอง

โอกาสและความฝัน ของ ‘มะซากิ’

มะซากิ มีมะ เด็กหนุ่มวัย 16 ปี จากอำเภอบึงนังस्ता จังหวัดยะลา ผู้ที่ไม่เคยเข้าสู่ระบบการศึกษา เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวตั้งแต่เกิด นิ้วมือนิ้วเท้าบิดงอ ขาไร้เรียวแรง ทำให้เข้าไม่ถึงระบบการศึกษา อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ประกอบกับฐานะทางบ้านยากจน คนในครอบครัวทุกคนจึงต้องออกไปทำสวน เหลือมะซากิไว้ที่บ้านเพียงคนเดียว

นายอับดุลฮาปี ดิงสุกา หรือ ครูปิ ครูคน.อำเภอบึงนังस्ता จังหวัดยะลา เล่าว่า ครั้งแรกที่เจอมะซากิ เป็นช่วงที่เขาทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager) ใหม่ ๆ

“ตอนที่เจอ มะซากิยังใช้มือช่วยเดินอยู่ แต่หลังจากนั้นเขาเริ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้น จนสามารถลุกเดินได้ เราเห็นความพยายามของเขามาโดยตลอด เนื่องจากมะซากิมีรายชื่ออยู่ในบัญชีช่วยเหลือ จึงเข้าไปพูดคุยสอบถามเขาว่าอยากเรียนไหม น้องตอบว่าอยากเรียน เราจึงรีบส่งข้อมูลของมะซากิให้กับทีม CMS จังหวัดทำการคัดกรองเพื่อช่วยเหลือ”

ครูปิ เล่าต่อว่า ระหว่างที่รอรับความช่วยเหลือ มะซากิได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจาก **นายลูกมาน ชูมามะ อายุ 35 ปี บัณฑิตอาสา** เนื่องจากอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีความสนิทสนมซื่อสัตย์กันมากกว่า ทำให้การขอข้อมูลและการประสานงานง่ายขึ้น

“เราเห็นพัฒนาการเขาดีขึ้นตามลำดับ จากเดิมที่เดินด้วยมือ ใช้แผ่นกระดานช่วยสไลด์ไปข้างหน้า จนตอนนี้เขาค่อย ๆ เดินได้ดีขึ้น ด้วยความที่เป็นเด็กที่มีความตั้งใจ เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ และต้องการเรียนรู้ตลอดเวลา”

ปัจจุบันมะซากิได้เข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเริ่มเรียนที่โรงเรียนบันนังสตาอินทรีมิตรภาพที่ 200 มี **ครูมณีนรัตน์ ชาวทอง ครูชำนาญการพิเศษ** ช่วยสอนพื้นฐานเรื่องการอ่านเขียนให้มะซากิ เริ่มจากการผสมคำ

อย่างง่าย ให้ฝึกอ่านบัตรคำ เมื่อเริ่มอ่านได้ก็สอนการแต่งประโยค และการเขียน 1 เดือนผ่านไปมะซากิสามารถอ่านหนังสือได้ดีขึ้น ขณะที่พัฒนาการทางด้านร่างกายและการเข้าสังคมก็ดีขึ้นตามลำดับ

“ตอนนี้มะซากิมีความฝันอยากเป็นนักข่าว ยิ่งทำให้เรามีความสุข มีความสุขไปกับความฝันและพัฒนาการของเขา” ครูมณีนรัตน์ ปิดท้ายด้วยรอยยิ้มที่เต็มไปด้วยความสุข

รองฯ ตาล ย้ำว่า นี่คือการหนึ่งความช่วยเหลือที่ทีมประทับใจการได้ให้โอกาสให้ชีวิตใหม่ ให้สิ่งดี ๆ กับเด็ก ทำให้เด็กคนหนึ่งได้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยเฉพาะการได้รับโอกาสทางการศึกษา ที่ทำให้เด็กที่ไม่เคยได้เรียน หรือเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาได้กลับมาเรียน จนกระทั่งอ่านออกเขียนได้แล้ว ยังทำให้เด็กเหล่านี้มีความหวังและความฝันต่อเส้นทางการประกอบอาชีพในอนาคต ที่เชื่อมั่นได้ว่า อย่างน้อยการศึกษาที่เขาได้รับจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยลงได้บ้างไม่มากนักน้อย

มะซากิ มีมะ

1 ปีกับโอกาสของการเรียนรู้

ตลอด 1 ปีของการทำโครงการฯ ทีมงานได้ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นบทเรียนสำคัญให้ทีมงานนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานในระยะต่อไป ดังนี้ 1. ระบบข้อมูลต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน 2. แบบฟอร์มการสำรวจต้องไม่ซับซ้อน มีคำถามที่จำเป็นเท่านั้น 3. ดึงผู้นำชุมชน จิตอาสา ฯลฯ เข้ามาเป็นทีมทำงานในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 4. ต้องให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและทันต่อความต้องการ หลังจากที่สำรวจเสร็จสิ้น เพราะเมื่อเรากล่าวว่าจะช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายก็จะตั้งหน้าตั้งตาและหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือ แต่ถ้าทำงานล่าช้าความน่าเชื่อถือของทีมจะลดลงทันที การทำงานครั้งต่อไปจะยิ่งยากขึ้น 5. การเปิดโอกาสให้หน่วยงานรัฐ ภาควิชาการ อปท. และภาคประชาสังคม เข้ามาเป็นกลไกการทำงานร่วมกัน จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ง่าย หากผู้บริหารแต่ละองค์กรให้ความสำคัญจะสำเร็จง่ายขึ้น 6. มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการมอบหมายหน้าที่และมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน จะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างประโยชน์ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้สูงสุด 7. ต้องประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และทำความเข้าใจกับชุมชนในทุกขั้นตอนของการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจ ยืนยัน และการวางแผนการช่วยเหลือ ซึ่งบัณฑิตอาสาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในส่วนนี้

สิ่งที่รองฯ ตาลอยากให้เกิดขึ้นมากที่สุดคือ การมี ‘กลไกที่เข้มแข็ง’ เพราะเชื่อว่า งานจะสำเร็จได้ต้องมีคนทำงานและมีโครงสร้างการทำงานที่เข้มแข็ง ถ้าสามารถนำโครงการฯ นี้เข้าไปบรรจุในตัวชีวิตผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ งานนี้ก็จะได้เดินหน้าไปได้ด้วยดี จนเกิดเป็น ‘กลไกเชิงพื้นที่’ ที่เข้มแข็งที่จะเชื่อมร้อยคนให้มาทำงานร่วมกัน ท้ายที่สุดการขับเคลื่อนเรื่องการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของจังหวัดยะลา ก็จะทำให้ความยั่งยืน

“โครงการฯ นี้เข้าง่ายออกยาก CM หลายคนได้กล่าวไว้ แม้แรก ๆ อาจจะเฉย ๆ แต่เมื่อได้เห็นความลำบากของพวกเขาและครอบครัว ก็อยากช่วยเหลือให้เด็ก ๆ เหล่านี้ได้กลับมาเรียนอีกครั้ง มันเป็นความสุขของคนทำงานที่ได้สร้างโอกาสให้พวกเขาเหล่านี้ ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้คนทำงานไม่สามารถก้าวออกจากโครงการฯ นี้ได้เลย” รองฯ ตาล ย้ำ

ก้าวต่อไป...ยะลาเสมอภาค

นาย मुखตาร์ มะทา นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา และประธานสภาการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดยะลา กล่าวว่า ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ มาจากกลไกความร่วมมือของคณะทำงานทุกภาคส่วนใน 4 กลไก ดังนี้ 1. กลไกของฝ่ายบริหาร ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบนโยบายให้นายอำเภอไปดำเนินการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ มีปลัดอำเภอเป็นผู้ขับเคลื่อนงาน ส่งผลให้ความร่วมมือในพื้นที่มีความเข้มแข็งและมีพลัง 2. กลไกความร่วมมือของคณะทำงานในจังหวัด ซึ่งมาจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรต่าง ๆ ที่มองเห็นปัญหาทุพพการทำงานด้วยความตั้งใจและเสียสละเพื่อให้เด็กและเยาวชนในจังหวัดยะลา ได้รับประโยชน์สูงสุด

3. กลไกหลัก หรือทีมเลขานุการโครงการฯ ที่สามารถเข้าถึงและสร้างความเข้าใจให้กับคณะทำงานได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมีการบริหารจัดการที่ดี มีกระบวนการขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการติดตาม แก้ไขปัญหา เพื่อให้โครงการฯ ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี 4. กลไกจากส่วนกลาง คือ กสศ. ที่ช่วยจุดประกายความคิดเรื่องการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และสนับสนุนงานด้านวิชาการ ทำให้โครงการฯ ดำเนินไปตามแผนที่ตั้งไว้ และเป็นพลังหนุนเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามาทำงานด้วยความเสียสละ

สำหรับก้าวต่อไปของการทำงานในจังหวัดยะลา สภาการศึกษาจะเข้ามาเป็นองค์กรหลักในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้ง ‘กองทุนเพื่อเด็กยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษา จังหวัดยะลา’ เพื่อเป็นหลักประกันด้านการศึกษาให้กับเด็กเยาวชนในจังหวัดยะลา โดยเปิดรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป ซึ่งสิ่งแรกที่ต้องทำอย่างเร่งด่วนคือ การช่วยเหลือเด็กค้างท่อ หรือเด็กที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และกลุ่มเด็กที่ต้องการพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อไปประกอบอาชีพสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวต่อไป

เด็กสงขลา ต้องเข้าถึงบริการทางการศึกษา อย่างเท่าเทียม

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา ถือเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคใต้
มีสถาบันการศึกษาครบทุกระดับตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน
ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา
แต่กลับพบว่ามีปัญหาเรื่องจัดการศึกษาหลายอย่าง

ทั้งคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่เท่ากันเมื่อเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงกับ
สถานศึกษาทั่วไป ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานการศึกษาในจังหวัด
ระบบการประเมินไม่เข้มข้นและขาดทิศทางที่ชัดเจน ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางการ
ศึกษาขยายวงกว้างขึ้น โดยพบว่า มีเด็กตกหล่นเป็นจำนวนมาก และมีเด็กเยาวชน 2 กลุ่ม
ที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษคือ 1. กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่ขาด
โอกาสเนื่องจากฐานะยากจน 2. กลุ่มเด็กพิการ ที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาพิเศษ
ทำให้พัฒนาการหลายด้านแย่ง ซึ่งจากการสำรวจพบว่า สงขลามีเด็กและเยาวชน
นอกระบบการศึกษามากกว่า 10,000 คน จัดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข จังหวัดสงขลา
จึงเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุน
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสงขลา

สำรวจพบเด็กและเยาวชนตกหล่น เป็นจำนวนมาก โดยมี 2 กลุ่มเป้าหมาย

- ที่โครงการฯ เข้าไปดูแลเป็นพิเศษคือ
1. กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่ขาดโอกาสเนื่องจากฐานะยากจน
 2. กลุ่มเด็กพิการ ที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาพิเศษ

กลไกการทำงานปี 2562

คณะกรรมการดำเนินการ จัดการศึกษาเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด

คณะกรรมการ ดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 เป็นแกนหลักทำงาน กับกลุ่มเด็กพิการ

แกนหลักทำงานเด็ก และเยาวชนนอกระบบการศึกษา คณะกรรมการ ดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ศูนย์ศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อ.สะเดา

ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ

ครู กศน.อำเภอสะเดา

ศึกษาต่อ

ฝึกอาชีพ

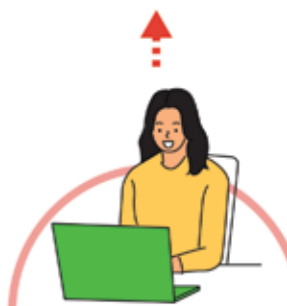
ปรับบ้าน เป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู

สำรวจและค้นหา กลุ่มเด็กพิการรุนแรง ที่ต้องการบริการ การศึกษาที่บ้าน เป็นจำนวน

430 คน

ช่วยเหลือตามกิจกรรม ปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยน พ่อแม่เป็นครู

120 ครอบครัว

สำรวจกลุ่มเด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษา

337 คน

สามารถพัฒนาศักยภาพ ทางการศึกษาตามแผน รายบุคคลทั้งด้านการศึกษา ขั้นพื้นฐานนอกระบบ และศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ทางอาชีพ

290 คน

เริ่มที่กลุ่มเป้าหมาย ขยายโอกาสให้ทั่วถึง

จากประสบการณ์การทำงานกับเด็กและเยาวชนที่ตกหล่นอยู่นอกกระบวนการศึกษาของจังหวัดสงขลา นายไพโรจน์ ศรีนิล ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 จังหวัดสงขลา ผู้รับผิดชอบโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสงขลา กล่าวว่า กลุ่มเป้าหมายที่ทีมงานเห็นว่าควรได้รับการดูแลและแก้ปัญหาโดยเฉพาะมี 2 กลุ่ม คือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ครอบครัวยากจน และเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เป็นเด็กพิการ

“ถ้ามองเด็กสองกลุ่มนี้ หลายคนอาจจะมองว่าเหมือนกัน แต่ในรายละเอียดของปัญหาต่างกันมาก เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ครอบครัวยากจน จะเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ขาดความรู้และทักษะจำเป็นหลายอย่าง ไม่มีความเข้าใจในเรื่องทักษะชีวิต การเข้าสังคม และที่สำคัญขาดทักษะอาชีพที่จะดูแลเลี้ยงตัวเองได้ในอนาคต ส่วนกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เป็นเด็กพิการ เขาขาดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ และขาดการหนุนเสริมพัฒนาการหลายด้าน ปัญหาที่เราพบส่วนใหญ่ คือ พ่อแม่หรือผู้ปกครองอยู่ห่างไกลจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ทำให้ไม่สามารถพาบุตรหลานมาเรียนได้ ทั้งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจมากพอเกี่ยวกับการเสริมสร้างพัฒนาการ รวมถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กพิการให้มีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกับเด็กในช่วงวัยเดียวกัน” นายไพโรจน์ ขยายภาพปัญหาที่แท้จริง

การเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จึงเป็นเหมือนการนำ ‘ทุนเดิม’ ที่มีอยู่มา ‘ต่อยอด’ การทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็กกลุ่มเป้าหมายให้รวดเร็วและครอบคลุมยิ่งขึ้น เมื่อกลุ่มเป้าหมายที่จะช่วยเหลือชัดเจน ทีมงานจึงเริ่มวางแผนการช่วยเหลือทันที โดยดำเนินการผ่าน 2 กิจกรรมหลัก คือ 1. กิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ/พัฒนาทักษะอาชีพสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 2. กิจกรรมปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู สำหรับเด็กพิการที่ต้องรับบริการการศึกษาที่บ้าน โดยมีเป้าหมายคือ เด็กสงขลาต้องได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม รวมถึงตัวผู้ปกครองต้องได้รับความรู้ มีความเข้าใจในการช่วยเหลือบุตรหลาน “เพราะทีมมองว่าการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเริ่มที่ห้องเรียนเสมอไป ที่บ้านก็เป็นโรงเรียนได้ ผู้ปกครองก็เป็นกลไกสำคัญในการดูแลบุตรหลาน และช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำเช่นกัน”

‘สร้างกลไกทำงาน ออกแบบการช่วยเหลือในพื้นที่’

หลังจากพูดคุยวางแผนการทำงาน โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดสงขลา จึงออกแบบกลไกการขับเคลื่อนการทำงาน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด มีภาคีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานด้านการศึกษาของจังหวัด ประกอบด้วย ศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ศูนย์การศึกษาพิเศษ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพลังงานจังหวัด สงขลา รวม 16 หน่วยงาน เข้ามาร่วมดำเนินงาน

โดยแบ่งการทำงานเป็น 2 หน่วยงานย่อย คือ 1. คณะกรรมการดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 เป็นแกนหลักในการทำงานกับกลุ่มเด็กพิการ ซึ่งทำงานในพื้นที่เป้าหมาย 16 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลา อำเภอระโนด อำเภอกระแสดินธุ์ อำเภอนาหม่อม อำเภอหาดใหญ่ อำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอบางกล่ำ อำเภอควนเนียง อำเภอรัตนภูมิ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอสะเดา และอำเภอจะนะ โดยเน้นไปที่กลุ่มเด็กพิการที่อยู่ติดบ้านไม่สามารถเดินทางมาเรียนรู้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษได้ 2. คณะกรรมการดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอสะเดา ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่องในการทำงานกับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งเน้นการ

ช่วยเหลือโดยการพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระสังคม โดยในปีแรก ทีมงานวางแผนเป้าหมายการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาไว้ที่ 290 คน ในพื้นที่อำเภอสะเดา และกลุ่มเด็กพิการรุนแรง ที่ต้องรับบริการการศึกษาที่บ้าน 120 คน

“สำหรับการสำรวจ ทีมงานโครงการฯ ได้มอบหมายให้ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 88 คน และครู กศน.อำเภอสะเดา 19 คน เป็นแกนนำหลักในการสำรวจและค้นหากลุ่มเป้าหมาย เพราะนอกจากจะเป็นคนทำงานในพื้นที่แล้ว ยังมีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว ที่สำคัญทีมสำรวจทั้งสองกลุ่มจะต้องทำงานประสานกันในปลายทางของการช่วยเหลือ คือ เมื่อศูนย์การศึกษาพิเศษเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิการแล้วจะส่งต่อความช่วยเหลือให้ กศน. รับช่วงต่อ ด้วยการให้เด็กเข้าศึกษาต่อโรงเรียนในพื้นที่ใกล้บ้าน” อาจารย์ไพโรจน์ ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานสอดคล้องกันของทั้ง 2 ทีม

อาจารย์ไพโรจน์ เล่าต่อว่า เมื่อทีมสำรวจค้นพบกลุ่มเป้าหมาย จะทำการเก็บข้อมูลตามเกณฑ์ที่ กศศ. กำหนด สอบถามความต้องการในการช่วยเหลือ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรึกษากับทีมระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณี CMS : Case Management System ที่ประกอบไปด้วยหัวหน้าหน่วยงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อร่วมพิจารณาคุณสมบัติและวางแผนการช่วยเหลือ (Care Plan) และมอบให้ CM : Case Manager หรือผู้จัดการรายกรณี เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือต่อไป

“แม้ในขั้นตอนของการสำรวจ ค้นหากลุ่มเป้าหมายจะยากลำบาก ทั้งเรื่องความพร้อมของอุปกรณ์ ความพร้อมของระบบความสามารถในการใช้งาน ซึ่งต้องใช้ความอดทนและระยะเวลา แต่ในส่วนของการพิจารณาช่วยเหลือของทีมสงขลาจะไม่ซับซ้อน เราเน้นที่ความรวดเร็วในการช่วยเหลือ เพราะกลุ่มเป้าหมายเขารอไม่ได้ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เราต้องช่วยเหลือเขาให้ทันทันที”

ปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู

แม้จังหวัดสงขลาจะมีศูนย์การศึกษาพิเศษ ที่ดูแลกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เป็นผู้พิการครอบคลุมทั้งจังหวัดอยู่แล้ว แต่ด้วยปัญหาความยากจนบ้านที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์ฯ ครอบครัวที่ต้องหาเช้ากินค่ำ รวมถึงระดับความรุนแรงของความพิการที่แตกต่างกัน ทำให้มีเด็กพิการจำนวนมากไม่สามารถเข้ามารับบริการการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ

“ทีมงานโครงการฯ จังหวัดสงขลาจึงได้ออกแบบกิจกรรม ‘ปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู’ ขึ้น เพื่อช่วยเหลือเด็กพิการรุนแรงที่ไม่สามารถออกจากบ้านได้ โดยมีทั้งเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้าไปช่วยให้บริการด้านสุขภาพถึงบ้าน สอนให้พ่อแม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของลูก โดยใช้สื่อเทคโนโลยีตามการพัฒนาที่จำเป็น เพราะเชื่อว่าเมื่อเด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง ศักยภาพในตัวของเขา ก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย” อาจารย์ไพโรจน์ เล่าให้ฟังถึงที่มาของกิจกรรม

นางไรรหับ หมัดสะอิ ผู้ประสานงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสงขลา เล่าว่า ทีมทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมานาน โดยเฉพาะเรื่องการเตรียมความพร้อม ให้เด็กมีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปกติให้ได้มากที่สุด และรวดเร็วที่สุด เมื่อถึงวัยเข้าเรียนเขาจะสามารถเข้าเรียนได้เหมือนเด็กคนอื่น ทีมจึงเข้าไปให้ความรู้ สนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวกตามสิทธิที่เขาพึงจะได้รับ เช่น เครื่องช่วยฟัง วีลแชร์ การฝึกเดิน และกายภาพบำบัด อีกภารกิจที่สำคัญคือ การให้ความรู้กับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเรื่องวิธีพัฒนาศักยภาพลูกให้ใกล้เคียงกับเด็กในวัยเดียวกัน ไม่เช่นนั้นเขาจะขาดโอกาสทางการศึกษา ‘กิจกรรมเปลี่ยนบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู’ จึงเป็นกิจกรรมต่อยอดจากความสามารถ และประสบการณ์เดิมที่ทีมมีอยู่ บวกกับงบประมาณจากโครงการฯ มาสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับกลุ่มเด็กพิการ คือ 1. ปรับสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะกับการเรียนรู้ (ปรับบ้านเป็นห้องเรียน) และ 2. อบรมพ่อแม่ หรือผู้ปกครองให้มีความรู้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับลูกหลาน (เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู) โดยมีทีมงานเป็นฝ่ายสนับสนุน ทั้งความรู้ อุปกรณ์ และลงพื้นที่ติดตามพัฒนาการของกลุ่มเป้าหมายตลอดเวลา

“เราใช้ความถนัดของเรา บวกกับโอกาสและงบประมาณสนับสนุนที่ กศศ. มอบให้มาสร้างกิจกรรมนี้ขึ้น ถึงแม้จะเป็นงานเพิ่ม แต่ทีมงานทุกคนก็เต็มใจทำ เพราะเห็นความลำบากของทั้งตัวเด็ก และพ่อแม่ผู้ปกครอง จึงอยากช่วยเหลือเขาให้ได้มากที่สุด ซึ่งการเข้ามาของโครงการฯ ช่วยตอบโจทย์นี้ได้ทำให้เราสามารถปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อพัฒนาการของเขาได้ และสามารถจัดอบรมให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการดูแลบุตรหลานตัวเอง โดยตลอดการทำงานเราสามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งสิ้น 120 ครอบครัว แม้จะเหนื่อย แต่ก็ภูมิใจและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้”

มุมสื่อเรียนรู้ที่บ้าน เส้นทางสร้างพัฒนาการ ของ ‘มุกตารี เจะหนี’

เด็กชายมุกตารี เจะหนี หรือ น้องมุกตารี วัย 12 ปี เคยเข้าเรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 จังหวัดสงขลา เมื่ออายุ 7 ปี แต่การเรียนของมุกตารีต้องหยุดชะงักลง เมื่อคุณแม่ป่วย จึงไม่สามารถขับรถรับส่งมุกตารีไปเรียนที่ศูนย์ฯ ได้ นางจุฑามาส ธีรภาพสถาพร หรือ ครูโอ๊ต ผู้จัดการรายกรณี (CM) มองว่าถึงมุกตารีจะเสียโอกาสพัฒนาการเรียนรู้จากศูนย์การศึกษาพิเศษ แต่น้องยังสามารถเรียนรู้ที่บ้านได้เช่นกัน ทีมงานจึงเข้าไปจัดเตรียมมุมสำหรับการเรียนรู้พร้อมทั้งสื่อการเรียนรู้ให้ถึงบ้าน ตามกิจกรรมการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ซึ่งได้รับการสนับสนุนเต็มที่จากครอบครัว และได้ นางหามิตะ เจะหนี คุณแม่ของมุกตารี ทำหน้าที่เป็นคุณครูประจำบ้าน

นางหามิตะ เล่าว่า ทุกสัปดาห์ครูโอ๊ตจะเข้าไปสอนและติดตามพัฒนาการของมุกตารี 1 วัน โดยครูโอ๊ตจะย้ำเสมอว่า “ต้องฝึกด้วยความใจเย็น แบบค่อยเป็นค่อยไป ต้องไม่เร่ง เพราะการฝึกพัฒนาการแบบนี้ต้องใช้เวลามากถึงจะเกิดผล” ส่วนอีก 6 วันที่เหลือ จะใช้มุมสื่อที่บ้านที่ครูโอ๊ตกับผู้ปกครองช่วยกันเลือกสื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการและเป็นสิ่งที่มุกตารีชอบมารวมไว้ มีทั้ง ดินสอสี ตัวต่อ ลูกบิด โดยสื่อเหล่านี้จะช่วยเรื่องกล้ามเนื้อมัดเล็ก อารมณ์ และสมาธิ รวมถึงมีชั้นวางของ เพื่อฝึกให้เขารู้จักแยกแยะ จัดวาง เก็บของให้เป็นที่เป็นทางด้วยตัวเอง โดยมีแม่เป็นผู้ดูแล

“ในแต่ละวันเรา 2 คนแม่ลูกจะใช้เวลาอยู่ที่มุมนี้ 10-20 นาที ฝึกให้ลูกต่อตัวต่อ ระบายสี และร้อยลูกบิด แม่คอยสอนเขาอย่างใกล้ชิดตลอด 1 ปีที่ผ่านมา แม่สังเกตเห็นว่า เขามีพัฒนาการดีขึ้นทีละนิด ๆ เริ่มสื่อสารกับแม่ได้ถึงจะไม่เป็นคำพูด แต่ก็ใช้ท่าทางได้มากขึ้น ถือว่าการสอนและฝึกเขาด้วยสื่อที่บ้านช่วยกระตุ้นพัฒนาการเขาได้ดีขึ้นมากจริง ๆ”

คุณแม่ของมุกตารีและครูโอ๊ต ต้องการให้มุกตารีมีพัฒนาการด้านการสื่อสารด้วยการพูดจนสามารถสื่อสารได้จริง เพราะเมื่อการสื่อสารดีขึ้น ก็จะสามารถต่อยอดการฝึกทักษะด้านอื่น ๆ ได้ “ตอนนี้พวกเราที่ช่วยกันดูแลเขา ฝึกสอนเขาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพราะเชื่อในศักยภาพของการเรียนรู้ว่า เด็กทุกคนพัฒนาได้ ภาพสุดท้ายที่เราอยากเห็นคือ เขาสามารถดูแลตัวเองได้ ใช้ชีวิตได้อย่างปกติ แค่นี้เราก็มีความสุขแล้ว” ครูโอ๊ต กล่าวทิ้งท้าย

ถ้าเราไม่ช่วยแล้วใครจะช่วย... คาถาเพื่อเด็กนอกระบบ

นอกจากกลุ่มเด็กพิการที่ทีมงานเข้าไปช่วยเหลือแล้ว ยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในอำเภอสะเดาอีกกลุ่มที่ทีม กศน.อำเภอสะเดาเข้าไปดูแลเป็นพิเศษ นางสาวฮาหาวา ปอทอง หรือ ครูตุ๊ก ครู กศน. อำเภอสะเดา และเลขานุการโครงการฯ เล่าว่า เนื่องจากเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษามีที่อยู่อาศัยไม่แน่นอน บางคนเที่ยวเล่น บางคนออกไปทำงานนอกพื้นที่ ทั้งในกรุงเทพฯ และประเทศมาเลเซีย การสำรวจช่วงแรกเป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งหลายพื้นที่ในอำเภอสะเดาเป็นพื้นที่สีแดง ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ทำให้บางครั้งไม่สามารถลงพื้นที่ได้ ต้องติดต่อประสานงานคนในพื้นที่ ซึ่งบางทีก็ไม่สะดวกลงพื้นที่พร้อมกัน งานในช่วงแรกจึงล่าช้า แต่ทีมงานก็พยายามเต็มที่

“มีเด็กในอำเภอสะเดาคนหนึ่ง หลุดออกจากระบบการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อมาช่วยแม่ทำงาน จนปัจจุบันอายุ 17 ปี น้องหลุดออกมาจากระบบมากกว่า 4 ปี ตอนที่เจอกันครั้งแรกทีม CM ได้เข้าไปพูดคุยกับครอบครัวและตัวน้องถึงโอกาสในการกลับเข้าศึกษาต่อ ตอนแรกน้องไม่ยอมเรียน เพราะห่วงว่าแม่จะลำบาก แต่แม่อยากให้น้องได้กลับไปเรียน เพื่ออนาคตที่ดีขึ้น ซึ่งปัจจุบันน้องได้กลับมาเรียนที่ กศน. ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และกำลังเตรียมตัวฝึกทักษะอาชีพทำขนม เพื่อเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวต่อไปในอนาคต และยังเป็นหนทางสานฝันของน้องที่ต้องการจะสร้างบ้านให้ครอบครัวได้อยู่อาศัย แม้จะลำบากแต่ครอบครัวนี้มีความรักให้กันอย่างเต็มเปี่ยม เราที่เป็นส่วนหนึ่งที่ได้ช่วยเหลือก็สุขใจไปด้วย” ครูตุ๊ก เล่าภาพความช่วยเหลือที่สร้างความสุขใจให้ฟัง

หลายครั้งที่ทีมงานรู้สึกท้อใจกับความยากของงานที่นอกเหนือจากงานประจำที่ล้นมือ แต่ทุกคนก็ยังมุ่งมั่นช่วยเหลือเด็กเยาวชนเหล่านี้ต่อไป ด้วยหลักคิดที่ว่า ‘ถ้าเราไม่ช่วยแล้วใครจะช่วย’ เราเห็นความลำบาก ความทุกข์ร้อนของเขา ในเมื่อเรามีโอกาสที่จะช่วยแล้วทำไมเราจะไม่เอื้อมมือไปช่วยเหลือเขา เราแค่เหนื่อยเพิ่มขึ้นนิดหน่อย แต่เมื่อเห็นเขามีความสุขขึ้น ความเหนื่อยนั้นก็หายไปแล้ว

สำเร็จ... แต่ไม่เสร็จสิ้น

จากความทุ่มเททั้งแรงกาย แรงใจของทีมงาน ทำให้ผลการดำเนินงานในปีแรกประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถลงพื้นที่สำรวจกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้ถึง 337 คน สามารถพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาตามแผนรายบุคคลทั้งด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางอาชีพได้ทั้งสิ้น 290 คน ในส่วนของกลุ่มเด็กพิการรุนแรงที่ต้องรับการบริการการศึกษาที่บ้าน สามารถสำรวจและค้นหาได้สำเร็จเป็นจำนวน 430 คน และได้เข้าไปช่วยเหลือตามกิจกรรมปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ได้ทั้งสิ้น 120 ครอบครัว

ทีมงาน ย้ำว่า แม้จำนวนตัวเลขการให้ความช่วยเหลือในปีแรกจะเป็นที่น่าพอใจ แต่สิ่งที่ได้มากกว่าคือ โครงการฯ นี้ได้เข้าไปสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง ซึ่งการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน หรือเรียนรู้เป็นรายวิชา แต่เป็นการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพัฒนาการทั้งทางร่างกายและจิตใจให้เขาเติบโตเป็นคนคุณภาพของสังคมไทยต่อไป

“การที่เด็กคนหนึ่งไม่สามารถหยิบจับแก้วน้ำได้เลย วันนี้เขาสามารถหยิบจับแก้วได้ แม้จะยังไม่คล่องแคล่วมากนัก แต่ก็เข้าไปในทิศทางที่ดีขึ้น เขาก็ได้เรียนรู้แล้ว หรือจากเด็กที่ไม่เคยมีเป้าหมายในชีวิต ตอนนี้เขารู้ความต้องการของตนเอง รู้ว่าอยากเรียนอะไร อยากประกอบอาชีพอะไร เพียงแค่นี้ก็ถือว่าเขาได้เรียนรู้เหมือนกัน ทีมงานทุกคนมองว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องนำพาชีวิตให้ดีขึ้น ให้เขาสามารถช่วยเหลือตัวเอง ดูแลครอบครัวได้มากขึ้น และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข” ทีมงาน บอก

การลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ที่ไม่สามารถทำสำเร็จได้ภายในระยะเวลาสั้น แต่หากทุกคนมุ่งมั่นตั้งใจ พยายามเรียนรู้และปรับตัว ทั้งปรับวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำงาน มองหาภาคีเครือข่ายเข้ามาเสริมทีม ใช้ทุนเดิมเสริมงานใหม่ เพื่อไม่ให้คนทำงานรับภาระงานที่เกินจำเป็น ดังเช่นโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสงขลา เชื่อว่าในอนาคต ‘ความเสมอภาคทางการศึกษา’ ของประเทศไทยย่อมไม่ไกลเกินฝัน

‘เด็กทุกคนต้องเข้าถึงการศึกษา’ แนวทางสร้างความเสมอภาค จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่มีความพร้อมด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่เมื่อมองลึกลงไปกลับพบว่า มีเด็กและเยาวชนของสุราษฎร์ธานี จำนวนมากยังเข้าไม่ถึงการศึกษา

ทั้งจากปัญหาความยากจน สภาพความพร้อมของครอบครัว ความพร้อมของร่างกาย และปัญหาสังคมที่ซับซ้อน ทำให้เด็กและเยาวชนในจังหวัดไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างที่ควรจะเป็น จึงเป็นโจทย์ให้ทีมโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องการยกระดับความเป็นอยู่ของเด็กสุราษฎร์ธานีให้ดีขึ้น

กลไกการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความพร้อมด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ไปจนถึงปริญญาตรี แต่มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากเข้าไม่ถึง โอกาสทางการศึกษา เนื่องจากปัญหา ความยากจน โครงการฯ จึงต้องการยกระดับ ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กสุราษฎร์ธานีให้ดีขึ้น

กลไกการทำงาน ปี 2563

กลไกการทำงาน ปี 2562

ที่ปรึกษาโครงการ

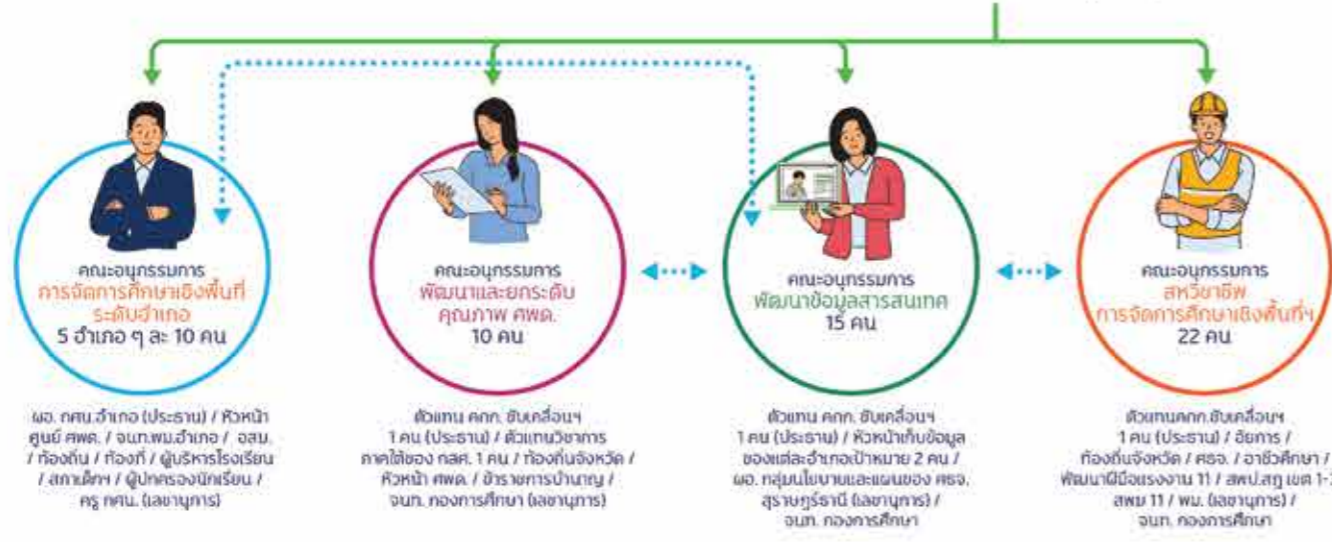
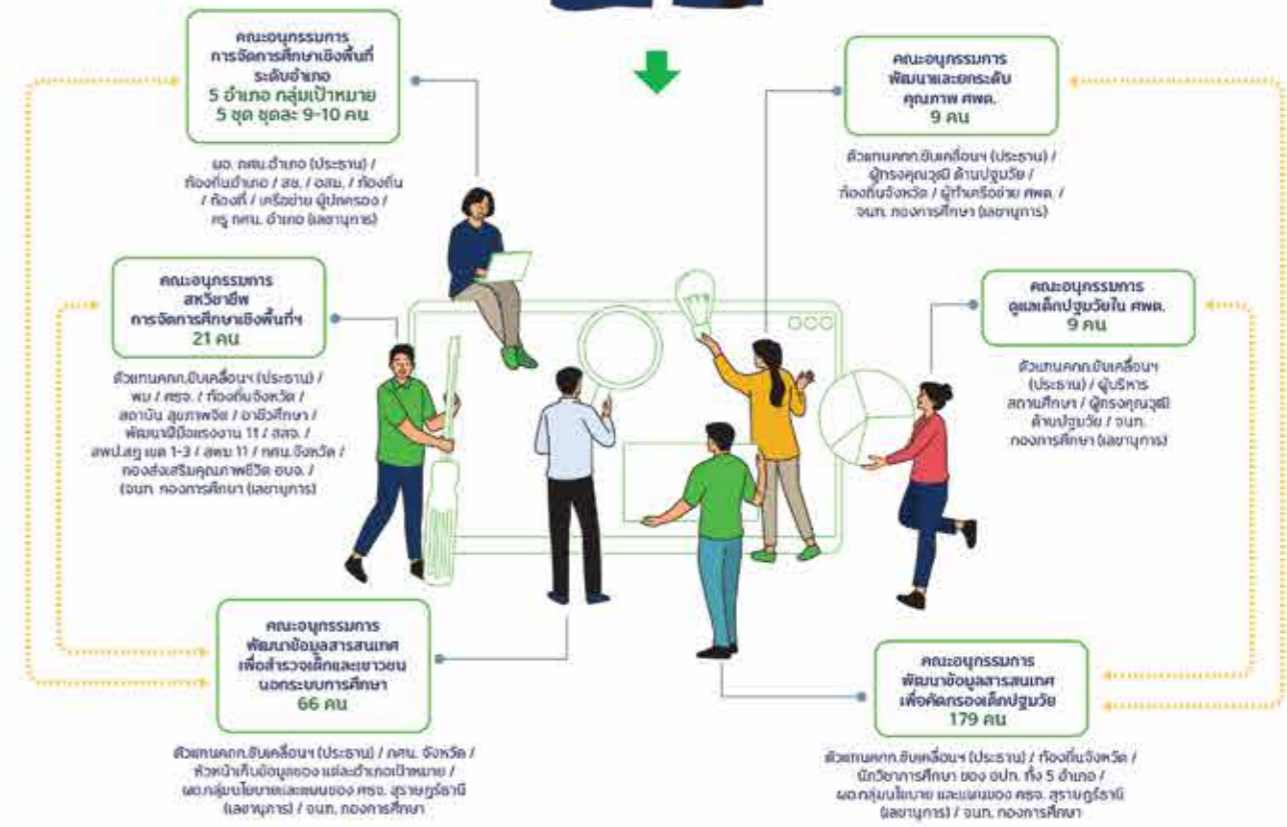
1. จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. สมัชชาการศึกษา จ.สุราษฎร์ธานี
3. อบจ.สุราษฎร์ธานี

คณะกรรมการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
16 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิสมัชชาการศึกษาสุราษฎร์ธานี (ประธาน) / ผู้ทรงคุณวุฒิ / ผอ. กศน. / ศรจ. / ประธานเครือข่าย ศพด. / นักสังคมสงเคราะห์ / กองการศึกษา (อบจ.สฎ) เลขาธิการ

คณะกรรมการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
21 คน

ปีที่ 1 สํารวจ และช่วยเหลือ
• เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 655 คน
• เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 851 คน
• สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 15 แห่ง

เป้าหมายการสำรวจ และช่วยเหลือในปีที่ 2
• กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา สํารวจ 17,152 คน ช่วยเหลือ 1,300 คน
• กลุ่มเด็กปฐมวัยยากจนในศพด.สํารวจ 6,861 คน ช่วยเหลือ 3,383 คน
• พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 15 แห่ง

‘สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี’ กลไกสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีโครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อช่วยเหลือและแก้ปัญหาการศึกษาของจังหวัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 โดยดำเนินโครงการฯ ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) พร้อมด้วยเครือข่ายความร่วมมือจากภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ตลอดจนเครือข่ายสื่อมวลชน องค์กร และชุมชนต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาการศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยดำเนินการใน 5 เรื่อง คือ 1. การพัฒนาข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาและการมีงานทำ 2. การพัฒนาเด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะเด็กบกพร่องด้านการเรียนรู้ (LD) 3. การสร้างหลักสูตรพุทธทาสศึกษา 4. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Professional Learning Community : PLC) และ 5. การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ต่อมาได้มีการยกระดับโครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคณะทำงานในนาม ‘สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี’ มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประธาน กระทั่งปี 2562 มีการจัดทำโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการฯ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 7 ชุด ได้แก่ 1. คณะกรรมการที่ปรึกษา 2. คณะกรรมการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาและการมีงานทำ 3. คณะกรรมการพัฒนาเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ 4. คณะกรรมการหลักสูตรพุทธทาสศึกษา 5. คณะกรรมการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) 6. คณะกรรมการประสานงาน และ 7. คณะกรรมการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ซึ่งมีผู้แทนจากทุกภาคส่วนในจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่ของสมัชชาการศึกษาฯ ให้ภาคีเครือข่ายได้มาพบปะพูดคุย ติดตามความก้าวหน้า และสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการขับเคลื่อนงาน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการทำงานในพื้นที่ เพื่อนำบทเรียนการทำงานต่าง ๆ ไปขยายผลโครงการฯ ต่อไป

นายประยูรศักดิ์ รัตน์ะ

ในปีแรกโครงการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการภายใต้การขับเคลื่อนงานของกลุ่มสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเพื่อกำหนดนโยบายและให้ความช่วยเหลือในการทำงาน โดยมีคณะอนุกรรมการย่อย 4 ชุด คือ 1. คณะอนุกรรมการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ 2. คณะอนุกรรมการพัฒนาและยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 3. คณะอนุกรรมการสหวิชาชีพการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ และ 4. คณะอนุกรรมการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ระดับอำเภอ มีผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ระดับอำเภอเป็นประธาน

นายประยูรศักดิ์ รัตน์ะ ผู้อำนวยการกองศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เลขาธิการโครงการฯ เล่าว่า เนื่องจากเป็นโครงการฯ ใหม่ จึงเริ่มต้นทำงานใน 5 อำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย อำเภอดอนสัก อำเภอท่าฉาง อำเภอเคียนซา อำเภอเวียงสระ และอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี แบ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการช่วยเหลือเป็น 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 12,522 คน 2. เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 3,404 คน และ 3. ยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 15 แห่ง

สำหรับแนวทางการช่วยเหลือเด็กเยาวชน นายประยูรศักดิ์ เล่าว่า หลังจากสำรวจพบปัญหาของกลุ่มเป้าหมายแล้ว คณะทำงานจะมีการหารือร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดมาตรการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1. กลุ่มปฐมวัยที่อยู่ในระบบการศึกษาแต่มีฐานะยากจน ได้จัดทำโครงการปฐมวัยสุขภาพดีด้วยอาหารเช้า ส่วนกลุ่มปฐมวัยที่หลุดจากระบบการศึกษาที่มีฐานะยากจน จัดให้มีโครงการพาน้องสู่อู่โรงเรียนต่อหรือเลือกเรียนสายอาชีพตามศักยภาพและความถนัด โดยมีการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ผ่านหลักสูตรพุทธทาสศึกษา 3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการพัฒนาและยกระดับตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561

ยกระดับทั้งระบบ เพื่อคุณภาพเด็กปฐมวัย

นายธนิต สาเมือง ประธานอนุกรรมการพัฒนาและยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เล่าว่า ปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยคือ ปัญหาครอบครัวที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญกับปากท้องก่อนการศึกษาของบุตรหลาน

“ไม่ใช่เขาไม่อยากให้ลูกหลานเข้าเรียน แต่ด้วยความยากจนเรื่องปากท้องต้องมาก่อน บางบ้านอยากให้ลูกหลานเข้าเรียน แต่ไม่มีเงินแม้แต่จะเดินทางมาที่โรงเรียนได้ นี่เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ทำให้เด็กไม่ได้เรียน”

อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญไม่แพ้กันคือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ขาดสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน ทำให้คุณภาพของการสอนไม่เต็มประสิทธิภาพ นายธนิตมองว่าควรจัดกิจกรรมอบรมครูประจำการให้มีความรู้เรื่องการจัดการศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมและต่อเนื่องจะช่วยบรรเทาปัญหานี้ไปได้

“ผมมองว่า การยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเรื่องจำเป็น เพราะ ศพด. เป็นพื้นที่สำคัญในการบ่มเพาะเด็กปฐมวัยที่จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของจังหวัด โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมี ศพด. มากถึง 253 แห่ง และส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องจำนวนครูที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ขาดการส่งเสริมพัฒนาด้านวิชาการ แก่ครูและพี่เลี้ยง ไม่มีหัวหน้า ศพด. ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ และขาดความปลอดภัย ที่สำคัญคือไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้”

ทั้งนี้ปีแรก ที่ทีมงานวางเป้าหมายว่า ต้องการยกระดับ ศพด. 15 แห่ง ให้ได้ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติปี 2561 โดยแต่ละ ศพด. ต้องส่งครูและผู้รับผิดชอบมาอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ รวมถึงการประเมิน ศพด. ตามมาตรฐานชาติ จากนั้นจะร่วมกันวิเคราะห์กฎการประเมินว่าแต่ละ ศพด. มีมาตรฐานใดที่ต่ำและต้องการยกระดับให้สูงขึ้น พร้อมวางแผนการทำงานเพื่อยกระดับ ศพด. โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก กสศ. ขณะที่ อบต. และเทศบาลสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม

นายธนิต เล่าว่า งบประมาณส่วนใหญ่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์หรือของเล่นที่เสริมพัฒนาการเด็ก รวมถึงจัดประชุมครูกับผู้ปกครองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

“ปัจจัยความสำเร็จในการทำงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยและการพัฒนา ศพด. คือ ความร่วมมือร่วมใจกันของครูและพี่เลี้ยงใน ศพด. 15 แห่ง ที่ต้องการช่วยเหลือเด็กในพื้นที่และมีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับ ศพด. ให้สามารถดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ตามศักยภาพ แม้ทุกอย่างจะเป็นเรื่องใหม่ แต่ทีมงานทุกคนพร้อมเรียนรู้และเสียสละเวลามาช่วยกันทำงาน เพราะมองเห็นความเป็นไปได้ที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยให้ดีขึ้น”

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา กับโอกาสที่หวนคืน

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสำรวจเด็กนอกระบบการศึกษาของ กศน.จังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า มีหลายปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชน ต้องออกจากระบบการศึกษา ทั้งสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ที่ทำให้หลายคนต้องเลิกเรียนไปหางานทำเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว การเข้าไม่ถึงโอกาสการศึกษา รวมถึงความพิการที่ทำให้ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อได้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา นายชัยวัฒน์ แก้วบัวทอง ประธานอนุกรรมการสหวิชาชีพฯ จึงได้เร่งค้นหาและช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยมีครู กศน. ระดับอำเภอ เป็นกลไกหลักในการค้นหาและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย

“ครูกศน. เหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการสำรวจเด็กนอกระบบฯ ทุกคนทำงานด้วยความตั้งใจ เสียสละ บางบ้านต้องไปหลายเที่ยว หลายคนต้องเดินเท้าเพื่อไปเก็บข้อมูลในแต่ละตำบล ทำให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ข้อมูลเด็กที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือและส่งต่อมาก” นายชัยวัฒน์ ย้ำถึงความสำคัญของครู กศน.

นายชัยวัฒน์ เล่าต่อว่า เมื่อพบเด็กนอกระบบการศึกษาแล้ว ทีมสำรวจก็จะนำข้อมูลส่งต่อไปยังคณะกรรมการระดับอำเภอ เพื่อให้ **ผู้จัดการรายกรณี (CM : Case Manager)** คอยดูแลกลุ่มเป้าหมาย แต่ละคนอย่างใกล้ชิด ซึ่ง CM ส่วนใหญ่จะเป็นครู กศน. ระดับอำเภอ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รวมถึงเครือข่ายของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และภาคีเครือข่ายของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ มาบูรณาการความร่วมมือกัน หากกลุ่มเป้าหมายคนไหน เกินกำลังของ CM ระดับอำเภอ ก็จะส่งต่อไปยังคณะกรรมการระดับจังหวัดที่มีคณะอนุกรรมการสหวิชาชีพฯ ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และอีกหลายองค์กร ที่จะคอยช่วยเหลือและช่วยหา CM ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ส่วนเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ CM จะทำ **Care Plan** หรือที่เรียกว่า **แผนการดูแลรายกรณี** ที่มีคณะอนุกรรมการสหวิชาชีพฯ ร่วมให้ความเห็นด้วย โดยแผนการดูแลกลุ่มเป้าหมายของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ การเตรียมความพร้อม การศึกษาต่อ การฝึกอาชีพ ดูแลฟื้นฟูด้านสุขภาพ ดูแลด้านเศรษฐกิจและสังคม

ชัยวัฒน์ แก้วบัวทอง

เมื่อโอกาสมาถึง ความฝันก็ได้สานต่อ

สำหรับตัวอย่างที่ทำให้เห็นภาพความช่วยเหลือ ของทีมงานที่ชัดเจนคือ การช่วยเหลือ นางสาวจริยา ชะนวน หรือ น้องขวัญ อายุ 17 ปี เด็กนอกระบบการศึกษา ที่ถูกค้นพบโดยครูดา อัครเมธิกุล หรือ ครูเขียว ครู กศน.ตำบลคลองฉาก อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาด้วยระบบข้อมูล Thai OOSC (Thai Out of School)

ครูดา เล่าว่า น้องขวัญอาศัยอยู่กับตายายในบ้านเพิงไม้เก่า ๆ ริมคลองฉาก น้องขวัญ เคยเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดแหลมทอง จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2559 และไม่เคยได้เรียนต่ออีกเลย เนื่องจากครอบครัวยากจน ตลอด 4 ปีที่หลุดออกจากระบบการศึกษา น้องขวัญไม่เคยออกไปไหน จนความฝันที่อยากจะเรียนต่อเลือนหายไป ครูดาจึงตั้งใจที่จะนำน้องขวัญกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาให้ได้ แต่อุปสรรคสำคัญกลับเป็นคนใกล้ตัวอย่างคุณยายของน้องขวัญที่ทั้งรักทั้งหวง ไม่อยากให้น้องขวัญออกไปไหน

“ตอนนั้นเราใช้ความพยายามหนักมาก เข้าไปพูดคุยหลายครั้ง จนครั้งสุดท้ายต้องชวนผู้ใหญ่บ้านเข้าไปช่วยพูด เราบอกคุณยายว่า ถ้าน้องได้เรียนต่อ น้องจะได้มีอาชีพดี ๆ ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ เพราะคุณยายไม่สามารถดูแลน้องได้ตลอดชีวิต การทำให้เขาดูแลตัวเองได้จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่สุด สุดท้ายคุณยายก็ยอมให้น้องขวัญกลับเข้าเรียน” ครูดา เล่า

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความเห็นตรงกันว่า ควรพาน้องขวัญ ส่งเข้าเรียนต่อในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำ ผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งที่นี้น้องขวัญได้รับการดูแลอย่างดีจากบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทีมงานโครงการฯ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูในโรงเรียน แม้จะห่างหายจากการเรียนไปนาน แต่เมื่อมีการทดสอบเพื่อเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง น้องขวัญสอบผ่านและเรียนอยู่ในห้องที่เรียนดีที่สุดใน

“น้องขวัญปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ ได้เร็ว แม้แรก ๆ เขาจะนิ่ง แต่ตอนนี้ยิ้มแย้มแจ่มใส เห็นน้องขวัญมีความสุขเราก็ดีใจที่ได้มีส่วนช่วยเหลือให้ความฝันที่อยากเป็นหมอน้องขวัญยับยั้งใกล้ความจริงมากขึ้น นี่คือสุดยอดความภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นครู” ครูดา เผยถึงความประทับใจที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

จริยา ชะนวน

1 ปีแห่งการเรียนรู้ที่ผ่านไป

ตลอด 1 ปีที่โครงการฯ ได้เริ่มต้นช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เป็นปีที่ทีมงานได้พบเจอปัญหาอุปสรรคมากมาย

นายประยูรศักดิ์ เล่าว่า ปัญหาใหญ่ที่สุดที่เจอคือ การสร้างความเข้าใจในโครงการฯ แม้จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะทำงานด้านการศึกษามายาวนาน แต่โจทย์และเครื่องมือที่โครงการฯ มอบให้เป็นเรื่องใหม่ โชคดีที่แกนนำโครงการฯ เข้าใจเป้าหมายและกระบวนการทำงานของโครงการฯ สามารถอธิบายสร้างความเข้าใจให้ภาคีเครือข่ายได้ รวมทั้งมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ สู่สาธารณชนอยู่เสมอ ทำให้ตลอดการทำงานได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี แม้จะมีปัญหาอื่น ๆ อยู่บ้าง เช่น ข้อมูลที่โครงการฯ ต้องการมีความลึกมากเกินไป จนทำให้กลุ่มเป้าหมายหลายคนไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูล ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เป็นแอปพลิเคชันที่ต้องอาศัยอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน แต่เพราะทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันคือ พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายให้ดีขึ้น ทีมงานทุกคนจึงช่วยกันทำงานอย่างสุดความสามารถ

ด้วยความทุ่มเททำงานเช่นนี้ ส่งผลให้ในปีแรกทีมงานสามารถสำรวจและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 298 คน กลุ่มเป้าหมายเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถช่วยเหลือได้ 1,262 คน และเข้าไปสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 15 แห่ง

นายประยูรศักดิ์ บอกว่า นอกจากจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เราช่วยเหลือได้แล้ว โครงการฯ นี้ยังทำให้เราเห็นรูปแบบการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ถ้าโครงการฯ นี้ขับเคลื่อนโดยภาคราชการ 100 เปอร์เซ็นต์คงประสบความสำเร็จได้ยาก ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการขับเคลื่อนฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงผนึกกำลังจาก 3 ภาคส่วนคือ ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อให้การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของจังหวัดไปถึงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

ก้าวสู่ปีที่ 2

ของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม จากการทำงานในปีที่ผ่านมา ทำให้ทีมงานมองเห็นถึงจุดที่ต้องปรับปรุงคือ การพัฒนากลไกการทำงานของคณะทำงาน โดยแบ่งคณะอนุกรรมการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2563 ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. คณะอนุกรรมการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อคัดกรองเด็กปฐมวัยในระบบการศึกษา และ 2. คณะอนุกรรมการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วขึ้น

นายประยูรศักดิ์ เล่าเพิ่มเติมว่า เพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการทำงาน คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการจะดำเนินงานแบบ One Stop Service คือ ทำงานแบบเบ็ดเสร็จ คณะอนุกรรมการต่าง ๆ มีอำนาจตามหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสำรวจค้นหากลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม คณะทำงานจะต้องกระจายตัวลงพื้นที่เพื่อกำกับติดตามการทำงานของผู้สำรวจ และประสานความร่วมมือในระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และผู้นำท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคณะสำรวจ อำนวยความสะดวกในการหากกลุ่มเป้าหมาย โดยการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) สำหรับการตั้งเงื่อนไขในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพบกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการสำรวจต้องการความช่วยเหลือ จะต้องเร่งประสานงานภาคีเครือข่ายความร่วมมือให้เร็วที่สุด

โดยปีนี้ทีมงานได้ขยายการทำงานเพิ่มอีก 5 อำเภอ คือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอไชยา อำเภอบ้านนาสาร อำเภอพุนพิน และอำเภอท่าชนะ พร้อมวางเป้าหมายการสำรวจและช่วยเหลือดังนี้ กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา สำรวจ 17,152 คน ตั้งเป้าช่วยเหลือ 1,300 คน กลุ่มเด็กปฐมวัยยากจนใน ศพด. สำรวจ 6,861 คน ตั้งเป้าช่วยเหลือ 3,383 คน และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 15 แห่ง

เมื่อพูดถึงโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นายประยูรศักดิ์ บอกว่า โครงการฯ นี้มี ‘คุณค่า’ ต่อชีวิตคนมาก ทั้งยังตอบโจทย์เรื่องการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยให้เห็นชีวิตที่หลุดออกจากระบบการศึกษาได้กลับมามีชีวิตใหม่อีกครั้ง สิ่ง que ทีมงานทุกจังหวัดทำอยู่ แม้จะเป็นเพียงส่วนน้อยคือ 20 จังหวัด แต่ก็ทำให้เกิดแรงกระเพื่อมในภาพรวมของประเทศในประเด็นเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของประเทศได้อย่างชัดเจน

ช่องทางการติดต่อ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

 โทรศัพท์ 0-2079-5475 กด 8 มือถือ 061-969-1364

 อีเมล ABE@eef.or.th

 www.eef.or.th

 การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ